DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

KÂZIM TAŞKENT KLASİK YAPITLAR DİZİSİ

Dante Alighieri

RIME

Çeviren: Kemal Atakay

YKY

Dante Alighieri

RIME

(Şiirler)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

KÂZIM TAŞKENT KLASİK YAPITLAR DİZİSİ

Dante Alighieri

RIME

(Şiirler)

Çeviren: Kemal Atakay

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 1535
Kâzım Taşkent
Klasik Yapıtlar Dizisi - 43

Rime Şiirler / Dante Alighieri
Özgün adı: Rime
Çeviren: Kemal Atakay

Kitap Editörü: Bedirhan Toprak

Kapak Tasarımı: Mehmet Ulusel
Baskı: Altan Matbaası

İtalyanca ilk baskı: 1477
Bu kitap için temel alınan baskı:
Dante Alighieri, *Rime*, yay. haz. Gianfranco Contini, Einaudi, Torino, 1987
YKY'de 1. Baskı: İstanbul, Eylül 2001
ISBN 975-08-0287-X

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 1999

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 285 Beyoğlu 80050 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.yapikrediyayinlari.com
http://www.shop.superonline.com/yky
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

İçindekiler

Dante: Yaşamı ve Yapıtları • 7
Giriş • 11
Dante'de Şiir Biçimleri, Ölçü ve Uyak • 33
Rime • 41
Rime Dubbie (Kesinleşmemiş şiirler) • 243
Notlar • 307
Kaynakça • 383
İlk Dize Dizini • 387

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

DANTE: YAŞAMI VE YAPITLARI

1265 Mayıs ayında Floransa'da doğar. Babası Alighiero, annesi Bella'dır.

1266 *26 Şubat:* Benevento Savaşı'nda Guelfolar imparatorluk ordusunu yenerler.
26 Mart: Durante adıyla vaftiz edilir.

1267 Floransa'da Guelfolar yönetimi yeniden ele geçirir.

1274 *Yeni Hayat* ve *İlahi Komedya*'da ölümsüzleştireceği Beatrice'yi ilk kez görür. Asıl adı Bice di Folco Portinari olan Beatrice daha sonra Simone de' Bardi'yle evlenmiş ve 1290 yılında ölmüştür.

1281/1282 Babası ölür.

1283 Floransa'nın önde gelen aşk şairlerinden biri olarak üne kavuşur; şair Guido Cavalcanti'yle yazışmaya başlar.

1285 Gemma Donati ile evlenir.

1287 İlk çocuğu Pietro dünyaya gelir. Sonraki yıllarda Jacopo adlı bir oğlu ve Antonia adlı bir kızı dünyaya gelecektir.

1289 Campaldino Savaşı'nda Floransalı Guelfoların safında Ghibellinoların şehri Arezzo'ya karşı savaşır.

1292 *Vita nuova* (*Yeni Hayat*) adlı yapıtını yazar. *Yeni Hayat*, Dante'nin 31 şiirini, bu şiirlerin hangi vesileler-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

le yazıldığına ilişkin açıklamalarını ve şiirlerin yapısal çözümlemelerini içeren bir düzyazı-şiir çalışmasıdır.

1293 Yoğun felsefe çalışmalarına başlar; felsefi konularda şiirler yazmayı sürdürür.

1295 Hekim ve Eczacılar Loncası'na üye olur, Floransa'nın siyasal yaşamına katılır. Bu tarihten sonra çeşitli meclislerde görev alır.
Guelfolar ikiye bölünürler; bu iki grup Beyazlar ve Siyahlar olarak bilinecektir.

1300 Altı lonca başkanından biri sıfatıyla Floransa'nın yönetimine seçilir.

1301 Floransa'da siyasal uzlaşmayı sağlamak amacıyla Papa'ya gönderilen üç kişilik kurulun üyesi olarak şehirden uzaklaştığında, önderleri bir süre önce sürgüne gönderilmiş olan Siyah Guelfo grubu iktidarı ele geçirir.

1302 27 Ocak'ta para cezasına çarptırılır, kamu görevinden men edilir. Düzmece bir yolsuzluk iddiasıyla suçlanır ve Toscana bölgesine girmesi yasaklanır. 10 Mart'ta ceza onaylanır; yakalanması halinde yakılarak idam edilecektir.

1304 Savaşımını tek başına sürdürmeye karar verir. Beyaz Guelfo grubundan sürgün arkadaşlarıyla bağlarını koparır. Sonraki yıllarda bütün İtalya'yı kapsayan gezilere çıkar.

1304-1308 *De vulgari eloquentia* (Halkdilinde Belagat) ile *Convivio* (Şölen) adlı yapıtlarını yazar. Bu yapıtlardan ilki, dil ve şiir üzerine görüşlerini; ikincisi ise felsefe üzerine düşüncelerini ve felsefi bir bakış açısıyla şiirlerine ilişkin yorumlarını içerir. İki yapıt da tamamlanmamıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

1308 *Divina Commedia*'yı (*İlahi Komedya*) yazmaya başlar; özgün adı *Comedìa* olan bu yapıta "ilahi" nitelemesi sonradan, Rönesans döneminde eklenmiştir. Ölümünden kısa bir süre öncesine kadar bu yapıt üzerinde çalışacaktır.

1314 *Monarchia*'yı (Monarşi) yazar. Yönetim biçimini konu aldığı bu yapıtında, papalık-imparatorluk şeklindeki iktidar parçalanmasına karşı tek bir hükümdarın egemenliğini savunur.

1315 Haziran ayında Floransalı sürgünlere suçlarını kabul etmeleri halinde affedilecekleri bildirilir. Bu öneriyi kabul etmeyen Dante'nin sürgün cezası yeniden onaylanır ve çocukları da ceza kapsamına alınır. Şair son yıllarını Verona'da Can Grande della Scala'nın ve Ravenna'da Guido Novello da Polenta'nın saraylarında geçirir.

1320 *Quaestio de aqua et terra* (Su ve Toprak Sorunu) ile *Egloge* (Eklogalar) adlı yapıtlarını yazar.

1321 Ravenna'da ölür.

Öteki yapıtları: *Rime* (Şiirler); Mektuplar; *Il Fiore* (Çiçek) ve *Il Detto d'Amore* (Aşk Şiiri).

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

GİRİŞ*

> Ama herkes bilsin ki, şiirin kurallarına göre uyum verilmiş hiçbir şey, bütün tatlılığı ve uyumu bozulmaksızın, yazıldığı dilden bir başka dile çevrilemez.
>
> Dante, *Şölen*, I, 7.

Dante'nin *Rime* (*Şiirler*) başlığıyla sunulan yapıtı, *Yeni Hayat* ve *Şölen*'de yer verdiği şiirler dışında İtalyanca yazdığı bütün şiirlerini içerir. İtalyanca'da belli bir bütünlük ve gelişme çizgisi gözetilerek bir araya getirilmiş şiir derlemelerini göstermek üzere kullanılan *canzoniere* sözcüğü yerine; "uyak", kapsam genişlemesi yoluyla da "şiir" anlamına gelen *rima*'nın seçilmesinin nedeni, Dante'nin bu şiirleri herhangi bir düzenleme içinde bir araya getirmemiş, kitaplaştırmamış olmasıdır. Felsefe, Hıristiyanlık öğretisi, tarih gibi edebiyat dışı kaynaklar ve Latin edebiyatı bir yana bırakılacak olursa, Dante şiiri üç ana kaynaktan beslenir: Provans şiiri, Sicilya Okulu ve Toscanalı şairler. Dante'nin bir yandan bu kaynakları özümseyip yeniden yazarak, öte yandan yadsıyıp dönüştürerek kurduğu şiiri, kendinden önceki Batı edebiyatı geleneğiyle hesaplaşmaya dayalı, son derece tutkulu bir kuramsal düşünme ve sanatsal uygulamanın ürünüdür.

* Bu giriş yazısı, Kaynakça'da anılan çalışmalardan, özellikle Foster'ın giriş yazısından yararlanılarak hazırlanmış bir çeviri-derleme niteliğindedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Şiirler, Dante'nin şiir yazmaya başladığı gençlik yıllarından olgunluk dönemine, geleneksel bir üslubun ve gösterişli bir anlam kapalılığının egemen olduğu ilk sonelerden olağanüstü bir zihinsel ve teknik güvenin kendini gösterdiği *Tre donne* ve *Doglia mi reca* gibi *canzone*'lere uzanan yirmi yıldan uzun bir süreyi kapsar. Henüz *İlahi Komedya*'yı yazmamış olmasına karşın, on dördüncü yüzyılın başlarında Dante İtalyan dilinin en önemli şairi konumundadır; bunun yanı sıra, *Halkdilinde Belagât* (1304-1305) adlı yapıtının göstereceği gibi, bu genç dilde yazılmış şiirin tarihsel durumunu da, Latince kökenli öteki dillerin, özellikle Provans dilinin şiiriyle ilişkisini de en açık olarak gören kişidir. Gerçekten de, Dante büyük bir şair olduğu gibi, son derece önemli bir eleştirmendir. İki nedenden ötürü Dante'nin bu yönünü vurgulamak gerekir: İlki, kendi şiirinin de eleştirel gözden geçirmenin, teknik sorunlara ilişkin bilinçli bir düşünmenin ürünü olması; ikincisi, eleştirel düşüncelerinin ortaya çıktığı tarihsel bağlamın kültürel bir dönüm noktası niteliği taşıması. Dante şiir yazmaya ve şiir üzerine düşünmeye başladığında, İtalyan edebiyatının olsa olsa yarım yüzyıllık bir geçmişi vardı; dili tam oturmamış, kapsamı son derece dar, büyük ölçüde Fransız ve Provans dillerinin gölgesinde kalan, Latince'nin büyük kültür ve dil mirasının ağırlığını üzerinde duyan bir edebiyattı. Dante 1321 yılında öldüğünde, Latince kökenli dillerdeki en büyük şiiri yazmakla kalmamış, o dönemde İtalyanca yazan bir yazarın içinde bulunduğu durumu eleştirel olarak her yönüyle değerlendirmişti. Edebiyat dilinin Latince mi, İtalyanca mı olması gerektiği tartışmasını büyük bir doğrudanlıkla ele alıp tavrını anadilden yana koymuş; bir eleştirmen olarak köklü bir çözüm getiremese de, İtalyan ağızlarının çeşitliliğinin şairi hangi sorunlarla karşı karşıya bıraktığını irdelemişti. Başlangıcından XIII. yüzyılın sonlarına kadar İtalyan lirik şiirinin tarihini ana çizgileriyle belirlemişti (çizdiği çerçeve o günden bu yana bir ölçüt haline gelmiştir).

Ama elbette Dante öncelikle bir şairdi, inceleme-araştırma ve eleştiri onun için ikincil uğraşlardı; şiiri incelemesi, temel olarak kendi şiirini yazabilmek içindi. Dante daha çok koşuk sanatı üzerinde, özellikle şiiri oluştu ran öğeler –sözcüklerin işitsel

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

etkisi, dize ve kıta yapısı, uyak, vb.– üzerinde durmuştur. Bu, "esin" inancını, zihni güçlendirip harekete geçiren insanüstü etkiler olabileceği ihtimalini dışlamıyordu; ne var ki, Dante'nin *İlahi Komedya*'dan önce esin perileri Musa'lardan söz etmediğini, *Şiirler*'in hemen her noktasında varlığını duyuran Aşk'ın da onlara özgü işlevi yerine getirmediğini belirtmek gerekir. Genel olarak Dante, Tanrısal Söz'ün esinlendirici gücüne ve insanda şiire yönelik doğal bir eğilim (*ingenium*) olduğuna inanıyordu. Bununla birlikte Dante bu etmenleri değil, daha çok disiplinli ve yoğun çalışma sonucu elde edilen yönleri –sistematik bilgi (*scientia*) ve sonradan edinilen beceri (*ars*)– vurgular, özellikle de bir dizi kural ya da tekniğe indirgenebileceğini düşündüğü *ars*'ı. Bir sanat olarak şiirin de kuralları ve tekniği olmalıdır ve Dante şiiri çoğunlukla bu yönüyle değerlendirir, şiirin biçimsel, kurgusal yönünü öne çıkarır – ister *Halkdilinde Belagât*'ın İkinci Bölümü'ndeki gibi bir hitabet hocası olarak konuşsun, ister şiirleri aracılığıyla dolaylı yoldan.

Dante'nin kültürel artalanı düşünüldüğünde bütün bunlar kaçınılmazdı. Ortaçağ'ın genel bir şiir kuramı olmadığı gibi, Dante'nin de genel bir şiir kuramı yoktu. Ortaçağlılar, en azından Petrarca'dan önce, şiir üzerine düşünürken eğitimlerinin temelini oluşturan bilim kollarına, *trivium* (dilbilgisi, diyalektik, hitabet) ve *quadrivium* (aritmetik, geometri, müzik, astronomi) şeklinde iki ana gruba ayrılan Özgür Sanatlar'a dönüyorlardı. Dante'nin de, sözgelimi *Şölen*'deki şiirlerden *Voi che 'ntendendo*'yu yorumlarken aynı şeyi yaptığını görüyoruz. Dante, şiirin anlamını (*sentenza*) güzelliğinden (*bellezza*) ayırdıktan, böylece anlamın bütünüyle düzyazıya çevrilebilir olduğunu ima ettikten sonra, güzelliği çözümler; şiiri şiir yapan biçimsel yön demek olan güzelliği Özgür Sanatlar'dan alınmış üç öğe temelinde inceler: dilbilgisi ve hitabet ile müzik. Bu üç "sanat" şiirin oluşumuna farklı yönlerden katkıda bulunur ve her birinin sonuçta ortaya çıkan ürünle farklı ilişkileri vardır; ama burada dikkat edilmesi gereken nokta, Dante'nin bu çok yalın çözümlemeyle yetinmiş olması, şiirin güzelliğini yalnızca bu üç "sanat"tan alınmış kuralların ustaca uygulanmasının bir sonucu olarak görmesidir. Petrarca daha sonra şiirin yedi Özgür Sanat'ın bir ürünü şek-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

linde görülmesine kesinlikle karşı çıkacak, felsefe gibi şiirin de bütün bu sanatları aştığını belirtecektir. Hiç kuşku yok ki, Dante de bir bakıma şiirin kaynağını aldığı "sanatlar"a göre "aşkın" olduğunu kabul ederdi; ama bu noktayı hiç ele almamıştır, biz de şiir konusundaki görüşünü daha genel bir kavramla bağlantılandırmak istersek, geleneksel belagât (*eloquentia*) kavramına başvurmak zorundayız.

Cicero'dan başlayarak bu terim koşuğun yanı sıra düzyazıyı da içeriyordu; aslında öncelikle düzyazı için kullanılmış, sonra kapsam genişlemesi yoluyla koşuğu da içerir hale gelmişti. Ama Dante'nin döneminde bu kapsam genişlemesi geleneksel bir nitelik kazanmıştı; nitekim Dante *Halkdilinde Belagât* adlı eserinde şairlerden *vulgares eloquentes* ya da *eloquentes indigenae* olarak ya da şair Sordello'dan *tantus eloquentie vir* olarak söz eder. Böyle oldukça genel bir terim olmasına karşın, *eloquentia* Latin ve Ortaçağ geleneğinde hiç de belirsiz bir kavram değildi. Belagât öncelikle insanlar ile vahşi hayvanlar arasında ve eğitimli insanlar ile eğitimsizler arasında ikili bir ayrımı öngörüyordu. İnsanı hayvanlardan ayıran şey konuşma yetisidir; eğitimli bir insanı öteki insanlardan ayıran şey ise onda bu yetinin geliştirilmiş olması, böylece düşündüklerini ve hissettiklerini kolayca ve gerektiği gibi dile getirebilmesidir. *Eloquentia* bütün bir kültür görüşünü içerir; *trivium*'u oluşturan üç sanatın ustalarının koruması ve aktarması gereken bir idealdir. Ama en yakın bağ belagât ile hitabet arasındadır; bu yüzden de bir tür belagât olarak şiir hitabetin kapsamı içinde görülüyordu. Dante'nin şiirine yaklaşırken iki noktayı daha göz önünde bulundurmak gerekir. İlk olarak, yalnızca konuşma yetisi ve onun ürünü olan sıradan konuşma (*loquela, locutio*) ile gelişkin konuşma (*eloquentia*) arasındaki geleneksel ve klasik ayrım, Ortaçağ öğretiminde ve edebiyatında gerçek "belagât"ın bir ölçüde yapaylığı, gündelik konuşma biçimlerinden ya da mantık yapısından belirgin olarak ayrılan anlatım biçimlerini çağrıştırmasına yol açmıştır. Bu yüzden, eğitimli, bir başka deyişle gerekli hitabet eğitimini almış bir insanın üslubunun başlıca özelliği "süslü" (*ornatus*) olmasıydı. "Süsleme" yazarın konusuna ve amacına göre çok değişik biçimler alabiliyordu, ama genellikle süslemenin ima ettiği gün-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

delik konuşmadan özenle kaçınma Ortaçağ yazısının değişmez özelliklerinden biridir (elbette, yazarın yalnızca eğitsel amaçlarla yazdığı yazıları, sözgelimi skolastik felsefecilerin ya da ilahiyatçıların yazılarını bunun dışında tutmak gerekir). Dante'nin *Şiirler*'inde okur bu anlamda pek çok "sözel süs" bulacaktır.

Şiir ile hitabet arasındaki yakın bağdan kaynaklanan ve akılda tutulması gereken ikinci nokta, Ortaçağ şairinin çoğunlukla belli bir alıcı kitlesine seslenmesidir. Son iki yüzyıla oranla, bu şiirlerde bir ya da birden çok kişiye seslenme daha yaygındır. Dante söz konusu olduğunda, herhangi bir şiirde birisine *seslenmeme* oldukça istisnai bir durumdur: *Şiirler*'in büyük bir bölümünü açık olarak bir erkeğe, çoğunlukla bir şair dosta, bir kadına, az çok belirli bir kadınlar ya da erkekler grubuna ya da her ikisine, kişileştirmelere (en sık karşımıza çıkanı Aşk olmak üzere), doğaüstü varlıklara seslenen şiirler oluşturur. Bunun yanı sıra *canzone*'lerin çoğunun *congedo*'sunda, yani veda bölümünde şiire seslenmeleri ya da herhangi bir kimseye seslenmeyen şiirlerdeki doğrudan konuşma bölümlerini de unutmamak gerekir. *Şiirler*'de bu seslenme söyleminin ağırlığı, hitabet araç ve yöntemlerinin kapsamını son derece genişletmiştir. Hitabet açısından bakıldığında, Dante'nin *Şiirler*'i Aziz Augustinus'un *Hıristiyan Öğretisi Üzerine* adlı eserinin Dördüncü Bölümü'nde belagât için belirlediği üç amaçtan en az ikisini gerçekleştirme girişimleri olarak okunabilir: öğretme, zevk verme ve inandırma.

Dante'nin anlayışına göre zevk verme şiirin temel işlevlerindendir; çünkü şairin başlıca görevi güzel sözel nesneler yaratmaktır. Dante'ye göre, şairin ana hedefi, okura sunmak zorunda olduğu şeydir güzellik. Bu yüzden, *Şölen*'deki *canzone*'lerden *Voi che 'ntendendo*'da Dante okura seslenen şiirine şunu söyletir: "Anlamımı kavrayamıyorsanız, bakın hiç değilse nasıl güzel olduğuma." Anlam düzyazıya çevrilip aktarılabilirdi, nitekim *Şölen*'in İkinci Bölümü'nde şiirin düzyazı açımlaması verilir; ama Dante bu açımlamayı yazarken güzelliği ardında –ait olduğu şiirde– bıraktığını biliyordu. Bu düzyazı açımlamaya dönecek olursak, şairin şiirde güzelliği nasıl gördüğünü daha açık olarak anlayabiliriz; Dante'nin çözümlemesini dilbilgisi, hitabet ve müzikten aldığı öğelere dayandırdığını belirtmiştik: dilbilgisin-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

den tümce yapısı, hitabetten bir bütün olarak şiirin "düzeni", müzikten ise "şiirin bölümlerinin sayısı" alınmıştır. Elbette burada "sayı" ses birimlerinin karşılıklı uyumlu ilişkilerine, sözlerin ölçülü bir kalıp halinde düzenlenmesine gönderme yapar. Buna göre, şiirin şiir olabilmesi için, dilbilgisi ve hitabet açılarından iyi düzenlenmiş bir yapı bir ölçü kalıbına oturtulmalı, böylece kendine özgü, ek bir güzelliğe kavuşturulmalıdır. Düzyazı güzel olabilir, ama iyi koşuk çok daha güzeldir, çünkü güzellik temel olarak bir bütünde parçaların gözle görülür ahenginden ve karşılıklılığından kaynaklanır; bu parçalar sözcükler olduğunda da, sözcükleri birbirine "bağlayarak" onlara ahenk, dolayısıyla güzellik vermek şairin sanatının belkemiğini oluşturur. Güzellik ile şiir –ve müzik– arasındaki bağlantı, bir bütündeki parçaların karşılıklı ilişkilerinden doğar. Dante'ye göre "parçaları birbirleriyle uyumlu ve ahengiyle zevk veren" şeye güzel deriz. Bu tür bir karşılıklı ilişkiyi amaç edinen ve gerçekleştiren sanat müziktir; Dante'ye göre müzikte "ahenkli sözlerde ve şarkılarda görüldüğü gibi her şey birbiriyle karşılıklı ilişki içindedir; söz konusu ilişki ne kadar güzelse, bu söz ve şarkılarda o kadar tatlı bir ahenk ortaya çıkar." Bu açıdan, sözler müzikal ise, güzeldir; onlara bu güzelliği verebilecek olan kişi de herkesten önce şairdir, çünkü onun sanatında –bir tek onun sanatında– müzik sanatı hitabet ve dilbilgisi sanatıyla birleşir.

Buna bağlı olarak, Dante'ye göre şair bir söz müzisyenidir; şairler "sözcüklerle ahenk yaratan kişiler"dir, onlar sözcükleri "esin perisi Musa'ların sanatı"yla birbirine bağlarlar. Dante şiiri "hitabet ve müziğin yardımıyla dile getirilen imgelem ürünü" olarak tanımlarken, *içeriği* ve hitabet unsurunu eşit ölçüde vurguluyor gibi görünebilir; ama hiç şüphesiz, şairin şiir sanatına ilişkin çeşitli yapıtlarına dağılmış göndermelerinde ağırlık müzik üzerindedir (müziği bu bağlamdaki anlamıyla, sözcükleri işitsel bir ahengin öğeleri olarak işleme sanatı olarak almak gerekir). Düzyazı bir "imgelem ürünü" olabilir ve iyi düzyazıya da hitabet şekil verir, ama düzyazı hiçbir biçimde sözcükler arasında koşuğun ortaya koyabileceği karşılıklı ilişkileri ve ahenkleri ortaya koyamaz. Bu tür ahenkler şairin özel ilgi alanını oluşturur. Bir yanlış anlamayı önlemek için, şunu da belirtmek gerek:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Dante'ye göre, şiirdeki müzik, şiirin ahengi, dolayısıyla güzelliği yalnızca yumuşak ve "tatlı" ses birimlerini birleştirmekle olmaz. Şairin üslubu "tatlı" olduğunda böyledir bu; ama bir de Dante'nin 1290'lı yılların ortalarında geliştirmeye başladığı ve *Cehennem*'in son kantolarında uç sınırlarına vardıracağı sert üslup (*stile aspro*) vardı; hiç kuşkusuz Dante bu tür şiirleri ya da bölümleri de güzel ve bu yüzden kendi içlerinde "müzikal" olarak görüyordu.

Dolayısıyla, genel olarak, Dante şiirden söz ettiğinde biçim ve yapıyı, özellikle de ses yapısını vurgular. Bu da, yukarıda görüldüğü gibi, şairin her şeyden önce güzelliği amaç edinmesi anlamına gelir. Şair güzel nesneler yapan kişidir; *yalnızca* bu değildir yaptığı, ama bu yön sanatının en önemli yönlerindendir. Şairi "yaratmaya" teşvik eden saik bugün estetik adını verdiğimiz şeydir; Dante'de de bu saik, üstelik bütün şairlik yaşamı boyunca, son derece güçlüydü. Ama elbette estetik kaygı, kabaca ahlaksal, siyasal ve dinsel olarak sınıflandırabileceğimiz estetik dışı saiklerle birleşiyordu. Bu yönler Dante'nin güçlerinin olgunlaştığı ve insani ilgilerinin kapsamının genişlediği ve kendini giderek daha çok kamusal davalara adadığı olgunluk dönemindeki şiirlerinde daha açık olarak belirir. Ama Dante'de her iki yönün yoğunluğunu –yoğunluğunu ve iç içe geçişini– göz ardı etmemek gerekir; Contini'nin belirttiği gibi, sanatçı Dante'nin "korkunç ciddiliği" bütünsel bir insani kusursuzluk çabasından ayırt edilemez. Sanatçılarda çok olağan olmayan bir biçimde, bu iki yön –estetik ile estetik dışı– Dante'de uyumlu bir ilişki içindeydi. Her ne kadar çoğunlukla mutsuz bir insan olarak konuşsa da, şair olarak son derece mutlu olmuş olmalı; biçim ve kurgudan duyduğu tutkulu zevk, çok kapsamlı bir izlekler yelpazesine duyduğu tutkulu ilgiyle koşutluk taşıyordu. Dante'nin dehasının gelişimi temel olarak insan doğasının estetik ve estetik dışı yönleri arasında ideal bir dengeyi başarmaya doğru olmuştur; bu ideale ulaşanlar arasındaki yerinin son derece yüksekte olduğu da kuşku götürmez.

Bu ideale doğru yaklaşmasını en iyi görebileceğimiz yapıtı *Şiirler*'dir. Belki *Yeni Hayat* dışında, düzyazı yapıtlarda estetik güdü ve ilgi daha dolaylıdır; buna karşılık, *İlahi Komedya* geliş-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

me sürecini değil, gelişmenin vardığı son noktayı gösterir. *Şiirler* bize tam olarak süreci gösterir: Hem son derece yetenekli, hem son derece özeleştirel bir tutum içindeki bir sanatçının uğraşında ustalığa doğru adım adım ilerleyişi – aynı zamanda yeni malzemelerin aşamalı olarak özümsenmesi demek olan bir ilerleyiş. Bir yandan Dante'nin gelişmesini görürüz, bir yandan da sanatsal yaklaşımındaki tipik tutumla kendi gelişmesini bilinçli bir açıklıkla izleyişini. Dante her zaman neyi niçin yaptığını kesin olarak bilmek istemiştir; er ya da geç başkalarının da bunu bilmesini istemiştir. Bütün yoğun bireyselliğine karşın, Dante'de çok güçlü bir toplum duygusu, insan zihinlerinin karşılıklı olarak birbirine bağlılığı duygusu vardır; onun için insanca yaşamak yaşamanın nedenlerini aramak demektir, bu nedenleri başkalarıyla, ortak bir amaç uğruna, fikir alışverişi yoluyla aramak demektir. Bir bakıma Dante "kişiye özel düşünceler"e inanmaz; her düşüncenin kamusal bir önemi vardır, o düşüncenin ilgilendirdiği topluluk küçük olsa da. İlk liriklerinde seslendiği kitle son derece küçüktür; *Yeni Hayat*'ın ilk sonesinin ilk dizesi "Her âşık ve soylu ruha"nın bu kitlenin tamamını içerdiği söylenebilir. Provans trubadurlarının İtalyan izleyicilerinin oluşturduğu neredeyse dışa tamamıyla kapalı bir seçkinler topluluğu: ya aşk şairlerinin kendileri, ya da aşk şairlerinin geleneksel izleği olan "saraylı" aşkıyla ilgilendikleri için "aşk şiirleri"yle ilgilenenler. Bu çevre –Dante'nin yazdığı çevre– sırasıyla Cavalcanti ve Guinizelli'nin etkisi altına girdiği ve Tatlı Yeni Üslup akımının oluşmasına katkıda bulunduğu yıllarda da sayıca artmamıştır. Dante'nin Yeni Üslup aşamasında seslendiği kitlede gözle görülür tek değişiklik, artık şiir hakkında aynı düşünceleri paylaştıkları ve şiir yazarken ortak bir üslup (ya da kadınlar söz konusu olduğunda, bu şiiri okuma ya da dinlemede ortak bir beğeni) geliştirdikleri için birbirleriyle daha yakından bağlantılı insanlar izlenimini vermeleridir. *Yeni Hayat*'ı okurken okur bir şeyin farkındadır hep: Yazar edebiyat ve ahlak alanlarında ortak bir zihni ve ortak varsayımları olan bir topluluk için yazmaktadır; "sıradan okur"un kendisini anlamasını beklemez, belki bunu arzulamaz da. Ne var ki, kitabın seslendiği küçük çevre içinde anlamın son derece açık olması beklenir, çünkü Yeni Üslup

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

şairleri gerçek on üçüncü yüzyıl entelektüelleridir ve söylemleri dönemin skolastik kültürünü yansıtır. Dante *Yeni Hayat*'ta kendisinden talep edildiğinde şiirini anlaşılabilir önermeler halinde açımlayamayan şairin bundan utanç duyması gerektiğini belirtir. Bu bağlamda kendisinin de, dostu Cavalcanti'nin de verebileceği şair adları olduğunu söyler.

Anlaşıldığı kadarıyla, Dante'nin yukarıda sözü edilen küçük edebiyat çevreleri dışında daha geniş bir topluluğa seslenmeye başlaması otuz yaşlarındayken olmuştur. Bu değişime yol açan olay –Dante'nin *Şölen*'deki kendi sözlerinden yola çıkarsak– 1290 yılında Beatrice'nin ölümüydü. Onun ölümü bir yandan Dante'nin şairlik uğraşındaki ilk ana aşamayı özetleyen ve sona erdiren *Yeni Hayat*'taki tanrılaştırılmasına; öte yandan da Dante'nin felsefe ve bilim alanlarında ciddi çalışmalara başlamasına yol açmıştır. Dante kaybı karşısında kendisini avutmak için bu çalışmalara başladığını belirtir; sürdürmesinin nedeni ise, bu sayede girdiği olağanüstü dünya olmuştur. Bu çalışmaların şairin şiirinde derin ve kalıcı etkileri olacaktı. İlk etki –gene kendi söylediklerinden yola çıkarsak– alegoriydi; Dante felsefeyi soylu bir kadın olarak temsil etmeye başlamıştı. Bu imge bir süre gençlik dönemine özgü bildik aşk izleği ile çalışmalarının öngördüğü yeni izlekler arasında bir köprü işlevi görmüştür; olağan okurlarına bir tür taviz gibidir aynı zamanda. Bir sonraki adım, alegori tülünü bir yana bırakmaktı; Dante bunu Soyluluk konulu *canzone*'sinde (*Şölen*'deki son şiir) ve daha yumuşak bir tutumla "Çekicilik" konulu *canzone*'sinde (30 nolu şiir) yapmıştır. Bu riskli bir adımdı; ama İtalyanca'da seçkin örnekler vardı, bunlar arasında Dante'yi derinden etkilemiş olması gerekenlerden biri dostu Cavalcanti'nin "felsefi" *canzone*'si *Donna me prega*'ydı. Ama burada üzerinde durulması gereken nokta, felsefi (etik) şiire bu adım atışın en azından potansiyel olarak Dante'nin okur kitlesinin ve ilgi alanlarının genişlemesini ima etmesidir. *Şölen*'in son şiiri *Le dolci rime*'nin özellikle yalın tutulmuş üslubu ve sağlam uslamlamasıyla dönemin Aristoteles felsefesine hâkim ve zaman zaman şiir okuyan herhangi bir okuruna seslendiği söylenebilir; 30 nolu şiir *Poscia ch'Amor* da *Şölen*'in on yıl sonra felsefe konusunda bilgilendirmeyi amaçladığı kitleye ses-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

leniyor gibidir. Elbette burada Dante felsefeyi bilenlere yazmamaktadır, çünkü Dante Latince okuyamayanlar için yazdığını ısrarla belirtir; oysa Latince bilindiği gibi Ortaçağ felsefesinin dilidir. Bununla birlikte, artık şair *Yeni Hayat*'takinden (her ne kadar bu yapıt da İtalyanca yazılmış ise de) daha geniş bir kitleye seslenmektedir; benzeri bir farklılık "Çekicilik" konulu *canzone* ile *Yeni Hayat* arasında da görülebilir. *Yeni Hayat*'ın aksine bu *canzone* "seçkin azınlık" için değildir; Dante bu şiiri yazdığında artık "Aşk bağlıları"nın (*fedeli d'Amore*) oluşturduğu, kendilerine özgü ortak görüşlere sahip ve bilinçli olarak başkalarını dışlayan oldukça kapalı dünyadan çıkıyordu. Dante'nin büyüme süreciydi bu aynı zamanda. Şairin 1290'lı yıllar boyunca gösterdiği entelektüel gelişme, siyasal yaşama giderek daha çok katılmasıyla koşutluk göstermiştir; bu katılım, 1300 yılında altı lonca başkanından biri sıfatıyla Floransa'nın yönetimine seçilmesini sağlamış, daha sonra da Floransa'dan sürgün edilmesine yol açmıştır. Politikanın ahlak felsefesiyle birleşmesi Dante'nin sürgündeki ilk yıllarında yazdığı olağanüstü güzellikteki iki şiirinin malzemesini oluşturacaktır: *Tre donne* (47 nolu şiir) ve *Doglia mi reca* (49 nolu şiir). Elbette, bu şiirler *İlahi Komedya*'nın hedeflediği denli geniş bir kitleyi hedeflemiyordu; ama Dante'nin başyapıtının çok geniş bir kitleye çekici gelen başlıca unsurları bu dönemde hazırdı ya da belirmeye başlıyordu: getirdiği büyük yaşam deneyimiyle sürgün; şairin genel insan sorunlarına –ahlaki, siyasal, bilimsel, dinsel– olan yoğun ilgisi; "eğitimsizler"in (*non litterati*) dili olan anadili kullanmaktan duyduğu haz ve anadilin insan deneyiminin bütün yönlerini dile getirme yetisine olan güveni (bu haz ve güven, Dante'nin yoğun çalışmalarıyla edindiği hem skolastik, hem klasik Latin kültürü birikimine karşın canlılığını koruyordu). Bir başka bakış açısından, Dante'nin yaşlandıkça daha kapsamlı okur çevrelerini hedeflemesi, şiirindeki duygular yelpazesinin genişlemesiyle koşutluk göstermiştir. Cinsel sevgi, ne kadar işlenmiş olsa da, adalet ve özgürlük gibi ahlaki, insanların tek bir imparatorun yönetiminde birleşmesi gibi siyasi ve Kilise'de reforma gidilmesi gibi dinsel idealler için duyulan tutkudan daha kişiseldir. Dante'nin şair olarak gelişimini, kısmen, daha kamusal duyguları dile getirme

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yetisinin gelişmesi olarak görebiliriz. Ne var ki, "dağ şiiri" olarak bilinen son *canzone*'si *Amor, da che convien*'de (53 nolu şiir) gene özel aşk dünyasına dönmesi, Dante konusundaki genellemelerin bizi her zaman yanıltabileceğinin bir göstergesidir.

Şiir yoluyla aktarım gücünde hem yoğunluk, hem kapsam genişlemesi yönündeki bu gelişme, şiir *hakkında* eleştirel ve açımlayıcı düzyazı yoluyla aktarım arzusuyla koşutluk göstermiştir. Pek az şair kendi yapıtı konusunda konuşmaya bu kadar istekli olmuştur; belki de bunun nedeni, paradoksal olarak, pek az şairin bu kadar büyük bir kendine yeterlik duygusu duymasıdır. Gerçekten de, açık olan bir nokta varsa, o da bunun kısmen Dante'nin insan konuşmasının sınırları konusundaki, dolayısıyla herhangi bir konuşma biçiminin kaçınılmaz sınırları konusundaki derin kavrayışından kaynaklandığıdır. Koşuk, düzyazının yapamayacağı şeyleri yapabilirdi, ama bunun tersi de doğruydu; büyük bir olasılıkla, Dante'nin yararlandığı aktarım yollarının sınırlarına ilişkin neredeyse yıldırıcı bilinci, yapıtlarında zaman zaman koşuk, zaman zaman düzyazıyı yeğlemesine neden olmuştur. Bir bütün olarak *Şiirler*, *İlahi Komedya*'ya giden yolu gösterir, bir anlamda (denemeler olarak) nihai gerekçelendirilmelerini ondan alırken, *Şiirler* içindeki belli grupların da *Yeni Hayat*, *Şölen* ve *Halkdilinde Belagât*'a yansıyan izdüşümleri vardır. Bu düzyazı yapıtların Dante'nin *Şiirler*'ini düzenleme ve birleştirme yönündeki tek girişimini temsil ettiği gözden kaçırılmamalıdır. Petrarca'nın *Canzoniere*'sinin aksine bu şiirler uzun bir yaşam deneyiminin birbirini izleyen aşamalarını yansıtan tek bir kitabın parçaları olarak düşünülmemişti. Ama Dante'nin sürekli olarak gerekçelendirme ve açıklama çabalarıyla *sonradan* belli bir düzenleme ve gruplandırma getirilmiştir bu şiirlere. Böylece, bir yönüyle *Yeni Hayat* dar anlamıyla bir edebiyat yaşantısını, "övgü üslubu"nun (*lo stilo de la loda*) keşfini kayda geçirip gerekçelendirir (kendi uygun anlatımını gerektiren bir sevme biçimi çerçevesinde); bir başka yönüyle de, genç şairin kendi yapıtını geçmiş Provans ve İtalyan lirik şiiri ile içinde bulunduğu ve en önde gelen temsilcisinin Guido Cavalcanti olduğu dönem bağlamında bir yere oturtur. İtalyanca'da anadilin ilk önemli savunusu niteliğindeki *Şölen* de, şairin felsefe çalışmala-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

rının bir sonucu olarak 1290'lı yılların başlarında şiirindeki belirleyici yeni yönelime ilişkin açıklamasını içerir; bu açıklama, bazı şiirlerin içeriğinin ayrıntılı açımlamasını olduğu kadar, bunlardan ikisindeki alegorik tarz ve üçüncüsündeki içerik ve amacın zorunlu kıldığı üslup değişimi ("tatlı" üsluptan "sert" üsluba) üzerine yorumları içerir. Benzeri şekilde, bir şiirin "iyi olması" ile "güzel" olması arasındaki ayrıma değinilir ve *congedo*'nun kullanımı üzerine gözlemlerde bulunulur.

Ama Dante'nin bugün anladığımız biçimiyle edebiyat eleştirisine soyunduğu yapıtı *Halkdilinde Belagât*'tır. Yarım kalan bu risale, en üst düzeydeki biçimiyle, "yüce" konularda "yüce bir üslupla" yazma sanatı olarak anadil şiiri üzerinedir. Bu yapıtta Dante anadilde şiire yönelik en yüce umutlarını ve en katı koşullarını, bunlar on dördüncü yüzyılın ilk on yılının ortalarında, bir başka deyişle henüz *İlahi Komedya*'ya başlamamışken, ancak *Şiirler*'in hemen hepsini yazdıktan sonra kendisine nasıl görünüyorsa öyle yazıya döker. Bütün bu umutlar ve koşullar *canzone* çerçevesinde dile getirilir; Dante *canzone*'yi anadilde yazılmış şiirde yüce tarza (onun deyişiyle "trajik üslup") en uygun biçim olarak görüyor, bir anlamda şiirde "büyüklük"ün bu üslupta çok iyi yazmak sorunu olduğunu kabul ediyordu. Dante üslup sorununu *Halkdilinde Belagât*'ın İkinci Kitabı'nda ele alır; bu kitabın ilk yedi bölümünde "seçkin halkdili"nin (*vulgare illustre*) "en iyi" kullanımının genel kuralları ve koşulları belirlenir. Bu tür bir kullanıma, yalnızca doğal yeteneği (*ingenium*) olmakla kalmayıp, sistematik bilgi edinerek (*habitus scientiae*) zihinlerini geliştirmiş ve şiir sanatında sürekli alıştırma yaparak beğenisini geliştirmiş (*artis assiduitas*) kimseler kalkışmalıdır. Üstelik, bu dil "en iyi" konuları gerektirir; Dante bu konuların Savaş, Aşk ve Erdem olduğunu belirtir. Bu "en üstün" konuları "en iyi şekilde" ele almak uygun bir üslubu gerektirir. Dante bu noktada anadil şiirine klasik dönemin üç üslup ayrımını uygular: yüksek, orta ve aşağı. Gerekli olanı "yüksek üslup" (*superior stilus* ya da Dante'nin yeğlediği deyişle *tragicus stilus*) olup, bunun uygun ölçü biçimi *canzone*'dir. Dante sonraki üç bölümde "yüksek" üslubu anadilde koşuğa uygulayarak genel çizgileriyle betimler; Dante'nin anadilde yazan şairlere yönelik Hitabet'i olarak ad-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

landırabileceğimiz bölüm (İkinci Kitap'ın 1-7. bölümleri) bu şekilde sona erer. Sonraki altı bölüm *canzone*'nin ölçü yapısının ayrıntılı bir incelemesini içerir ve yukarıda açıklandığı anlamıyla Müzik sanatının kapsamına girer. Ama üslup incelemesi Hitabet de, ölçü incelemesi Müzik de dilin kendisinin incelenmesi demek olan Dilbilgisi'ni öngörür. Bu yüzden, *Halkdilinde Belagât*'ın İkinci Kitabı'ndan önce Birinci Kitap'ta genel olarak dilin (1-8. bölümler), özel olarak da İtalyan dilinin (9-19. bölümler) doğası ve tarihi üzerine gözlemlere yer verilmesi gerekiyordu. Buna bağlı olarak Birinci Kitap, İkinci Kitaptaki yazınsal değerlendirmelere bir giriş niteliğindedir. Birinci Kitap'ta 10-15. bölümlerde ünlü İtalyan ağızları incelemesi yalnızca dilsel bir inceleme değildir; çünkü bu incelemenin belirlemeyi amaçladığı "seçkin" İtalyan ağzının herhangi bir şehir ya da bölgenin konuşma dilinde değil, Sicilya Okulu'nun metinleriyle başlayıp Cino da Pistoia ve Dante'nin kendisinin metinlerine uzanan bir çizgi içinde yalnızca bazı edebiyat metinlerinde bulunduğu belirtilir. Böylece Birinci Kitap'ın sonundaki odak noktası gene şiirin dilidir ve İkinci Kitap'ta bu konu açımlanır, "en iyi" şiir biçimi *canzone*'nin ayrıntılı ve son derece teknik bir açımlaması verilir. Aslında, Dante'nin zihin yapısını göz önünde bulundurduğumuzda, *Halkdilinde Belagât* şairin 1290'lı yıllardan sürgündeki ilk yıllarına kadar *canzone* biçimi üzerindeki yoğun uğraşının doğal bir sonucuydu. İtalyan şiirinin gerçek durumunun tarihsel-eleştirel bir değerlendirmesi olarak *Halkdilinde Belagât* Dante'yi en çok ilgilendiren noktalar üzerinde yoğunlaşır: Provans şiirindeki kökeninden Dante'ye göre kendi son on beş yıllık şiirindeki ve dostu Cino'nun aşk şiirlerindeki kusursuz gelişimine *canzone*'nin geçirdiği evreler.

Bu noktada *Halkdilinde Belagât*'ın gündeme getirdiği iki soruna daha kısaca değinmek uygun olur. (*a*) Dante'nin *Şiirler*'deki gerçek uygulaması risalenin İkinci Kitabı'nın 4. Bölümü'nde dile getirilen üçlü üslup ayrımına ne ölçüde uymaktadır? (*b*) Dante'nin uygulaması, kitabın aynı bölümünde dile getirilen ilkeye –anadilde yazan şairlerin klasik (Latin) şairlere olabildiğince öykünmesi gerektiği– ne ölçüde uymaktadır? Her iki noktada da Dante'nin uygulamasının kuramıyla bir ölçüde bağdaşma-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

dığı söylenebilir; özellikle ilk nokta açısından bakıldığında, şairin lirik şiirlerinin öğretisinde yer vermediği bir özgürlüğü ve çeşitliliği içerdiği görülür.

Ama burada, kendi dilinde yazan bir Ortaçağ şairinin uygulamasının, doğal olarak kullandığı dilin koşullarınca belirlendiğini ve yazınsal amaçlar açısından bunun görece yeni bir dil olduğunu unutmamak gerekir; buna karşılık, Ortaçağ şiir kuramı geçmişe uzanan ve son derece tutucu bir hitabet geleneğinden kaynaklanıyordu. Ortaçağ "poetikaları" (*poetriae*) genel kural ve ilkelerini Horatius'un *Ars Poetica*'sı ve Cicero'ya atfedilen *Rhetorica ad Herennium* gibi yapıtlardan alıyordu; bu poetikalar Antikçağ hitabetinin yeni bir uyarlaması niteliğindedir ve birçoğunda yeni olan şey anadil edebiyatında ortaya çıkan yeniliklerle doğrudan bağlantılı değildir. Elbette, *Halkdilinde Belagât* için aynı şey söylenemez, çünkü daha önce de belirtildiği gibi bu kitabın temel amacı İtalyan lirik şiirindeki yakın tarihli gelişmeleri ele almaktır. Yapıtın kalıcı yeniliği yazarın derin kavrayışından kaynaklanır; Dante bu gelişmeleri göz önünde bulundurarak kendi anadiline bütünüyle ilk ilkelerden kurulmuş bir *grammatica*, bir *rhetorica* ve bir *musica* kazandırmıştır. Öte yandan, kitap elbette geleneksel hitabetten yararlanmaktadır; bu yönü en açık olarak üç üslup –"yüksek", "orta" ve "aşağı"– ayrımında görebiliriz. Ama *Halkdilinde Belagât*'ta bu geleneksel, klasik ayrım son derece kendine özgü bir amaca hizmet eder: Dante'nin argümanında bu ayrım anadilde şiirin "trajik" üslupla yazılabileceğini ortaya koymak üzere devreye sokulur; Dante doğal olarak böyle bir üslubun seçkin örneklerini Provans *canso*'sunda ve İtalyan *canzone*'sinde bulmuştur. Bu yüzden söz konusu argüman Dante'yi *canzone* ölçü biçimini vurgulamaya –şairin kendi uygulaması açısından bakıldığında bir ölçüde aşırı vurgulamaya– götürmüştür, çünkü *canzone* genel vargıyı en açık olarak haklı çıkaran biçim gibi görünüyordu. Bunun bir sonucu olarak, Dante belirli bir ölçü biçimini üslubun temel bir öğesi haline getirmiş; anadilde yazılan şiirde "yüksek" üslubun *canzone* biçimini *gerektirdiğini* öne sürmüş; *ballata* ve sonelerin ise zorunlu olarak "orta" ya da "aşağı" üsluba ait olduğunu belirtmiştir. Bu şema genel olarak doğru olmakla birlikte, her durumda *Şiirler*'e uymayacak kadar so-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yuttur: Ölçü biçimi bir yana, *ballata*'ların üslubunu *canzone*'lerin bazılarındaki üsluptan, benzeri şekilde bazı sonelerin üslubunu bazı *canzone*'lerin üslubundan net olarak ayırmak olanaksızdır. Kuram ile uygulama arasındaki bu tür bağdaşmazlıklar, Dante'nin ölçü biçimleri arasındaki farkları çok katı bir yaklaşımla üçlü üslup ayrımı şemasına uydurmak istemesinden kaynaklanmaktadır.

Öte yandan, *Şiirler*'de her şey, bu ayrımın öngördüğü ve *Halkdilinde Belagât*'ın İkinci Kitabı'nın ilk dört bölümünü belirleyen genel anlayışla –yazınsal "uygunluk" (*convenientia*) kavramı– uyum içindedir. Düzen düşüncesine derinden bağlı olan Ortaçağ zihni elbette kaynağını gene klasik hitabetten alan bu kavramı kendisine son derece yakın buluyordu; *convenientia* insan sanatı alanında mutlak bir inancı dile getiriyordu: Evrenin maddesel öğelerden meleklere kadar her şeyin kendi kusursuzluk –ya da Dante'nin yeğleyeceği deyişle soyluluk– derecesine uygun bir yer tuttuğu bir sıradüzen olduğu görüşü. Evrendeki nesnel düzenin bu şekilde vurgulanmasının etkilerinden biri, klasik üç üslup öğretisinin Ortaçağ'da yeniden yorumlanması olmuş olabilir: Klasik hitabette üsluplar ayrımı temel olarak anlatım tarzları arasındaki bir ayrım iken, Ortaçağ hitabetinde konunun farklı "soyluluk" dereceleri vurgulanmaya başlanmıştır. Şiirde farklı üsluplar olmasının nedeni, yazılacak farklı şeylerin olmasından değil, bu şeylerin az ya da çok önemli ya da "soylu" olmasından kaynaklanıyordu (krş. *Araf* IX, 70-72: "Okur, görüyorsun pekâlâ nasıl yükselttiğimi / konumu; şaşırma o yüzden / daha büyük sanatla sürdürürsem onu"). Bir şairin bir üslubu seçmesi öznel etmenlere de bağlı olabilirdi; buna göre, Dante Beatrice için yazdığı "övgü şiirleri"nin ilkinde ele aldığı soylu "konu"yu, bu *canzone*'nin ilk kıtasında belirttiği gibi "yüksek bir üslupla" değil, tevazu gereği "zayıf bir üslupla" işleyecektir. Dolayısıyla, nesnel "konu" ne olursa olsun, şairin tonu ve yaklaşımı üslubuna çeşitlilik getiren değişmez etmenlerden biridir. Bu yüzden, çoğu zaman Dante'nin herhangi bir şiirini belirli bir üslup kategorisine oturtmak mümkün değildir. Açıkça "aşağı" (sözgelimi 26-28 nolu şiirler), açıkça "yüksek" (47 ve 49 nolu şiirler) üslupta olanları vardır; bazıları "orta ile yüksek arası" (*Ye-*

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ni Hayat'taki *Donne ch'avete intelletto d'amore* şiiri), bazıları da "orta ile aşağı arası" (*Yeni Hayat*'taki *Tanto gentile e tanto onesta pare* ile *Vede perfettamente onne salute* şiirleri) izlenimini vermektedir. Kesin olarak söylenebilecek şey, hemen her şiirin üslup açısından kendi içinde tutarlı olduğu, bir üslup bütünlüğü gösterdiğidir. Elbette bu, bir bütün olarak, Dante'nin ortaya koyabildiği her üslup çeşitlemesini içeren *İlahi Komedya* için de geçerlidir; ne var ki, bu üsluplar iç içe geçmiş ve üst üste yığılmış değildir, konu değişimine büyük bir özenle yaklaşılarak ve şairin anlatısının herhangi bir noktasında elde etmek istediği etkiye bağlı kalınarak sırasıyla kullanılmıştır.

Yukarıda *Halkdilinde Belagât*'tan aktardığımız ilke, bir başka deyişle klasik yazarlara öykünülmesi gerektiği ilkesi hiç kuşku yok ki ilk bakışta şaşırtıcıdır; çünkü *Şiirler*'de Vergilius da dahil olmak üzere herhangi bir klasik şaire öykünme olarak görülebilecek hemen hiçbir şey yoktur. *Şiirler* bu açıdan *İlahi Komedya*'dan tamamıyla farklıdır. Bir sanat yapıtı olarak *İlahi Komedya*'nın klasik Latin şiiriyle –Ovidius ve Statius ve hepsinden önemlisi Vergilius– çok yakın bir bağ içinde olduğu açıktır. Bu ilişkiye "öykünme" denemez; "öykünme" denebilmesi için, bu sözcüğün böylesine incelikli ve böylesine sıradışı bir yazınsal bağımlılığa uyacak şekilde epey işlenmesi gerekir. Dante'nin *İlahi Komedya*'daki Vergilius "öykünüsü", Vergilius izleklerinin, imgelerinin ve üslup araçlarının çok kapsamlı bir yaratıcı dönüştürmeden geçirilmesi anlamına geliyor; böyle bir dönüştürme bir şairin ötekini eksiksiz olarak özümsemesini gerektiriyordu (nitekim Dante, *Cehennem* I, 83-84'te Vergilius'a onunla ilgili "uzun çalışma"sından ve "büyük sevgi"sinden söz eder). *Şiirler*'de böyle bir özümsemeye ilişkin herhangi bir iz yoktur. *İlahi Komedya* ile *Şiirler* arasındaki birkaç karşılaştırma klasik etkiler açısından iki eserin ne kadar farklı olduğunu ortaya koyacaktır. *İlahi Komedya*'da birçok epik benzetme kullanılır; *Şiirler*'de bu tür çok az benzetme vardır. *İlahi Komedya*'da Eski Yunan-Roma tarihine, efsanesine, mitolojisine birçok göndermede bulunulur; *Şiirler*'de bu tür göndermeler son derece azdır. Öyleyse Dante yukarıda sözünü ettiğimiz öykünme ilkesiyle neyi kastediyordu (hiç kuşku yok ki, kendisinin de *Şiirler*'de uyduğunu ima ettiği

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bir ilke bu)? Dahası, *İlahi Komedya*'da Vergilius'a rastladığında "Sen benim ustam ve yazarımsın; / sen bana onur veren güzel üslubu / aldığım tek kişisin" (*Cehennem* I, 85-87) derken neyi kastediyordu? Çünkü o ana kadar Dante'ye bir tek *Şiirler* bu "onur"u getirmiş olabilirdi.

İki noktayı göz önünde bulundurmak gerek. İlki, *Halkdilinde Belagât*'ta sözü edilen "öykünme" ilkesine Dante çeşitli tümce yapısı türlerini ele aldığı daha sonraki bir bölümde yararlı bir açıklama getirir. Dört tümce yapısı bulunduğunu belirttikten ve bunları hitabet açısından en işlenmemişinden en işlenmişine doğru sıraladıktan, işlenmiş türün "seçkin şairler"ce, bir başka deyişle yüksek "trajik" üslupta yazanlarca kullanıldığını dile getirdikten sonra, buna örnek olarak on bir *canzone*'den söz eder. Daha sonra bu anadilde yazılmış başarılı ürünler ile klasik Latin modeller arasında bağlantı kurar ve bunu öykünmeden çok olumlu bir etki çerçevesinde yapar; üstelik, bu etkinin sözü edilen *canzone*'lerin yazarlarında etkili olduğu söylenmez, onlara yalnızca son derece alçakgönüllü bir tutumla bu modeller önerilir: "Belki de, buna (en iyi yapıya) alışkanlık kazanmak için, Latin şairleri Vergilius, Ovidius ... Statius ve Lucan'ı, ayrıca en iyi düzyazı yazarları Livius, Plinius, Frontinus, Orosius'u okumuş olmak son derece yararlı olacaktır." Bu söylenenler, "öykünme" kavramını biraz farklı görmemizi sağlamaktadır. Aslında Dante'nin söylediği şudur: "Klasikler bizim örneklerimizdir, onları ayrıntılı olarak kopyalamamız gerektiği anlamında değil, ama bize genel olarak üslup güzelliğinin ne olabileceğini gösterirler."

Cehennem'de *Şiirler*'in –daha kesin olarak, hiç kuşku yok ki *canzone*'lerden bazılarının– "güzel üslubu"nun Vergilius'tan alınmış olduğunu ima eden sözlere gelince, bunu sözcüğü sözcüğüne almamak gerekir. *İlahi Komedya*'da belirgin olan Vergilius'un şiiriyle yakın yazınsal ilişkinin *Şiirler*'de görülmediğini belirtmiştik. Dante'nin yaşamına ilişkin değerlendirmeler de bu sonucu destekler niteliktedir; bildiğimiz kadarıyla *Cehennem*'in kurmaca tarihi olan 1300'den önce Dante *Aeneis*'in tamamını ayrıntılı olarak incelememişti. *Şölen*'in İkinci Kitabı'nın 12. Bölümü'nde bize Boethius ile Cicero'yu okumaya başladığında, bu

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yazarları zor bulduğunu söyler; bu sırada Latince'yi belli ölçüde bildiği ortadadır, ama *Aeneis*'i özümseyecek derecede Latince bilse bu söylediği tuhaf olurdu; buna karşılık, 1293-1294 yılına gelindiğinde *Şiirler*'in büyük bir bölümü kesin olarak yazılmıştı ve Dante *Halkdilinde Belagât*'ta örnek gösterdiğine ve *İlahi Komedya*'da gururla anımsadığına göre bunlardan bazıları "güzel" olarak değerlendirdiği üsluptaydı. 1302 yılında Floransa'dan sürülmesinden önce Dante'nin çalışmalarına ilişkin bildiklerimiz, bu çalışmaların kapsamlı bir Vergilius ya da herhangi bir klasik yazar incelemesini içermediğini göstermektedir. Dante'nin 1290'lı yıllarda edindiği birikim, kaynaklar saptanabildiği ölçüde, klasik olmaktan çok skolastiktir. *Şiirler* söz konusu olduğunda, hiç kuşkusuz ölçü biçimleri, dil, üslup ve izlekler öncelikle Dante'nin anadilde yazan öncellerinden ve çağdaşlarından alınmıştır. Bunlar ana modeller ve etki kaynaklarıydı. Ama bu modellerde etkili konuşmaya ilişkin belli varsayımlar ve belli bir "hitabet"in etkisi vardı; Dante çok geçmeden kuramsal düzeyde de, sanatında da bu varsayımları özümsemiş, hem bir *rhetoricus*, hem de bir *dictator* haline gelmiş olmalıdır. Kısacası, Dante Latin hitabet geleneğini özümsemiş, böylece o gelenekte hep saygı duyulan ve aktarılan klasik model ve ustalara yaklaşmaya başlamıştı. Yeri geldiğinde de bu ustaları kapsamlı olarak okumuştu. Ama Latin klasikleriyle bu yakın bağ şairlik uğraşının görece geç bir aşamasında gerçekleşmiştir: *İlahi Komedya*'dan önce gelmiş ve bu yapıtı derinden etkilemiş, ancak *Şiirler*'de pek bir etki göstermemiştir.

Aslında, her ne kadar Dante'nin amacı o olmasa da, *Halkdilinde Belagât* gençlik yıllarının şiirine bir tür giriş niteliği taşır. Bu yapıt, Dante'nin şairlik uğraşının iki döneminden –*Şiirler* dönemi ile *Komedya* dönemi– ilkinin sonunu gösterir. İlk dönemde Dante hiçbir zaman *canzone*'lerin kuruluşunun ötesine taşımamıştır güçlerini; *canzone*'ler sanatının biçimsel sınırlarını temsil etmiştir; ama *Halkdilinde Belagât*'ın yazıldığı 1304-1305 yılına gelindiğinde, biri dışında (53 nolu şiir) Dante bütün *canzone*'lerini yazmıştı. Ve Dante'nin bu yapıtında *canzone* biçimine yönelik coşkusu sınırsız gibi görünse de, bu yapıtı yarıda bıraktığı –yapıt, İkinci Kitabın 14. Bölümü'nde yarım bırakılmış bir tüm-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ceyle sona erer– an ile *Komedya*'nın başlangıcı arasında büyük bir olasılıkla en azından dört yıllık bir süre vardı; bu yıllarda Dante neredeyse bütün enerjisini düzyazı metni *Şölen*'e (bu yapıtın yazılması 1308 yılında hâlâ sürüyordu) ve İmparator VII. Henri'nin İtalya'ya gelişi vesilesiyle yazdığı siyasi mektuplara ayırmıştı. Bir başka deyişle, Dante aşağı yukarı otuz dokuz ile kırk dört yaşları arasında yeni şiir yaratmaktan çok eleştiri, felsefe ve siyasi polemikle uğraşıyordu. Bu süre boyunca şiirle uğraştığında da, geleceğe değil geçmişe bakıyor gibidir: "dağ şiiri" güçlü ve etkileyici bir şiir olmasına rağmen belli açılardan "eski"dir; yukarıda belirtildiği gibi *Halkdilinde Belagât* daha önce yazılmış olan şiirlerin "trajik" üslubu üzerinde durur; *Şölen* de aynı şiirlerden üçünün içeriğinin açımlanması niteliğindedir. Bu düzyazı yapıtlarda *İlahi Komedya*'ya yönelik bilinçli bir hazırlığın herhangi bir izini bulmak olanaksız gibidir (sözgelimi, *Yeni Hayat*'ın sonunda olduğunun aksine), henüz *canzone* dışında herhangi bir biçimde şiir yazma düşüncesine ilişkin bir ipucu da yoktur; ne var ki, böyle bir kavrayışa bir yaklaşımı Dante'nin *canzone* dizileri yazma eğiliminde görebiliriz, sözgelimi *Şölen*'de yorumladığı üç *canzone* ile "Taş Şiirleri" (43-46 nolu şiirler). Öyle görünüyor ki Dante artık bu biçimin kendisine sunduğu olanakları olabildiğince işlemişti; *Komedya*'yı yazmasını sağlayan itki ise henüz ortaya çıkmamıştı.

Bu itki ortaya çıktığında da, Dante'nin bütün güçlerini şiir yazmaya yönlendirmesini, düzyazıyla sınırlı olarak uğraşmasını sağlayacak kadar güçlüydü. Eleştirmen ve filozof şairlik potasında erimişti; ama şair hep olduğu kişi olarak kalmıştı; yeni şiir, nihai başyapıt, Dante'nin kişiliğindeki "değişmez öğe"yi tekrar tekrar ortaya koyar: Şiiri sürekli olarak teknik üzerine düşünerek kurma, somut şiir ile üslup sorununu hep bir arada görme. *İlahi Komedya* da bir üsluplar bileşkesidir; üstelik Dante yaşamsal zenginliği hiç yitirmeden gerçekleştirmiştir bunu. Ama belki de bir noktayı özellikle belirtmek gerekir: Dante'nin *Komedya*'da kendi yordamlarına ilişkin eleştirel duyarlığı, insan deneyiminin çeşitliliğini, zenginliğini ve derinliğini aktarmada yetersiz kalmayacak bir İtalyan şiir dili yaratma konusunda kendisinin daha önceki çabalarını, ayrıca ustalarının ve dostlarının çaba-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

larını anımsatır. Sözün yetersiz kalışı konusunda söylenen ve *Komedya*'nın en önemli noktalarında son derece güçlü bir anlatım gücüne sahip olan (elbette bilinçli olarak böyle bir gücü olması istenen) sözler --özellikle *Cehennem* XXXII, 1-12'de ve *Cennet*'in XXXIII. kantosunda– Dante'nin "övgü üslubu"ndaki aşk şiirlerinin değişmez temalarından birini anımsatır: güzelliğin dile getirilemezliği. Benzeri şekilde, Cehennem'in en aşağı kısmının anlatıldığı ve şairin yeterince "sert ve acı" "dizeler"e gereksinme duyduğunu belirttiği *Cehennem* XXXII'nin yukarıda sözü edilen dizelerinin Dante'nin erken dönem şiirini bilenlere onun "sert üslubu"ndan izleri –özellikle Forese'yle aralarındaki "atışma" (26-28a nolu şiirler) ve "Taş Şiirleri" (43-46 nolu şiirler)– anımsatmaması olanaksızdır; üstelik, her ne kadar kayıtsız kalıyormuş gibi görünse de, Dante'nin çok iyi bildiği gibi önemli bir teknik başarının ürünüdür bunlar. Öte yandan, *Araf* XXIV, 52-54'teki Bonagiunta'ya ünlü yanıtı ("Ben, Aşk bana esin verdiğinde not alıp, onun dikte ettirdiğince dizeler yazan birisiyim"), Dante'nin üslup yelpazesindeki öteki uca –"tatlı üslup"a– işaret eder ve açıkça bu üslubu seçkin ve kalıcı bir model olarak *Yeni Hayat*'taki ilk *canzone*'yle ilişkilendirir. Gene, *Cennet* XXX, 19-33'te Beatrice'nin güzelliğinin son kez övülmesi, bu güzelliğin esinlendirdiği bütün erken dönem şiirini çağrıştırır.

Bu örnekler Dante'nin şiirinde *Şiirler*'den *Komedya*'ya uzanan sürekliliği hangi açılardan inceleyebileceğimizi göstermektedir. Bu süreklilik, sürekli ilerleme ve gelişmede de son derece açık olarak görülür: üslup gelişimi açısından, yukarıda sözünü ettiğimiz klasik ve özellikle Vergilius'a özgü modellerin yeni bir özümsenmesi; tema ve içerik açısından, Dante'nin şiirinde daha önce pek az yer tutan geniş Hıristiyan söyleminin özümsenmesi. Bu ikili gelişme *Komedya*'yı olanaklı kılmıştır; *Komedya*'nın ışığında bakıldığında, bu yapıtın daha önceki yapıtlarda, özellikle *Şiirler*'de görülen gizilgüçlerin gerçekleştirilmesi olduğu görülür. Hiç kuşku yok ki, Dante koşuk tekniğinde böyle ısrarlı ve yaratıcı bir güçle kendini eğitmemiş olsaydı, *Komedya* yazılamazdı; aynı şekilde, *Şiirler*'in en belirgin özelliklerinden olan teknik denemeler, daha sonra *Komedya*'da olduğu gibi, sözlerle gerçekliği temsil etme gereksinmesinden kaynaklanmasaydı bu

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yapıt gene yazılamazdı. Bu da, bir bütün olarak *Şiirler*'in, kendi güçlerini ve gereksinmelerini keşfetme süreci içindeki bir dehanın yapıtı olduğunu söylemek demektir. *Şiirler*'in bir dehanın yapıtı olduğu, sergiledikleri teknik ve tematik çeşitlilikten çok, çeşitli temaların işlenmesindeki şiirsel güçten ve kullanılan teknik kaynaklardan gelir. Dante kullandığı ölçü biçimlerini kendisi keşfetmemiştir; anadilde yazılan şiirin kapsamını bildik aşk temasının ötesine taşıyan ilk İtalyan şairi de o değildir. Dante, seçtiği tema ne olursa olsun, onu son derece güçlü bir şiir söylemi halinde düzenleme konusunda olağanüstü bir yetisi olduğunu gösteren ilk şairdir; şaşırtıcı bir kurgusal-"mimari" gücü sözcüklerin anlatımsal niteliğine dönük son derece incelikli bir duyarlıkla birleştirmiştir. Dante'nin bu iki yönü *Şiirler*'de her zaman aynı ölçüde belirgin değildir; kimi zaman bir yön, kimi zaman öteki yön ağır basar. Ama Dante'nin doğal eğilimi, güzelliği bu iki yönün –ikisi de en uç sınırlarına vardırılmış akıl ile duyarlığın– uyumunun ürünü olan şiire doğruydu. Dante'ye göre insan ruhunun üzerinde düşünmesi, yazıya geçirmesi ve öykünmesi gereken tanrısal iyiliğin dış dünyadaki ve zihindeki ışıltılarını hiç olmazsa kısmen yansıtabilecek bir güzellikti bu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

DANTE'DE ŞİİR BİÇİMLERİ, ÖLÇÜ VE UYAK*

Şiir Biçimleri

Dante temel olarak üç şiir biçimi kullanmıştır: *sonetto, ballata* ve *canzone*. Şairin en seçkin biçim olarak gördüğü *canzone* bu üç biçimin dayandığı ilkelerin hepsini içerdiğinden önce ondan söz edeceğiz.

Canzone

Adından da anlaşılacağı gibi, *canzone* başlangıçta dar anlamıyla şarkı olarak söylenmeye uygun şiir anlamını taşıyordu. Dante'nin bu biçimi ilk olarak kullandığı 1280'li yıllardan yaklaşık iki yüz yıl önce türün ortaya çıktığı Provans'ta şairin sözleri yazması, melodiyi bestelemesi, hatta kendi *canso*'larını söylemesi olağandı. İlk *canzone*'lerin yaklaşık 1230 yılında yazıldığı İtalyan geleneğinde şair melodiyi değil, yalnızca sözleri yazıyor ve *canzone* genellikle bestelenmiyordu; ne var ki, Dante'nin de belirttiği gibi, *canzone*'nin bestelenebilir yapıda olması gerekiyordu: "her kıta . . . belli bir melodiye uygun olarak düzenlenir" (*Halkdilinde Belagât*, II, X, 2). Bu yüzden, "lirik" değil "yazınsal" bir şiir olmakla birlikte, *canzone*'nin biçimini müzik geleneği belirliyordu.

Canzone genellikle 5-7 kıtadan oluşuyordu; her kıtanın aynı düzende olması gerekiyordu, çünkü aynı melodi ya da melodiler dizisi her kıtada yineleniyordu. Gene de, *canzone* tek kıtadan

* Kaynak: Foster-Boyde (1962), Cilt I, s. xliv-lv.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

da oluşabilirdi. Bir kıta, tek bir melodiye göre yazılabiliyordu; ama çoğu kez iki karşıt melodiye göre düzenleniyor ve bu melodilerden en az birinin kıtada yinelenmesi gerekiyordu. Buna bağlı olarak, Dante'ye göre, melodilerin, dolayısıyla kıtayı oluşturan kısımların olası dizilişi şöyleydi: I; I+I+II; I+II+II; I+I+II+II. Müzik geleneği, kıtanın iki bölünemez kısımdan (I+II) oluşmasını olanaksız kılıyordu ve I+I+II İtalyan geleneğinde en yaygın kalıptı.

Dante, kıtanın ilk melodinin yazılacağı kısmına *frons* (İt. *fronte*) adını verir; ilk melodinin yinelenmesi durumunda iki eşit kısımdan her birine *pes* (İt. *piede*) adı verilir. Dante, ikinci melodinin yazılacağı kısmı *sirima* (*sirma*) ya da *cauda* olarak adlandırır; bu melodinin yinelenmesi durumunda iki eşit parçadan her birine *versus* denir (ancak İtalyanca'da daha yaygın terim *volta*'dır).

Herhangi bir *pes, frons, volta* ya da *sirima*'nın vurgu yapısı, İtalyan geleneğinde bunların neredeyse değişmemecesine on bir ya da yedi heceli dizelerden oluşması nedeniyle oldukça sınırlıydı. Dante, tek bir *canzone*'de (30 nolu şiir) beş heceli dizeleri kullanır, ama orada bile beş heceli kalıbı her *pes*'de birer kez olmak üzere her kıtada ikiden fazla dizede kullanmaz. Gene de, dize sayısında (sözgelimi, Dante'nin *pes*'leri üç dizeden altı dizeye, *sirima*'ları ise beş dizeden on iki dizeye kadar çeşitlilik gösterir) ya da *frons* ile *sirima*'nın *göreli* uzunluklarında çeşitlemeye giderek, en önemlisi on bir ve yedi heceli dizeleri kendi aralarında farklı oran ve dizilişlerde düzenleyerek, şair çok farklı *canzone*'ler yazabiliyordu.

Salt vurgu düzenindeki çeşitlilik yanında şairler için daha önemli olanı uyak yoluyla –değişik uyak örüntüleri aracılığıyla– gerçekleştirdikleri çeşitlilikti. Dante'nin yazdığı dönemde, her dizenin kıtadaki en az bir başka dizeyle uyak yoluyla "bağlanması" zorunlu olmasa da yaygın bir uygulamaydı. Gene bu dönemde, ardışık kıtalarda yalnızca aynı uyak düzeninin değil, aynı uyak seslerinin de kullanılması istisnai bir durumdu; aynı şekilde, bir dizenin aynı kıta içinde değil, sonraki kıtalarda ona karşılık gelen dizeyle uyaklı olması da istisnai bir durumdu. İlk iki kıtanın 8. ve 11. dizelerinin uyaksız bırakıldığı 21 nolu şiir dı-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

şında, Dante'de yalnızca bir *congedo*'nun ilk dizesi uyaksız olabilir. Bir kıta farklı türden iki dizeden oluşuyorsa, kısa olanı küçük harfle gösterilir; örneğin, bu derlemedeki ilk *canzone*'nin (6 nolu şiir) ilk dizelerinin uyak düzeni şöyledir: aBbC.

Uyakların olası dağılımını sınırlayan kurallar arasında şunları sayabiliriz:

a) Dante, *pes*'lerdeki her dizenin, en az bir başka dizeyle uyaklı olması gerektiğini belirtir (*Halkdilinde Belagât*, II, XIII, 8-9). Dante uygulamada kuramına göre daha esnektir, çünkü ikinci *pes*'te her zaman ilkinin son seslerini yineler (bunların o *pes* içinde uyaklı olup olmadığını dikkate almaz). Dolayısıyla, Dante şu tür kalıpları kullanır: ABBA; ABBA – ABBC; ABBC – ABC; ABC. Buna karşılık, kuramında yer verse de ABB; ACC kalıbını kullanmaz (bu kalıbı *volta*'larda kullanır). Uyak seslerini ilk *pes*'te belirdiği sırayla yinelemek gerekli değildi, dolayısıyla ABC; BAC ya da ABbA; BAaB şeklindeki düzenlemeler mümkündü; ama şair uyaklarda bu tür bir düzenlemeye gittiği takdirde, bunu her kıtada uygulamak zorundaydı.

b) Dante'nin döneminde *frons* ile *sirima* arasındaki farklılık yalnızca vurgu düzeniyle değil, uyak sesleriyle de sağlanıyordu. *Sirima*'nın ilk dizesiyle *frons*'un son dizesinin uyaklı olması yaygın bir uygulamaydı; *frons*'taki bu tek uyak sesi daha sonra *sirima*'da kullanılabiliyordu. Kıtanın iki kısmı arasında bu şekilde bağlantı kurulduğunda, *sirima*'nın ilk dizesine İtalyanca'da *verso chiave* ("anahtar dize") adı verilir.

c) Dante, bir kıtanın son iki dizesinin uyaklı olmasını yeğlediğini belirtir.

d) Dante, öncellerinde çok yaygın olan iç uyağı (*rimalmezzo*) yalnızca bir kez kullanır (30 nolu şiir).

Canzone'lerin sonunda şairin şiirine seslendiği bir son bölüm yer alır; bu bölüme *congedo* adı verilir. Dante şiirlerinde *congedo*'yu büyük bir çeşitlilik ve ustalıkla kullanmıştır. Ölçü açısından *congedo* daha önceki kıtalarla aynı yapıda olabileceği gibi, daha önceki kıtaların *sirima*'larının düzeninde ya da tamamıyla bağımsız bir yapıda olabilir. Bazı *canzone*'lerde *congedo* bölümü yoktur.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ballata

Ballata birçok açıdan *canzone*'nin daha yalın bir biçimi olarak görülebilir. Bu yüzden, *ballata* aynı yapıda çeşitli kıtalardan oluşabileceği gibi, tek bir kıtada tamamlanabilir de. *Ballata*, iki *pes* ile bölünmez bir *sirima*'dan oluşur. Genellikle üç dizeyle sınırlı tutulan *pes*'ler *canzone*'deki uyak düzenlerine bağlıdır. *Sirima* hemen her zaman bir *verso chiave* ile açılır ve çoğunlukla dört dizeden uzun değildir. Bu biçimin ayırt edici özelliği, *her zaman* şiirin temasını dile getiren bir *ripresa* ile başlamasıdır; bu *ripresa* ölçü açısından sonraki kıta ya da kıtalarla aynı yapıdadır. *Ballata* bestelendiğinde *ripresa* her kıtadan sonra yinelenir; melodilerin sırası şöyle olacaktır: II (*ripresa*), I-I (*pes*'ler), II (*sirima*), II (*ripresa*), vb. *Ripresa*'nın son dizesi bütün *sirima*'larda son dizeyle uyaklıdır; bu yüzden kıta içinde uyaksız olabilir. Derlemedeki 12 nolu şiirin düzeni şöyledir: *Ripresa* XYYX. *Kıta* Abc, Bac; CDDX.

Ballata'nın çeşitli türlerinden (farklılık yalnızca kıtanın boyutuyla belirlenir) ikisi şunlardır: *Ballata grande*'de (örneğin, 12 nolu şiir) dört dizelik bir *ripresa/sirima* vardır ve bu dört dizeden en az üçü on bir heceli olmak zorundadır; *pes*'lerde ise on bir heceli en az iki dize ve çoğunlukla bir üçüncü dize bulunmalıdır. *Ballata mezzana*'da (örneğin, 10 nolu şiir) *ripresa/sirima*'da yalnızca üç dize vardır ve *pes*'lerde çoğunlukla iki dize bulunur (en az iki dize yedi heceliyse, üç dize de bulunabilir).

Sonetto

"Klasik" İtalyan ya da Petrarca sonesi, bir *canzone* kıtasının standartlaştırılmış şekli gibi görülebilir. Sonede her zaman her biri on bir heceli dört dizeden oluşan iki *pes* ve her biri on bir heceli üç dizeden oluşan iki *volta* vardır. *Pes*'lerde yalnızca iki uyağa yer verilebilir ve bunlar şu kalıplardan birine göre düzenlenmelidir: ABAB; ABAB (*rima alternata*) ya da ABBA; ABBA (*rima incrociata*). *Volta*'larda iki ya da üç uyak olabilir; bunların hepsi *pes*'lerdeki uyaklardan farklıdır (bir başka deyişle, hiçbir zaman bir *verso chiave* yoktur). Dante, kendi sonelerindeki *volta*'ları, *canzone*'lerindeki *pes*'ler için geçerli sınırlamalara tabi tutar. Buna bağlı olarak, ilk *volta*'nın uyak seslerini yineleme sırasında

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

çeşitlemeye gitse de, ikinci *volta*'da bunların hepsini her zaman yineler ve asla yeni bir sesi devreye sokmaz: CDC; CDC – CDC; DCD – CDD; DCC – CDE; CDE – CDE; EDC ya da CDE; DCE. Buna karşılık, CDD; CEE düzenini kullanmaz.

Sonetto doppio, sone gibi *pes* ve *volta*'ları oluşturacak şekilde uyaklı, on bir heceli 14 dizeden oluşur. Ancak her *pes*'de yedi heceli iki ek dize; her *volta*'da ise yedi heceli ek bir dize vardır. Böylece toplam dize sayısı 20'dir.

Koşuk

İtalyan şiirinde ölçü hem heceye dayalı, hem de dinamiktir; bir başka deyişle, bir dizenin dize olabilmesi için hece sayısının belli olması ve dizeyi oluşturan sözcüklerin sıralanışında vurgulu hecelerin belli konumlara gelecek şekilde yerleştirilmesi gerekir.

Bütün dizelerde sondan bir önceki konumda vurgulu bir hece bulunur; öteki vurguların konumu dize türüne göre değişir. Onuncu konumdaki değişmez vurgulu hece dışında, normal bir on bir heceli dizede ya dördüncü ya da altıncı konumda vurgu olacaktır; örnek vermek gerekirse (altı çizili heceler vurguludur):

4-10 con una voce che sovente mena
6-10 del viso d'una donna che vi mira

Bu örneklerde görüldüğü gibi, ana vurgunun bulunduğu sözcükten hemen sonra bir durak vardır; böylece dize eşit uzunlukta olmayan iki yarım dizeye (*emistichio*) bölünür. Kısa yarım dizeyle başlayan (ana vurgunun dördüncü konumda olduğu, dolayısıyla durağın dördüncü ya da genellikle beşinci konumdan sonra geldiği) dizelere *a minore*; uzun yarım dizeyle başlayan (durağın altıncı ya da yedinci konumdan sonra geldiği) dizelere *a maiore* adı verilir.

Hemen her zaman uzun yarım dizede en azından bir vurgulu hece daha vardır; bu vurgu, *a maiore* türünde ikinci ya da üçüncü konuma, *a minore* türünde ise yedinci ya da sekizinci ko-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ıuma denk gelir. Bununla birlikte, bir dizede ikiden beşe kadar vurgulu hece olabilir ve Dante'de vurgu düzeni büyük bir çeşitlilik gösterir. Dokuzuncu konumda vurgu yaygın değildir, beşinci konumda vurgu da oldukça seyrek kullanılır; çünkü bu iki konumdaki vurgular, ana ve değişmez vurgularla "karışabilir". Dante'nin on bir heceli dizelerinde, vurgulu hecelerden ikisi çift sayılı konumlara (10, 4 ya da 6) denk gelir; tek sayılı iki konumun (5, 9) vurgulu olmamasına özen gösterilir.

Uyak

Bilindiği gibi, genellikle dize sonlarındaki ses benzerliğine ıyak denir. Dante ve çağdaşlarının şiirinde uyak çok önemli bir şlev üstlenir; gerçekten de zamanla İtalyanca *rima* ("uyak") sözcüğü şiirle özdeşleştirilmiş, "şiir" anlamını taşır hale gelmiştir. Aşağıda erken dönem İtalyan şiirinde kullanılan çeşitli uyak türleri gösterilmektedir:

a) Rima ricca. Vurgulu hecenin başındaki ünsüzün uyaklı sözcüklerin her ikisinde de ortak olduğu uyak türü. Örnek: va*rietate*, potes*tate*, pie*tate*; *more*, A*more*, tre*more*; ra*gione*, ma*gione*, sta*gione*.

b) Rima derivativa. Bazen *rima ricca* türü uyakta, sözcüklerden biri ötekine bir önek eklenmek suretiyle "oluşturulur." Örnek: *dice*-dis*dice*, *perde*-dis*perde*.

c) Rima equivoca. Uyaklı sözcüklerin eş sesli, ama anlamca farklı olmaları. Örnek: *sole* ("alışık"; "güneş"); *parte* ("kısım, parça"; "ayrılıyor, yola çıkıyor").

ç) Rima "identica". Çok seyrek olmakla birlikte, iki sözcüğün birebir aynı olması durumu.

d) Rima composta. Uyağı oluşturmak için iki ya da daha fazla sözcüğün bir araya getirilmesi. Örnek: *crucciati*, *morra'ti*; *cielo*, *dire'lo*.

e) Rima tronca. Uyaklı sözcüklerin son heceleri vurgulanan sözcüklerden olması. Örnek: *Noè*, *re*, *fè*; *Artù*, *più*, *fu*. Burada dikkat edilmesi gereken üç nokta vardır: *(i)* son hecesi vurgulu sözcüklerin ünlüyle bitmesi gerekir; *(ii)* çok az rastlanan bu uyak

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

türü, "yüksek" üsluba uygun görülmez; *(iii)* vurgulu hece dizede gene sondan bir önceki konumdadır; bir başka deyişle, dizede sondaki vurgusuz hece eksiktir, ama kalan kısmı normal vurgu düzenine uygundur.

f) Rima sdrucciola. Uyaklı sözcüklerin sondan iki önceki heceleri vurgulanan sözcükler olması. Örnek: *margini, argini.* Dante'nin döneminde çok seyrek görülen bu uyak türünde vurgulu hece gene sondan bir önceki konumdadır ve dizenin sonunda ek bir vurgusuz hece vardır.

Not: 6, 30 ve 70 no'lu şiirlerin İtalyanca metinlerinde yer alan harf boşlukları, iç uyakları belirtmek amacıyla bırakılmıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

RIME

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

1
Dante da Maiano a diversi rimatori

Provedi, saggio, ad esta visïone,
e per mercé ne trai vera sentenza.
Dico: una donna di bella fazone,
di cu' el meo cor gradir molto s'agenza,
mi fe' d'una ghirlanda donagione,
verde, fronzuta, con bella accoglienza;
appresso mi trovai per vestigione
camicia di suo dosso, a mia parvenza.

Allor di tanto, amico, mi francai
che dolcemente presila abbracciare:
non si contese, ma ridea la bella.
Così ridendo, molto la baciai:
del più non dico, ché mi fe' giurare.
E morta, ch'è mia madre, era con ella.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

1

Dante da Maiano'dan Çeşitli Şairlere

Gözden geçir, bilge kişi, bu düşü
ve lütfen gerçek anlamını göster.
Dinle: güzel çehreli bir kadın,
hoşuna gitmek mutlu eder gönlümü,
yeşil yapraklı bir çelengi
armağan ediyor bana, zarifçe;
sonra bakıyorum üzerimde bir giysi,
onun gömleği, bana kalırsa.

Cesaretlenip, dostum, o an,
sevgiyle sarılıyorum ona:
direnmiyor, gülüyor güzel.
Öpüyor, öpüyorum, o gülerken;
ötesini söylemem, yemin ettirdiği için.
Ve ölü bir kadın, annem, onunla.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

1a
Dante Alighieri a Dante da Maiano

Savete giudicar vostra ragione,
o om che pregio di saver portate;
per che, vitando aver con voi quistione,
com so rispondo a le parole ornate.
Disio verace, u' rado fin si pone,
che mosse di valore o di bieltate,
imagina l'amica oppiniïone
significasse il don che pria narrate.

Lo vestimento, aggiate vera spene
che fia, da lei cui desïate, amore;
e 'n ciò provide vostro spirto bene:
dico, pensando l'ovra sua d'allore.
La figura che già morta sorvene
è la fermezza ch'averà nel core.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

1a
Dante Alighieri'den Dante da Maiano'ya

Bilirsiniz konunuzu yorumlamayı,
ey bilgeliği övülmeye layık kişi;
o yüzden, bırakıp sizinle tartışmayı,
ilmimce yanıtlayayım güzel sözlerinizi.
Değer ya da güzellikten doğmuş
gerçek arzuya (zordur tükenmesi)
yormalı bahsettiğiniz ilk armağanı,
işte böyle dostunuzun görüşü.

Giysi, emin olabilirsiniz bundan,
arzuladığınızın aşkla karşılık verişi;
doğruyu sezmiş ruhunuz önceden:
ölçüsü bu sözün, o anki davranışı.
Ölmüş kişi, sonunda çıkagelen,
kararlılık yüreğinde taşıyacağı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

2
Dante da Maiano a Dante Alighieri (1)

Per pruova di saper com vale o quanto
lo mastro l'oro, adducelo a lo foco;
e, ciò faccendo, chiara e sa se poco,
amico, di pecunia vale o tanto.
Ed eo, per levar prova del meo canto,
l'adduco a voi, cui paragone voco
di ciascun c'àve in canoscenza loco,
o che di pregio porti loda o vanto.

E chero a voi col meo canto più saggio
che mi deggiate il dol maggio d'Amore
qual è, per vostra scienza, nominare:
e ciò non movo per quistioneggiare
(ché già inver' voi so non avria valore),
ma per saver ciò ch'eo vaglio e varraggio.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

2
Dante da Maiano'dan Dante Alighieri'ye (1)

Bilmek için nedir, ne kadardır değeri,
altını ateşe verir kuyumcu ustası;
bunu yapmakla açığa çıkarır, bilir,
dostum, az mıymış, çok mu ederi.
Ben de, sınamak için gücünü şiirimin,
size yolluyorum; mihengisiniz bence
herkesin: bilgelikte yeri olanların
veya değeri övülen, saygı görenlerin.

Ve en iyi şiirirnle sizden dileğim,
söylemeniz bana en büyük acısı
nedir Aşk'ın, bilginiz ışığında.
Sizinle tartışmak değil amacım
(bilirim denginiz olmadığımı),
bilmek: neymiş, ne olacakmış değerim.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

2a
Dante Alighieri a Dante da Maiano (2)

Qual che voi siate, amico, vostro manto
di scienza parmi tal che non è gioco;
sì che, per non saver, d'ira mi coco,
non che laudarvi, sodisfarvi tanto.
Sacciate ben (ch'io mi conosco alquanto)
che di saver ver' voi ho men d'un moco,
né per via saggia come voi non voco,
così parete saggio in ciascun canto.

Poi piacevi saver lo meo coraggio,
e io 'l vi mostro di menzogna fore,
sì come quei ch'a saggio è 'l suo parlare:
certanamente a mia coscienza pare,
chi non è amato, s'elli è amadore,
che 'n cor porti dolor senza paraggio.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

2a
Dante Alighieri'den Dante da Maiano'ya (2)

Her kimseniz, dostum, bana kalırsa
saygı duyulmalı sizdeki engin bilgiye;
öyle ki, kaygılıyım, beceremem diye
sizi övmeyi, hiç değilse hoşnut etmeyi.
İyi bilin ki (az da olsa kendimi bilirim ben)
bezelye tanesi etmez bilgim sizinkinin yanında,
hem sizin gibi süremem teknemi bilgelik yolunda,
öyle bilgili görünüyorsunuz ki her yönden.

Fikrimi bilmek istediğiniz için,
içtenlikle açıklıyorum içimdekini,
bilge kişiye söyler gibi sözümü:
Kesin olarak bildiğim benim,
sevilmeyen kişi, kendisi severken,
benzersiz bir acı taşır yüreğinde.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

3
Dante da Maiano a Dante Alighieri (3)

Lo vostro fermo dir fino ed orrato
approva ben ciò bon ch'om di voi parla,
ed ancor più, ch'ogni uom fora gravato
di vostra loda intera nominarla;
ché 'l vostro pregio in tal loco è poggiato
che propiamente om nol poria contarla:
però qual vera loda al vostro stato
crede parlando dar, dico disparla.

Dite ch'amare e non essere amato
ène lo dol che più d'Amore dole,
e manti dicon che più v'ha dol maggio:
onde umil prego non vi sia disgrato
vostro saver che chiari ancor, se vole,
se 'l vero, o no, di ciò mi mostra saggio.

3
Dante da Maiano'dan Dante Alighieri'ye (3)

Kendinden emin, zarif, ağırbaşlı dizeleriniz,
açık kanıtı hakkınızdaki güzel sözlerin,
daha da ötesinin, öyle ki zorlanır herkes
tek tek sayacak olsa övgülerinizi;
değeriniz öyle yücelerde bulmuş ki yerini,
imkânsız sözlerle hakkını vermek:
o yüzden, mevkinizi övebildim diyeni
sözüyle, sözcüsü görürüm boş konuşanın.

Sevip de sevilmemek, dediğinize göre,
çekilen en büyük acı Aşk'ın elinden;
daha büyük bir acı var diyor birçok kişi.
Küçük bir ricamı çok görmeyin bu yüzden,
ilminiz bir daha aydınlatsın, dilerse,
doğru mu değil mi deneyimin bana gösterdiği.

3a

Dante Alighieri a Dante da Maiano (4)

Non canoscendo, amico, vostro nomo,
donde che mova chi con meco parla,
conosco ben che scienz'à di gran nomo,
sì che di quanti saccio nessun par l'à:
ché si pò ben canoscere d'un omo,
ragionando, se ha senno, che ben par là;
conven poi voi laudar sanza far nomo,
è forte a lingua mia di ciò com parla.

Amico (certo sonde, acciò ch'amato
per amore aggio), sacci ben, chi ama,
se non è amato, lo maggior dol porta;
ché tal dolor ten sotto suo camato
tutti altri, e capo di ciascun si chiama:
da ciò ven quanta pena Amore porta.

3a
Dante Alighieri'den Dante da Maiano'ya (4)

Bilmesem de, dostum, adınızı,
benimle konuşanın geldiği yeri,
bilirim gene de, bilgisi çok ünlü,
tanıdığım kimsede yok benzeri;
çünkü zekâsı kolayca görülebilir kişinin
konuşmasından, orada belli eder kendini;
adınızı anmadan övmem gerektiği için sizi,
bundan söz ederken güçlük çekiyor dilim.

Dostum (eminim bundan, sevdiğim için
gerçek bir aşkla), iyice bilin ki, seven kişi,
sevilmiyorsa, en büyük acıyı taşır yüreğinde;
çünkü bu acı hükmeder bütün ötekilere
ve ona hepsinin efendisi denir:
ondan gelir Aşk'ın her elemi.

3b
Dante da Maiano a Dante Alighieri (5)

Lasso, lo dol che più mi dole e serra
è ringraziar, ben non sapendo como;
per me più saggio converriasi, como
vostro saver, ched ogni quistion serra. 4
Del dol che manta gente dite s'erra
è tal voler qual voi lor non ha como;
el proprio sì disio saver dol como,
di ciò sovente, dico, essendo a serra. 8

Però pregh'eo ch'argomentiate, saggio,
d'autorità mostrando ciò che porta
di voi la 'mpresa, acciò che sia più chiara; 11
e poi parrà, parlando di ciò, chiara,
quale più chiarirem dol pena porta,
d'ello assegnando, amico, prov'e saggio. 14

3b
Dante da Maiano'dan Dante Alighieri'ye (5)

Ah, beni en çok üzen, kuşatan acı
teşekkür etmek, nasıl bilemiyorken;
benim yerime daha bilge birisi gerek,
bilginiz gibi, her sorunu kavrayan.
Çok kişi çekmiştir dediğiniz acıyı
kimse hissedemez sizin gibi;
ama bilmek isterim tam olarak bu acıyı,
dediğim gibi, sıkça kuşattığı için beni.

Bu yüzden, ricam, pekiştirin, bilge kişi,
yetkili ağızlardan savınızı, nedir içeriği
gösterin, belirginleşsin bu yolla seçkinliği;
ondan söz edip, iyice anladıktan sonra onu,
aydınlatırız, hangi acının en ağırı olduğunu,
dostum, kanıtlarıyla aklın ve deneyimin.

4
Dante da Maiano a Dante Alighieri

Amor mi fa sì fedelmente amare
e sì distretto m'àve en suo disire
che solo un'ora non poria partire
lo core meo da lo suo pensare. 4
D'Ovidio ciò mi son miso a provare
che disse per lo mal d'Amor guarire,
e ciò ver' me non val mai che mentire;
per ch'eo mi rendo a sol merzé chiamare. 8

E ben conosco omai veracemente
che 'nverso Amor non val forza ned arte,
ingegno né leggenda ch'omo trovi, 11
mai che merzede ed esser sofferente
e ben servir: così n'àve omo parte.
Provedi, amico saggio, se l'approvi. 14

4
Dante da Maiano'dan Dante Alighieri'ye

Aşk öyle tutkuyla âşık edip beni,
öyle bağlamış ki isteğine,
uzak duramaz bir an bile
yüreğim düşünmekten onu.
Sınadım her şeyi, Ovidius'un
Aşk yarasını iyileştirir dediği,
benim için birer yalan hepsi;
bundan teslim oluşum, tek dileğim merhamet.

Çok iyi biliyorum artık gerçeği,
çaresiz Aşk'a karşı güç ve beceri,
kitaptan öğrenilenler, aklın hikmeti;
yalnızca merhamet ve sabır gerek
ve kulluk gereğince: böyle pay alınır ondan.
İyice bak, bilge dost, onaylar mısın dediğimi.

4a
Dante Alighieri a Dante Maiano

Savere e cortesia, ingegno ed arte,
nobilitate, bellezza e riccore,
fortezza e umiltate e largo core,
prodezza ed eccellenza, giunte e sparte,
este grazie e vertuti in onne parte
con lo piacer di lor vincono Amore:
una più ch'altra ben ha più valore
inverso lui, ma ciascuna n'ha parte.

Onde se voli, amico, che ti vaglia
vertute naturale od accidente,
con lealtà in piacer d'Amor l'adovra,
e non a contastar sua graziosa ovra:
ché nulla cosa gli è incontro possente,
volendo prender om con lui battaglia.

4a
Dante Alighieri'den Dante da Maiano'ya

Bilgi ve kibarlık, zekâ ve beceri,
soyluluk, güzellik ve zenginlik,
güç, gönül yüceliği ve cömertlik,
değer ve seçkinlik, birlikte ve ayrı,
bu iyi nitelik ve erdemler daima
üstün gelirler çekicilikleriyle Aşk'a:
biri diğerinden daha değerlidir belki
ona göre, ama ondan pay alır her biri.

Bu yüzden, dostum, yararlanmak istersen
doğal ya da edinilmiş erdemden,
onu sadakatle Aşk'ın arzusu için kullan,
karşı koymak için değil tatlı işleyişine:
çünkü ona karşı gücü yetmez hiçbir şeyin,
olur da, onunla savaşmayı seçerse insan.

5

Se Lippo amico se' tu che mi leggi,
davanti che proveggi
a le parole che dir ti prometto,
da parte di colui che mi t'ha scritto
in tua balia mi metto
e recoti salute quali eleggi.
Per tuo onor audir prego mi deggi
e con l'udir richeggi
ad ascoltar la mente e lo 'ntelletto:
io che m'appello umile sonetto,
davanti al tuo cospetto
vegno, perché al non caler non feggi.

Lo qual ti guido esta pulcella nuda,
che ven di dietro a me sì vergognosa
ch'a torno gir non osa,
perch'ella non ha vesta in che si chiuda;
e priego il gentil cor che 'n te riposa
che la rivesta e tegnala per druda,
sì che sia conosciuda
e possa andar là 'vunque è disïosa.

5

Dost Lippo, sensen okuyan beni,
dikkatini vermeden önce
sana vaadettiğim sözlere,
beni senin için yazan adına,
bırakıp kendimi korumana,
selam veriyorum, gönlünce.
İtibarın için lütfen dinle beni
ve dinlerken, çağır zihnini
ve dikkatini, duysunlar:
garip sone benim adım,
huzuruna gelişimin nedeni
önlemek beni görmezlikten gelmeni.

Sana getiriyorum bu çıplak kızı
böyle mahcup ardımdan gelen,
ortalıkta yürümekten çekinen,
olmadığı için örtünecek giysisi;
yalvarırım soylu yüreğine
giydirsin onu, can dostu bellesin,
bu yolla tanınıp bilinsin
ve gidebilsin arzu ettiği yere.

6

Lo meo servente core
vi raccomandi Amor, che vi l'ha dato,
e Merzé d'altro lato
di me vi rechi alcuna rimembranza;
ché, del vostro valore
avanti ch'io mi sia guari allungato,
mi tien già confortato
di ritornar la mia dolce speranza.
Deo, quanto fïe poca addimoranza,
secondo il mio parvente:
ché mi volge sovente
la mente per mirar vostra sembianza;
per che ne lo meo gire e addimorando,
gentil mia donna, a voi mi raccomando.

6

Bağlı gönlümü
size iletsin Aşk, onu size veren,
ve Nezaket, öte yandan,
birkaç anı getirsin size benden;
çünkü erdeminize
henüz uzak düşmeden,
şimdiden avutuyor beni,
o tatlı ümidi geri dönmenin.
Ah, nasıl da kısa olacak gurbetim,
öyle geliyor bana:
çünkü hep geri döndürüyor beni
belleğim, görmek için çehrenizi;
bu yüzden, giderken ve uzakta,
nazik kadınım, size bırakıyorum kendimi.

7

La dispietata mente, che pur mira
di retro al tempo che se n'è andato,
da l'un de' lati mi combatte il core;
e 'l disio amoroso, che mi tira
ver' lo dolce paese c'ho lasciato,
d'altra part'è con la forza d'Amore;
né dentro i' sento tanto di valore
che lungiamente i' possa far difesa,
gentil madonna, se da voi non vene:
però, se a voi convene
ad iscampo di lui mai fare impresa,
piacciavi di mandar vostra salute,
che sia conforto de la sua virtute.

Piacciavi, donna mia, non venir meno
a questo punto al cor che tanto v'ama,
poi sol da voi lo suo soccorso attende;
ché buon signor già non ristringe freno
per soccorrer lo servo quando 'l chiama,
ché non pur lui, ma suo onor difende.
E certo la sua doglia più m'incende,
quand' i' mi penso ben, donna, che vui
per man d'Amor là entro pinta sete:
così e voi dovete
vie maggiormente aver cura di lui;
ché Que' da cui convien che 'l ben s'appari,
per l'imagine sua ne tien più cari.

7

Acımasız bellek, hep geriye
bakan, geçip gitmiş zamana,
bir yandan saldırıyor yüreğime;
ve aşk arzusu, beni çeken
bıraktığım tatlı ülkeye,
öte yanda, Aşk'ın gücüyle;
hem hissetmiyorum içimde,
uzun süre direnebilecek gücü,
kibar kadınım, sizden gelmezse:
Bu yüzden, uygunsa sizin için
yüreğimi esirgeyecek adımı atmak,
selamınızı yollayın lütfen,
yeniden gücüne kavuşsun diye.

Lütfen, kadınım, bırakmayın
bu halde yüreği, sizi böylesine seven,
çünkü yalnızca sizden bekliyor yardımını;
iyi bir efendi dizginini çekmez atın,
çağıran bendesinin yardımına giderken,
yalnız onu değil, itibarını da koruduğu için.
Elbet yürek acısı daha da yakar içimi,
düşündüğüm an, kadınım, sizi
oraya eliyle resmettiğini Aşk'ın;
bu yüzden mecbursunuz
daha çok ilgi göstermeye ona;
çünkü O, iyiliğini örnek almamız gereken,
daha çok sever bizi, suretinde yarattığı için.

Se dir voleste, dolce mia speranza,
di dare indugio a quel ch'io vi domando,
sacciate che l'attender io non posso;
ch'i' sono al fine de la mia possanza.
E ciò conoscer voi dovete, quando
l'ultima speme a cercar mi son mosso;
ché tutti incarchi sostenere a dosso
de' l'uomo infin al peso ch'è mortale,
prima che 'l suo maggiore amico provi,
poi non sa qual lo trovi:
e s'elli avven che li risponda male,
cosa non è che costi tanto cara,
ché morte n'ha più tosto e più amara.

E voi pur sete quella ch'io più amo,
e che far mi potete maggior dono,
e 'n cui la mia speranza più riposa;
ché sol per voi servir la vita bramo,
e quelle cose che a voi onor sono
dimando e voglio: ogni altra m'è noiosa.
Dar mi potete ciò ch'altri non m'osa,
ché 'l sì e 'l no di me in vostra mano
ha posto Amore; ond'io grande mi tegno.
La fede ch'eo v'assegno
muove dal portamento vostro umano;
ché ciascun che vi mira, in veritate
di fuor conosce che dentro è pietate.

Söyleyecek olursanız, tatlı ümidim,
gecikeceğini sizden istediğim şeyin,
daha fazla bekleyemem, bilin,
kalmadı ki artık gücüm.
Bilmelisiniz bunu, son umut
olduğuna göre, ardına düştüğüm;
aslında her yükü taşımalı
insan, en ağırını bile,
en iyi dostuna başvurmadan önce,
bilemez çünkü ne halde bulacağını onu:
olur da ters bir karşılık alırsa ondan,
bedeli bundan ağır şey olamaz,
daha hızlı, daha acı olur ölümü.

Sizsiniz her şeyden çok sevdiğim,
ve bana en büyük armağanı verebilecek kişi,
size bağlı bütün ümitlerim;
yaşamak isteyişim yalnızca size hizmet için,
ve yalnızca size onur veren şeyleri diler,
onları isterim: gerisi katlanılmaz benim için.
Başkasının veremeyeceğini verebilirsiniz bana,
evetimle hayırımı ellerinize bıraktığı için
Aşk; bu yüzden yüce görüyorum kendimi.
Size duyduğum güvenin
nedeni insanca tavrınız;
çünkü kim baksa size, kesinlikle bilir
dışınızdan, merhamet olduğunu içinizde.

Dunque vostra salute omai si mova,
e vegna dentro al cor, che lei aspetta,
gentil madonna, come avete inteso:
ma sappia che l'entrar di lui si trova
serrato forte da quella saetta
ch'Amor lanciò lo giorno ch'i' fui preso;
per che l'entrare a tutt'altri è conteso,
fuor ch'a messi d'Amor, ch'aprir lo sanno
per volontà de la vertù che 'l serra:
onde ne la mia guerra
la sua venuta mi sarebbe danno,
sed ella fosse sanza compagnia
de' messi del signor che m'ha in balia.

Canzone, il tuo cammin vuol esser corto;
ché tu sai ben che poco tempo omai
puote aver luogo quel per che tu vai.

Öyleyse selamınız yola çıksın artık
ve kalbime gelsin, onu bekleyen,
nazik kadınım, duyduğunuz gibi:
ama bilsin ki, girişi kapanmış
sıkı sıkıya, o okla
Aşk'ın attığı, yakalandığım gün;
herkese yasak giriş bu yüzden,
Aşk'ın ulakları dışında, onu açmayı bilen,
onu kapayan gücün iradesiyle:
O yüzden, ben bu kaygılı haldeyken,
gelişi selamınızın zarar verir bana,
yanında elçileri yoksa
üzerimde hüküm süren efendinin.

Şarkı, hızla gitmen gerek;
çok iyi biliyorsun çünkü, pek vakit yok
elde etmeye gittiğin şeyi gerçekleştirmek için.

8

Non mi poriano già mai fare ammenda
del lor gran fallo gli occhi miei, sed elli
non s'accecasser, poi la Garisenda
torre miraro co' risguardi belli,
e non conobber quella (mal lor prenda)
ch'è la maggior de la qual si favelli:
però ciascun di lor voi' che m'intenda
che già mai pace non farò con elli;

poi tanto furo, che ciò che sentire
doveano a ragion senza veduta,
non conobber vedendo; onde dolenti
son li miei spirti per lo lor fallire,
e dico ben, se 'l voler non mi muta,
ch'eo stesso li uccidrò, que' scanoscenti.

8

Artık asla bağışlatamazlar bana,
işledikleri o büyük suçu gözlerim,
kör olmazlarsa eğer; bakıp da
Garisenda kulesine, güzel görünümlü,
göremedikleri için (lanet olsun onlara)
en yücesini sözü edilenlerin.
Bu yüzden, iyice anlasınlar isterim:
artık asla barışmayacağım onlarla;

önceden sezmeleri gerekeni,
akılla, görmeden, görüp de
tanımadıkları için; çok acı çekti
tinlerim hataları yüzünden.
Sözüm kesin, kararım değişmezse,
bizzat ben öldüreceğim o densizleri!

9
Dante a Guido Cavalcanti

Guido, i' vorrei che tu e Lapo ed io
fossimo presi per incantamento,
e messi in un vasel ch'ad ogni vento
per mare andasse al voler vostro e mio,
sì che fortuna od altro tempo rio
non ci potesse dare impedimento,
anzi, vivendo sempre in un talento,
di stare insieme crescesse 'l disio.

E monna Vanna e monna Lagia poi
con quella ch'è sul numer de le trenta
con noi ponesse il buono incantatore:
e quivi ragionar sempre d'amore,
e ciascuna di lor fosse contenta,
sì come i' credo che saremmo noi.

9
Dante'den Guido Cavalcanti'ye

Guido, isterdim ki sen, Lapo ve ben
bir büyüye kapılsak
ve bir tekneye bırakılsak, her esintide
denizde giden, keyfimizce;
fırtına ya da kötü hava
engel olamasın bize,
hep bir özlemle yaşayıp,
birliktelik arzumuz çoğalsın.

Ayrıca, Vanna ve Lagia'yı
ve sayısı otuz olanı
yanımıza koysun iyi büyücü,
orada hep aşktan söz etmek için,
ve her biri mutlu olsun,
biz de mutlu olurduk bence.

9a
Risposta di Guido Cavalcanti

S'io fosse quelli che d'amor fu degno,
del qual non trovo sol che rimembranza,
e la donna tenesse altra sembianza,
assai mi piaceria siffatto legno. 4
E tu, che se' de l'amoroso regno
là onde di merzè nasce speranza,
riguarda se 'l mi' spirito ha pesanza:
ch'un prest' arcier di lui ha fatto segno. 8

e tragge l'arco, che li tese Amore,
sì lietamente, che la sua persona
par che di gioco porti signoria. 11
Or odi maraviglia ch'el disia:
lo spirito fedito li perdona,
vedendo che li strugge il suo valore. 14

9a
Guido Cavalcanti'nin Yanıtı

O aşka layık kişi olsam ben,
yalnızca anısını bulabildiğim,
ve başka olsa sevgilimin sureti,
çok hoşlanırdım böyle bir tekneden.
Ve sen ki âşıklar safındansın,
lütuftan umudun doğduğu,
bak tinime, başı dertte mi,
çünkü hızlı bir okçu onu nişan almış

ve yayı çekiyor, Aşk'ın onun için gerdiği,
öyle neşeli ki, kendisi
sanki hükümdarı neşenin.
Şimdi arzu ettiği mucizeyi dinle:
yaralı tin bağışlıyor onu,
gücünü onun yok ettiğini görürken.

10

Per una ghirlandetta
ch'io vidi, mi farà
sospirare ogni fiore.

I' vidi a voi, donna, portare
ghirlandetta di fior gentile,
e sovr'a lei vidi volare
un angiolel d'amore umile;
e 'n suo cantar sottile
dicea: "Chi mi vedrà
lauderà 'l mio signore".

Se io sarò là dove sia
Fioretta mia bella a sentire,
allor dirò la donna mia
che port'in testa i miei sospire.
Ma per crescer disire
mi'a donna verrà
coronata da Amore.

Le parolette mie novelle,
che di fiori fatto han ballata,
per leggiadria ci hanno tolt'elle
una vesta ch'altrui fu data:
però siate pregata,
qual uom la canterà,
che li facciate onore.

10

Küçük bir taç yüzünden
gördüğüm, iç çektirecek
bana her çiçek.

Gördüm, kadınım, çiçeklerden
güzel bir taç giydiğinizi
ve üzerinde uçtuğunu
sevimli, küçük bir aşk meleğinin;
zarif ezgisiyle
diyordu ki: "Beni gören,
övecek efendimi."

Varırsam o yere,
güzel Fioretta'mın duyabileceği,
kadınım, diyeceğim,
iç çekişlerimi takmış başına.
Ama arzumu çoğaltmak için,
gelecek sevdiğim,
Aşk'ın tacıyla başında.

Bu yeni sözlerim,
çiçeklerden balad ören,
süslenmek için aldılar
bir başka şiirin giysisini:
bu yüzden sizden ricam,
kim söylerse size,
esirgemeyin ilginizi.

11

Madonna, quel signor che voi portate
ne gli occhi, tal che vince ogni possanza,
mi dona sicuranza
che voi sarete amica di pietate,
però che là dov'ei fa dimoranza
ed ha in compagnia molta beltate,
tragge tutta bontate
a sé, come principio c'ha possanza;
ond'io conforto sempre mia speranza,
la qual è stata tanto combattuta
che sarebbe perduta,
se non fosse che Amore
contro ogni avversità le dà valore
con la sua vista e con la rimembranza
del dolce loco e del soave fiore
che di novo colore
cerchiò la mente mia,
merzé di vostra grande cortesia.

11

Kadınım, gözlerinizde taşıdığınız
o soylu kişi, üstün gelen her güce,
diyor ki bana kesin bir dille
merhametin dostu olacakmışsınız,
çünkü yaşadığı o yerde,
büyük bir güzelliğin ona eşlik ettiği,
çekiyor bütün iyiliği
kendine, güçlü ilke olduğu için;
bununla besliyorum hep umudumu,
öyle hırpalanmış ki,
yitip gidecekti,
her güçlüğe karşı
ona güç veren Aşk olmasa
görünüşüyle, bir de anısıyla
o tatlı yerin ve hoş çiçeğin,
yeni bir renkle
kuşatan zihnimi,
cömert nezaketiniz sayesinde.

12

Deh, Vïoletta, che in ombra d'Amore
ne gli occhi miei sì subito apparisti,
aggi pietà del cor che tu feristi,
che spera in te e disïando more.

Tu, Vïoletta, in forma più che umana,
foco mettesti dentro in la mia mente
col tuo piacer ch'io vidi;
poi con atto di spirito cocente
creasti speme, che in parte mi sana
là dove tu mi ridi.
Deh, non guardare perché a lei mi fidi,
ma drizza li occhi al gran disio che m'arde,
ché mille donne già per esser tarde
sentiron pena de l'altrui dolore.

12

Ah, Violetta, sen ki gölgesinde Aşk'ın
böyle birden beliriverdin gözlerime,
merhamet et yaraladığın kalbe,
sana bel bağlamış ve ölmek üzere arzudan.

Sen, Violetta, insanüstü çehrenle,
ateş düşürdün zihnime
gördüğüm güzelliğinle;
sonra eylemiyle yanan tinin
umudu yarattın, kısmen iyileştiren beni,
sen bana gülümsediğinde.
Ah, bakma bu umuda bel bağlayışıma,
beni yakan büyük arzuya çevir gözlerini,
birçok kadın geç kaldığı için,
acı çekti elemi yüzünden sevgilinin.

13

Volgete li occhi a veder chi mi tira,
per ch'i' non posso più venir con vui,
e onoratel, ché questi è colui
che per le gentil donne altrui martira.
La sua vertute, ch'ancide sanz'ira,
pregatel che mi laghi venir pui,
ed io vi dico, de li modi sui
cotanto intende quanto l'om sospira:

ch'elli m'è giunto fero ne la mente,
e pingevi una donna sì gentile
che tutto mio valore a' piè le corre;
e fammi udire una voce sottile
che dice: "Dunque vuo' tu per neente
a li occhi tuoi sì bella donna tòrre?"

13

Gözlerinizi çevirip görün beni çekeni,
artık sizinle gelemeyişim bu yüzden,
ve saygı gösterin ona, o çünkü getiren
kibar kadınlar eliyle acı çekişi.
Yakarın ona, bana göndermesi için
hiddetlenmeden öldüren gücünü,
ve derim ki size, onun usullerini
iç geçirdiğince anlar insan:

çünkü vahşice girip zihnime,
öyle kibar bir kadını çizdi ki oraya,
her gücüm koşup diz çöküyor önünde;
ve hafif bir sesi duyuruyor bana,
dediği: "Demek, bir hiç yüzünden
gözlerini sakınıyorsun böyle bir güzelden?"

14

Deh, ragioniamo insieme un poco, Amore,
e tra'mi d'ira, che mi fa pensare;
e se vuol l'un de l'altro dilettare,
trattiam di nostra donna omai, signore.
Certo il viaggio ne parrà minore
prendendo un così dolze tranquillare,
e già mi par gioioso il ritornare,
audendo dire e dir di suo valore.

Or incomincia, Amor, ché si convene,
e moviti a far ciò ch'è la cagione
che ti dichini a farmi compagnia,
o vuol merzede o vuol tua cortesia;
ché la mia mente il mio penser dipone,
cotal disio de l'ascoltar mi vene.

14

Hadi, Aşk, birlikte biraz konuşalım
ve kurtar beni, zihnime kaygı veren dertten;
ve zevk almak istiyorsak birbirimizden,
kadınımızdan söz edelim artık, efendim.
Elbet yolculuk daha kısa gelecek bize
böyle tatlı bir oyalanma seçtiğimizden,
ben neşeli buluyorum dönüşü şimdiden,
söz ettikçe sen onun erdemlerinden.

Şimdi başla, Aşk, geldi vakti,
yapmaya başla, sağlayan neyse
lütfedip bana eşlik etmeni,
ben mi hak ettim, nezaketin mi nedeni?
Bak, kederden kurtuluyor zihnim,
öyle dinlemek istiyorum ki seni!

15

Sonar bracchetti, e cacciatori aizzare,
lepri levare, ed isgridar le genti,
e di guinzagli uscir veltri correnti,
per belle piagge volgere e imboccare
assai credo che deggia dilettare
libero core e van d'intendimenti.
Ed io, fra gli amorosi pensamenti,
d'uno sono schernito in tale affare;

e dicemi esto motto per usanza:
"Or ecco leggiadria di gentil core,
per una sì selvaggia dilettanza
lasciar le donne e lor gaia sembianza".
Allor, temendo non che senta Amore,
prendo vergogna, onde mi ven pesanza.

15

Havlaması köpeklerin ve avcıların kışkırtması,
tavşanların kaçışı ve bağrışması insanların,
tasmalarından kurtulup hızla koşan tazılar,
güzel çayırları aşıp yakalayışları avlarını...
Bütün bunlar, kanımca, zevk vermeli
özgür, aşktan uzak bir yüreğe.
Ama ben, aşk düşüncelerine dalmışken,
düşüncelerden biri alay ediyor halimle;

hep böyle alay eder benimle:
"Bak hele, ne yürek inceliği ama,
böyle vahşi bir zevk uğruna
bırakmak kadınları ve güzel çehrelerini!"
O zaman, korkup duymasından Aşk'ın
utanç duyuyorum, ağırlaşıyor yüreğim.

16

Com più vi fere Amor co' suoi vincastri,
più li vi fate in ubidirlo presto,
ch'altro consiglio, ben lo vi protesto,
non vi si può già dar: chi vuol, l'incastri.
Poi, quando fie stagion, coi dolci impiastri
farà stornarvi ogni tormento agresto,
ché 'l mal d'Amor non è pesante il sesto
ver' ch'è dolce lo ben. Dunque ormai lastri

vostro cor lo cammin per seguitare
lo suo sommo poder, se v'ha sì punto
come dimostra 'l vostro buon trovare;
e non vi disviate da lui punto,
ch'elli sol può tutt'allegrezza dare
e' suoi serventi meritare a punto.

16

Aşk ne kadar vurursa size sopalarıyla,
o kadar acele edin ona itaat etmek için,
başkaca öğüt, kesinlikle belirtmeliyim,
verilemez size: bunu ezberlesin, isteyen.
Sonra, vakti gelince, tatlı yakılarıyla
kurtaracak sizi amansız her acıdan,
çünkü Aşk'ın acısı altıda biri etmez
tatlı iyiliğinin. Bu yüzden artık döşesin

kalbiniz şu yolu, izlemek için
o üstün gücü, böyle çarptıysa sizi,
güzel dizelerinizin gösterdiği gibi;
ve milim uzaklaşmayın ondan,
bir tek o verebilir çünkü sonsuz neşeyi
ve cömertçe ödüllendirir kulluk edeni.

17

Sonetto, se Meuccio t'è mostrato,
così tosto 'l saluta come 'l vedi,
e va' correndo e gittaliti a' piedi,
sì che tu paie bene accostumato.
E quando se' con lui un poco stato,
anche 'l risalutrai, non ti ricredi;
e poscia a l'ambasciata tua procedi,
ma fa' che 'l tragghe prima da un lato;

e di': "Meuccio, que' che t'ama assai
de le sue gioie più care ti manda,
per accontarsi al tu' coraggio bono".
Ma fa' che prenda per lo primo dono
questi tuo' frati, e a lor sì comanda
che stean con lui e qua non tornin mai.

17

Sone, Meuccio gösterildiğinde sana,
görür görmez selam ver ona
ve koşup ayaklarına kapan,
öyle ki görgülü görün göze.
Ve bir süre geçirip onunla,
bir daha selamla, çekinme;
sonra görevini görmeye geç,
ama önce bir kenara çek onu

ve de ki: "Meuccio, seni çok seven kişi
en değer verdiklerinden birkaçını yolluyor sana,
iyi yüreğinde bir yer edinebilmek için."
Ama öyle yap ki yapacağını, ilk armağanı
bu kardeşlerin olsun, ve söyle onlara
onunla kalsınlar, asla dönmesinler geri.

18

De gli occhi de la mia donna si move
un lume sì gentil che, dove appare,
si veggion cose ch'uom non pò ritrare
per loro altezza e per lor esser nove:
e de' suoi razzi sovra 'l meo cor piove
tanta paura che mi fa tremare
e dicer: "Qui non voglio mai tornare";
ma poscia perdo tutte le mie prove:

e tornomi colà dov'io son vinto,
riconfortando gli occhi päurusi,
che sentiêr prima questo gran valore.
Quando son giunto, lasso, ed e' son chiusi;
lo disio che li mena quivi è stinto:
però proveggia a lo mio stato Amore.

18

Gözlerinden kadınımın yayılan
öyle soylu bir ışık ki, belirdiği yerde,
şeyler görülüyor, söze dökemeyeceği insanın,
öylesine yüce, görkemli oldukları için;
ve ışınlarından yüreğime öyle
bir korku yağıyor ki, titretiyor beni,
diyorum ki: "Buraya dönmek istemem asla."
Ama sonra yitiriyorum bütün gücümü

ve yenildiğim yere bir daha dönüp,
yatıştırıyorum korkmuş gözlerimi:
ilk onlar duydu bu büyük gücü.
Oraya ulaştığımda, ah, kapanıyor gözlerim;
tükenmiş onları buraya getiren arzu:
o yüzden bir baksın Aşk şu halime!

19

Ne le man vostre, gentil donna mia,
raccomando lo spirito che more:
e' se ne va sì dolente ch'Amore
lo mira con pietà, che 'l manda via.
Voi lo legaste a la sua signoria,
sì che non ebbe poi alcun valore
di poter lui chiamar se non: "Signore,
qualunque vuoi di me, quel vo' che sia".

Io so che a voi ogni torto dispiace:
però la morte, che non ho servita,
molto più m'entra ne lo core amara.
Gentil mia donna, mentre ho de la vita,
per tal ch'io mora consolato in pace,
vi piaccia agli occhi miei non esser cara.

19

Sizin ellerinize, soylu kadınım,
bırakıyorum ölmekte olan tinimi:
öyle kederli gidiyor ki, Aşk,
onu gönderen, acıyarak bakıyor ona.
Siz kul ettiniz onu Aşk'ın hükümranlığına,
öyle ki gücü kalmadı artık
adını anacak; tek söylediği: "Efendim,
benim için istediğindir benim de dileğim."

Biliyorum, her haksızlık üzer sizi;
bu yüzden, hiç hak etmediğim ölüm
çok daha acıyla işliyor yüreğime.
Kibar kadınım, daha taşıyorken bu canı,
teselli içinde ölebilmem için, huzurla,
lütfen elisıkı davranmayın gözlerime.

20

E' m'increscе di me sì duramente
ch'altrettanto di doglia
mi reca la pietà quanto 'l martiro,
lasso, però che dolorosamente
sento contro mia voglia
raccoglier l'aire del sezza' sospiro
entro 'n quel cor che i belli occhi feriro
quando li aperse Amor con le sue mani
per conducermi al tempo che mi sface.
Oïmè, quanto piani,
soavi e dolci ver' me si levaro,
quand'elli incominciaro
la morte mia, che tanto mi dispiace,
dicendo: "Nostro lume porta pace".

"Noi darem pace al core, a voi diletto",
diceano a li occhi miei
quei de la bella donna alcuna volta;
ma poi che sepper di loro intelletto
che per forza di lei
m'era la mente già ben tutta tolta,
con le insegne d'Amor dieder la volta,
sì che la lor vittoriosa vista
poi non si vide pur una fïata:
ond'è rimasa trista
l'anima mia che n'attendea conforto,
e ora quasi morto
vede lo core a cui era sposata,
e partir la convene innamorata.

20

Öyle çok acıyorum ki halime,
çektiğim elem kadar
acı veriyor bana bu acıma,
çünkü, ah, içimdeki sızıyla,
hissediyorum, razı olmasam da
son iç çekişin havası
toplanıyor yürekte, güzel gözlerinizle yaraladığınız,
Aşk onları açtığında kendi elleriyle,
götürmek için beni, o beni yok eden âna.
Ah, nasıl da yumuşak,
uysal ve tatlı baktı gözleriniz
bana, başlattıklarında
beni çok üzen ölümümü,
"Işığımız huzur verir" diyerek.

"Gönlünüze huzur, size zevk vereceğiz"
diyorlardı gözlerime
zaman zaman güzel kadının gözleri;
ama anladıkları an
onun gücü sayesinde
tamamen tutsak düştüğünü aklımın,
Aşk'ın sancaklarıyla uzaklaştılar,
öyle ki utkulu görünüşleri
bir daha görülmedi hiç:
bu yüzden kederiyle kaldı
onlardan teselli bekleyen ruhum,
ve şimdi ölmüş gibi
görüyor evlendiği yüreği,
artık kendi yolundan gitmeli aşkıyla.

Innamorata se ne va piangendo
fora di questa vita
la sconsolata, ché la caccia Amore.
Ella si move quinci sì dolendo
ch'anzi la sua partita
l'ascolta con pietate il suo fattore.
Ristretta s'è entro il mezzo del core
con quella vita che rimane spenta
solo in quel punto ch'ella si va via;
e ivi si lamenta
d'Amor, che fuor d'esto mondo la caccia;
e spessamente abbraccia
li spiriti che piangon tuttavia,
però che perdon la lor compagnia.

L'imagine di questa donna siede
su ne la mente ancora,
là 've la pose quei che fu sua guida;
e non le pesa del mal ch'ella vede,
anzi vie più bella ora
che mai e vie più lieta par che rida;
e alza li occhi micidiali, e grida
sopra colei che piange il suo partire:
"Vanne, misera, fuor, vattene omai".
Questo grida il desire
che mi combatte così come sole,
avvegna che men dole,
però che 'l mio sentire è meno assai
ed è più presso al terminar de' guai.

Âşık, gidiyor ağlayarak
bu yaşamın dışına
tesellisiz ruhum, Aşk kovduğu için.
Buradan öyle acıyla gidiyor ki,
yola çıkmadan önce
yaradanı acıyarak dinliyor onu.
Yüreğin ortasına çekildi,
yalnızca ruh gittiğinde
sönüp giden yaşamla;
ve orada Aşk'tan
yakınıyor, onu bu dünyadan kovan;
ve sık sık kucaklıyor
sürekli ağlayan tinleri,
arkadaşlarını yitirdikleri için.

Bu kadının görüntüsü
zihnimde hâlâ,
rehberi Aşk'ın onu koyduğu yerde;
ama umursamıyor gördüğü acıyı,
hatta eskisinden daha güzel,
eskisinden daha mutlu, gülüyor sanki;
ölümcül gözlerini dikip, bağırıyor
gidişine gözyaşı dökene:
"Git, sefil şey, git artık."
Böyle, arzuladığımın bağırışı,
bana her zamanki gibi saldıran;
ama artık daha az acı veriyor bana,
çünkü çok zayıf düşmüş hissetme gücüm,
sonuna yaklaşmış çektiği acıların.

Lo giorno che costei nel mondo venne,
secondo che si trova
nel libro de la mente che vien meno,
la mia persona pargola sostenne
una passïon nova,
tal ch'io rimasi di paura pieno;
ch'a tutte mie virtù fu posto un freno
subitamente, sì ch'io caddi in terra,
per una luce che nel cuor percosse:
e se 'l libro non erra,
lo spirito maggior tremò sì forte
che parve ben che morte
per lui in questo mondo giunta fosse:
ma or ne incresce a quei che questo mosse.

Quando m'apparve poi la gran biltate
che sì mi fa dolere,
donne gentili a cu' i' ho parlato,
quella virtù che ha più nobilitate,
mirando nel piacere,
s'accorse ben che 'l suo male era nato;
e conobbe 'l disio ch'era creato
per lo mirare intento ch'ella fece;
sì che piangendo disse a l'altre poi:
"Qui giugnerà, in vece
d'una ch'io vidi, la bella figura,
che già mi fa paura;
che sarà donna sopra tutte noi,
tosto che fia piacer de li occhi suoi".

Onun dünyaya geldiği gün,
yazılanlara bakılırsa
giderek yiten bellek kitabında,
çocuk bedenim
yeni bir duygu yaşadı,
öyle ki korku sardı her yanımı;
bütün yetilerim durdu
birden, yere düştüm,
yüreğimi sarsan bir ışık yüzünden:
ve kitap yanılmıyorsa eğer,
büyük tin öyle şiddetli titredi ki,
sanki ölüm
geldi bu dünyaya onun için:
ama şimdi dünyayı devindiren üzülüyor buna.

Sonra o eşsiz güzellik belirdiğinde,
bana onca acı çektiren,
size bu sözlerim kibar kadınlar,
o en soylu yeti,
güzelliğe bakarak
fark etti doğduğunu bahtsızlığının;
ve anladı yoğun bakışından
doğan arzuyu;
bu yüzden, ağlayarak dedi ki diğer yetilere:
"Gelecek buraya, gördüğüm
bir kadının yerine, güzel görüntü,
şimdiden bana korku veren;
hepimize hükmedecek o,
gözleri bunu istediği zaman."

Io ho parlato a voi, giovani donne,
che avete li occhi di bellezze ornati
e la mente d'amor vinta e pensosa,
perché raccomandati
vi sian li detti miei ovunque sono:
e 'nnanzi a voi perdono
la morte mia a quella bella cosa
che me n'ha colpa e mai non fu pietosa.

Sizinle konuştum, genç kadınlar,
gözleri güzellikle bezeli,
zihinleri Aşk'a yenik, onunla dertli;
sizlere sunmak için
şiirimi, nereye giderse gitsin;
ve huzurunuzda bağışlıyorum
ölümümden dolayı o güzeli:
suçlu o ve acımadı bana hiç.

21

Lo doloroso amor che mi conduce
a fin di morte per piacer di quella
che lo mio cor solea tener gioioso,
m'ha tolto e toglie ciascun dì la luce
che avëan li occhi miei di tale stella
che non credea di lei mai star doglioso:
e 'l colpo suo, c'ho portato nascoso,
omai si scopre per soverchia pena,
la qual nasce del foco
che m'ha tratto di gioco,
sì ch'altro mai che male io non aspetto;
e 'l viver mio (omai esser de' poco)
fin a la morte mia sospira e dice:
"Per quella moro c'ha nome Beatrice".

Quel dolce nome, che mi fa il cor agro,
tutte fïate ch'i' lo vedrò scritto
mi farà nuovo ogni dolor ch'io sento;
e de la doglia diverrò sì magro
de la persona, e 'l viso tanto afflitto,
che qual mi vederà n'avrà pavento.

21

Elemli aşk, son ölüme
götüren beni, arzusuna uyarak
bir zamanlar yüreğimi neşeli tutanın,
ışığı almış benden ve alıyor her gün:
gözlerim öyle bir yıldızdan alıyordu ki o ışığı,
düşünmezdim onun yüzünden acı çekeceğimi hiç;
ve gizli tuttuğum yarası
açığa çıkıyor artık, mutluluğuma engel
o ateşin yol açtığı
katlanılmaz acıyla,
öyle ki acıdan başka beklentim yok;
ve hayatım (pek süremez artık)
diyor ki iç çekip ölüme giderken:
"Ölümüm onun yüzünden, adı Beatrice olanın."

Gönlümü burkan o tatlı ad,
nerede yazılı görsem onu,
duyduğum acıyı tazeleyecek;
ve acıdan öyle zayıf düşüp
bedenim, öyle kederlenecek ki çehrem,
korkuya kapılacak beni gören.

E allor non trarrà sì poco vento
che non mi meni, sì ch'io cadrò freddo;
e per tal verrò morto,
e 'l dolor sarà scorto
con l'anima che sen girà sì trista;
e sempre mai con lei starà ricolto,
ricordando la gio' del dolce viso,
a che nïente par lo paradiso.

Pensando a quel che d'Amore ho provato,
l'anima mia non chiede altro diletto,
né il penar non cura il quale attende;
ché, poi che 'l corpo sarà consumato,
se n'anderà l'amor che m'ha sì stretto
con lei a Quel ch'ogni ragione intende;
e se del suo peccar pace no i rende,
partirassi col tormentar ch'è degna,
sì che non ne paventa;
e starà tanto attenta
d'imaginar colei per cui s'è mossa,
che nulla pena avrà ched ella senta;
sì che, se 'n questo mondo l'ho perduto,
Amor ne l'altro men darà trebuto.

Morte, che fai piacere a questa donna,
per pietà, innanzi che tu mi discigli,
va' da lei, fatti dire
perché m'avvien che la luce di quigli
che mi fan tristo, mi sia così tolta:
se per altrui ella fosse ricolta,
falmi sentire, e trarra'mi d'errore,
e assai finirò con men dolore.

Ve en küçük bir esinti bile
sürükleyecek beni, buz gibi yere düşünceye dek;
böylece öleceğim,
ve yanında olacak acı
ruhumun hüzünlü gidişinde;
ve sonsuza dek birleşecek onunla,
tatlı yüzünün verdiği zevki anımsarken o,
Cennet'in bile hiç olduğu yanında.

Düşününce hissettiklerimi Aşk sayesinde,
bir başka zevk istemiyor ruhum
ve aldırmıyor beklediği cezaya;
çünkü, beden tükendiğinde,
beni onca sıkı saran aşk
ruhumla O'na gidecek, her nedeni anlayan;
ve O bağışlamazsa günahlarını,
yüküyle ayrılacak hak ettiği cezanın,
ama korkmayacak bundan;
ve büyük bir dikkatle
hayalini kurup uğruna yola çıktığının,
hissetmeyecek ne olursa cezası;
böylece, onu yitirdiysem bu dünyada,
Aşk kaybımı giderecek öte dünyada.

Ölüm, sen ki istediğini yapıyorsun bu kadının,
merhamet et, beni mahvetmeden önce,
ona git, söylesin sana:
neden ışığı o gözlerin,
bana acı veren, esirgendi benden:
bir başkası alıyorsa onu,
söyle bana, yanılgıdan kurtar beni,
çok daha az acıyla olsun ölümüm.

22

Di donne io vidi una gentile schiera
questo Ognissanti prossimo passato,
e una ne venia quasi imprimiera,
veggendosi l'Amor dal destro lato.
De gli occhi suoi gittava una lumera,
la qual parëa un spirito infiammato;
e i' ebbi tanto ardir ch'in la sua cera
guarda', e vidi un angiol figurato.

A chi era degno donava salute
co gli atti suoi quella benigna e piana,
e 'mpiva 'l core a ciascun di vertute.
Credo che de lo ciel fosse soprana,
e venne in terra per nostra salute:
là 'nd'è beata chi l'è prossimana.

22

Kibar bir grup kadın gördüm
geçen Azizler Yortusu günü,
birisi önden geliyordu sanki,
Aşk görünüyordu sağ yanında.
Gözlerinden ışık saçıyordu,
alev almış bir tini andıran;
cesaret edip baktım yüzüne
ve bir meleğin suretini gördüm orada.

Hak edenlere selam veriyordu
hareketleriyle o iyi ve tatlı kadın,
ve her yüreği iyilikle dolduruyordu.
Kanımca gökten inen yüce bir ruhtu,
kurtuluşumuz için gelmiş yeryüzüne:
o yüzden talihli yanındaki her kadın.

23

Onde venite voi così pensose?
Ditemel, s'a voi piace, in cortesia,
ch'i' ho dottanza che la donna mia
non vi faccia tornar così dogliose.
Deh, gentil donne, non siate sdegnose,
né di ristare alquanto in questa via
e dire al doloroso che disia
udir de la sua donna alquante cose;

avvegna che gravoso m'è l'udire:
sì m'ha in tutto Amor da sé scacciato
ch'ogni suo atto mi trae a ferire.
Guardate bene s'i' son consumato,
ch'ogni mio spirto comincia a fuggire,
se da voi, donne, non son confortato.

23

Nereden geliyorsunuz böyle üzgün?
Lütfen söyleyin bana, nezaket gösterip,
korktuğum gibi mi yoksa, kadınım mı
sizi böyle kederli geri döndüren.
Ah, kibar kadınlar, çok görmeyin
biraz bu yolda durup
şu dertliyle konuşmayı
kadınından bir şeyler duymayı uman;

duymak acı verecek olsa da bana:
Aşk böylesine küçümseyip beni
her eylemiyle beni hedef alırken.
Bakın öyle tükenmiş ki bedenim,
her tinim kaçıp gidecek,
teselli gelmezse, kadınlar, sizden.

24

"Voi, donne, che pietoso atto mostrate,
chi è esta donna che giace sì venta?
sarebbe quella ch'è nel mio cor penta?
Deh, s'ella è dessa, più non mel celate.
Ben ha le sue sembianze sì cambiate,
e la figura sua mi par sì spenta,
ch'al mio parere ella non rappresenta
quella che fa parer l'altre beate".

"Se nostra donna conoscer non pòi,
ch'è sì conquisa, non mi par gran fatto,
però che quel medesmo avvenne a noi.
Ma se tu mirerai il gentil atto
de li occhi suoi, conosceraila poi:
non pianger più, tu se' già tutto sfatto".

24

"Siz, kadınlar, duruşunuzda acımanın görüldüğü,
kim bu böylesine bitkin kadın?
Yüreğime resmedilmiş olan mı yoksa?
Ah, oysa, gizlemeyin bunu benden.
Görünüşü öyle değişmiş,
öyle solmuş ki yüzü,
bana göre bu değil o kadın,
diğer kadınları kutlu gösteren."

"Hanımımızı tanıyamıyorsan,
bu dermansız haliyle, olmayacak şey değil,
bizim de başımıza geldi aynısı.
Ama zarif ifadeye bakarsan
gözlerindeki, onu hemen tanırsın:
ağlama artık, mahvolmuşsun zaten."

25

Un dì si venne a me Malinconia
e disse: "Io voglio un poco stare teco";
e parve a me ch'ella menasse seco
Dolore e Ira per sua compagnia.
E io le dissi: "Partiti, va' via";
ed ella mi rispose come un greco:
e ragionando a grande agio meco,
guardai e vidi Amore, che venia

vestito di novo d'un drappo nero,
e nel suo capo portava un cappello;
e certo lacrimava pur di vero.
Ed eo li dissi: "Che hai, cattivello?"
Ed el rispose: "Eo ho guai e pensero,
ché nostra donna mor, dolce fratello".

25

Bir gün Karasevda geldi yanıma
ve "Biraz seninle kalmak istiyorum" dedi;
yanında getirdiği, bana öyle geldi,
Keder'le Öfke, yol arkadaşları.
Ben de ona dedim ki: "Çekil, git yanımdan";
ama bir Yunanlı gibi karşılık verdi bana
ve son derece rahat konuşurken benimle,
baktım ve Aşk'ın geldiğini gördüm:

yeni siyah bir giysi giymiş üzerine,
başına bir şapka takmış;
gerçekti gözyaşları.
Ve ona dedim ki: "Neyin var, çaresiz?"
Ve karşılık verdi: "Kaygılı ve kederliyim,
çünkü hanımımız ölüyor, sevgili kardeşim."

26
Dante a Forese (1)

Chi udisse tossir la malfatata
moglie di Bicci vocato Forese,
potrebbe dir ch'ell'ha forse vernata
ove si fa 'l cristallo, in quel paese.
Di mezzo agosto la truovi infreddata:
or sappi che de' far d'ogni altro mese...;
e non le val perché dorma calzata,
merzé del copertoio c'ha cortonese.

La tosse, 'l freddo e l'altra mala voglia
no l'addovien per omor' ch'abbia vecchi,
ma per difetto ch'ella sente al nido.
Piange la madre, c'ha più d'una doglia,
dicendo: "Lassa, che per fichi secchi
messa l'avre' 'n casa del conte Guido".

26
Dante'den Forese'ye (1)

Öksürdüğünde talihsiz eşi
Bicci'nin (Forese adı), işiten
diyebilir: geçirdiği yer kışı,
billûr oluşan şu ülke zahir!
Bak üşütmüş Ağustos ortası:
düşün, kalan aylar neylesin;
nafile çoraplarıyla yatması,
pek kısa boyu battaniyenin.

Öksürük, nezle ve başkaca dert
yaşlılıktan gelmiyor başına,
yuvada duyduğu boşluk nedeni.
Ağlıyor dertli mi dertli annesi,
dediği: "Ah, üç beş kuru incire,
Kont Guido'ya verirdim kızı!"

26a
Forese a Dante (2)

L'altra notte mi venne una gran tosse,
perch'i' non avea che tener a dosso;
ma incontanente che fu dì, fui mosso
per gir a guadagnar ove che fosse.
Udite la fortuna ove m'addosse:
ch'i' credetti trovar perle in un bosso
e be' fiorin' coniati d'oro rosso;
ed i' trovai Alaghier tra le fosse,

legato a nodo ch'i' non saccio 'l nome,
se fu di Salamone o d'altro saggio.
Allora mi segna' verso 'l levante:
e que' mi disse: "Per amor di Dante,
scio'mi". Ed i' non potti veder come:
tornai a dietro, e compie' mi' viaggio.

26a
Forese'den Dante'ye (2)

Geçen gece feci bir öksürük tuttu beni,
üzerime giyecek şeyim yoktu da ondan;
ama gün doğar doğmaz yola düştüm,
nerede olursa artık para edinebilmek için.
Dinleyin, rastlantı nereye götürdü beni:
Tahta bir kutuda inciler bulurum sandım
ve kızıl altından basılmış güzel florinler,
oysa bir baktım mezarlar arasında Alighieri,

bir düğümle bağlanmış, bilemiyorum adını,
Süleymanınki mi acaba, başka bilgeninki mi.
Sonra haç çıkardım dönüp yüzümü doğuya
ve o bana dedi ki: "Hatırı için Dante'nin,
çöz beni." Ama nasıl olur göremedim:
geriye dönüp son verdim yolculuğuma.

27
Dante a Forese (3)

Ben ti faranno il nodo Salamone,
Bicci novello, e' petti de le starne,
ma peggio fia la lonza del castrone,
ché 'l cuoio farà vendetta de la carne;
tal che starai più presso a San Simone,
se tu non ti procacci de l'andarne:
e 'ntendi che 'l fuggire el mal boccone
sarebbe oramai tardi a ricomprarne.

Ma ben m'è detto che tu sai un'arte
che, s'egli è vero, tu ti puoi rifare,
però ch'ell'è di molto gran guadagno;
e fa sì, a tempo, che tema di carte
non hai, che ti bisogni scioperare;
ma ben ne colse male a' fi' di Stagno.

27
Dante'den Forese'ye (3)

Süleyman düğümüyle bir güzel bağlar seni,
genç Bicci, kekliklerin göğüsleri,
ama koyun böğrü daha kötü senin için,
çünkü derisi öcünü alacak etin;
böylece San Simone'ye daha yakın yaşarsın,
kaçmazsan eğer acele edip de.
Anla: yutmamakla kötü lokmayı,
çok geç artık, ödeyemezsin eski borçları.

Ama diyorlar ki bana, bir mesleğin varmış,
doğruysa bu, onunla açığını kapatabilirsin,
büyük kazançlar getirdiği için;
bir süre idare eder seni, korkmazsın
senetlerden, uğraşına ara verdiren;
ne ki, Stagno'lar epey zararlı çıktı bu işten.

27a
Forese a Dante (4)

Va' rivesti San Gal prima che dichi
parole o motti d'altrui povertate,
ché troppo n'è venuta gran pietate
in questo verno a tutti suoi amichi.
E anco, se tu ci hai per sì mendichi,
perché pur mandi a noi per caritate?
Dal castello Altrafonte ha' ta' grembiate
ch'io saccio ben che tu te ne nutrichi.

Ma ben ti lecerà il lavorare,
se Dio ti salvi la Tala e 'l Francesco,
che col Belluzzo tu non stia in brigata.
A lo spedale a Pinti ha' riparare;
e già mi par vedere stare a desco,
ed in terzo, Alighier co la farsata.

27a
Forese'den Dante'ye (4)

Git San Gallo'ya borcunu öde, laf etmeden
ya da alaya almadan başkasının yoksulluğunu,
çünkü epeyce kaygı duymuş
bütün dostları bu kış onun için.
Hem dilenci gibi görüyorsan bizi,
niçin ikide bir bağış istiyorsun bizden?
Altrafonte şatosundan kucak dolusu aldığın,
hiç kuşkum yok, yeter seni beslemeye.

Ama Tanrı Tana'yla Francesco'yu esirgesin de,
o sayede kurtulabil sen de,
Belluzzo'nun yoluna düşmekten.
Sonun Pinti düşkünler yurdu olacak;
şimdiden görür gibiyim seni, sofraya oturmuş,
üç kişiden biri, üzerinde yeleği Alighieri.

28
Dante a Forese (5)

Bicci novel, figliuol di non so cui
(s'i' non ne domandasse monna Tessa),
giù per la gola tanta roba hai messa
ch'a forza ti convien tòrre l'altrui.
E già la gente si guarda da lui,
chi ha borsa a lato, là dov'e' s'appressa,
dicendo: "Questi c'ha la faccia fessa,
è piuvico ladron negli atti sui".

E tal giace per lui nel letto tristo,
per tema non sia preso a lo 'mbolare,
che gli appartien quanto Giosepp'a Cristo.
Di Bicci e de' fratei posso contare
che, per lo sangue lor, del malacquisto
sanno a lor donne buon' cognati stare.

28
Dante'den Forese'ye (5)

Genç Bicci, bilmem kimin evladı
(sormazsam şayet Tessa Hanım'a),
öyle çok şey tıkmışsın ki gırtlağına,
çaren yok, soymak zorundasın efradı.
Çoktandır sakınıyor ondan insanlar,
para kesesi olanlar; o yaklaştığı an,
dedikleri: "Şu yüzü yaralı var ya,
ünlü bir hırsız, her halinden belli."

Birisi de yatakta yatıyor, kaygılı,
o suçüstü yakalanacak diye,
Yusuf'un İsa'ya yakınlığı kadar ona yakınlığı.
Bicci ve kardeşleri için diyeceğim şu:
soyları gereği, çaldıklarıyla
bilirler eşlerine iyi akraba olmayı.

28a
Forese a Dante (6)

Ben so che fosti figliuol d'Alaghieri,
ed accorgomen pur la vendetta
che facesti di lui sì bella e netta
de l'aguglin ched e' cambiò l'altr'ieri. 4
Se tagliato n'avessi uno a quartieri,
di pace non dovevi aver tal fretta;
ma tu ha' poi sì piena la bonetta
che non la porterebber duo somieri. 8

Buon uso ci ha' recato, ben til dico,
che qual ti carica ben di bastone,
colui ha' per fratello e per amico. 11
Il nome ti direi de le persone
che v'hanno posto su; ma del panico
mi reca, ch'i' vo' metter la ragione. 14

28a
Forese'den Dante'ye (6)

İyi bilirim, oğlusun Alighieri'nin,
hem haberim var öcünü aldığından
kıl çeker gibi tereyağından
geçen günkü para alışverişinin.
Lime lime doğrasaydın da birini,
gereği yoktu böyle tez barışmanın;
ama öyle doldurmuşsun ki keseni,
taşımaya gücü yetmez iki hayvanın.

Güzel bir görenek başlattın doğrusu,
kim bir güzel köteklerse seni,
kardeşin ve dostun belliyorsun.
Adlarını sayabilirim korkaklığına
bel bağlayanların; ama bir darı
getir de bana, kapayalım şu hesabı.

29

Voi che savete ragionar d'Amore,
udite la ballata mia pietosa,
che parla d'una donna disdegnosa,
la qual m'ha tolto il cor per suo valore.

Tanto disdegna qualunque la mira,
che fa chinare gli occhi di paura,
però che intorno a' suoi sempre si gira
d'ogni crudelitate una pintura;
ma dentro portan la dolze figura
ch'a l'anima gentil fa dir: "Merzede",
sì vertüosa che, quando si vede,
trae li sospiri altrui fora del core.

Par ch'ella dica: "Io non sarò umile
verso d'alcun che ne li occhi mi guardi,
ch'io ci porto entro quel segnor gentile
che m'ha fatto sentir de li suoi dardi".
E certo i' credo che così li guardi
per vederli per sé quando le piace,
a quella guisa retta donna face
quando si mira per volere onore.

Io non ispero che mai per pietate
degnasse di guardare un poco altrui,
così è fera donna in sua bieltate
questa che sente Amor ne gli occhi sui.
Ma quanto vuol nasconda e guardi lui,
ch'io non veggia talor tanta salute;
però che i miei disiri avran vertute
contra 'l disdegno che mi dà tremore.

29

Siz konuşmayı bilenler Aşk'tan,
acıma uyandıran baladımı dinleyin,
sözünü ettiği küçümseyen bir kadın,
gücüyle benden yüreğimi çalan.

Öyle küçümsüyor ki ona bakanları,
yere eğiyorlar korkudan bakışlarını,
her acımasızlığın izi sardığı için
hep gözlerinin çevresini;
ama içlerinde o tatlı suret var,
soylu ruha "Merhamet!" dedirten.
Öyle güçlü ki, bir kez görüldüğünde,
iç çekişlerini çekip alıyor yürekten.

Sanki şöyle diyor: "Acımam hiç
gözlerimin içine bakana,
orada o soylu efendiyi taşıdığım için,
bana oklarının gücünü duyuran."
Eminim, böyle sakınması gözlerini,
onları görmek için, tek başına, istediğinde,
tıpkı erdemli kadının yaptığı gibi,
onur arzusuyla kendisine bakarken.

Hiç umudum yok, merhamet duyup,
lütfedeceğinden biraz başkasına bakmayı,
öylesine yabanıl güzelliğiyle bu kadın,
Aşk'ı gözlerinde hisseden.
Ama gizli tutsa, sakınsa bile onu,
bu, görmemi engelleyemez asla o saadeti;
üstün gelecek gücü olduğu için arzularımın
beni titreten o küçümsemeye karşı.

30

Poscia ch'Amor del tutto m'ha lasciato,
non per mio grato,
ché stato non avea tanto gioioso,
ma però che pietoso
fu tanto del meo core
che non sofferse d'ascoltar suo pianto;
i' canterò così disamorato
contra 'l peccato,
ch'è nato in noi, di chiamare a ritroso
tal ch'è vile e noioso
con nome di valore,
cioè di leggiadria, ch'è bella tanto
che fa degno di manto
imperïal colui dov'ella regna:
ell'è verace insegna
la qual dimostra u' la vertù dimora;
per ch'io son certo, se ben la difendo
nel dir com'io la 'ntendo,
ch'Amor di sé mi farà grazia ancora.

Sono che per gittar via loro avere
credon potere
capere là dove li boni stanno,
che dopo morte fanno
riparo ne la mente
a quei cotanti c'hanno canoscenza.

30

Aşk tümüyle bıraktığı için beni,
kendi isteğimle değil,
öyle mutlu olmadım hiç,
çok acıdığı için
yüreğime, ağlamasını
duymaya dayanamayacak kadar,
sevgiden yoksun, söyleyeceğim şarkımı,
aramızda doğan
kötü alışkanlığa karşı:
bayağı ve kaba olana
değerli bir şeyin adını vermek,
çekiciliğin; öyle güzeldir ki o
kral giysisine layık kılar
krallığını sürdürdüğü kimseyi:
gerçek işaretidir
erdemin olduğu yerin;
bu yüzden, eminim, iyi savunursam
onu sözlerimle, onu anladığım gibi,
gene iyi davranır Aşk bana.

Öyleleri var ki, elindekini saçmak
onlara göre,
iyilerin olduğu yere ulaştırır,
o iyiler ki öldükten sonra,
yaşamayı sürdürür zihninde
bilge kişilerin.

Ma lor messione a' bon' non pò piacere,
perché tenere
savere fora, e fuggiriano il danno,
che si aggiugne a lo 'nganno
di loro e de la gente
c'hanno falso iudicio in lor sentenza.
Qual non dirà fallenza
divorar cibo ed a lussuria intendere?
ornarsi, come vendere
si dovesse al mercato di non saggi?
ché 'l saggio non pregia om per vestimenta,
ch'altrui sono ornamenta,
ma pregia il senno e li genti coraggi.

E altri son che, per esser ridenti,
d'intendimenti
correnti voglion esser iudicati
da quei che so' ingannati
veggendo rider cosa
che lo 'ntelletto cieco non la vede.
E' parlan con vocaboli eccellenti;
vanno spiacenti,
contenti che da lunga sian mirati;
non sono innamorati
mai di donna amorosa;
ne' parlamenti lor tengono scede;
non moveriano il piede
per donneare a guisa di leggiadro,
ma, come al furto il ladro,
così vanno a pigliar villan diletto;
e non però che 'n donne è sì dispento
leggiadro portamento
che paiono animai sanza intelletto.

Ama onların savurganlığından hoşlanmaz iyiler,
öyle olsa aşırı tutumluluk da
bilgece olurdu, kurtulurlardı cezadan,
eklenen aldanışlarına
kendilerinin ve başkalarının,
yanlış hüküm veren.
Kim yanlış demez
oburluğa ve şehvet düşkünlüğüne?
Süslenmeye, satacakmış gibi
kendini budalalar pazarında?
Bilge kişi, giysisiyle ölçmez insanı,
bir süsten ibaret olan,
aklıyla ölçer ve soylu yüreğiyle.

Bir de hep gülenler var,
çok zeki
görülmek isterler
aldanan insanlarca:
bir şeye gülündüğünü görüp
körelmiş zihinleri anlamayanlarca.
Sıradışı sözcüklerle konuşurlar;
havalarından geçilmez,
mutludurlar, uzaktan hayranlık duyulmasına;
âşık olmazlar asla
aşkı bilen bir kadına;
konuşmaları nüktelerle süslüdür;
kıllarını kıpırdatmazlar
gereğince kur yapmak için kadınlara,
çalacağı mala giden hırsız gibi,
kaba zevklerin peşinde koşarlar;
bunun nedeni, yitirmesi değildir
bütün çekiciliklerini kadınların,
akılsız hayvanları andıracak kadar.

Ancor che ciel con cielo in punto sia
che leggiadria
disvia cotanto, e più che quant'io conto,
io, che le sono conto
merzé d'una gentile
che la mostrava in tutti gli atti sui,
non tacerò di lei, ché villania
far mi parria
sì ria ch'a' suoi nemici sarei giunto:
per che da questo punto
con rima più sottile
tratterò il ver di lei, ma non so cui.
Eo giuro per colui
ch'Amor si chiama ed è pien di salute,
che sanza ovrar vertute
nessun pote acquistar verace loda:
dunque, se questa mia matera è bona,
come ciascun ragiona,
sarà vertù o con vertù s'annoda.

Non è pura vertù la disvïata,
poi ch'è blasmata,
negata là 'v'è più vertù richiesta,
cioè in gente onesta
di vita spiritale
o in abito che di sc'ienza tiene.
Dunque, s'ell'è in cavalier lodata,
sarà mischiata,
causata di più cose; perché questa
conven che di sé vesta
l'un bene l'altro male,
ma vertù pura in ciascuno sta bene.

Göklerin konumu yüzünden,
çekicilik
uzaklaşmış olsa bile, söylediğimden de çok,
gene de, onu bilen ben,
kibar bir hanım sayesinde
hareketleriyle onu gösteren,
susmayacağım bu konuda,
yoksa çok kötü bir şey yapmış,
düşmanlarıyla birlik etmiş olurum:
bu yüzden, şimdiden sonra
daha incelikli dizelerle gerçeği söyleyeceğim
onun hakkında, ama bilmem kimin için.
Yemin ederim o adına
Aşk denen kusursuz kişinin,
erdem olmadıkça tutumu
hiç kimse gerçek övgüyü hak etmez:
o yüzden, konum iyi bir şeyse
herkesin dediği gibi,
ya erdem olmalı, ya erdeme ilişkin.

Bu uzaklaşmış nitelik mutlak erdem değildir,
çünkü suçlanır,
dışlanır, erdemin özellikle gerektiği yerde,
yani dürüst insanlarda
ruhsal yaşamları açısından
ya da eğilimi bilgelik olanlarda.
Demek ki, şövalyeler arasında övülüyorsa,
karışık bir şey olmalı,
birden çok şeyin neden olduğu; bu yüzden
kiminin üzerinde güzel durur
kimine yakışmaz,
oysa herkese yaraşır yalın erdem.

Sollazzo è che convene
con esso Amore e l'opera perfetta:
da questo terzo retta
è vera leggiadria e in esser dura,
sì come il sole al cui esser s'adduce
lo calore e la luce
con la perfetta sua bella figura.

Al gran pianeto è tutta simigliante
che, dal levante
avante infino a tanto che s'asconde,
co li bei raggi infonde
vita e vertù qua giuso
ne la matera sì com'è disposta:
e questa, disdegnosa di cotante
persone, quante
sembiante portan d'omo, e non responde
il lor frutto a le fronde
per lo mal c'hanno in uso,
simili beni al cor gentile accosta;
ché 'n donar vita è tosta
co' bei sembianti e co' begli atti novi
ch'ognora par che trovi,
e vertù per essemplo a chi lei piglia.
Oh falsi cavalier', malvagi e rei,
nemici di costei,
ch'al prenze de le stelle s'assimiglia.

Bir sevinç var,
Aşk ve kusursuz tutumla bağdaşan:
bu üçü yönetir
gerçek çekiciliği, böyle sürdürür o varlığını,
tıpkı güneş gibi, varlığında
ısı ve ışığın birleştiği
ve kendi kusursuz, güzel biçiminin.

Büyük gezegene benzer
her yönden, doğuşundan
batışına kadar,
güzel ışınlarıyla, buraya
aşağıya yaşam ve erdem verir o
yapısına göre maddenin:
işte çekicilik de, küçümseyerek
bütün o kimseleri
dıştan insanı andırıp, meyveleri
yapraklarına denk düşmeyen,
kötü alışkanlıkları yüzünden,
soylu yüreğe benzeri iyilikleri getirir;
hazırdır yaşam bağışlamaya,
sanki her an yeniden bulduğu
güzel bakışları, hoş davranışıyla,
ve erdem, onu örnek alanlara.
Ey sözde şövalyeler, kötü ve sefil,
düşmanı bu niteliğin,
yıldızların prensini andıran.

Dona e riceve l'om cui questa vole,
mai non sen dole;
né 'l sole per donar luce a le stelle,
né per prender da elle
nel suo effetto aiuto;
ma l'uno e l'altro in ciò diletto tragge.
Già non s'induce a ira per parole,
ma quelle sole
ricole che son bone, e sue novelle
sono leggiadre e belle;
per sé caro è tenuto
e disïato da persone sagge,
ché de l'altre selvagge
cotanto laude quanto biasmo prezza;
per nessuna grandezza
monta in orgoglio, ma quando gl'incontra
che sua franchezza li conven mostrare,
quivi si fa laudare.
Color che vivon fanno tutti contra.

Çekiciliğin seçtiği kişi alır, verir,
üzülmez asla;
güneş de üzülmez yıldızlara ışık verirken,
ne de onlardan yardım alırken
etkilerini gösterebilmek için;
ikisi de zevk alır bunu yaparken.
Bu yüzden, sözlere öfkelenmez o kişi,
çünkü yalnızca
iyilerini algılar, konuşmaları da
çekici ve güzeldir;
sevilir kendi özü için
ve bilge kişilerce arzu edilir dostluğu;
kaba insanlara gelince
yergileri kadar değer verir övgülerine;
hiçbir büyüklükten
gurura kapılmaz, ama yeri geldiğinde
özgür ruhunu sergilemesinin,
insanların övgüsünü kazanır.
Yaşayanların hepsi tersini yapıyor bunun.

31

Parole mie che per lo mondo siete,
voi che nasceste poi ch'io cominciai
a dir per quella donna in cui errai:
"Voi che 'ntendendo il terzo ciel movete", 4
andatevene a lei, che la sapete,
chiamando sì ch'ell'oda i vostri guai;
ditele: "Noi siam vostre, ed unquemai
più che noi siamo non ci vederete". 8

Con lei non state, ché non v'è Amore,
ma gite a torno in abito dolente,
a guisa de le vostre antiche sore. 11
Quando trovate donna di valore,
gittatelevi a' piedi umilemente,
dicendo: "A voi dovem noi fare onore". 14

31

Dünya yoluna çıkan sözlerim,
siz ki, uğrunda acı çektiğim o kadına adadığım
"Siz, anlığıyla üçüncü göğü devindiren"
şiirinden sonra doğdunuz:
ona gidin, tanıyorsunuz onu,
öyle seslenin ki duysun dertlerinizi;
deyin ki ona: "Siziniz biz, ama asla
bizden başkasını görmeyeceksiniz."

Onunla fazla kalmayın, Aşk orada olmadığı için,
kederinizi gösteren giysilerle gezin,
tıpkı önceki kız kardeşleriniz gibi.
Aşka layık kadını gördüğünüzde,
ayaklarına kapanın alçakgönüllülükle,
deyin ki: "Sizi onurlandırmak, bizim görevimiz."

32

O dolci rime che parlando andate
de la donna gentil che l'altre onora,
a voi verrà, se non è giunto ancora,
un che direte: "Questi è nostro frate".
Io vi scongiuro che non l'ascoltiate,
per quel signor che le donne innamora,
ché ne la sua sentenzia non dimora
cosa che amica sia di veritate.

E se voi foste per le sue parole
mosse a venire inver' la donna vostra,
non v'arrestate, ma venite a lei.
Dite: "Madonna, la venuta nostra
è per raccomandarvi un che si dole,
dicendo: Ov'è 'l disio de li occhi miei?"

32

Ey tatlı dizeler, yürüyen, söz ederek
o soylu kadından, diğerlerine onur getiren,
size gelecek birisi, henüz gelmediyse eğer,
diyeceksiniz ki: "Bu bizim kardeşimiz."
Andım olsun, kulak asmayın ona,
kadınları âşık eden efendi adına,
çünkü söylediği hiçbir şey
dostu değildir hakikatin.

Ama onun sözleri yüzünden
hanımınıza doğru yola çıktıysanız,
durmayın, gidin yanına.
Deyin ki: "Hanımefendi, gelişimiz
acı çeken birisini haber vermek için,
diyor ki: 'Nerede arzusu gözlerimin?'"

33

Due donne in cima de la mente mia
venute sono a ragionar d'amore:
l'una ha in sé cortesia e valore,
prudenza e onestà in compagnia;
l'altra ha bellezza e vaga leggiadria,
adorna gentilezza le fa onore:
e io, merzé del dolce mio signore,
mi sto a piè de la lor signoria.

Parlan Bellezza e Virtù a l'intelletto
e fan quistion come un cor puote stare
intra due donne con amor perfetto.
Risponde il fonte del gentil parlare
ch'amar si può bellezza per diletto
e puossi amar virtù per operare.

33

İki kadın zihnimin en üstüne
geldi, aşktan söz etmek için:
birinde kibarlık ve iyilik var,
görgü ve ahlakça güzellik;
diğerinde güzellik ve çekicilik,
zarif soyluluk onur veriyor ona:
ve ben, tatlı efendim sayesinde,
diz çöküyorum onların hükümranlığına.

Güzellikle Erdem konuşup zihnimde
tartışıyorlar nasıl taşıyabileceğini yüreğin
iki kadını, kusursuz bir sevgiyle.
Karşılık veriyor soylu sözün kaynağı:
güzellik, düşünme hazzı için sevilebilir,
erdem de güzel eylem adına.

34

"I' mi son pargoletta bella e nova,
che son venuta per mostrare altrui
de le bellezze del loco ond'io fui.

I' fui del cielo, e tornerovvi ancora
per dar de la mia luce altrui diletto;
e chi mi vede e non se ne innamora
d'amor non averà mai intelletto,
ché non mi fu in piacer alcun disdetto
quando Natura mi chiese a Colui
che volle, donne, accompagnarmi a vui.

Ciascuna stella ne li occhi mi piove
del lume suo e de la sua vertute;
le mie bellezze sono al mondo nove,
però che di là su mi son venute:
le quai non posson esser canosciute
se non da canoscenza d'omo in cui
Amor si metta per piacer altrui".

Queste parole si leggon nel viso
d'un'angioletta che ci è apparita;
e io, che per veder lei mirai fiso,
ne sono a rischio di perder la vita:
però ch'io ricevetti tal ferita
da un ch'io vidi dentro a li occhi sui,
ch'i' vo piangendo e non m'acchetai pui.

34

"Genç, güzel bir kızım ben,
insanlara göstermek için gelen,
bulunduğum yerin güzelliklerini.

Gökten geldim, oraya döneceğim gene,
ışığımla başkalarına zevk vermek için;
beni görüp de âşık olmayan
asla anlayamaz ne olduğunu aşkın,
hiçbir güzellik esirgenmedi çünkü benden
Doğa O'na yakarıp, O da
beni, kadınlar, size yoldaş seçtiğinde.

Her yıldız yağdırıyor gözlerime
onun ışığını ve gücünü;
güzelliklerim bir mucize gibi dünyada,
bana yukarıdan geldikleri için:
kimse bilemez onları,
bir başkasının güzelliğiyle Aşk'ı
içinde barındıranın bilgisi dışında."

Bu sözler okunuyor çehresinde
burada beliriveren bir meleğin;
ve onu görmek için gözlerini diken ben,
tehlikeye atıyorum hayatımı:
öyle bir yara aldım ki
onun gözlerinde gördüğüm birinden,
ağlıyorum, huzur bulamıyorum yeniden.

35

Perché ti vedi giovinetta e bella,
tanto che svegli ne la mente Amore,
pres'hai orgoglio e durezza nel core.

Orgogliosa se' fatta e per me dura,
po' che d'ancider me, lasso, ti prove:
credo che 'l facci per esser sicura
se la vertù d'Amore a morte move.
Ma perché preso più ch'altro mi trove,
non hai respetto alcun del mi' dolore.
Possi tu spermentar lo suo valore.

35

Kendini genç ve güzel gördüğün için,
uyandıracak kadar zihinde Aşk'ı,
kibire kapılıp, katılaşmış yüreğin.

Bana karşı acımasız, insafsızsın,
beni öldürmeye, ah, çalıştığına göre:
sanırım emin olmak bunu yaparken amacın
Aşk'ın gücü ölüme yol açar mı diye.
Ama herkesten daha âşık bulduğun için beni,
hiç saygı duymuyorsun çektiğim eleme.
Umarım sen de yaşarsın onun gücünü!

36

Chi guarderà già mai sanza paura
ne li occhi d'esta bella pargoletta,
che m'hanno concio sì che non s'aspetta
per me se non la morte, che m'è dura?
Vedete quanto è forte mia ventura,
che fu tra l'altre la mia vita eletta
per dare essemplo altrui ch'uom non si metta
in rischio di mirar la sua figura.

Destinata mi fu questa finita,
da ch'un uom convenia esser disfatto,
perch'altri fosse di pericol tratto;
e però, lasso, fu' io così ratto
in trarre a me 'l contrario de la vita
come vertù di stella margherita.

36

Kim bakacak bir gün korkmadan
bu güzel kızın gözlerine?
Öyle alt ettiler ki beni, payıma düşen
yalnızca o acımasız ölüm mü yoksa?
Görün nasıl amansız talihim,
hayatım seçildi hayatlar arasından
herkese ibret olsun diye: kimse
yeltenmesin diye onun çehresine bakmaya.

Bu son yazılmıştı alnıma,
birisi yok edilmeliydi,
ötekiler tehlikeden kurtulsun diye;
bu yüzden, ah, öylesine hazırdım
kendime çekmeye yaşamın karşıtını,
incinin çektiği gibi yıldızın etkisini.

37

Amor, che movi tua vertù da cielo
come 'l sol lo splendore,
che là s'apprende più lo suo valore
dove più nobiltà suo raggio trova;
e come el fuga oscuritate e gelo,
così, alto segnore,
tu cacci la viltate altrui del core,
né ira contra te fa lunga prova:
da te conven che ciascun ben si mova
per lo qual si travaglia il mondo tutto;
sanza te è distrutto
quanto avemo in potenzia di ben fare,
come pintura in tenebrosa parte,
che non si può mostrare
né dar diletto di color né d'arte.

Feremi ne lo cor sempre tua luce,
come raggio in la stella,
poi che l'anima mia fu fatta ancella
de la tua podestà primeramente;
onde ha vita un disio che mi conduce
con sua dolce favella
in rimirar ciascuna cosa bella
con più diletto quanto è più piacente.
Per questo mio guardar m'è ne la mente
una giovane entrata, che m'ha preso,
e hagli un foco acceso,
com'acqua per chiarezza fiamma accende;
perché nel suo venir li raggi tuoi,
con li quai mi risplende,
saliron tutti su ne gli occhi suoi.

37

Aşk, sen ki gökten alırsın gücünü,
görkemini aldığı gibi güneşin,
o denli kusursuz olur etkisi onun,
ne denli soyluluğa rastlarsa ışını;
ve nasıl kovarsa karanlıkla soğuğu,
öyle, yüce efendimiz,
sürersin yürekten her bayağılığı,
öfke de uzun süre direnemez sana:
senden gelmeli her iyilik
tüm dünyanın özlemini çektiği;
sen olmazsan, yok olur
yapabileceğimiz iyiliklerin hepsi,
karanlık yerdeki resim gibi,
kendini gösteremeyen,
zevk veremeyen sanatı ve rengiyle.

Işığın çarpıyor hep kalbime,
ışının yıldıza çarpması gibi,
ruhum esir düştüğü andan beri
ilk kez senin gücüne;
bir arzu canlanıyor böylece,
tatlı diliyle götüren beni
her güzel şeye bakmaya,
zevk almaya, güzelliğince.
Bu bakışla zihnime
girip genç bir kadın tutsak aldı beni
ve bir ateş yaktı orada,
duruluğuyla suyun ateşi yaktığı gibi;
onun gelişiyle çünkü, senin ışınların,
onun bana yansıttığı,
onun gözlerine sıçradı yeniden.

Quanto è ne l'esser suo bella, e gentile
ne gli atti ed amorosa,
tanto lo imaginar, che non si posa,
l'adorna ne la mente ov'io la porto;
non che da se medesmo sia sottile
a così alta cosa,
ma da la tua vertute ha quel ch'elli osa
oltre al poder che natura ci ha porto.
È sua beltà del tuo valor conforto,
in quanto giudicar si puote effetto
sovra degno suggetto,
in guisa ched è 'l sol segno di foco;
lo qual a lui non dà né to' virtute,
ma fallo in altro loco
ne l'effetto parer di più salute.

Dunque, segnor di sì gentil natura
che questa nobiltate
che avven qua giuso e tutt'altra bontate
lieva principio de la tua altezza,
guarda la vita mia quanto ella è dura,
e prendine pietate,
ché lo tuo ardor per la costei bieltate
mi fa nel core aver troppa gravezza.
Falle sentire, Amor, per tua dolcezza,
il gran disio ch'i' ho di veder lei;
non soffrir che costei
per giovanezza mi conduca a morte:
ché non s'accorge ancor com'ella piace,
né quant'io l'amo forte,
né che ne li occhi porta la mia pace.

Nasıl varlığı güzel, soyluysa
davranışı ve aşka layıksa,
öyle, hayal gücüm, durmadan,
süslüyor onu, onu taşıdığım zihnimde;
kendi başına beceremez
böyle yüce bir şeyi,
ama aşıyor senin gücünden aldığıyla,
Doğa'nın bize verdiği yetiyi.
Güzelliği gücünün bir kanıtı,
nedene hükmedebilirse insan
onu almaya hazır maddedeki etkisinden.
Aynı şekilde, ateşin işaretidir güneş de;
çünkü ateş ne güç verir güneşe, ne gücünü yok eder,
bir başka yerde iş görür,
etkisiyle daha belli eder gücünü güneşin.

Öyleyse, efendim, öyle soylu ki doğan,
bu soyluluk
buradaki, aşağıdaki ve başka her iyilik
yüceliğinden alır kökenini,
bak nasıl da zorlu hayatım,
ve merhamet et ona,
coşkun, güzelliğiyle o güzelin
yüreğime dayanılmaz acı verdiği için.
Duyur ona, ey Aşk, tatlılığınla,
onu görmek için duyduğum sonsuz arzuyu;
izin verme, gençliğiyle
beni sürüklemesine ölüme:
fark etmiyor çünkü verdiği zevki,
onu ne kadar sevdiğimi
ve huzurumu taşıdığını gözlerinde.

Onor ti sarà grande se m'aiuti,
e a me ricco dono,
tanto quanto conosco ben ch'io sono
là 'v'io non posso difender mia vita:
ché gli spiriti miei son combattuti
da tal ch'io non ragiono,
se per tua volontà non han perdono,
che possan guari star sanza finita.
Ed ancor tua potenzia fia sentita
da questa bella donna, che n'è degna:
ché par che si convegna
di darle d'ogni ben gran compagnia,
com'a colei che fu nel mondo nata
per aver segnoria
sovra la mente d'ogni uom che la guata.

Şanın büyük olacak, yardım edersen bana,
benim de değerli bir armağanım,
çok iyi biliyorum çünkü, öyle bir
yerdeyim ki, savunamam hayatımı:
tinlerim saldırısına uğramış bir kadının,
öyle birisi ki o, sanmam,
sen iradenle kurtarmazsan,
çok uzun yaşayabileceklerini.
Hem gücünü hissedecek,
ona layık olan bu güzel kadın:
belli ki yaraşır ona
her iyiyi yoldaş vermek,
dünyaya gelişinin hikmeti
hüküm sürmek olduğu için
zihninde ona bakan her kişinin.

38

Io sento sì d'Amor la gran possanza
ch'io non posso durare
lungamente a soffrire, ond'io mi doglio:
però che 'l suo valor si pur avanza,
e 'l mio sento mancare
sì ch'io son meno ognora ch'io non soglio.
Non dico ch'Amor faccia più ch'io voglio,
ché, se facesse quanto il voler chiede,
quella vertù che natura mi diede
non sosterria, però ch'ella è finita:
ma questo è quello ond'io prendo cordoglio,
che a la voglia il poder non terrà fede;
e se di buon voler nasce merzede,
io l'addimando per aver più vita
da li occhi che nel lor bello splendore
portan conforto ovunque io sento amore.

Entrano i raggi di questi occhi belli
ne' miei innamorati,
e portan dolce ovunque io sento amaro;
e sanno lo cammin, sì come quelli
che già vi son passati,
e sanno il loco dove Amor lasciaro
quando per li occhi miei dentro il menaro:
per che merzé, volgendosi, a me fanno,
e di colei cui son procaccian danno
celandosi da me, poi tanto l'amo
che sol per lei servir mi tegno caro.

38

Öyle duyuyorum ki engin gücünü Aşk'ın,
katlanamam daha uzun süre
acısına; bu yüzden kederim:
gücü arttıkça onun,
benimki azalıyor, duyuyorum,
her an daha mecalsizim eskisinden.
Dediğim, Aşk'ın istediğimden fazlasını yapması değil,
çünkü istediklerini yapsa irademin,
bana verdiği güç doğanın
kaldıramazdı onu, sonlu olduğu için:
bu zaten beni üzen,
irademe denk değil gücüm;
ve ödül iyi niyetten doğuyorsa eğer,
o ödülü istiyorum, daha çok yaşam almak için
gözlerden, güzel parıltılarıyla
teselli getiren, ne zaman aşkı hissetsem.

Işınları girip bu güzel gözlerin
âşık gözlerime
tatlılık getiriyorlar her burukluğuma;
yolu biliyorlar, oradan
daha önce geçtikleri için,
Aşk'ı bıraktıkları yeri de,
taşıdıklarında onu gözlerimden içime.
Bu yüzden, ödülümü veriyorlar bana döndüklerinde,
ama ait oldukları kadına zarar veriyorlar
gizlendiklerinde, öyle seviyorum ki onu
yalnız ona hizmette buluyorum değerimi.

E' miei pensier', che pur d'amor si fanno,
come a lor segno, al suo servigio vanno:
per che l'adoperar sì forte bramo
che, s'io 'l credesse far fuggendo lei,
lieve saria; ma so ch'io ne morrei.

Ben è verace amor quel che m'ha preso,
e ben mi stringe forte,
quand'io farei quel ch'io dico per lui:
ché nullo amore è di cotanto peso
quanto è quel che la morte
face piacer, per ben servire altrui.
E io 'n cotal voler fermato fui
sì tosto come il gran disio ch'io sento
fu nato per vertù del piacimento
che nel bel viso d'ogni bel s'accoglie.
Io son servente, e quando penso a cui,
qual ch'ella sia, di tutto son contento,
ché l'uom può ben servir contra talento;
e se merzé giovanezza mi toglie,
io spero tempo che più ragion prenda,
pur che la vita tanto si difenda.

Quand'io penso un gentil disio, ch'è nato
del gran disio ch'io porto,
ch'a ben far tira tutto il mio podere,
parmi esser di merzede oltrapagato;
e anche più ch'a torto
mi par di servidor nome tenere:
così dinanzi a li occhi del piacere
si fa 'l servir merzé d'altrui bontate.

Yalnızca aşktan doğan düşüncelerim de,
hedefe gider gibi, ona hizmete gidiyorlar:
bu yüzden, öyle güçlü ki eylem isteğim,
inansam ondan kaçarak hizmet edebileceğime ona,
seve seve yapardım; ama biliyorum ölürdüm o zaman.

Besbelli, gerçek aşk beni kuşatan,
sımsıkı saran her yanımı,
onun adına söylediklerimi yapacağımı gördüğü için:
çünkü hiçbir aşk değerli değildir, ölümü
zevke dönüştüreni kadar,
bir başkasının hizmetinde.
Ben de bu aşka bağlandım
duyduğum büyük arzu
doğduğundan beri, o güzellik sayesinde
onun güzel yüzünde her güzelliği toplayan.
Bir kulum ben ve kimin olduğumu düşündüğümde,
ne olursa olsun onun tutumu, çok memnunum,
çünkü sevdiği kimse istemese de kulluk edebilir insan;
ilgi göstermezse bana gençliği yüzünden,
aklının ereceği zamanı beklerim,
yeter ki o kadar sürsün hayatım.

Soylu bir arzuyu düşündüğümde, doğan
büyük arzudan içimde taşıdığım,
bütün gücümü iyilik yapmaya yönlendiren,
ödülümü fazlasıyla almış görüyorum kendimi;
dahası, haksızlıkmış gibi
geliyor bana kul adını taşımam:
çünkü o güzel gözler karşısında
büyük bir ödül kulluk, onun değerinden gelen.

Ma poi ch'io mi ristringo a veritate,
convien che tal disio servigio conti:
però che, s'io procaccio di valere,
non penso tanto a mia propriëtate
quanto a colei che m'ha in sua podestate,
ché 'l fo perché sua cosa in pregio monti;
e io son tutto suo: così mi tegno,
ch'Amor di tanto onor m'ha fatto degno.

Altri ch'Amor non mi potea far tale
ch'eo fosse degnamente
cosa di quella che non s'innamora,
ma stassi come donna a cui non cale
de l'amorosa mente
che sanza lei non può passare un'ora.
Io non la vidi tante volte ancora
ch'io non trovasse in lei nova bellezza;
onde Amor cresce in me la sua grandezza
tanto quanto il piacer novo s'aggiugne.
Ond'elli avven che tanto fo dimora
in uno stato, e tanto Amor m'avvezza
con un martiro e con una dolcezza,
quanto è quel tempo che spesso mi pugne,
che dura da ch'io perdo la sua vista
infino al tempo ch'ella si racquista.

Ama doğruya bağlı olduğum için,
bu arzuyu kulluk gibi görmem gerek:
çünkü değerli olmaya çabalasam bile,
kendimi düşünmekten çok
onu düşünüyorum, bana egemen olan,
çabam onun olanı yüceltmek olduğu için;
ve onunum her şeyimle: böyle görüyorum kendimi,
Aşk beni bu onura layık kıldığı için.

Yalnızca Aşk kılabilirdi
layığıyla beni
nesnesi o sevmeyenin,
kayıtsız kalan bir kadın gibi
seven zihne,
onsuz bir an geçiremeyen.
Çok sık görmüş olsam da onu,
gene de güzellikler buluyorum onda;
bu yüzden artırıyor Aşk bendeki gücünü,
arttıkça onun güzelliği.
O yüzden tutsak oluyorum böyle
bir hale ve Aşk tutuyor beni
çektirdiği acı ve tatlılıkla,
bana işkence çektirdiği süre kadar,
onu görmediğim an başlayıp
yeniden görüşüme dek süren.

Canzon mia bella, se tu mi somigli,
tu non sarai sdegnosa
tanto quanto a la sua bontà s'avvene:
però ti prego che tu t'assottigli,
dolce mia amorosa,
in prender modo e via che ti stea bene.
Se cavalier t'invita o ti ritene,
imprima che nel suo piacer ti metta,
espia, se far lo puoi, de la sua setta,
se vuoi saver qual è la sua persona:
ché 'l buon col buon sempre camera tene.
Ma elli avven che spesso altri si getta
in compagnia che non è che disdetta
di mala fama ch'altri di lui suona:
con rei non star né a cerchio né ad arte,
ché non fu mai saver tener lor parte.

Canzone, a' tre men rei di nostra terra
te n'anderai prima che vadi altrove:
li due saluta, e 'l terzo vo' che prove
di trarlo fuor di mala setta in pria.
Digli che 'l buon col buon non prende guerra,
prima che co' malvagi vincer prove;
digli ch'è folle chi non si rimove
per tema di vergogna da follia:
ché que' la teme c'ha mal paura,
perché, fuggendo l'un, l'altro assicura.

Güzel şarkım, bana benziyorsan,
kibirli olmayacaksın,
iyiliğin buna değer kılsa da seni:
senden isteğim,
tatlı aşk şarkım,
sana yaraşır tarzı ve yolu bulman.
Bir soylu çağırır ya da durdurursa seni,
onun istediğine karşılık vermeden,
bak, elinden gelirse, arkadaşları kim,
gerçekten nasıl birisi olduğunu bilmek için:
çünkü iyiler iyilerle olur hep;
ama şu da olur sık sık: birisi girip
bir topluluğa, yalancı çıkarır
başkalarının onda gördüğü kötü ünü.
Kötülerden sakın hem işte, hem eğlencede,
onların çevresinde bulunmak bilgece olmamıştır hiç.

Şarkı, şehrimizin en az kötü üç kişisine
gideceksin başka yere gitmeden önce:
ikisini selamla, üçüncüsüne gelince,
önce kötüler grubundan çıkarmaya çalış onu.
De ki ona, iyi savaşmaz iyiyle,
kötüleri yenmeye çaba göstermeden önce;
de ki ona, delidir her kim uzaklaşmıyorsa
delilikten, utancı bahane ederek:
utançtan korkmak kötülükten korkmak olduğu için,
birinden uzak duran, kurtulur diğerinden de.

39
Ignoto a Dante

Dante Alleghier, d'ogni senno pregiato
che 'n corpo d'om si potesse trovare,
un tuo amico di debile affare
da la tua parte s'era richiamato
a una donna, che l'ha sì incolpato
con fini spade di sottil tagliare
che in nulla guisa ne pensa scampare,
però che' colpi han già il cor toccato:

onde a te cade farne alta vendetta
di quella che l'ha sì forte conquiso
che null'altra mai non se ne inframetta.
Delle sue condizioni io vi diviso
ch'ell'è una leggiadra giovinetta
che porta propiamente Amor nel viso.

39
Adı Bilinmeyen Şairden Dante'ye

Dante Alighieri, engin bilgisi övülen,
insanda bulunamaz bundan ötesi,
hali pek yetersiz dostlarından birisi
adını vererek söz açmış derdinden
bir kadına, öyle yara almış ki ondan
kenarı keskin kılıçlarla, iyi bilenmiş,
onca kurtuluş yok, her çare tükenmiş,
darbeler yüreğini bulduğu için çoktan:

öyleyse, sana düşer öç almak
bu kadından: onu öyle malıvetmiş ki,
asla ilgi duyamayacak ona başkası.
Nitelikleri dersen, derim ki:
genç, alımlı, güzel birisi,
Aşk, taşıdığı gözlerindeki.

39a
Dante all'ignoto

Io Dante a te, che m'hai così chiamato,
rispondo brieve con poco pensare,
però che più non posso soprastare,
tanto m'ha 'l tuo pensier forte affannato.
Ma ben vorrei saper dove e in qual lato
ti richiamasti, per me ricordare:
forse che per mia lettera mandare
saresti d'ogni colpo risanato.

Ma s'ella è donna che porti anco vetta,
sì 'n ogni parte mi pare esser fiso
ch'ella verrà a farti gran disdetta.
Secondo detto m'hai ora, m'avviso
che ella è d'ogni peccato netta
come angelo che stia in paradiso.

39a
Dante'den Adı Bilinmeyen Şaire

Ben Dante seni, böyle çağıran beni,
yanıtlıyorum kısaca, pek düşünmeden,
daha fazla oyalanamam da o yüzden,
kederin öyle derinden üzdü beni.
Gene de bilmek isterim nereye, ne yana
anlattığını derdini, adımı anıp:
ola ki göndereceğim bir mektup
merhem olur bütün yaralarına.

Ama yoksa o güzelin evlilik bağı,
yok bence hiçbir kuşkulu yanı,
belli, ettiği sözleri geri alacağı.
Şimdi dediklerinden edindiğim kanı,
bütün günahlarından arındığı,
melek gibi, Cennet olan mekânı.

40
Cino da Pistoia a Dante

Novellamente Amor mi giura e dice
d'una donna gentil, s'i' la riguardo,
che per vertù de lo su' novo sguardo
ella sarà del meo cor bëatrice. 4
Io, c'ho provato po' come disdice,
quando vede imbastito lo suo dardo,
ciò che promette, a morte mi do tardo,
ch'i' non potrò contraffar la fenice. 8

S'io levo gli occhi, e del suo colpo perde
lo core mio quel poco che di vita
gli rimase d'un'altra sua ferita. 11
Che farò, Dante? ch'Amor pur m'invita,
e d'altra parte il tremor mi disperde
che peggio che lo scur non mi sia 'l verde. 14

40
Cino da Pistoia'dan Dante'ye

Gene Aşk yeminle bana sözünü etti
soylu bir kadının, ona bakarsam eğer,
görkemli bakışının gücüyle meğer,
o olacakmış yüreğimin saadeti.
Ben ki, sonra nasıl döner bilirim,
sözünden, okunu hazır görünce,
ölüme razı olmam gönlümce,
anka kuşuna öykünemem, bilirim.

Gözlerimi kaldırsam, yok eder darbesi
şu kısacık ömrü yüreğimden
ona bir başka yaradan kalan.
Ne yapmalı, Dante? Aşk zorlayan
beni, öbür yanda korkunun uyarısı:
daha kötü olabilir yeşil, kötü derken karası.

40a
Dante a Cino

I' ho veduto già senza radice
legno ch'è per omor tanto gagliardo
che que' che vide nel fiume lombardo
cader suo figlio, fronde fuor n'elice;
ma frutto no, però che 'l contradice
natura, ch'al difetto fa riguardo,
perché conosce che saria bugiardo
sapor non fatto da vera notrice.

Giovane donna a cotal guisa verde
talor per gli occhi sì a dentro è gita
che tardi poi è stata la partita.
Periglio è grande in donna sì vestita:
però l'affronto de la gente verde
parmi che la tua caccia non seguer de'.

40a
Dante'den Cino'ya

Ben daha önce gördüm köksüz
ağacı, öyle güçlü ki içindeki öz,
oğlunun Lombardia nehrine düştüğünü
gören, yapraklar çıkarır ondan;
meyve değil, çünkü yasaklar bunu,
yoksunluğu dikkate alan Doğa,
bildiği için aldatıcı olacağını
tadın, gelmezse gerçek besleyiciden.

Böyle yeşiller giymiş genç bir kadın
yer yer gözlerden öyle derinlere iner ki,
sonradan, uzun sürer çıkıp gitmesi.
Çok tehlikelidir böyle giyinmiş kadın:
o yüzden, yeşil giymişler peşindeki
avından, bence, vazgeçmelisin.

41
Dante a Cino

Perch'io non trovo chi meco ragioni
del signor a cui siete voi ed io,
conviemmi sodisfare al gran disio
ch'i' ho di dire i pensamenti boni.
Null'altra cosa appo voi m'accagioni
del lungo e del noioso tacer mio
se non il loco ov'i' son, ch'è sì rio
che 'l ben non trova chi albergo li doni.

Donna non ci ha ch'Amor le venga al volto,
né omo ancora che per lui sospiri;
e chi 'l facesse, qua sarebbe stolto.
Oh, messer Cin, come 'l tempo è rivolto
a danno nostro e de li nostri diri,
da po' che 'l ben è sì poco ricolto.

41
Dante'den Cino'ya

Benimle konuşanı bulamadığım için
o efendiden, kuluyuz onun ben ve siz,
söndürmeliyim sonsuz hasreti, çaresiz,
içimdeki, güzel düşünceler söylemek için.
İtham etmeyin başka hiçbir şeyi
hoyrat sessizliğim için, uzun süren,
olduğum yer dışında: pek kötü, o yüzden
bulamayışı iyiliğin onu ağırlayacak kişiyi.

Kadın yok Aşk'ın belireceği yüzünde,
ne de bir erkek iç çeken Aşk için;
yapacak olsa biri, aptal derler burada.
Ah, aziz Cino, nasıl değişmiş zaman
aleyhine bizim ve şiirimizin,
iyilik bunca az kabul gördüğünden beri.

41a
Cino a Dante

Dante, i' non so in qual albergo soni
lo ben, ch'è da ciascun messo in oblio:
è sì gran tempo che di qua fuggio
che del contraro son nati li troni;
e per le varïate condizioni
chi 'l ben tacesse, non risponde al fio:
lo ben sa' tu che predicava Iddio,
e nol tacea nel regno de' dimoni.

Dunque, s'al ben ciascun ostello è tolto
nel mondo, in ogni parte ove ti giri,
vuoli tu anco far dispiacer molto?
Diletto frate mio, di pene involto,
merzé, per quella donna che tu miri,
d'opra non star, se di fé non se' sciolto.

41a
Cino'dan Dante'ye

Dante, bilmem nerede işitilir sesi
iyiliğin, artık herkes onu unutmuş:
buradan kaçalı çok zaman olmuş,
hasmın eline geçmiş çoktan asası;
ne ki, koşullar değiştiği anda,
anmayan iyiliği, görevini ihmal eder;
çok iyi bilirsin, Tanrı onu vazetmiş
ve susmamış şeytanlar âleminde.

Madem esirgenmiş her sığınak iyiden
dünyada, her neresi varsa yürüdüğün,
yana mısın sen de bunca üzülmesinden?
Dileğim, aziz kardeşim, sen dertliden,
lütfen, o kadın adına düşündüğün,
bırakma iyiliği, inancını yitirmediysen.

42

Messer Brunetto, questa pulzelletta
con esso voi si ven la pasqua a fare:
non intendete pasqua di mangiare,
ch'ella non mangia, anzi vuol esser letta.
La sua sentenzia non richiede fretta
né luogo di romor né da giullare;
anzi si vuol più volte lusingare
prima che 'n intelletto altrui si metta.

Se voi non la intendete in questa guisa,
in vostra gente ha molti frati Alberti
da intender ciò ch'è posto loro in mano.
Con lor vi restringete sanza risa;
e se li altri de' dubbî non son certi,
ricorrete a la fine a messer Giano.

42

Messer Brunetto, bu genç kız
sizinle geliyor Paskalya kutlamasına:
Paskalya sofrasına yormayın bu sözü,
çünkü okunmak ister o, yemek yemez.
Anlamı hızlı okunmaya gelmez,
gürültülü yere, sokak kumpanyasına;
övülmek ister sayısız kez,
ondan önce başkasının zihnine girmez.

Bu yolla da anlamazsanız dilinden,
birçok rahip Albertus var aranızda,
onlar anlar ellerine konulan şeyi.
Onlarla bir araya gelin, gülmeden;
hepsi kararsız kalırsa zor noktalarda,
Messer Giano'ya gitmekte bulun son çareyi.

43

Io son venuto al punto de la rota
che l'orizzonte, quando il sol si corca,
ci partorisce il geminato cielo,
e la stella d'amor ci sta remota
per lo raggio lucente che la 'nforca
sì di traverso che le si fa velo;
e quel pianeta che conforta il gelo
si mostra tutto a noi per lo grand'arco
nel qual ciascun di sette fa poca ombra:
e però non disgombra
un sol penser d'amore, ond'io son carco,
la mente mia, ch'è più dura che petra
in tener forte imagine di petra.

Levasi de la rena d'Etïopia
lo vento peregrin che l'aere turba,
per la spera del sol ch'ora la scalda;
e passa il mare, onde conduce copia
di nebbia tal che, s'altro non la sturba,
questo emisperio chiude tutto e salda;
e poi si solve, e cade in bianca falda
di fredda neve ed in noiosa pioggia,
onde l'aere s'attrista tutto e piagne:
e Amor, che sue ragne
ritira in alto pel vento che poggia,
non m'abbandona, sì è bella donna
questa crudel che m'è data per donna.

43

Ben o noktasına geldim çarkın,
hani ufuk, güneş battığı zaman,
ikiz gökleri doğurur da o yerde,
bize uzak durur yıldızı aşkın,
parlak ışın sarıp onu iki yanından,
uçtan uca, bıraktığı için gölgede;
soğuğun nedeni o gezegen de
görünür büyük dönence boyunca,
yediden her birinin az gölge ettiği.
Ama yok gene de bırakıp gittiği,
tek aşk fikrinin, bana yük bunca,
zihnimi: daha sert taştan,
tuttuğu için güçlü imgeyi taştan.

Habeş'in kumundan yükselir
havayı karartan gezgin rüzgâr,
şimdi ısıtmasıyla onu güneş kürenin;
ve geçer denizi, ondan getirdiği bin bir
bulut, dağıtmazsa bir başka rüzgâr,
kapar, kuşatır tümünü bu yarıkürenin;
ve sonra çözülüp düşer kâh ak taneleri
olup soğuk karın, kâh boğucu yağmur ile,
ondan ağlar bütün hava kederlenip;
oysa Aşk, ağlarını çekip
yukarı, yükselen rüzgâr ile,
bırakmaz beni, öylesine güzel
bu acımasız, bana verilen güzel.

Fuggito è ogne augel che 'l caldo segue
del paese d'Europa, che non perde
le sette stelle gelide unquemai;
e li altri han posto a le lor voci triegue
per non sonarle infino al tempo verde,
se ciò non fosse per cagion di guai;
e tutti li animali che son gai
di lor natura, son d'amor disciolti,
però che 'l freddo lor spirito ammorta:
e 'l mio più d'amor porta;
ché li dolzi pensier' non mi son tolti
né mi son dati per volta di tempo,
ma donna li mi dà c'ha picciol tempo.

Passato hanno lor termine le fronde
che trasse fuor la vertù d'Arïete
per adornare il mondo, e morta è l'erba;
ramo di foglia verde a noi s'asconde
se non se in lauro, in pino o in abete
o in alcun che sua verdura serba;
e tanto è la stagion forte ed acerba
c'ha morti li fioretti per le piagge,
li quai non poten tollerar la brina:
e la crudele spina
però Amor di cor non la mi tragge;
per ch'io son fermo di portarla sempre
ch'io sarò in vita, s'io vivesse sempre.

Sıcağı izleyen her kuş kaçmış
Avrupa ilinden, hiç yitirmez
dondurucu yedi yıldızı orası;
diğerleri diline kilit vurmuş,
yeşil mevsime dek ses etmez,
yoksa yakınacağı yarası;
ve bütün hayvanlar, aşk hastası
doğaları gereği, bırakmış aşkı,
soğuk tinlerini hissizleştirdiği için:
oysa bende payı artmış sevginin;
çünkü ne alan tatlı düşünceleri,
ne de veren, dönüşüyle mevsim,
bir kadın, pek az yaşadığı mevsim.

Aşmış zaman sınırlarını yapraklar,
gücüyle ortaya çıkardığı Koç'un
dünyayı bezemek için; ve ölmüş çimen.
Görünmez olmuş yeşil yapraklı dallar
defne ve çamın dışında ya da köknarın,
veya diğer ağaçların, yaprakları duran;
mevsim, bunca sert ve amansız,
kırmış ekin yerindeki narin çiçekleri,
direnemez ki onlar kırağıya,
ama acımasız dikeni
yüreğimdeki, çekmeyecek gene de Aşk;
bu yüzden taşıyacağım onu sonsuza dek
ömrüm oldukça, yaşasam da sonsuza dek.

Versan le vene le fummifere acque
per li vapor' che la terra ha nel ventre,
che d'abisso li tira suso in alto;
onde cammino al bel giorno mi piacque
che ora è fatto rivo, e sarà mentre
che durerà del verno il grande assalto;
la terra fu un suol che par di smalto,
e l'acqua morta si converte in vetro
per la freddura che di fuor la serra:
e io de la mia guerra
non son però tornato un passo a retro,
né vo' tornar; ché, se 'l martiro è dolce,
la morte de' passare ogni altro dolce.

Canzone, or che sarà di me ne l'altro
dolce tempo novello, quando piove
amore in terra da tutti i cieli,
quando per questi geli
amore è solo in me, e non altrove?
Saranne quello ch'è d'un uom di marmo,
se in pargoletta fia per core un marmo.

Pınarlar dumanlı sular akıtır,
kaynağı buharlar yerin derinlerinde,
yer boşluktan yukarı çeker onları;
bu yüzden, hoşlandığım yol güzel günde
bir dere olmuş şimdi, öyle kalacak
sürdükçe kışın güçlü saldırısı;
toprakta bir tümsek oluşmuş kayaması,
ve ölü su cama dönüşür
soğuk yüzünden, onu kuşatan:
oysa ben verdiğim savaştan
geri çekilmedim tek adım,
çekilmek de istemem; acı madem tatlı,
ölüm, öyle olmalı, başka her şeyden tatlı.

Şarkı, ne olacak bana öteki
yeni mevsimde, tatlı, yağdığında
aşk yeryüzüne bütün göklerden,
bütün bu soğuğun ortasında,
bir bendeyse aşk, yoksa başka bir yerde?
Olacağı, olan o kişiye mermerden,
o kız taşıdıkça bu yüreği mermerden.

44

Al poco giorno e al gran cerchio d'ombra
son giunto, lasso, ed al bianchir de' colli,
quando si perde lo color ne l'erba:
e 'l mio disio però non cangia il verde,
sì è barbato ne la dura petra
che parla e sente come fosse donna.

Similemente questa nova donna
si sta gelata come neve a l'ombra:
ché non la move, se non come petra,
il dolce tempo che riscalda i colli,
e che li fa tornar di bianco in verde
perché li copre di fioretti e d'erba.

Quand'ella ha in testa una ghirlanda d'erba,
trae de la mente nostra ogn'altra donna:
perché si mischia il crespo giallo e 'l verde
sì bel, ch'Amor lì viene a stare a l'ombra,
che m'ha serrato intra piccioli colli
più forte assai che la calcina petra.

La sua bellezza ha più vertù che petra,
e 'l colpo suo non può sanar per erba:
ch'io son fuggito per piani e per colli,
per potere scampar da cotal donna;
e dal suo lume non mi può far ombra
poggio né muro mai né fronda verde.

44

Kısa güne ve büyük çemberine gölgenin
vardım, ah, ve aklara bürünüşüne tepelerin,
rengi yitip gittiğinde otların:
gene de değişmez arzumun yeşili,
öylesine kök salmış ki o sert taşa,
konuşup hisseden, sanki bir kadın.

Donmuş gibi durur bu genç kadın
kar nasıl durursa altında gölgenin:
çünkü ona etkisi, etkisi kadar taşa
tatlı mevsimin, ısıtan tepeleri
ve ak iken dönüştüren yeşile
yayıp örtüsünü çiçeklerle otların.

Başında taşıdığı an tacını otların,
çekip alır zihnimizden, bırakmaz başka bir kadın:
kıvırcık sarı öyle güzel karışır ki yeşile
Aşk gelip durur altında o gölgenin:
Aşk hapsetmiş beni arasına küçük tepelerin,
daha sıkı hapsi, kirecin hapsinden taşa.

Güzelliğinin gücü üstün gelir taşa,
vuruşu iyileşemez etkisiyle otların:
üzerinden aştım ovalarla tepelerin,
uzağımda olsun diye böyle bir kadın;
ama ışığından kaçamam altına bir gölgenin
tepenin düşürdüğü, duvarın ya da yeşil bir dalın.

Io l'ho veduta già vestita a verde,
sì fatta ch'ella avrebbe messo in petra
l'amor ch'io porto pur a la sua ombra:
ond'io l'ho chesta in un bel prato d'erba,
innamorata com'anco fu donna,
e chiuso intorno d'altissimi colli.

Ma ben ritorneranno i fiumi a' colli
prima che questo legno molle e verde
s'infiammi, come suol far bella donna,
di me; che mi torrei dormire in petra
tutto il mio tempo e gir pascendo l'erba,
sol per veder do' suoi panni fanno ombra.

Quandunque i colli fanno più nera ombra,
sotto un bel verde la giovane donna
la fa sparer, com'uom petra sott'erba.

Bir kez gördüm onu, üzerinde yeşil giysisi,
öyleydi ki hali geçirebilirdi taşa
duyduğum aşkı salt gölgesi için;
bu yüzden arzuladım onu üzerinde güzel otların,
âşık haliyle, âşık olabildiğince bir kadın,
çevremizi kuşatmışken en yükseği tepelerin.

Ama mutlaka kavuşacak nehirler tepelere
bu odun, ıslak ve yeşil,
tutuşmadan, nasıl tutuşursa güzel bir kadın,
benim için; razı olurdum yatmaya taşa
ömrümce ve beslenmeye besiniyle otların,
sırf görmek için o yeri giysisinden düşen gölgenin.

Tepeler ne zaman düşürse en koyusunu gölgenin,
güzel bir yeşilin altında yok eder onu bu genç kadın,
insan taşı nasıl yok ederse altında otların.

45

Amor, tu vedi ben che questa donna
la tua vertù non cura in alcun tempo,
che suol de l'altre belle farsi donna;
e poi s'accorse ch'ell'era mia donna
per lo tuo raggio ch'al volto mi luce,
d'ogne crudelità si fece donna;
sì che non par ch'ell'abbia cor di donna,
ma di qual fiera l'ha d'amor più freddo:
ché per lo tempo caldo e per lo freddo
mi fa sembiante pur come una donna
che fosse fatta d'una bella petra
per man di quei che me' intagliasse in petra.

E io, che son costante più che petra
in ubidirti per bieltà di donna,
porto nascoso il colpo de la petra
con la qual tu mi desti come a petra
che t'avesse innoiato lungo tempo,
tal che m'andò al core ov'io son petra.
E mai non si scoperse alcuna petra
o da splendor di sole o da sua luce,
che tanta avesse né vertù né luce
che mi potesse atar da questa petra,
sì ch'ella non mi meni col suo freddo
colà dov'io sarò di morte freddo.

45

Aşk, görüyorsun pekâlâ, bu kadın
senin gücüne aldırmaz hiçbir zaman,
hep diğer güzellerin ecesi olan;
fark edince benim olduğunu bu kadın
ışınından yüzüme yansıyan ışıkla,
her tür acımasızlığa ece oldu bu kadın;
sanki ece yüreği taşımıyor bu kadın,
vahşi hayvan yüreği onunki, aşka soğuk:
çünkü hem sıcak mevsimde, hem soğuk,
çehresini sergilediği bana, bir kadın,
yapıldığı şey sanki güzel bir taş
en iyi işleyenin eliyle: işlediği taş.

Ve ben ki, daha kararlıyım ondan: taş,
sana itaatte, etki edince güzelliğiyle kadın,
gizlice taşırım o darbeyi: taş,
beni vurduğun, ben sanki bir taş,
canını sıkan uzun zaman,
öyle ki yüreğimi buldu o, oldum taş.
Ve keşfedilmemiştir hiçbir taş
güneş yansıması veya özündeki ışıkla,
yeterince güçle donansın, ışıkla,
yardım etmek için bana, karşımda bu taş,
götürmesin diye beni, sopsoğuk,
olacağım yere ölüm içre soğuk.

Segnor, tu sai che per algente freddo
l'acqua diventa cristallina petra
là sotto tramontana ov'è il gran freddo,
e l'aere sempre in elemento freddo
vi si converte, sì che l'acqua è donna
in quella parte per cagion del freddo:
così dinanzi dal sembiante freddo
mi ghiaccia sopra il sangue d'ogne tempo,
e quel pensiero che m'accorcia il tempo
mi si converte tutto in corpo freddo,
che m'esce poi per mezzo della luce
là ond'entrò la dispietata luce.

In lei s'accoglie d'ogni bieltà luce;
così di tutta crudeltate il freddo
le corre al core, ove non va tua luce:
per che ne li occhi sì bella mi luce
quando la miro, ch'io la veggio in petra,
e po' in ogni altro ov'io volga mia luce.
Da li occhi suoi mi ven la dolce luce
che mi fa non caler d'ogn'altra donna:
così foss'ella più pietosa donna
ver' me, che chiamo di notte e di luce,
solo per lei servire, e luogo e tempo.
Né per altro disio viver gran tempo.

Efendim, bilirsin dondurucu soğuk
etkisiyle su olur billur taş
kuzeyde – aşırıdır orada soğuk;
hava hep dönüşür orada soğuk
öğeye, öyle ki su kadındır
o beldede, öyle etki eder soğuk:
bu yüzden, o yüz karşısında, soğuk,
donar kanım her zaman,
ve o düşünce, alan ömrümden zaman,
dönüşür tümüyle bir cisme soğuk,
sonra çıkar benden ışıkla
acımasız ışığın girdiği yerden.

Onda toplanmış bütün güzelliğin ışığı;
bütün acımasızlıktaki soğuk
yüreğine koşar, erişemediğin ışıkla:
öyle güzel parıldar ki gözlerimde ışıkla,
baktığımda ona, onu görürüm, oysa taş
ve her yerde dönüp baktığım gözümdeki ışıkla.
Onun gözlerinden gelen tatlı ışıkla,
değerini yitirir gözümde başka her kadın:
keşke daha merhametli olsa bu kadın
bana karşı, arayan her gece ve gün ışığında,
yalnız ona hizmet için bir yer ve zaman.
Başka hiçbir şey için yaşamak istemem uzun zaman.

Però, vertù che se' prima che tempo,
prima che moto o che sensibil luce,
increscati di me, c'ho sì mal tempo;
entrale in core omai, ché ben n'è tempo,
sì che per te se n'esca fuor lo freddo
che non mi lascia aver, com'altri, tempo:
che se mi giugne lo tuo forte tempo
in tale stato, questa gentil petra
mi vedrà coricare in poca petra,
per non levarmi se non dopo il tempo
quando vedrò se mai fu bella donna
nel mondo come questa acerba donna.

Canzone, io porto ne la mente donna
tal che, con tutto ch'ella mi sia petra,
mi dà baldanza, ond'ogni uom mi par freddo:
sì ch'io ardisco a far questo freddo
la novità che per tua forma luce,
che non fu mai pensata in alcun tempo.

Bu yüzden, ey güç, var olan zamandan
önce, hareketten ya da cisimdeki ışıktan,
acı bana, çok kısa kalan zaman;
gir artık onun kalbine, geldi zaman,
öyle ki sayende çıksın soğuk,
başkalarının aksine tanımayan bana zaman:
çünkü gücün bana geldiği zaman
bu haldeyken ben, bu soylu taş
görecek yattığım yer küçük bir taş
hiç kalkmamacasına, ta ki görünceye dek
oldu mu böyle güzel kadın
dünyada, var mı benzeri, böyle acımasız kadın.

Şarkı, zihnimde taşıdığım kadın,
öyle ki, olsa da bana karşı bir taş,
yüreklendirir beni, kılacak kadar gözümde herkesi soğuk:
öyle ki cesaret ederim bu şey için, soğuk,
yeniliği yaratmaya senin biçimindeki ışıkla,
asla düşünülmemiş olanı, hiçbir zaman.

46

Così nel mio parlar voglio esser aspro
com'è ne li atti questa bella petra,
la quale ognora impetra
maggior durezza e più natura cruda,
e veste sua persona d'un dïaspro
tal che per lui, o perch'ella s'arretra,
non esce di faretra
saetta che già mai la colga ignuda;
ed ella ancide, e non val ch'om si chiuda
né si dilunghi da' colpi mortali,
che, com'avesser ali,
giungono altrui e spezzan ciascun'arme:
sì ch'io non so da lei né posso atarme.

Non trovo scudo ch'ella non mi spezzi
né loco che dal suo viso m'asconda:
ché, come fior di fronda,
così de la mia mente tien la cima.
Cotanto del mio mal par che si prezzi
quanto legno di mar che non lieva onda;
e 'l peso che m'affonda
è tal che non potrebbe adequar rima.
Ahi angosciosa e dispietata lima
che sordamente la mia vita scemi,
perché non ti ritemi
sì di rodermi il core a scorza a scorza
com'io di dire altrui chi ti dà forza?

46

Öyle sert olmak isterim sözlerimde,
eylemlerinde nasılsa o güzel taş,
katılığı artan yavaş yavaş,
doğası hep daha acımasız,
ve yeşim kuşanan bedenine;
öyle ki ya bu, ya geri çekilişi
yüzünden okluktan çıkmayışı
onu yakalayacak bir okun savunmasız;
hem öldürücü o, zırh kuşanmak yararsız,
kaçmak da öldürücü vuruşlardan,
sanki güç alıp kanatlardan,
ötekine ulaşıp parçalarlar her silahı:
bilmem, beceremem ondan kendimi savunmayı.

Bulamam ki parçalamadığı bir kalkan
ne bir yer, yüzünden gizleyecek beni:
sapın üzerindeki çiçek gibi,
en üstünü tuttuğu için zihnimin.
Kederime verdiği değer onun,
geminin sakin denize verdiği kadar;
ve öyle ki bu ağırlık beni batıran
betimlemeye gücü yetmez hiçbir dizenin.
Ah, acımasız eğe, acı veren,
gizlice hayatımı törpüleyen,
niye geri durmuyorsun
tüketmekten böyle kalbimin her parçasını
ben anmazken sana güç verenin adını?

Ché più mi triema il cor qualora io penso
di lei in parte ov'altri li occhi induca,
per tema non traluca
lo mio penser di fuor sì che si scopra,
ch'io non fo de la morte, che ogni senso
co li denti d'Amor già mi manduca:
ciò è che 'l pensier bruca
la lor vertù, sì che n'allenta l'opra.
E' m'ha percosso in terra, e stammi sopra
con quella spada ond'elli ancise Dido,
Amore, a cui io grido
merzé chiamando, e umilmente il priego:
ed el d'ogni merzé par messo al niego.

Egli alza ad ora ad or la mano, e sfida
la debole mia vita, esto perverso,
che disteso a riverso
mi tiene in terra d'ogni guizzo stanco:
allor mi surgon ne la mente strida;
e 'l sangue, ch'è per le vene disperso,
fuggendo corre verso
lo cor, che 'l chiama; ond'io rimango bianco.
Elli mi fiede sotto il braccio manco
sì forte che 'l dolor nel cor rimbalza;
allor dico: "S'elli alza
un'altra volta, Morte m'avrà chiuso
prima che 'l colpo sia disceso giuso".

Çünkü titrer yüreğim, onu düşündüğüm an
başka gözlerin dönebileceği yerde,
korkudan, düşüncem olur da
açığa çıkar diye gösterip kendini,
titretmez oysa beni ölüm, yutan
her duyumu şimdiden dişleriyle Aşk'ın:
yani, onların gücüdür zihnimi
zayıflatan, yavaşlatan işleyişini.
Aşk yere çalmış beni, üzerimde duruyor
Dido'yu öldürdüğü kılıçla,
ve ben haykırıyorum ona
merhamet dileyip ve yakarıyorum çaresiz:
ama karşısında sanki o her merhametin.

Tehdit ediyor bir daha, bir daha kaldırıp elini
zayıf düşmüş hayatımı, bu hain,
beni toprağa çivileyen
sırtüstü, bütün gücüm tükenmiş:
sonra haykırışlar yükseliyor zihnimde;
ve damarlara dağılmış olan kan
kaçıyor, koşuyor yüreğe doğru,
onu çağıran; o yüzden soluyor benzim.
Sol kolumun altından öyle çarpıyor ki beni
acı sıçrıyor yüreğimde;
diyorum ki o zaman: "Kaldırırsa elini
bir daha, Ölüm hapsedecek beni
vuruşu daha aşağı inmeden."

Così vedess'io lui fender per mezzo
lo core a la crudele che 'l mio squatra;
poi non mi sarebb'atra
la morte, ov'io per sua bellezza corro:
ché tanto dà nel sol quanto nel rezzo
questa scherana micidiale e latra.
Omè, perché non latra
per me, com'io per lei, nel caldo borro?
ché tosto griderei: "Io vi soccorro";
e fare 'l volentier, sì come quelli
che ne' biondi capelli
ch'Amor per consumarmi increspa e dora
metterei mano, e piacere'le allora.

S'io avessi le belle trecce prese,
che fatte son per me scudiscio e ferza,
pigliandole anzi terza,
con esse passerei vespero e squille:
e non sarei pietoso né cortese,
anzi farei com'orso quando scherza;
e se Amor me ne sferza,
io mi vendicherei di più di mille.
Ancor ne li occhi, ond'escon le faville
che m'infiammano il cor, ch'io porto anciso,
guarderei presso e fiso,
per vendicar lo fuggir che mi face;
e poi le renderei con amor pace.

Canzon, vattene dritto a quella donna
che m'ha ferito il core e che m'invola
quello ond'io ho più gola,
e dàlle per lo cor d'una saetta:
ché bell'onor s'acquista in far vendetta.

Keşke görsem böldüğünü yüreğini
o acımasızın, yüreğimi parçalayan;
korkutucu gelmezdi bana o zaman
güzelliği yüzünden koştuğum ölüm:
güneşte ve gölgede vurduğu için beni
bu eli kanlı katil, bu uluyan.
Ah, neden haykırmıyor benim için
onun için haykırdığım gibi, yakıcı uçurumda?
Hemen haykırırdım ben: "Geliyorum yardımınıza";
ve severek yapardım bunu,
öyle ki elimi koyardım sarı saçlarına,
kıvırcığa bürüdüğü Aşk'ın, altına,
beni tüketmek için, o da hoşlanırdı benden.

Saçının güzel örgüleri benim olsa eğer,
bir kırbaçtı onlar, bir kamçı benim için,
onları tutup üçüncü saatinden önce güneşin,
onlarla geçirirdim güneşin son iki saatini:
ne merhametli olurdum, ne kibar,
ayı gibi olurdum oyun oynayan;
ve Aşk beni onlarla kırbaçladığı an,
intikamımı alırdım, bin misliyle.
Dahası, kıvılcımları
yüreğimi yakan, öldüren gözlerine
gözlerimi diker, yakından bakardım,
benden kaçışlarının öcünü almak için
ve sonra aşkla gönlünü alırdım sevgilinin.

Şarkı, doğrudan o kadına git,
yüreğimi yaralayıp, çalan
en arzuladığım şeyi benden,
ve bir ok sapla yüreğine onun:
öç almakla kazanılır çünkü yücesi onurun.

47

Tre donne intorno al cor mi son venute,
e seggonsi di fore:
ché dentro siede Amore,
lo quale è in segnoria de la mia vita.
Tanto son belle e di tanta vertute
che 'l possente segnore,
dico quel ch'è nel core,
a pena del parlar di lor s'aita.
Ciascuna par dolente e sbigottita,
come persona discacciata e stanca,
cui tutta gente manca
e cui vertute né beltà non vale.
Tempo fu già nel quale,
secondo il lor parlar, furon dilette;
or sono a tutti in ira ed in non cale.
Queste così solette
venute son come a casa d'amico:
ché sanno ben che dentro è quel ch'io dico.

Dolesi l'una con parole molto,
e 'n su la man si posa
come succisa rosa:
il nudo braccio, di dolor colonna,
sente l'oraggio che cade dal volto;
l'altra man tiene ascosa
la faccia lagrimosa:
discinta e scalza, e sol di sé par donna.
Come Amor prima per la rotta gonna
la vide in parte che il tacere è bello,
egli, pietoso e fello,
di lei e del dolor fece dimanda.

47

Üç kadın kalbimin kıyısına geldi
ve dışına oturdu onun:
içeride Aşk oturduğu için,
hayatıma egemenlik kuran.
Öyle güzel, öyle erdemliler ki,
o efendi her şeye hükmeden,
yani kalbimde yer eden,
çekiniyor sanki onlarla konuşmaktan.
Her birinin çehresi kederli ve üzgün,
yurdundan edilmiş kişi gibi, tükenmiş,
her kişiden ayrı düşmüş,
ne erdemden medet uman, ne güzellikten.
Bir zamanlar, çok önceden,
öyle diyorlar, mutluymuş hepsi;
şimdi herkes kayıtsızmış onlara, düşman.
Bu yalnızların böylesi,
gelmişler bir dostun evine gelircesine:
bildikleri için burada olduğunu sözünü ettiğimin.

Biri yakınıyor acıyla uzun uzun,
başına destek yapıp bir eli
kesilmiş gül misali:
çıplak kolu, acısının dayanağı,
hissediyor yağmuru gözlerinden akan;
saklı tutarken öteki eli
o yaşla dolu çehreyi:
kemersiz, yalınayak, belli gene de soyluluğu.
Aşk, yırtık giysisinden ilk kez gördüğü an
o yeri, söylenmemesi gereken,
acıyarak ve öfkeden,
onu sordu ve kederini.

"Oh di pochi vivanda",
rispose in voce con sospiri mista,
"nostra natura qui a te ci manda:
io, che son la più trista,
son suora a la tua madre, e son Drittura;
povera, vedi, a panni ed a cintura".

Poi che fatta si fu palese e conta,
doglia e vergogna prese
lo mio segnore, e chiese
chi fosser l'altre due ch'eran con lei.
E questa, ch'era sì di pianger pronta,
tosto che lui intese,
più nel dolor s'accese,
dicendo: "A te non duol de gli occhi miei?"
Poi cominciò: "Sì come saper dei,
di fonte nasce il Nilo picciol fiume
quivi dove 'l gran lume
toglie a la terra del vinco la fronda:
sovra la vergin onda
generai io costei che m'è da lato
e che s'asciuga con la treccia bionda.
Questo mio bel portato,
mirando sé ne la chiara fontana,
generò questa che m'è più lontana".

Fenno i sospiri Amore un poco tardo;
e poi con gli occhi molli,
che prima furon folli,
salutò le germane sconsolate.
E poi che prese l'uno e l'altro dardo,
disse: "Drizzate i colli:
ecco l'armi ch'io volli;
per non usar, vedete, son turbate.

"Ey azların besini,"
dedi onun ahlara karışmış sesi,
"yakınımız gönderiyor sana bizi:
ben, içlerinde en kederlisi,
annenin kız kardeşi Adaletim;
yoksulum, bak, elbisemle kemerim."

Kendini açığa vurup tanıtınca,
acı ve utanca büründü
efendim ve sordu,
onunla olan öteki ikisi kimdi?
Ve o, öyle kolay gözyaşı döken,
onu duyar duymaz,
daha da kederlenip,
dedi ki: "Gözlerime merhametin yok mu?"
Sonra başladı: "Elbette biliyor olmalısın,
Nil, küçük bir nehir olarak, o yerden
doğar, büyük ışığın
sorkun yaprağını topraktan aldığı:
erden dalganın üzerinde
dünyaya getirdim yanımda duranı
ve sarı saçlarıyla gözünün yaşını sileni.
Bu güzel çocuğum benim,
duru pınarda kendisine bakarak
doğurdu daha uzağımda duranı."

İç çekişleri biraz durdurdu Aşk'ı;
ve daha önce ilgisiz,
gözleri şimdi yaşlı,
selamladı bu mutsuz kızları.
Ve sonra iki okunu da tutarak,
dedi ki: "Kaldırın başınızı:
işte seçtiğim silahlar;
görüyorsunuz, kullanılmadığı için paslanmış hepsi.

Larghezza e Temperanza e l'altre nate
del nostro sangue mendicando vanno.
Però, se questo è danno,
piangano gli occhi e dolgasi la bocca
de li uomini a cui tocca,
che sono a' raggi di cotal ciel giunti;
non noi, che semo de l'etterna rocca:
ché, se noi siamo or punti,
noi pur saremo, e pur tornerà gente
che questo dardo farà star lucente."

E io, che ascolto nel parlar divino
consolarsi e dolersi
così alti dispersi,
l'essilio che m'è dato, onor mi tegno:
ché, se giudizio o forza di destino
vuol pur che il mondo versi
i bianchi fiori in persi,
cader co' buoni è pur di lode degno.
E se non che de gli occhi miei 'l bel segno
per lontananza m'è tolto dal viso,
che m'àve in foco miso,
lieve mi conterei ciò che m'è grave.
Ma questo foco m'àve
già consumato sì l'ossa e la polpa
che Morte al petto m'ha posto la chiave.
Onde, s'io ebbi colpa,
più lune ha volto il sol poi che fu spenta,
se colpa muore perché l'uom si penta.

Cömertlik ve Ilımlılık ve diğer doğanlar
kanımızdan, dileniyorlar.
Bu yüzden, zararlıysa bu,
ağlasın gözleri ve acı çeksin ağzı
bu zararın dokunduğu insanların,
böyle bir göğün ışınları altında oldukları için;
biz değil, sonsuz kaleden olan:
çünkü, şimdi yaralanmış olsak da,
yaşayacağız, ve geri gelecek bir halk,
bu oku parlak tutacak olan."

Ve ben, dinleyen tanrısal sözle
avunup derdini söylediğini
böyle soylu sürgünlerin,
bir onur sayıyorum bana verilen sürgünü:
çünkü, hüküm ya da yazgının gücü
isterse dünyanın dönüştürmesini
beyaz çiçekleri karaya,
gene de övgüye değer düşmek soylularla.
Ve gözlerimin güzel hedefi
görünmez olmasa uzaklık yüzünden,
beni yakan bir şey bu,
hafif sayardım üzerimde ağır olanı.
Ama bu ateş çoktan
öyle yakmış ki kemiklerimi, tenimi
Ölüm anahtarını koymuş gönlüme.
Bu yüzden, suçlu olsam bile,
aylar geçti hükmü kalktığından beri,
ölüyorsa eğer suçlama pişmanlıkla.

Canzone, a' panni tuoi non ponga uom mano,
per veder quel che bella donna chiude:
bastin le parti nude;
lo dolce pome a tutta gente niega,
per cui ciascun man piega.
Ma s'elli avvien che tu alcun mai truovi
amico di virtù, ed e' ti priega,
fatti di color' novi,
poi li ti mostra; e 'l fior, ch'è bel di fori,
fa disïar ne li amorosi cori.

Canzone, uccella con le bianche penne;
canzone, caccia con li neri veltri,
che fuggir mi convenne,
ma far mi poterian di pace dono.
Però nol fan che non san quel che sono:
camera di perdon savio uom non serra,
ché 'l perdonare è bel vincer di guerra.

Şarkı, hiç kimse dokunmasın giysine,
içinde nasıl bir güzel olduğunu görmek için:
yeter çıplak yerlerin;
tatlı meyveyi esirge herkesten,
onun için ellerini uzatan.
Ama olur da bulursan
erdem dostu birini ve yakarırsa sana,
yeni renklere bürün,
sonra göster kendini ona ve bırak arzulasın
âşık kalpler dışı güzel çiçeği.

Şarkı, ak kanatlarla uç;
şarkı, kara köpeklerle avlan,
kaçmak zorunda kaldığım,
gene de bağışlayabilirler beni.
Bunu yapmıyorlarsa, kim olduğumu bilmedikleri için:
bilge kişi kitlemez bağışlama odasının kapısını,
çünkü bağışlamak güzel utkudur savaşta.

48

Se vedi li occhi miei di pianger vaghi
per novella pietà che 'l cor mi strugge,
per lei ti priego che da te non fugge,
Signor, che tu di tal piacere i svaghi:
con la tua dritta man, cioè, che paghi
chi la giustizia uccide e poi rifugge
al gran tiranno, del cui tosco sugge
ch'elli ha già sparto e vuol che 'l mondo allaghi;

e messo ha di paura tanto gelo
nel cor de' tuo' fedei che ciascun tace.
Ma tu, foco d'amor, lume del cielo,
questa vertù che nuda e fredda giace,
levala su vestita del tuo velo,
ché sanza lei non è in terra pace.

48

Görürsen gözlerimde ağlama arzusunu,
kalbimi dağlayan yeni bir kaygı yüzünden,
senden hiç kaçmayan adına yakarıyorum sana,
Rabbim, kurtar onları bu arzudan;
yani, doğru elinle hakkını ver
adaleti öldürüp sonra sığınanı
büyük zorbaya, zehrini içiyor o
zehri saçan ve dünyayı boğmak isteyenin;

öyle büyük bir korku salmış ki
yüreğine bendelerinin, susuyor hepsi.
Ama sen, aşk ateşi, göklerin ışığı,
çıplak ve üşümüş yatan bu erdemi
kaldır senin tülüne bürünmüş olarak,
çünkü onsuz huzur yok yeryüzünde.

49

Doglia mi reca ne lo core ardire
a voler ch'è di veritate amico:
però, donne, s'io dico
parole quasi contra tutta gente,
non vi maravigliate,
ma conoscete il vil vostro disire;
ché la beltà ch'Amore in voi consente,
a vertù solamente
formata fu dal suo decreto antico,
contra 'l qual voi fallate.
Io dico a voi che siete innamorate
che, se vertute a noi
fu data, e beltà a voi,
e a costui di due poter un fare,
voi non dovreste amare,
ma coprir quanto di biltà v'è dato,
poi che non c'è vertù, ch'era suo segno.
Lasso, a che dicer vegno?
Dico che bel disdegno
sarebbe in donna, di ragion laudato,
partir beltà da sé per suo commiato.

Omo da sé vertù fatto ha lontana:
omo no, mala bestia ch'om simiglia.
O Deo, qual maraviglia
voler cadere in servo di signore,
o ver di vita in morte.
Vertute, al suo fattor sempra sottana,
lui obedisce e lui acquista onore,
donne, tanto che Amore
la segna d'eccellente sua famiglia
ne la beata corte:

49

Acı cesaret veriyor yüreğime
gerçeğin dostu bir arzu adına:
bu yüzden, kadınlar, söz
söylersem hemen herkese karşı,
şaşırmayın,
tanıyın arzunuzun bayağılığını;
çünkü Aşk'ın size bahşettiği güzellik,
yalnızca erdem
için yaratıldı başlangıçtaki buyruğa göre,
ona karşı günah işliyorsunuz siz.
Siz âşık kadınlara derim ki,
erdem bize
verilmişse, güzellik de size,
ve Aşk'a ikisini birleştirme gücü,
sizin sevmemeniz gerek,
size verilen güzelliği saklamanız,
onun hedefi erdem artık yok olduğu için.
Ah, neler söylüyorum ben?
Söylediğim: güzel bir küçümseyiş
olur kadında ve haklı olarak övülür
güzelliği ayırması kendinden bir veda sözüyle.

İnsan erdemi uzaklaştırmış kendinden:
insan değil, hayvan, insana benzeyen.
Allahım, ne tuhaf
efendiyken köle olmayı seçmek
ya da yaşamdan ölüme geçmek.
Erdem, hep yaratıcısının kulu olan,
itaat eder ve onurlandırılır,
kadınlar, Aşk
ona seçkin bir yer verinceye kadar
kutlu sarayında.

lietamente esce da le belle porte,
a la sua donna torna;
lieta e soggiorna,
lietamente ovra suo gran vassallaggio;
per lo corto viaggio
conserva, adorna, accresce ciò che trova;
Morte repugna sì che lei non cura.
O cara ancella e pura,
colt'hai nel ciel misura;
tu sola fai segnore, e quest'è prova
che tu se' possession che sempre giova.

Servo non di signor, ma di vil servo,
si fa chi da cotal serva si scosta.
Vedete quanto costa,
se ragionate l'uno e l'altro danno,
a chi da lei si svia:
questo servo signor tant'è protervo
che gli occhi ch'a la mente lume fanno,
chiusi per lui si stanno,
sì che gir ne convene a colui posta,
ch'adocchia pur follia.
Ma perché lo meo dire util vi sia,
discenderò del tutto
in parte ed in costrutto
più lieve, sì che men grave s'intenda:
ché rado sotto benda
parola oscura giugne ad intelletto;
per che parlar con voi si vole aperto:
ma questo vo' per merto,
per voi, non per me certo,
ch'abbiate a vil ciascuno e a dispetto,
ché simiglianza fa nascer diletto.

Neşeyle çıkar güzel kapılardan,
kadınına geri döner;
sevinçle gider ve orada kalır,
neşeyle yerine getirir büyük hizmetini;
kısa yolculuğu boyunca
korur, süsler, çoğaltır bulduklarını;
öyle karşıdır ki Ölüm'e, umursamaz onu.
Ey değerli ve saf kız,
gökte buldun ölçünü;
yalnız sen hükmedersin, bu da kanıtlar
hep neşe veren bir mülk olduğunu.

Efendinin değil, bayağı bir kölenin kulu
olur bu kızdan uzaklaşan.
Görürsünüz neye mal olduğunu,
hem birini, hem ötekini düşünürseniz zararın,
ondan uzaklaşan için:
Bu köle-efendi öyle kibirlidir ki
zihni aydınlatan gözler kapalı
durur onun yüzünden,
öyle ki yürümeye zorlanırız kaprisiyle,
gözleri yalnızca deliliğe bakanın.
Ama sözlerimin size yararı olması için,
genelden tikele geçeceğim
ve daha yalın
bir anlatıma, daha kolay anlaşılsın diye:
çünkü seyrek olarak ulaşır
zihne, tüle bürünmüş anlaşılmaz sözler;
bu yüzden sizinle açık konuşmalı insan:
ama karşılığında isteğim,
kendim için değil, sizin için elbette,
küçümseyip hor görmeniz her erkeği,
çünkü benzerliktir zevke neden olan.

Chi è servo è come quello ch'è seguace
ratto a segnore, e non sa dove vada,
per dolorosa strada:
come l'avaro seguitando avere,
ch'a tutti segnoreggia.
Corre l'avaro, ma più fugge pace:
oh mente cieca, che non pò vedere
lo suo folle volere
che 'l numero, ch'ognora a passar bada,
che 'nfinito vaneggia.
Ecco giunta colei che ne pareggia:
dimmi, che hai tu fatto,
cieco avaro disfatto?
Rispondimi, se puoi, altro che "Nulla".
Maladetta tua culla,
che lusingò cotanti sonni invano;
maladetto lo tuo perduto pane,
che non si perde al cane:
ché da sera e da mane
hai raunato e stretto ad ambo mano
ciò che sì tosto si rifà lontano.

Come con dismisura si rauna,
così con dismisura si distringe:
questo è quello che pinge
molti in servaggio; e s'alcun si difende,
non è sanza gran briga.
Morte, che fai? che fai, fera Fortuna,
che non solvete quel che non si spende?
se 'l fate, a cui si rende?
Non so, poscia che tal cerchio ne cinge
che di là su ne riga.
Colpa è de la ragion che nol gastiga.

Kul olan kişi, izleyene benzer
doğrudan efendisini, nereye gittiğini bilmeden,
acılı yol boyunca:
tıpkı cimrinin zenginliği izlediği gibi,
herkese hükmeden.
Koşar cimri, ama daha da uzaklaşır huzurdan:
ah kör zihin, göremez
çılgın arzusu yüzünden
hep aşmaya çalıştığı rakamın
sonsuz hiçliğe uzandığını.
İşte hepimizi eşit kılan geldi:
söyle bana, ne yaptın,
mahvolmuş kör cimri?
Yanıt ver bana, verebilirsen, "Hiç"ten başka.
Lanet olsun beşiğine,
bunca düşe yataklık eden;
lanet olsun boşa harcadığın ekmeğe,
köpeğin boşa harcamadığı:
çünkü gece gündüz demeden
biriktirip istif ettin iki elinle
avucundan çabucak kayıp gideni.

Nasıl ölçüsüz biriktirirlerse,
öyle ölçüsüz istif ederler:
bu sürükler
birçoklarını köleliğe; ve direnen olursa,
büyük bir mücadeleyle olur bu.
Ölüm, ne yapıyorsun? Ne yapıyorsun, acımasız Talih,
neden dağıtmıyorsunuz harcanmayanı?
Bunu yapsanız, kime gidecek ki?
Bilmiyorum, çünkü bir çember var çevremizi saran
yukarıdan sınırlarımızı çizen.
Kabahat bunu düzeltmeyen akılda.

Se vol dire "I' son presa",
ah com poca difesa
mostra segnore a cui servo sormonta.
Qui si raddoppia l'onta,
se ben si guarda là dov'io addito,
falsi animali, a voi ed altrui crudi,
che vedete gir nudi
per colli e per paludi
omini innanzi cui vizio è fuggito,
e voi tenete vil fango vestito.

Fassi dinanzi da l'avaro volto
vertù, che i suoi nimici a pace invita,
con matera pulita,
per allettarlo a sé; ma poco vale,
ché sempre fugge l'esca.
Poi che girato l'ha chiamando molto,
gitta 'l pasto ver' lui, tanto glien cale;
ma quei non v'apre l'ale:
e se pur vene quand'ell'è partita,
tanto par che li 'ncresca
come ciò possa dar, sì che non esca
dal benefizio loda.
I' vo' ciascun m'oda:
chi con tardare e chi con vana vista,
chi con sembianza trista,
volge il donare in vender tanto caro
quanto sa sol chi tal compera paga.
Volete udir se piaga?
Tanto chi prende smaga
che 'l negar poscia non li pare amaro.
Così altrui e sé concia l'avaro.

Ve akıl "tutsak düştüm" derse,
ah, ne yetersiz savunmadır ki
efendinin gösterdiği, kulu aşıverir onu.
Burada ikiye katlanır utanç,
gösterdiğim yere iyice bakılırsa,
siz sahte hayvanlar, kendinize ve başkalarına acımasız,
çıplak gezdiğini görüyorsunuz
tepelerde ve bataklıklarda
kötü alışkanlığın bırakıp kaçtığı insanların,
oysa siz çamura bürüyorsunuz bedeninizi.

Cimrinin gözleri önünde beliriyor
düşmanlarını barışa çağıran erdem,
parlak nesneyle elindeki,
onu kendine çekmek için; ama pek yararı yok,
oltadan her zaman kaçtığı için.
Ona seslenerek çevresinde dolaştıktan sonra,
ona doğru fırlatıyor yemini, onu çok önemsediğinden;
ama o kanatlarını açmıyor yeme uçmak için:
ve gelse de, o gittikten sonra,
öyle kaygılı görünüyor ki
bunu nasıl verebileceğinden, hiçbir sonuç çıkmıyor
övgüye değer yaptığı iyilikten.
Herkes kulak versin istiyorum bana:
kimi gecikerek, kimi kendini beğenmiş çehresi,
kimi kasvetli bakışlarıyla
armağanı satılığa çıkarıyor, hem öyle pahalı ki
ancak ödeyen bilir almak için.
Nasıl yaraladığını duymak ister misiniz?
Öyle çarpıyor ki alanı,
sonradan ret acı gelmiyor ona.
Bu hale getiriyor cimri kendini ve başkalarını.

Disvelato v'ho, donne, in alcun membro
la viltà de la gente che vi mira,
perché l'aggiate in ira;
ma troppo è più ancor quel che s'asconde
perché a dicerne è lado.
In ciascun è di ciascun vizio assembro,
per che amistà nel mondo si confonde:
ché l'amorose fronde
di radice di ben altro ben tira,
poi sol simile è in grado.
Vedete come conchiudendo vado:
che non dee creder quella
cui par bene esser bella,
esser amata da questi cotali;
che se beltà tra i mali
volemo annumerar, creder si pòne,
chiamando amore appetito di fera.
Oh cotal donna pera
che sua biltà dischiera
da natural bontà per tal cagione,
e crede amor fuor d'orto di ragione.

Canzone, presso di qui è una donna
ch'è del nostro paese;
bella, saggia e cortese
la chiaman tutti, e neun se n'accorge
quando suo nome porge,
Bianca, Giovanna, Contessa chiamando:
a costei te ne va' chiusa ed onesta;
prima con lei t'arresta,
prima a lei manifesta
quel che tu se' e quel per ch'io ti mando;
poi seguirai secondo suo comando.

Serdim önünüze, kadınlar, biraz olsun,
size hayranlık duyanların bayağılığını,
onları aşağı görmeniz için;
ama çok daha fazlası gizli duruyor
onlardan söz etmek yersiz olacağı için.
Her birinde bütün kötü huylar toplanmış,
bu yüzden altüst olmuş dostluk dünyada:
çünkü sevgi yapraklarını
iyi bir kök diğerinden alabilir ancak,
benzer benzerden hoşlandığı için.
Bakın öyleyse son sözlerime:
inanmamalı, kendini
güzel gören,
böylelerince sevildiğine;
ama güzelliği kötülüklerden
saymak istersek, mümkün olur bu inanç,
o zaman hayvanca iştah demeli aşka.
Yok olsun o güzelliğini
doğal iyilikten ayıran
kadın böyle bir neden yüzünden,
ve inanan aşkın akıl bahçesi dışında olabileceğine.

Şarkı, buralarda bir kadın var
bizim yurdumuzdan;
güzel, bilge ve soylu
diyor herkes ona, ama kimse farkına varmıyor bunun,
onun adını andığında,
Bianca, Giovanna, Contessa diyerek:
ona git, alçakgönüllü ve sakıngan;
önce onunla kal,
önce ona göster
kim olduğunu, seni niye gönderdiğimi;
sonra onun buyruğunca sürdür yolculuğunu.

50
Cino da Pistoia a Dante

Dante, quando per caso s'abbandona
lo disio amoroso de la speme
che nascer fanno gli occhi del bel seme
di quel piacer che dentro si ragiona,
i' dico, poi se morte le perdona
e Amore tienla più de le due estreme,
che l'alma sola, la qual più non teme,
si può ben trasformar d'altra persona.

E ciò mi fa dir quella ch'è maestra
di tutte cose, per quel ch'i' sent'anco
entrato, lasso, per la mia fenestra.
Ma prima che m'uccida il nero e il bianco,
da te, che sei stato dentro ed extra,
vorre' saper se 'l mi' creder è manco.

50
Cino da Pistoia'dan Dante'ye

Dante, olur da ümidini keserse
sevme arzusu umuttan,
gözlerin yarattığı, hoş tohumundan
zihinde yer etmiş güzelliğin,
derim ki ben, ölüm onu bağışlar,
Aşk da iki aşırı uçtan çok korursa,
yalnız kalan, artık korkmayan ruh,
özgürdür bir başkasının aşkını seçmekte.

Bunu bana söyleten o efendisi
her şeyin, bir kez daha, ah, penceremden
girdiğini duyduğum o kişi yüzünden.
Ama karayla ak öldürmeden beni,
senden duymak isterim, yanlış mı düşüncem,
çünkü hem içeride hem dışarıda bulundun sen.

50a
Dante a Cino

Io sono stato con Amore insieme
da la circulazion del sol mia nona,
e so com'egli affrena e come sprona,
e come sotto lui si ride e geme.
Chi ragione o virtù contra gli sprieme,
fa come que' che 'n la tempesta sona,
credendo far colà dove si tona
esser le guerre de' vapori sceme.

Però nel cerchio de la sua palestra
liber arbitrio già mai non fu franco,
sì che consiglio invan vi si balestra.
Ben può con nuovi spron' punger lo fianco,
e qual che sia 'l piacer ch'ora n'addestra,
seguitar si convien, se l'altro è stanco.

50a
Dante'den Cino'ya

Aşk'la birlikte oldum ben
dokuzuncu güneş dönüşümden beri,
bilirim: nasıl dizginleyip mahmuzlar,
onun etkisiyle nasıl güler, ah eder insan.
Ona karşı aklı ya da erdemi harekete geçiren,
rüzgârda sesini yükselten kişiye benzer,
bulutların çarpışmasını azalttığını sanır o,
gökgürültülerinin patladığı yerde.

Bu yüzden onun oyun alanında
özgür olmamıştır asla özgür irade,
öyle ki aklın onayı orada boşa gerer yayını.
Yeni mahmuzları böğre saplayabilir pekâlâ Aşk,
ve şimdi bize yön veren güzellik hangisiyse,
izlememiz yerinde olur, tükenmişse diğeri.

51
Cino da Pistoia al marchese Moroello Malaspina

Cercando di trovar minera in oro
di quel valor cui gentilezza inchina,
punto m'ha 'l cor, marchese, mala spina,
in guisa che, versando il sangue, i' moro. 4
E più per quel ched i' non trovo ploro
che per la vita natural che fina:
cotal pianeta, lasso, mi destina
che dov'io perdo volentier dimoro. 8

E più le pene mie vi farie conte,
se non ched i' non vo' che troppa gioia
vo' concepiate di ciò che m'è noia. 11
Ben poria il mio segnor, anzi ch'io moia,
far convertir in oro duro monte,
c'ha fatto già di marmo nascer fonte. 14

51
Cino da Pistoia'dan Marki Moroello Malaspina'ya

Bulmaya çalışırken altın cevherini
o erdemin, soyluluğun önünde baş eğdiği,
kötü bir diken, marki, saplandı yüreğime,
kan kaybından ölmek üzereyim o yüzden.
Ama o bulamadığım şey için ağlıyorum,
yitirmekte olduğum hayatımdan çok:
öyle bir gezegen, ah, hükmediyor ki yazgıma,
isteğimle kalıyorum yitiren olduğum yerde.

Daha da söz etmeyi dilerdim acı çekişimden,
ama neşeye boğmasını istemem sizi
benim için acı verici olan şeyin.
Elbette, efendim, ben henüz ölmeden,
altına çevirebilirdi kayalık bir tepeyi,
mermerden bir pınara can vermişti o eskiden.

51a
Dante a Cino

Degno fa voi trovare ogni tesoro
la voce vostra sì dolce e latina,
ma volgibile cor ven disvicina,
ove stecco d'Amor mai non fe' foro.
Io, che trafitto sono in ogni poro
del prun che con sospir' si medicina,
pur trovo la minera in cui s'affina
quella virtù per cui mi discoloro.

Non è colpa del sol se l'orba fronte
nol vede quando scende e quando poia,
ma de la condizion malvagia e croia.
S'i' vi vedesse uscir de gli occhi ploia
per prova fare a le parole conte,
non mi porreste di sospetto in ponte.

51a
Dante'den Cino'ya

Layık kılarken her hazineyi bulmaya sizi
o pek tatlı ve duru sesiniz,
gelgeç gönlünüz, hiç delmediği
Aşk dikeninin, uzaklaştırıyor sizi ondan.
Her gözeneği o dikenle delinmiş ben
(iç çekişleridir bu yaranın çaresi),
gene de buluyorum o cevheri,
yüzümü solduran gücü saf kılan.

Güneşin suçu değildir kör bir bakış
görmüyorsa onu, batarken ve doğarken,
kötü, iflah olmaz halidir o gözlerin.
Gözlerinizden yağmur yağdığını görsem
kanıtı olarak soylu sözlerinizin,
gene de kuşkuda bırakmazdınız beni.

52
Dante a Cino

Io mi credea del tutto esser partito
da queste nostre rime, messer Cino,
ché si conviene omai altro cammino
a la mia nave più lungi dal lito;
ma perch'i' ho di voi più volte udito
che pigliar vi lasciate a ogni uncino,
piacemi di prestare un pocolino
a questa penna lo stancato dito.

Chi s'innamora sì come voi fate,
or qua or là, e sé lega e dissolve,
mostra ch'Amor leggermente il saetti.
Però, se leggier cor così vi volve,
priego che con vertù il correggiate,
sì che s'accordi i fatti a' dolci detti.

52
Dante'den Cino'ya

Tümüyle ayrılmış sayıyordum kendimi,
Messer Cino, bu şiirlerimizden,
başka yol gerektiği için
gemime, daha uzakta kıyıdan;
ama defalarca duyduğum için
kapıldığınızı her oltaya,
uzatmak istiyorum bir parça
yorgun parmaklarımı bu kaleme.

Sizin gibi âşık olan kimse,
bir burda, bir orda, bağlanıp kopuveren,
gösterir Aşk'ın onu hafifçe yaraladığını.
Gelgeç gönül bunca değişken kılıyorsa sizi,
sizden ricam erdemle yola getirin onu,
eylemleriniz tatlı sözlerinize uysun böylece.

52a
Cino a Dante

Poi ch'i' fu', Dante, dal mio natal sito
fatto per greve essilio pellegrino
e lontanato dal piacer più fino
che mai formasse il Piacer infinito,
io son piangendo per lo mondo gito
sdegnato del morir come meschino;
e s'ho trovato a lui simil vicino,
dett'ho che questi m'ha lo cor ferito.

Né da le prime braccia dispietate,
onde 'l fermato disperar m'assolve,
son mosso perch'aiuto non aspetti:
ch'un piacer sempre me lega ed involve,
il qual conven che a simil di beltate
in molte donne sparte mi diletti.

52a
Cino'dan Dante'ye

Beni, Dante, ana yurdumdan uzak
bir gezgin kılıp acımasız sürgün,
uzaklaştırdığından beri en arı güzellikten
Sonsuz Zevk'in biçim verdiği,
gözyaşlarıyla dolaşıyorum dünyayı:
ben, ölümün horgördüğü biçare;
ama onu andıranı gördüğüm an yanımda,
"Budur," dedim, "yüreğimi yaralayan."

O acımasız ilk sarışlardan da,
umarsızlığın beni uzak tuttuğu,
kopmadım hiç, yardım beklemesem bile:
çünkü hep aynı tutku beni tutsak eden,
bu yüzden ne varsa güzellikte onu andıran
zevk veriyor bana birçok farklı kadında.

53

Amor, da che convien pur ch'io mi doglia
perché la gente m'oda,
e mostri me d'ogni vertute spento,
dammi savere a pianger come voglia,
sì che 'l duol che si snoda
portin le mie parole com'io 'l sento.
Tu vo' ch'io muoia, e io ne son contento:
ma chi mi scuserà, s'io non so dire
ciò che mi fai sentire?
chi crederà ch'io sia omai sì colto?
E se mi dài parlar quanto tormento,
fa', signor mio, che innanzi al mio morire
questa rëa per me nol possa udire:
ché, se intendesse ciò che dentro ascolto,
pietà faria men bello il suo bel volto.

Io non posso fuggir ch'ella non vegna
ne l'imagine mia,
se non come il pensier che la vi mena.
L'anima folle, che al suo mal s'ingegna,
com'ella è bella e ria,
così dipinge, e forma la sua pena;
poi la riguarda, e quando ella è ben piena
del gran disio che de li occhi le tira,
incontro a sé s'adira,
c'ha fatto il foco ond'ella trista incende.
Quale argomento di ragion raffrena,
ove tanta tempesta in me si gira?
L'angoscia, che non cape dentro, spira
fuor de la bocca sì ch'ella s'intende,
e anche a li occhi lor merito rende.

53

Aşk, acı çekmem gerektiği için
insanlar bana kulak versin diye
ve her dirençten yoksun olduğumu göstermem,
gözyaşını öğret bana, odur çünkü arzum,
bu yolla, özgür kalan acıyı
taşısın sözlerim, onu hissettiğim gibi.
Sen ölmemi istiyorsun, razıyım buna:
ama kim bağışlar beni, söze dökemezsem
bana hissettirdiğin şeyleri?
Kim inanır artık böyle tutsak düştüğüme?
Acıma denk sözler verirsen bana,
dikkat et, efendim, ölümümden önce
işitemesin onları bu acımasız kadın:
çünkü, işitecek olursa içimde duyduğumu,
merhamet güzelliğini bozar güzel çehresinin.

Önleyemem onun gelişini
hayalime,
ne de onu oraya getiren düşünceyi.
Kendine zarar veren çılgın ruhum,
nasılsa onun güzelliği ve hainliği,
öyle resmedip, biçim veriyor kendi ezasına;
sonra ona bakıyor ve kuşatınca her yanını
onun gözlerinden aldığı büyük arzu,
kendine öfkeleniyor,
içinde çaresiz yandığı ateşi yaktığı için.
Hangi akılcı sav dizgin vurabilir,
içimde böyle bir fırtına dolanırken?
Dökülüyor hapsedemediğim kaygı
ağızdan dışarı, duyurarak sesini,
ve hakkı olanı veriyor gözlerime.

La nimica figura, che rimane
vittoriosa e fera
e signoreggia la vertù che vole,
vaga di se medesma andar mi fane
colà dov'ella è vera,
come simile a simil correr sòle.
Ben conosco che val la neve al sole,
ma più non posso: fo come colui
che, nel podere altrui,
va co' suoi piedi al loco ov'egli è morto.
Quando son presso, parmi udir parole
dicer: "Vie via vedrai morir costui".
Allor mi volgo per vedere a cui
mi raccomandi; e 'ntanto sono scorto
da li occhi che m'ancidono a gran torto.

Qual io divegno sì feruto, Amore,
sailo tu, non io,
che rimani a veder me sanza vita;
e se l'anima torna poscia al core,
ignoranza ed oblio
stato è con lei, mentre ch'ella è partita.
Com'io risurgo, e miro la ferita
che mi disfece quand'io fui percosso,
confortar non mi posso
sì ch'io non triemi tutto di paura.
E mostra poi la faccia scolorita
qual fu quel trono che mi giunse a dosso;
che se con dolce riso è stato mosso,
lunga fïata poi rimane oscura,
perché lo spirto non si rassicura.

Düşman görüntü,
utkusu, acımasızlığı süren
ve irade gücüme hükmeden,
kendine âşık olmuş, sürüklüyor beni
onun gerçekte olduğu yere,
benzerin benzere koştuğu gibi.
İyi biliyorum, karın güneşe gidişi bu,
ama başkası gelmez elimden: tıpkı
başkasının gücüne tutsak kişi gibiyim,
kendi ayağıyla ölümüne giden.
Ona yaklaştığımda, sanki kulağımda şu sözler:
"Birazdan öldüğünü göreceksin onun."
O zaman dönüyorum görmek için kimden
yardım umacağımı; ama aynı anda görüyor
beni, haksız yere beni öldüren gözler.

Halim ne, böyle yaralı, Aşk,
sen biliyorsun, ben değil,
durup bakıyorsun cansız bedenime;
zamanla can dönse de yüreğime,
bilgisizlik ve unutkanlık
onunlaydı, o uzaktayken.
Ayağa kalkıp baktığımda yaraya,
vurulduğumda beni yok eden,
huzur bulamıyorum
korkudan titrememe son verecek.
Ve sonra solmuş benzim,
gösteriyor beni vuran yıldırımı;
tatlı bir gülüşle gelse bile o,
sonra uzun süre karanlık kalıyor yüzüm,
ruhum cesaretine kavuşamadığı için.

Così m'hai concio, Amore, in mezzo l'alpi,
ne la valle del fiume
lungo il qual sempre sopra me se' forte:
qui vivo e morto, come vuoi, mi palpi,
merzé del fiero lume
che sfolgorando fa via a la morte.
Lasso, non donne qui, non genti accorte
veggio, a cui mi lamenti del mio male:
se a costei non ne cale,
non spero mai d'altrui aver soccorso.
E questa sbandeggiata di tua corte,
signor, non cura colpo di tuo strale:
fatto ha d'orgoglio al petto schermo tale
ch'ogni saetta lì spunta suo corso;
per che l'armato cor da nulla è morso.

O montanina mia canzon, tu vai:
forse vedrai Fiorenza, la mia terra,
che fuor di sé mi serra,
vota d'amore e nuda di pietate;
se dentro v'entri, va' dicendo: "Omai
non vi può far lo mio fattor più guerra:
là ond'io vegno una catena il serra
tal che, se piega vostra crudeltate,
non ha di ritornar qui libertate".

Beni böyle yıktın, Aşk, dağların ortasında,
vadisinde o nehrin
kıyıları boyunca bana hükmettiğin:
burada canlı ve ölü, istediğince, eziyorsun beni
o acımasız ışık sayesinde
bir yıldırımla çakıp ölüme yolu açan.
Ah, kadınlar yok burada, duyarlı kimseler
elemimden yakınacağım:
bu kadın umursamazsa,
başkalarından yardım umamam hiç.
Ve senin sarayından bu yasa tanımaz,
efendim, aldırmıyor oklarına:
kibiri öyle siper etmiş ki göğsüne
her okun gidişi sona eriyor orada;
hiçbir şey ulaşmıyor zırhlı kalbine.

Ey dağ şarkım, sen git:
belki Floransa'yı görürsün, şehrimi,
beni dışında tutan,
sevgisiz ve merhametsiz;
içeri girersen, şöyle de: "Artık
sizinle savaşamaz beni yazan:
geldiğim yerde öyle bir zincirle
bağlı ki, acımasızlığınız azalsa bile,
özgürlüğü yok buraya dönecek."

54

Per quella via che la bellezza corre
quando a svegliare Amor va ne la mente,
passa Lisetta baldanzosamente,
come colei che mi si crede tòrre.
E quando è giunta a piè di quella torre
che s'apre quando l'anima acconsente,
odesi voce dir subitamente:
"Volgiti, bella donna, e non ti porre:

però che dentro un'altra donna siede,
la qual di signoria chiese la verga
tosto che giunse, e Amor glile diede".
Quando Lisetta accommiatar si vede
da quella parte dove Amore alberga,
tutta dipinta di vergogna riede.

54

Güzelliğin geçtiği şu yoldan,
Aşk'ı uyandırmak için zihne girdiği,
Lisetta geçiyor neşeyle,
beni elde edeceğini sanan birisi gibi.
Ve eteğine vardığında o kulenin,
ruh razı olduğunda açılan,
birden bir ses işitiliyor:
"Geri dön, güzel kadın, durma:

çünkü bir başka kadın oturuyor içerde,
hükümdarlık asasını istemişti
gelir gelmez, Aşk da vermişti ona."
Lisetta geri çevrildiğini görünce
Aşk'ın yaşadığı yerden,
utançtan kıpkırmızı dönüyor geri.

RIME DUBBIE
(Kesinleşmemiş şiirler)

55

Visto aggio scritto e odito cantare
d'Amor, che 'nfiamma ciascun suo servente;
e tal lodarsi d'esso, e tal biasmare
si sforza ciaschedun suo convenente;
ch'alcun gioioso diven per amare,
e altri amando languisce sovente:
se ciò diven d'Amor nol so pensare,
o d'altra cosa che d'amor non sente.

Perciò ritorno a voi, cortese e saggio,
che mi mandiate novelle d'Amore,
e come avviene ciò che ditto v'aggio.
Parmi che di battaglie di signore
venga ciascun cui d'Amor cheriraggio
che d'Amor dica s'ha bene o dolore.

55

Gördüm yazıp söylemişler
Aşk'ı, yakan her kulunun gönlünü;
kâh övmüş, kâh görev bilmişler
her niteliğini eleştirmeyi;
kimi mutlu olur çünkü sevdiği için,
kimi de sıkça acı çeker sevince:
Aşk mı bilemem bunun nedeni,
aşktan pay almamış bir şey mi.

Bundan gene size danışmam, nazik ve bilge kişi,
Aşk konusunda bilgi verin bana
ve size söylediklerim hakkında.
Kanımca o efendinin saflarından
gelmeli, Aşk'ı soracağım her kişi:
söylesin hayır mı görmüş Aşk'tan, şer mi.

56
Dante a Chiaro Davanzati (1)

Tre pensier' aggio, onde mi vien pensare,
e hovvi incluso tutto il mio sapere;
e ciaschedun per sé mi dà penare,
comunemente fannomi morere.
L'uno m'afferma pur ch'io deggia amare
la bella a cui donato aggio 'l volere;
ed io 'l consento, e nol voglio oblïare,
ché non potria senz'ello gioia avere.

Ne gli altri due non so prender fidanza:
l'un meco ardisce e fammi coraggioso
ched io d'amor richieda la mi' amanza;
l'altro mantiene il cherir temoroso.
Ond'io ti priego, Chiaro, per tua orranza,
che mi consigli del men dubitoso.

56
Dante'den Chiaro Davanzati'ye (1)

Üç düşüncem var bana acı çektiren,
onlara hapsettim bütün bilgimi;
her biri kendi başına acı veriyor bana,
hepsi birlikte ölüme sürüklüyor beni.
Birine kalırsa, sevmek zorundayım
irademi bağışladığım güzeli;
razıyım ben de, unutmak istemiyorum onu,
onsuz neşeye kavuşamam çünkü.

Öteki ikisine güvenemem:
biri ateşli ve cesaret veriyor bana
sevdiğimin aşkını talep etmem için,
diğeri daha sakıngan olmamdan yana.
Bu yüzden, senden ricam, Chiaro, onurun adına,
göster bana, hangisi daha tehlikesiz olanı.

56a
Chiaro a Dante (2)

Per vera esperïenza di parlare
sento ch'avete ne lo cor podere
di signoria d'Amore desïare
e d'esser servo a donna con piacere; 4
per che le tre nomate cose pare,
le due dottando, fannovi dolere:
ma, ciò faccendo, vien da fermo amare,
ch'amor non fora bon senza temere. 8

Però consiglio vostra desïanza
metter avanti ciò, che, il cor voglioso
servendo, richiedete vostr'amanza: 11
ché nulla fu di cor sì orgoglioso,
s'un suo servente è pien d'umilïanza,
che 'l core suo non fusse pïatoso. 14

56a
Chiaro'dan Dante'ye (2)

Sözdeki deneyimime bakarak,
kanım o ki, yüreğinizde bir güç var
Aşk'ın krallığını arzu eden
ve sevgiliye zevkle hizmet etmeyi;
bu yüzden, sözünü ettiğiniz üç varsayım
acı veriyor size; ikisi korkutuyor da:
ama öyleyse sağlam aşktır kaynağı,
hayır gelmez çünkü korkusuz aşktan.

Bu yüzden, tavsiyem arzunuza,
tercihi, arzulu gönülle
hizmet edip, aşkı istemek olsun:
çünkü hiçbir yürek kibirli değildir,
her haliyle alçakgönüllüyse kulu,
gönülden acımayacak kadar ona.

57
Dante a Chiaro (3)

Già non m'agenza, Chiaro, il dimandare,
ma' che m'agenza amare e non cherere,
ché nullo uom deve sua donna pregare
di cosa che può lei danno tenere;
ma desïoso nel desïo stare
d'ora d'amore, e in ciò mai permanere,
ché lo desio fa l'uomo migliorare,
che 'l più malvagio isforza di valere.

E quel che viene in su la dilettanza
è di valer non mai sì desïoso:
perciò in cherir non fermo mia speranza.
Ciò prova augel che più canta amoroso:
se vien che compia la sua disïanza,
fi' del cantar che sembra altrui noioso.

57
Dante'den Chiaro'ya (3)

Pek haz etmem, Chiaro, talep etmekten,
sevip istememeyi yeğlerim daha çok,
çünkü hiçbir erkek istememeli kadınından
ona zarar verebilecek bir şeyi;
ama arzum, arzusunda kalmak
bir aşk ânının ve hep durmak orada,
arzu daha iyi kıldığı için insanı,
en kötü kişiyi zorlayacak kadar erdeme.

Oysa zevkine kavuşan kişi
o kadar arzulamaz değerli olmayı:
bu yüzden diretmiyorum kavuşmak için.
En aşkla öten kuşun kanıtladığı gibi:
olur da yerine gelirse arzusu,
ötüşünden hoşlanmaz olur kimse.

57a
Chiaro a Dante (4)

Se credi per beltate o per sapere
la donna ch'ami sia d'amor sì accesa
ch'ella ti dica "sì" senza cherere,
di ciò ch'i' ho detto mi puoi far ripresa. 4
E s'el ti piace pur stare a vedere,
non faccio a ciò c'hai detto mai contesa;
ma era mia credenza fermo avere
ch'amassi, come gli altri, a buona attesa, 8

credendo, per mercé capere in essa
o per servire, che facessi tanto
che lei, cherendo, fossi d'aver degno: 11
ché buona donna a Dio s'ène demessa,
l'amanza d'uom carnale è di tal pianto;
a null'altra l'amor non è 'n disdegno. 14

57a
Chiaro'dan Dante'ye (4)

İnanıyorsan güzelliği ya da bilgeliği için
sevdiğin kadının aşkla tutuşup
bir isteğin yokken sana "evet" dediğine,
söylediklerim yüzünden kızabilirsin bana.
Durup bakmak hoşuna gidiyorsa sadece,
hiçbir itirazım yok söylediklerine;
ama kesin kanım, senin de
bir beklentiyle sevdiğindi, ötekiler gibi,

inandığındı, bir şeyler yapmaya,
ona sahip olmaya hak kazandıracak,
bir kez senden istendiğinde:
soylu kadın Tanrı'ya bıraktığı için kendini,
tensel sevgiden hoşlanmaz hiç;
ama başka hiçbir kadın küçümsemez aşkı.

58
Dante a Puccio

Saper vorria da voi, nobile e saggio,
ciò che per me non son ben conoscente.
In due voler' travagliami il coraggio,
e combattuto son da lor sovente:
l'un vol ch'io ami donna di paraggio,
cortese, saggia, bella e avvenente;
l'altro, ha di me ver' lui par signoraggio,
vol che di lei non sia benevogliente.

Ond'io non saccio, d'ogni virtù sire,
a qual m'apprenda e deggia dar lo core:
così m'hanno levato lo sentire.
Acciò richero voi, di gran valore,
che non v'aggrevi di mandarmi a dire
in qual m'affermi, per simil tenore.

58
Dante'den Puccio'ya

Bilmek isterim sizden, soylu ve bilge kişi,
kendi adıma iyi bilmediğim şeyi.
İki arzu arasında kaygılı yüreğim,
ve sık sık alt ediyorlar beni:
biri sevmemi istiyor soylu kadını,
nazik, bilge, güzel ve sevimli;
diğeri, aynı onun da üzerimdeki hükmü,
istemiyor o kadını sevmemi.

Bu yüzden, bilemiyorum, erdemler efendisi,
ikisinden hangisine bırakmam gerek yüreğimi:
öyle yoksun bıraktılar ki karar gücünden beni.
Onun için size soruyorum, siz çok değerli kişi,
külfet gelmesin size karşılığını vermek
hangisi üzerinde duracağımın, benzer şekilde.

58a
Puccio a Dante

Così com ne l'oscuro alluma il raggio
del sol quando vi fere, similmente
vostro sapere l'animo, ov'ha ombraggio
e combattuto son da lui sovente;
ond'io mi maraviglio (se per saggio,
per me provare s'io non saccio niente,
non lo facete) come l'avvantaggio
ch'è 'n voi del senno del mio sia cherente.

Ma poi vi piace, e per voi ubbidire,
diraggio ciò che mi sembia d'Amore:
solo si pon dov'è 'l sol desire;
non cura del più bel né del migliore,
poi c'ha sorpreso lo dolce abbellire
ch'avrà mostrato tornar in amore.

58a
Puccio'dan Dante'ye

Nasıl ışıldarsa karanlıkta ışını
güneşin, düştüğü yerde, öyle
ışıldar bilginiz ruhta: o gölgeli
ve beni sık sık alt eden yerde;
bu yüzden şaşıyorum (bilmek,
kanıtlamak değilse amacınız
bilgisizliğimi) nasıl olur da bilgelik
sizdeki, akıl danışmaya gelir benimkine.

Ama böyleyse arzunuz, size itaat için
nasıl gördüğümü söyleyeceğim Aşk'ı size:
o yalnızca arzunun olduğu yere yerleşir;
en güzeli, en iyisi ilgilendirmez onu,
şaşırttıktan sonra tatlı zevki
aşka dönebileceğinin işaretini veren.

59

Amore e monna Lagia e Guido ed io
possiamo ringraziare un ser costui
che 'nd'ha partiti, sapete da cui?
nol vo' contar per averlo in oblio:
poi questi tre più non v'hanno disio,
ch'eran serventi di tal guisa in lui
che veramente più di lor non fui
imaginando ch'elli fosse iddio.

Sia ringraziato Amor, che se n'accorse
primeramente; poi la donna saggia,
che 'n quello punto li ritolse il core;
e Guido ancor, che n'è del tutto fore;
ed io ancor che 'n sua vertute caggia:
se poi mi piacque, nol si crede forse.

59

Aşk, Lagia, Guido ve ben
teşekkür edebiliriz o
bizi ayırana, biliyor musunuz kimden?
Söylemek istemem, unutabilmek için:
çünkü bu üçü artık arzu etmiyor onu,
öylesine kulu olmuşlardı ki,
onlar kadar kul olmadım ben
tanrı olduğu hayalimden geçse de.

Övgüler olsun Aşk'a, ilk olarak anlayan
bunu; sonra o bilge kadına,
o an aşkını ondan esirgeyen;
bir de Guido'ya, bunların tümüyle dışındaki;
bana da, hâlâ hükmü altında olsam bile:
inanılacak şey değil bana kibar davranması.

60

In abito di saggia messaggiera
movi, ballata, senza gir tardando,
a quella bella donna a cui ti mando,
e digli quanto mia vita è leggiera.

Comincerai a dir che li occhi mei
per riguardar sua angelica figura
solean portar corona di desiri;
ora, perché non posson veder lei,
li strugge Morte con tanta paura
c'hanno fatto ghirlanda di martiri.
Lasso, non so in qual parte li giri
per lor diletto, sì che quasi morto
mi troverai, se non rechi conforto
da lei: ond'eo ti fo dolce preghiera.

60

Bilge bir ulak çehresiyle
git, balad, gecikmeden,
seni yolladığım o güzel kadına,
ve söyle ona nasıl iğreti hayatım.

Şöyle gir söze: gözlerim
meleksi çehresine bakmak için
arzu tacını giymişti;
şimdi, onu göremedikleri için,
öyle korkutarak yok ediyor ki onları Ölüm,
şehitlik halesi kuşatmış çevrelerini.
Ah, bilmiyorum nereye döndürsem onları
zevkleri için, o yüzden neredeyse ölmüş
bulacaksın beni, avuntu getirmezsen
ondan: bunun için tatlı yakarışım sana.

61

Donne, i' non so di ch'i' mi prieghi Amore,
ch'ello m'ancide, e la morte m'è dura,
e di sentir lui meno ho più paura.

Nel mezzo de la mente mia risplende
un lume de' belli occhi ond'io son vago,
che l'anima contenta.
Ver è ch'ad ora ad ora indi discende
una saetta, che m'asciuga il lago
del cor pria che sia spenta:
ciò face Amor qual volta mi rammenta
la dolce mano e quella fede pura
che doveria mia vita far sicura.

Se quella in cui li mie' sospir' si stanno,
vedesse siccom'io la veggio bella
nell'allumata mente,
vedesse li pensier', ch'al cor sen vanno,
accendersi di lei come facella,
ben sen dorria sovente.

61

Bilemiyorum, güzeller, ne yakaracağımı Aşk'tan,
öldürüyor çünkü beni o ve ölüm amansız benim için,
ama yokluğunu duymak daha büyük bir korku.

Zihnimin ortasında ışıldıyor
ışığı âşık olduğum güzel gözlerin,
ruhu zevke boğan.
Doğru, kimi zaman bir ok iniyor
oradan, yüreğimin gölünü
kurutan, sönmeden önce:
hep böyle yapıyor Aşk, bana hatırlattığında
o tatlı eli, o tatlı inancı

hayatımı esirgemesi gereken.
İç çekişlerimin yurdu o sevgili
görseydi, nasıl güzel gördüğümü onu
ışıltılı belleğimde,
görseydi düşünceleri yüreğe giden,
meşale gibi onunla tutuşan,
üzülürdü buna çoğu zaman.

Ma ciò non può saper se non chi 'l sente,
s'Amor nol fa; e quel sen dà men cura,
quanto l'anima mia più nel scongiura.

O donne, che d'Amore angeli siete,
quando questa gentil a voi s'appressa,
di me ricordi a voi.
Guardate infra le belle, e lei vedrete,
che li atti suoi diranno: "Quest'è dessa
che sì adorna noi".
Fate volgere a me li pensier' suoi
pur con sospiri, che la parladura
di quel che fece lei nolle sia scura.

Ama bunu çeken bilir bir tek,
bir de Aşk'ın rızasını alan; o kadar umursamaz o,
ne kadar yakarırsa ruhum ona bu yüzden.

Ey kadınlar, Aşk'ın melekleri,
bu soylu kadın yanınıza geldiğinde,
beni hatırlayın.
Güzellere bakın, aralarında onu göreceksiniz,
çünkü şöyle diyecek tavırları: "Bu, o
bizi böyle güzel kılan."
Bana döndürün onun düşüncelerini
iç çekişleriyle de olsa, öyle ki sözleri
anlamsız olmasın bunu yazanın.

62

Deh, piangi meco tu, dogliosa petra,
perché s'è Petra en così crudel porta
entrata che d'angoscia el cor me 'npetra;
deh, piangi meco, tu che la tien' morta:
ch'eri già bianca, e or se' nera e tetra,
de lo colore suo tutta distorta;
e quanto più ti priego, più s'arretra
Petra d'aprirme, ch'io la veggia scorta.

Aprimi, petra, sì ch'io Petra veggia
come nel mezzo di te, crudel, giace,
ché 'l cor mi dice ch'ancor viva seggia.
Che se la vista mia non è fallace,
il sudore e l'angoscia già ti scheggia...
Petra è di fuor che dentro petra face.

62

Ah, benimle ağla sen, kederli taş,
çünkü Taş öyle acımasız kapıdan
girmiş ki, kaygıyla katılaştırıyor yüreğimi;
ah, ağla benimle, sen onu ölü tutan:
sen ki aktın, kara ve koyusun şimdi,
rengin tamamen değişmiş;
ne kadar yakarırsam sana, o kadar uzak duruyor
bana açmaktan Taş, onu açıkça görebilmem için.

Açıl bana, taş, görebileyim Taş'ı
nasıl yatıyor içinde sen acımasızın,
yüreğim hâlâ sağ olduğunu söylerken bana.
Gözlerim yanıltmıyorsa beni,
terliyor, kaygılanıyorsun şimdiden...
Ama dışarıda, içeridekini de taş yapan taş.

63

Aï faux ris, pour quoi traï avés
oculos meos? Et quid tibi feci,
che fatta m'hai così spietata fraude?
Iam audivissent verba mea Greci.
E selonch autres dames vous savés
che 'ngannator non è degno di laude.
Tu sai ben come gaude
miserum eius cor qui prestolatur:
je li sper anc, e pas de moi non cure.
Ai Dieus, quante malure
atque fortuna ruinosa datur
a colui che, aspettando, il tempo perde,
né già mai tocca di fioretto il verde.

Conqueror, cor suave, de te primo,
ché per un matto guardamento d'occhi
vous non dovris avoir perdu la loi;
ma e' mi piace che li dardi e i stocchi
semper insurgant contra me de limo,
dount je seroi mort, pour foi que je croi.
Fort me desplait pour moi,
ch'i' son punito ed aggio colpa nulla;
nec dicit ipsa: "malum est de isto";
unde querelam sisto.
Ella sa ben che, se 'l mio cor si scrulla
a penser d'autre, que d'amour lesset,
le faux cuers grant painë an porteret.

63

Ah sahte gülüşler, neden aldattınız
gözlerimi? Ve ne yaptım ki sana,
böyle acımasızca aldattın beni?
Yunanlılar bile dinlerdi sözlerimi.
Başka kadınların görüşünce, bilirsiniz
aldatanın övgüyü hak etmediğini.
Sen iyi bilirsin nasıl hoşlanır
çaresiz gönül onu bekleyenden:
ben onu bekliyorum hâlâ, o beni umursamazken.
Allahım, ne dertler
ne yıkıcı yazgı bekler
bekleyerek vakit yitireni,
çiçeğin goncasına bile dokunmayanı.

Yakınmam, bitkin yürek, sendendir önce,
çılgınca bir bakışı yüzünden gözlerin,
yitirmemen gerekirdi dengeni;
ama hoşlanıyorum oklarla vuruşların
hep beklenmedik anda belirmesinden,
bu olacak, ah, ölümümün nedeni.
Kahroluyorum kendim için,
cezalandırıldım, hiç suçum yokken;
o da demiyor ki: "Kötüdür bu";
son veriyorum yakınmama o zaman.
İyi bilir o, kalbim başlarsa
bir başkasını düşünmeye, aşktan usanmış,
çok acı verir aldatan yürek.

Ben avrà questa donna cor di ghiaccio
e tant d'aspresse que, ma foi, est fors,
nisi pietatem habuerit servo.
Bien set Amours, se je non ai socors,
che per lei dolorosa morte faccio
neque plus vitam, sperando, conservo.
Ve omni meo nervo,
s'elle non fet que pour soun sen verai
io vegna a riveder sua faccia allegra.
Ahi Dio, quant'è integra.
Mes je m'en dout, si gran dolor en ai:
amorem versus me non tantum curat
quantum spes in me de ipsa durat.

Cianson, povés aler pour tout le monde,
namque locutus sum in lingua trina,
ut gravis mea spina
si saccia per lo mondo. Ogn'uomo senta:
forse pietà n'avrà chi mi tormenta.

Buzdan olmalı bu kadının yüreği,
öyle katı, ah, acımasız,
kuluna hiç acımadığına göre.
İyi bilir Aşk, yardım bulamazsam,
ölürüm o kadın için kederimden,
yalnızca umutla sürdüremem ömrümü.
Ah, çaresiz kalır her gücüm,
sağlamazsa o, gerçek çehresiyle
görmemi neşeli yüzünü.
Allahım, nasıl bağlı.
Ama kuşkuluyum ben, öyle büyük duyduğum acı:
aşk beslemiyor bana karşı,
ona dair bu umut sürerken içimde.

Şarkı, her yere gidebilirsin,
üç dilde söyledim sözümü,
çektiğim büyük dert
bilinsin diye dünyada. Herkes duysun:
belki merhamet hisseder bana çile çektiren.

64

Bernardo, io veggio ch'una donna vene
al grande assedio della vita mia
irata sì, che accende e caccia via
tutto ciò che l'aiuta e la sostene;
onde riman lo cor, ch'è pien di pene,
senza soccorso e senza compagnia,
e per forza conven che morto sia
per un gentil disio ch'Amor vi tene.

Questo assedïo grande ha posto Morte,
per conquider la vita, intorno al core,
che cangiò stato quando 'l prese Amore
per quella donna che sì mira forte,
come colei che sil pone in disnore:
ond'assalir lo ven, sì ch'e' si more.

64

Bernardo, görüyorum bir kadın gelmiş
her yanından kuşatmaya hayatımı,
öyle öfkeli ki yakıyor, uzaklaştırıyor
ona yardım eden, destekleyen her şeyi;
bu yüzden, acılarla yüklü gönül
yardımsız kalıyor, yoldaşsız,
ve ölmesi gerek elbette
Aşk'ın orada tuttuğu soylu bir arzu yüzünden.

Bu büyük kuşatmayı yapan Ölüm,
fethetmek için yaşamı, yüreğin çevresindeki:
değişti hali onun, Aşk ele geçirdiğinden beri
acımasız bakan o kadının eliyle,
sanki küçümseyen aşkımı:
bu yüzden saldırıyor, ölüyor o da böylece.

65

Se 'l viso mio a la terra si china
e di vedervi non si rassicura,
io vi dico, madonna, che paura
lo face, che di me si fa regina:
perché la biltà vostra, peregrina
qua giù fra noi, soverchia mia natura,
tanto che quando ven per avventura
vi miro, tutta mia vertù ruina;

sì che la morte, che porto vestita,
combatte dentro a quel poco valore
che mi rimane, con piogge di troni.
Allor comincia a pianger dentro al core
lo spirito vezzoso de la vita,
e dice: "Amore, o perché m'abbandoni?"

65

Bakışlarım yere eğilir,
size bakmayı göze alamazsa,
derim ki size, güzel kadın, korkudur
nedeni, bana hükmeden:
çünkü olağanüstü güzelliğiniz,
biz buradakiler arasında, aşıyor doğamı,
o kadar ki, rastlantıyla bakarsam
size, yitip gidiyor her gücüm;

bu yüzden ölüm, her yanımı kuşatan,
savaşıyor o azıcık güçle bende
kalan, büyük bir uğultuyla.
O zaman ağlamaya başlıyor yürekte
yaşamın narin tini,
ve diyor ki: "Aşk, ah neden bırakıyorsun beni?"

66

Io sento pianger l'anima nel core,
sì che fa pianger li occhi li soi guai,
e dice: "Oh lassa me, ch'io non pensai
che questa fosse di tanto valore;
ché per lei veggio la faccia d'Amore
vie più crudele ch'io non vidi mai,
e quasi irato mi dice: 'Che fai
dentro a questa persona che si more?'

Dinanzi a li occhi miei un libro mostra,
nel qual io leggo tutti que' martiri
che posson far vedere altrui la morte.
Poscia mi dice: 'Misera, tu miri
là dove è scritta la sentenzia nostra
ditratta del piacer di costei forte'".

66

Duyuyorum ağladığını ruhun yürekte,
öyle ki dertlerini yaşlara boğup gözlerin,
diyor ki: "Ah talihsiz ben, düşünemedim
bu kadar güçlü olduğunu o kadının;
çünkü onun aracılığıyla görüyorum yüzünü Aşk'ın
hiç görmediğim kadar acımasız haliyle,
ve sanki öfkeli, bana diyor ki: 'Ne yapıyorsun
ölmekte olan bu bedenin içinde?'

Bir kitabı sürüyor gözlerimin önüne,
orada okuyorum bütün o şehitleri
başkasına ölümü gösterebilen.
Sonra bana diyor ki: 'Çaresiz, bakıyorsun
hükmümüzün yazılı olduğu yere
onun acımasız güzelliğinden alınmış.' "

67

Non v'accorgete voi d'un che si smore
e va piangendo, sì si disconforta?
Io prego voi, se non vi sete accorta,
che lo miriate per lo vostro onore.
E' si va sbigottito, in un colore
che 'l fa parere una persona morta,
con tanta pena che ne li occhi porta,
che di levarli già non ha valore.

E quando alcun pietosamente 'l mira,
lo cor di pianger tutto li si strugge,
e l'anima sen dol sì che ne stride;
e se non fosse ch'elli allor si fugge,
sì alto chiama voi quand'ei sospira
ch'altri direbbe:
"Or sappiam chi l'ancide".

67

Fark etmiyor musunuz, benzi solmuş,
dolaşıp ağlayanı, umudunu yitirdiği için?
Yalvarırım size, fark etmediyseniz henüz,
ona bir bakın onurunuz adına.
Şaşırmış gidiyor yoluna, rengi
ölmüş birisininki sanki,
öyle acı var ki gözlerinde,
kaldıracak gücü bile kalmamış onları.

Biri acıyarak baktığında ona,
kalbi yaşlara boğuluyor,
ve kederleniyor ruhu haykıracak kadar;
bu durumda kaçmayacak olsa,
iç çektiğinde öyle yüksek sesle çağırıyor ki adınızı,
bir başkası diyebilir:
"Biliyoruz artık onu kimin öldürdüğünü."

68

Questa donna che andar mi fa pensoso
porta nel viso la vertù d'Amore,
la qual fa disvegliar altrui nel core
lo spirito gentil, se v'è nascoso.
Ella m'ha fatto tanto pauroso,
poscia ch'io vidi lo dolce signore
ne li occhi soi con tutto il su' valore,
ch'io le vo presso e riguardar non l'oso.

E s'avvien ciò, ched i' quest'occhi miri,
io veggio in quella parte la salute
che lo 'ntelletto mio non vi pò gire.
Allor si strugge sì la mi vertute
che l'anima che move li sospiri
s'acconcia per voler del cor fuggire.

68

Elemle gitmeme yol açan bu kadın,
bakışında taşıyor Aşk'ın gücünü,
uyandıran başkasının yüreğindeki
soylu ruhu, gizlenmişse oraya.
Bu güzel öyle korkuttu ki beni,
görünce tatlı efendiyi,
gözlerinde, bütün gücüyle,
yanına gitsem de cesaret edemiyorum bakmaya.

Olur da bu gözlere bakarsam,
kurtuluşu görüyorum, o yerde
zihnimin gidemeyeceği.
O zaman öyle çözülüyor ki yaşam gücüm
iç çekişlerin çıktığı ruh
kaçmaya çalışıyor yürekten.

69

Poi che sguardando il cor feriste in tanto
di grave colpo ch'io non batto vena,
Dio, per pietà, or deali alcuna lena,
che 'l tristo spirto si rinvegna alquanto.
Or non vedete consumar in pianto
gli occhi dolenti per soperchia pena?
la qual sì stretto a la morte mi mena
che già fuggir non posso in alcun canto.

Vedete, donna, s'io porto dolore,
e la mia voce ch'è fatta sottile,
chiamando a voi mercé sempre d'amore;
e s'el v'aggrada, donna mia gentile,
che questa doglia pur mi strugga 'l core,
eccomi apparecchiato servo umile.

69

Bakarak yaraladığınız için yüreği öyle
ağır bir vuruşla, nabzım atmıyor artık,
Tanrım, merhametiyle, ona biraz soluk versin,
kederli tinin birazcık kendine gelmesi için.
Ah, görmüyor musunuz yaşlarla tükendiğini
gözlerin bu aşırı elem yüzünden?
O elem öyle yaklaştırıyor ki ölüme,
imkân yok, kaçamam hiçbir yere.

Bakın, sevgili, acılı mı yüreğim,
ve iyice yitip gitmiş sesim,
hep sizden aşka karşılık dilemekten;
ve lütfederseniz eğer, soylu kadınım,
bu acının yüreğimi tümüyle tüketmesini,
hazırım işte, bağlı kulunuz, ben.

70

Io non domando, Amore,
fuor che potere il tuo piacer gradire,
così t'amo seguire
in ciascun tempo, dolce il mio signore.

Eo son in ciascun tempo ugual d'amare
quella donna gentile
che mi mostrasti, Amor, subitamente,
un giorno che m'entrò sì ne la mente
la sua sembianza umile,
veggendo te ne' suoi begli occhi stare,
che dilettare il core
da poi non s'è voluto in altra cosa
fuor che 'n quella amorosa
vista ch'io vidi rimembrar tuttore.

Questa membranza, Amor, tanto mi piace,
e sì l'ho imaginata,
ch'io veggio sempre quel ch'io vidi allora;
ma dir non lo poria, tanto m'accora
che sol mi s'è posata
entro a la mente: però mi do pace
che 'l verace colore
chiarir non si poria per mie parole.
Amor, come si vole
dil tu per me là 'v'io son servitore.

Ben deggio sempre, Amore,
rendere a te onor, poi che desire
mi desti d'ubidire
a quella donna, ch'è di tal valore.

70

Bir şey istemiyorum, Aşk,
zevkine karşılık vermekten başka,
öyle severim ki peşinden gelmeyi
her zaman, tatlı efendim.

Ben aşkımda kararlıyım hep
o soylu kadına karşı
bana gösterdiğin, Aşk, birden,
bir gün, öyle girdi ki zihnime
güzel görüntüsü,
onun güzel gözlerinde gördükçe seni,
istemiyordu artık yüreğim
o andan sonra başka şeyle oyalanmayı
o gördüğüm güzel
görüntüyü anımsatmıyorsa eğer.

Bu anı, Aşk, öyle hoşuma gidiyor ki,
ve öyle işledim ki onu hayalime,
hep o zaman gördüğümü görüyorum yine;
ama söze dökemem, öyle üzüyor ki beni
yalnızca zihnime
yerleşmesi: bu yüzden huzur buluyorum
gerçek rengi
belli olmayacağı için sözlerimden.
Aşk, uygun olanı,
sen söyle bunu, kulu olduğum yere.

Hep bir borç bilirim, Aşk,
seni onurlandırmayı, arzusunu
içime düşürdüğünden beri
o pek değerli kadına itaat etmenin.

71

Lo sottil ladro che ne gli occhi porti
vien dritto a l'uom per mezzo de la faccia,
e prima invola il cor ch'altri lo saccia,
passando a lui per li sentier' più accorti.
Tu ch'a far questo l'aiuti e conforti,
però che sospirando si disfaccia,
fuggendo mostri poi che ti dispiaccia,
sì che 'n tal guisa n'ha' già quasi morti.

Li spiriti dolenti disviati,
che n'escon de lo cor, che trovan meno,
non domandon se non che tu mi guati.
Ma tu se' micidiale, e hai sì pieno
l'animo tuo di pensier' sì spietati
ched ognun par che sia crudel veleno.

71

Usta hırsız gözlerinde taşıdığın
doğrudan yüzüne ulaşıp insanın,
yüreğini çalıyor o farkına varmadan,
en becerikli yollardan erişiyor ona.
O bunu yaparken, yardım eden, avutan sen,
iç çekişleriyle yok olması için,
sonra kaçıp hoşlanmadığını gösteriyorsun,
öyle ki, neredeyse öldürdün bizi bu yolla.

Uzaklaşmış kederli tinler,
yürekten çıkıp, artık kavuşamayan,
tek istedikleri, senin bana bakman.
Ama sen ölümcülsün, öyle dolu
yüreğin acımasız düşüncelerle:
sanki amansız zehir her biri.

72

Iacopo, i' fui, ne le nevicate alpi,
con que' gentili ond'è nata quella
ch'Amor ne la memoria ti suggella
e per che tu, parlando anzi lei, palpi.
Non credi tu, perch'io aspre vie scalpi,
ch'io mi ricordi di tua vita fella
sol per costei che la dïana stella
crïò e donde tu mai non ti parti?

Per te beato far mossi parole
a' suo' propinqui del lontano essilio
che cercar pensa per l'altrui valore.
Donde non nacquer canti né carole,
ma in tra loro facien lungo concilio:
non so 'l deliberar, ma so 'l dolore.

Dico che tutti si dolien per lei,
dicendo: "Dove perderem costei?"

72

Iacopo, birlikteydim, karlı dağlarda,
o soylularla: anne-babası o kızın
Aşk'ın belleğine kazıdığı,
yanında konuşurken heyecanlandığın.
İnanmıyor musun, çetin yollardan geçtiğim için,
kederli hayatını anımsadığıma
yalnızca o kız yüzünden, sabah yıldızının
yarattığı ve düşüncesinden hiç uzaklaşmadığın?

Seni mutlu etmek için, söz ettim
yakınlarına uzak sürgünden, o kızın
aramayı düşündüğü başkasının değeri yüzünden.
O zaman hiç neşeyle karşılaşmadım,
aralarında gizlice konuşuyorlardı:
anlamını bilmesem de, biliyorum acısını.

Sözüm o ki, onun için üzülüp
şöyle diyorlardı: "Nerede yitireceğiz onu?"

73

Sennuccio, la tua poca personuzza,
onde di' che deriva il desïuzzo
il qual ti fa portare il cappucciuzzo
così polito in su l'assettatuzza,
quando tu ti vestisti d'una uzza
ch'era vergata d'uno scaccatuzzo,
e che n'andavi in sul tuo ronzinuzzo,
spesso ambiando con la pochettuzza,

io mi pensava di darti copiuzza
di quella donna che miri fisuzzo,
credendo avessi alcuna bontaduzza;
e t'ho trovato memoria scioccuzza,
sì ch'io non ti vo' più per fedeluzzo,
così sa' far di me mala scusuzza.

73

Sennuccio, nasipsiz kişiliğinden
geldiğini söylüyorsun minik arzunun,
o yüzden başındaki şapkacık
nasıl da şık, tam modaya uygun,
o upuzun kıyafeti geçirdiğinde üstüne
kenarları damalı desenlerle süslü
ve sütçü beygirine binip
dolaşırken şu kısmetsiz kişiliğinle,

ben sana bırakmayı düşünüyordum
öyle gözlerini dikip baktığın kadını,
sende bir nebze hayır vardır sanıp;
ama baktım ki zihnin biraz bulanık,
o yüzden artık bağlı istemiyorum seni,
bu yüzden beni bayağı reddedişin.

74

Nulla mi parve mai più crudel cosa
di lei per cui servir la vita lago,
ché 'l suo desio nel congelato lago,
ed in foco d'amore il mio si posa.
Di così dispietata e disdegnosa
la gran bellezza di veder m'appago;
e tanto son del mio tormento vago
ch'altro piacere a li occhi miei non osa.

Né quella ch'a veder lo sol si gira
e 'l non mutato amor mutata serba,
ebbe quant'io già mai fortuna acerba.
Dunque, Giannin, quando questa superba
convegno amar fin che la vita spira,
alquanto per pietà con me sospira.

74

Hiçbir şey bana daha acımasız gelmedi
kulluğu uğruna yaşamı bıraktığım kadından,
onun arzusu donmuş bir göle,
benimki aşk ateşine yerleştiği için.
Bu acımasızın, bu küçümserin
eşsiz güzelliğini görerek tatmin oluyorum;
ve öyle arzuluyorum ki acımı,
başka şey zevk veremez gözlerime.

Güneşi görmek için dönen
ve kendi değişse de, aşkı değişmeden kalanın bile,
acımasız bir yazgısı olmamıştır benimki kadar.
O yüzden, Giannin, bu kibirli kadını
sevmem gerektiği için yaşadığım sürece,
merhamet adına, sen de iç çek benimle.

75

La gran virtù d'Amore e 'l bel piacire
che nel mio cor di voi, mia donna, è nato,
m'ha fedelmente in vo', donna, tornato,
ch'i' v'amo e voglio sempre vo' servire,
perché più bella siete, al mio parire,
d'ogni altra donna di pregio laudato;
saggia, gentile, core aumilïato,
ciò che sguardate fate ringioire.

Poi conoscete ch'i' v'ho dato il core
e siete donna di tanta valenza,
degnate me tener per servitore.
Merzé vi chero a vostra provedenza,
ch'i' senta gioia per alcun sentore
ch'io sie servente a vostra ubidïenza.

75

Büyük erdemi Aşk'ın ve güzel zevk
yüreğimdeki, sizden doğdu, kadınım,
bağlılıkla döndürdü beni size,
sevdiğim, hep hizmet etmek istediğim,
çünkü daha güzelsiniz, kanımca,
değeriyle bilinen başka her kadından;
bilgesiniz, nazik, kalbi yumuşak,
neşe veriyorsunuz baktığınız kişiye.

Bildiğinize göre size gönül verdiğimi
ve her erdemle donanmış olduğunuz için,
kabul edin lütfen beni kulluğunuza.
Yüce gönlünüzden dileğim
neşe duyabilmek, birisinden duyup da
kul olduğumu buyruklarınıza.

76

De gli occhi di quella gentil mia dama
esce una vertù d'amor sì pina
ch'ogni persona che la ve' s'inchina
a veder lei, e mai altro non brama.
Beltà e Cortesia sua dea la chiama,
e fanno ben, ché l'è cosa sì fina
ch'ella non par umana, anti divina,
e sempre sempre monta la sua fama.

Chi l'ama, come pò esser contento,
guardando le vertù che 'n lei son tante;
e s' tu mi dici: 'come 'l sai?', che 'l sento.
Ma se tu mi dimandi e dici: 'quante?',
non ti so dire, ché non son pur cento,
anti più d'infinite ed altrettante.

76

Gözlerinden o soylu kadınımın
öyle yüklü bir aşk erdemi çıkıyor ki,
onu her gören diz çöküyor
ona bakmak için, başka hiçbir şey arzulamıyor.
Güzellik ve Nezaket tanrıçası bellemiş onu,
iyi ki öyle, öyle kusursuz ki çünkü,
insanı andırmıyor, bir tanrı gibi sanki,
ve artıyor ünü her geçen gün.

Nasıl mutlu olabilir onu seven,
o sayısız erdeme bakıp ondaki?
"Nasıl biliyorsun?" dersen, duyduğum için.
Ama "Ne kadar?" diye sorarsan bana,
söyleyemem sana, çünkü yüz değil yalnızca,
daha çok sonsuz sayıların iki katından.

77

De' tuoi begli occhi un molto acuto strale
m'è nel cor fitto, e oltre più d'un'oncia,
sì che mi fora meglio ogni altro male,
secondo ch'Amor dentro mi rinoncia.
Oimè, perché venisti così acconcia
lo dì ch'i' ebbi quel colpo mortale,
che vita e ogni stato mi disconcia,
e per campar nulla cosa mi vale?

I' ti scontrai per quel che nel cor porto,
e perché mai de la tua dolce vista
non fosse allegra l'anima mia trista.
Che se quella pietà ch'amor racquista
per lei senza veder non s'ha conforto,
e i' ho perduto questo, ond'io son morto.

77

Güzel gözlerinden çok keskin bir ok
yüreğime girdi, epey derine,
başka her elem daha iyi olurdu benim için,
içimdeki Aşk'ın bana söylediğine göre.
Ah, neden öyle süslü geldin
ölüm yarasını aldığım o gün,
hayatımı ve varlığımı yıkan,
kurtaramadığı beni hiçbir şeyin?

Seninle karşılaşmam, yüreğimdeki yüzünden,
bir de senin tatlı görüntünle
hiç neşe duymasın diye hüzünlü ruhum.
Aşkın alevlendirdiği merhamet
yardım almazsa ondan, görülmediği için,
bunu da yitirmiş olur, ölürüm ben.

78

"Non piango tanto il non poter vedere
quella che di mia vita era nutrice,
quanto per tema non sia sdegnatrice
di mia dimora, ch'è contra volere,
pensando che ciascun om de' savere
che mal pittura sta senza vernice,
ché no ha stabilità": così mi dice
lo cor c'ha perso lo su' bel piacere.

Sì che 'n questo pensando si conduce
la vita a morte, e spesso la richiama
dicendo: "Sola tu sei la mia luce".
Sentendo ciò, quello spirito ch'ama
vien con conforto e dice: "Sempre duce
fia del tu' amor quella che 'l tu' cor brama".

78

"Gözyaşlarım görememekten değil
bana hayat veren kadını,
korktuğum için küçümseyeceğinden
uzak duruşumu, arzulamasam bile,
düşündüğümde herkesin bilmesi gerektiğini
cilasız boyanın kötü durduğunu,
kalıcılığı olmadığı için": böyle diyor bana
yüreğim, güzel çehresini yitirmiş olan.

Öyle ki bu düşüncede ölüme
yaklaşıp yaşam, o güzeli anıyor sık sık,
diyor ki: "Tek ışığım sensin."
Duyunca bunu, seven tin
yardıma geliyor, dediği: "Hep rehberi
olsun aşkının o, gönlünün arzuladığı güzel."

79

Molti, volendo dir che fosse Amore,
disser parole assai, ma non potero
dir di lui cosa che sembrasse il vero,
né diffinir qual fosse il suo valore.
Ben fu alcun che disse ch'era ardore
di mente imaginato per pensiero;
e alcun disse ch'era desidero
di voler nato per piacer del core.

Io dico che Amor non è sustanza
né cosa corporal ch'abbia figura,
anzi è passïone in disïanza,
piacer di forma dato per natura,
sì che 'l voler del core ogni altro avanza:
e questo basta fin che 'l piacer dura.

79

Birçokları, Aşk'ı anlatmak isteyip,
birçok söz etti, ama söyleyemedi
ona ilişkin gerçeğe benzer bir şey,
üstelik tanımlayamadı anlamını.
Hatta dedi ki kimi: Arzusuymuş
düşünceyle düş kuran zihnin;
kimisi de dedi ki arzunun
arzusu o, yüreğin zevkinden doğan.

Ben derim ki, ne tözdür Aşk,
ne de şekli olan bir cisim,
arzudaki tutkudur,
zevk alıştır doğanın verdiği güzellikten,
öyle ki yüreğin arzusu başka her şeyi aşar:
sürer bu da, zevk sürdüğü sürece.

80

Quando il consiglio tra gli uccei si tenne,
di nicistà convenne
che ciascun comparisse a tal novella;
e la cornacchia maliziosa e fella
pensò mutar gonnella,
e da molti altri uccei accattò penne;
e addobbossi, e nel consiglio venne:
ma poco si sostenne,
perché parëa sopra gli altri bella;
e l'un domandò a l'altro: "Chi è quella?"
sì che finalmente ella
fu conosciuta. Or odi che n'avvenne

Che tutti gli altri uccei le fur dintorno,
sì che sanza soggiorno
la pelar sì ch'ella rimase ignuda;
e l'un dicëa: "Vedi bella druda",
dicea l'altro: "Ella muda";
e così la lasciaro in grande scorno.
Similemente divien tutto giorno
d'uom che si fa adorno
di fama o di vertù ch'altrui dischiuda,
che spesse volte suda
de l'altrui caldo tal che poi agghiaccia.
Dunque beato chi per sé procaccia.

80

Kuşlar meclisi toplandığında,
şarttı katılması
hepsinin bu görkemli olaya;
hain ve düzenbaz kuzgun da
kılık değiştirmeyi düşündü,
tüy aldı birçok kuştan
ve süslenerek geldi meclise:
pek az dayanabildi ama,
daha güzel göründüğü için herkesten;
biri soruyordu ötekine: "Şuradaki kim ola?"
Böylece tanıdılar onu
sonunda. Dinle şimdi neler olduğunu.

Bütün kuşlar kuşatıp çevresini,
oyalanmadan bir an bile
tüylerini yoldular, soydular onu;
şöyle diyordu biri: "Şu güzele baksana,"
diğeri: "Değiştirmiş tüylerini";
böylece epey horlayıp bıraktılar onu.
İşte hep bunlar gelir başına
süsleyip de kendini
ün ya da erdem ile, gösteriş yapanın âleme;
başkasının sıcağıyla terler de o
çoğu zaman, donup kalakalır ardından.
Ne mutlu kendi adına çabalayana.

NOTLAR

[Notların hazırlanmasında başvurulan ve ayrıntıları kaynakçada verilen kaynaklar şunlardır: Contini (1987), Cudini (1992) ve Foster-Boyde (1967). Notlarda geçen şiir biçimleri, ölçü ve uyakla ilgili terimler için "Dante'de Şiir Biçimleri, Ölçü ve Uyak" başlıklı bölüme bakınız.]

1-1a

Dante ile Dante da Maiano arasındaki bu sone mektuplaşmaları (1-1a; 2-3b; 4-4a), Dante'nin şiir alanındaki ilk ürünlerini içerir. Sayısız örnekleri bulunan sone mektuplaşması, dönemin şairlerinin başvurduğu tipik yazınsal araçlardan biridir. Bir tür sosyal etkinlik biçimi olan bu yazışmalarda şiiri gönderen de, yanıtlayan da erkektir; konu kadınlardan çok Aşk'tır. Bir başka deyişle, bu şiirlerde Aşk'ın doğasına, sevenin nasıl davranması gerektiğine ve az çok belirlenmiş başka konulara ilişkin sorular sorulup çözümler önerilir. Bütün bu içeriğin nihai kaynağı Provans ya da Fransız şiiridir.

Daha seyrek rastlanan temalardan biri, Da Maiano'nun 1 nolu şiirinde olduğu gibi, gizemli bir düşün anlatılması ve seslenilen şairden bu düşü yorumlamasının istenmesidir. Karşılıklı iltifatlar ve kişinin kendi değersizliğine ilişkin itirafları içerik kadar, hatta daha önemlidir. Ne var ki, Ortaçağ kuramında övgü (*laus*) ile sövgü (*vituperatio*) arasında bir orta nokta bulunmadığından, bir de iltifatın karşı ucu, deyim yerindeyse, şairlerin birbirlerine yönelik sözlü saldırıları söz konusudur: Dante ile Forese arasındaki "atışma" (26-28a nolu şiirler) bunun tipik bir örneğini oluşturur. Gene Provans kökenli önemli bir gelenek, biçimi belirler: Soneye yanıt veren şairin, soneyi gönderenin şiirindeki bir ya da daha fazla uyaklı sesi kullanması gerekir; zamanla, yanıt-şiirin tamamında aynı uyaklı sesleri

kullanmak neredeyse bir zorunluluk haline gelmiştir.

Bazen mektuplaşma bir soru-bir yanıt sonesiyle sona erer (örneğin, 1-1a ya da 39-39a); bazen daha uzun sürer (örneğin, 2-3b ya da 26-28a). Bazen sone tek bir şaire yazılır; bazen açık bir çağrı niteliğindedir. Şairin adını gizli tuttuğu da olur. Her durumda, bu mektuplaşmalarda önemli olan katılımdır; bu katılım, genç şairin kendisini tanıtmasına da yardımcı olur.

1
SONETTO: ABAB ABAB CDE CDE

Dante da Maiano üzerine bilinenler son derece sınırlıdır; bazı edebiyat tarihçilerine göre, adı 1301 tarihli bir belgede geçen, Ugo da Maiano'nun oğlu, Magalante lakaplı Floransalı Dante'dir. Bu soneye Dante'nin yanı sıra Chiaro Davanzati ve Guido Orlandi gibi başka şairlerin de yanıt verdiği göz önünde bulundurulursa, dönemin tanınan adlarından olması gerekir. Da Maiano, düşünde sevdiği kadının armağanı bir çelengi, sevgilisinin gömleğini, sevgiliyle kucaklaşmalarını ve en sonda ölmüş bir kadını –annesini– gördüğünü belirtir (son dize değişik şekillerde yorumlanabilir; Da Maiano'ya yanıt veren şairler de bu son dizeyi farklı şekillerde okumuşlardır). Özellikle çelenk, gömlek ve ölü kadın, aşk şiirlerinde çok kullanılmış imgelerdir.

1 **Bilge kişi:** Sonenin seslendiği şair. Bilgelikle şiirin özdeşleştirilmesi Ortaçağ'da sıkça rastladığımız bir olgu olup, bunun ünlü örneklerinden biri, Dante'nin *Cehennem* I, 89'da Vergilius'a *famoso saggio* ("ünlü bilge") şeklinde seslenmesidir.

3 **Dinle:** Genelden tikele geçişi gösteren söz.

9 **O an:** "Gömleği aldığım an; gömleği aldıktan sonra."

14 Büyük bir olasılıkla, bilinçli olarak anlamı belirsiz bırakılmış bir dize; yazım ve noktalama farklılıkları, farklı yorumları olanaklı kılar (sözgelimi: "Ölmüş mü? Onunlaydı çünkü annem"). Bu tür belirsizliklerin bir amacı da, yanıt verecek şairin düş gücünü, becerisini sergilemesine fırsat tanımaktır.

1a
SONETTO: ABAB ABAB CDC DCD

Dante, Da Maiano'nun erotik gerçekçiliği ağır basan şiirine idealist bir yorumla karşılık verir. Yanıtında saygılıdır; belki de kişisel bir saygıdan çok, bu mektuplaşmalardaki geleneksel tutumun bir yansıması söz konusudur burada. Dante, çelengi aşk arzusu, gömleği sevgiye verilen karşılık, ölü kadını ise bağlılık şeklinde yorumlar.

1 **Bilirsiniz:** "Siz kendiniz bilirsiniz" ya da "Siz zaten bilirsiniz" şeklinde bir vurgu söz konusu olsa gerek.

3 **Tartışmayı:** İki tarafın savlarını ortaya koyduğu biçimsel bir tartışma anlamında.

4 **Güzel sözlerinizi:** "Hitabet kurallarına uygun, seçkin sözlerinizi."

5-14 Dante'nin düşe getirdiği yorum.

8 **Bahsettiğiniz ilk armağanı:** Çelengi.

11 **Ruhunuz:** Burada neredeyse kesin olarak "düşünüzde, siz" anlamında.

12 **O anki davranışı:** Da Maiano'nun şiirinin 10. dizesine ("sevgiyle sarılıyorum ona") gönderme.

14 **Kararlılık yüreğinde taşıyacağı:** "Sevgilinizin yüreğinde taşıyacağı kararlılık." Pek olası olmayan bir başka yoruma göre: "Ruhunuzun yüreğinde taşıyacağı kararlılık."

2-3b

2, 2a, 3, 3a ve 3b nolu beş şiir, Dante ile Da Maiano arasındaki öteki mektuplaşmalardan ayrılır ve "Aşk acısı" temalı şiirlerden oluşur. 2 nolu şiirde, tartışmayı başlatan soru sorulur: Aşkın yol açtığı en büyük acı nedir? 2a ve 3a nolu sonelerin ilk dizelerinden de anlaşıldığı kadarıyla, Dante soruyu soranın kim olduğunu bilmiyordu. Dante'ye göre, Da Maiano'nun sorduğu sorunun yanıtı karşılıksız sevgidir, yani birisini sevip, onun tarafından sevilmemektir.

Da Maiano, 3 nolu şiirde, seslendiği şairin karşılıksız aşkın en büyük acı olduğu şeklindeki kesinlemesine kanıt getirmesini ister; çünkü birçok kişi bu görüşe katılmamaktadır. Bir başka deyişle, söylenecek yeni bir şey olmasa da, Da Maiano yazışmayı sürdürmek ister.

Dante (3a nolu şiir), savının kanıtlanması isteğine karşılık vermez, yalnızca kendi deneyimini kanıt olarak sunar. Seslendiği şaire yönelik övgülerinden sonra 9 ve 10. dizelerde kendi deneyiminden söz eder ve 11. dizede neredeyse daha önceki kesinlemesinde kullanmış olduğu sözcüklerle karşılıksız aşkın en büyük acı olduğunu yineler; son üç dizede de bu görüşünü bir kez daha vurgular.

Da Maiano (3b nolu şiir) yazışmayı sürdürmeye kararlıdır: Bu kez daha açık bir dille, salt kesinlemelerden çok, savlar (9. dize), bilge kimselerin onayı (10. dize), tümdengelimli ve tümevarımlı kanıt (14. dize) istediğini ortaya koyar. Ama bütün bu çabalar boşunadır; Dante büyük bir olasılıkla bir önceki yanıtında (3a) söylediklerinden sonra artık söylenecek bir şey kalmadığı düşüncesiyle yanıt vermeyecektir.

2
SONETTO: ABBA ABBA CDE EDC

6. **Mihengisiniz bence:** Bilindiği gibi, mihenk (mihenktaşı, denektaşı) altın ayarını ölçmekte kullanılan taştır.

7-8. **Bilgelikte... görenlerin:** "Şairlerin."

12. **Tartışmak:** 1a nolu şiirin 3. dizesinde olduğu ve o dizeye ilişkin notta da açıklandığı üzere, burada iki tarafın savlarını ortaya koyduğu biçimsel bir tartışmadan söz edilmektedir.

2a
SONETTO: ABBA ABBA CDE EDC

1. **Her kimseniz, dostum:** Şair, kendisine yazanın adını bilmediği için ona bu şekilde seslenir.

6. **Bezelye tanesi:** Özgün metindeki "moco", bezelye familyasından, hayvan yemi olarak kullanılan bir bitkiyi gösterir ve Ortaçağ İtalyancasında mecazi anlamıyla ("değersiz şey") sıkça kullanılan bir sözcüktür.

7. **Hem... süremem teknemi bilgelik yolunda:** Bazı yorumculara göre: "Hem... gidemem / yol alamam bilgelik yolunda."

3
SONETTO: ABAB ABAB ACD ACD

1. **Daha da ötesinin:** Bir başka deyişle: "Şiiriniz, ününüzü bile aşan kusursuzlukta."

8. **Boş konuşanın:** Özgün metin değişik şekillerde çevrilebilir: "sözü anlaşılmayanın"; "kekeleyenin"; "saçma sözler edenin"; "zarar verenin"; "kötü konuşanın (gereğince konuşmaması nedeniyle)".

13. **İlminiz... aydınlatsın, dilerse:** "Siz bilgeliğinizle aydınlatın, dilerseniz."

14. Yoruma bağlı olarak bu dize şöyle de çevrilebilir: "Şairler doğruyu mu söylemiş bu meselede, söylememiş mi."

3a
SONETTO: ABAB ABAB CDE CDE

1. **Bilmesem de:** 2a nolu şiirin 1. dizesinde olduğu ve o dizeye ilişkin notta da açıklandığı üzere, şair kendisine yazanın adını bilmediği için ona bu şekilde seslenmektedir.

2. İkinci kişiden üçüncü kişiye geçiş uyak açısından gereklidir. Ad, günümüzde de olduğu gibi kişinin adını gösteriyor; "geldiği yer" ise soyadı işlevini görüyordu: Cino da Pistoia (Pistoia'lı Cino), Guittone d'Arezzo (Arezzo'lu Guittone) gibi.

7-8. Anlaşılması güç bu iki dize farklı şekillerde yorumlanabilir. Çeviride Contini'nin yorumu benimsenmiştir.

3b
SONETTO: ABBA ABBA CDE EDC

4. **Sorunu:** Münazarayı (Lat. *quaestio*).

5. **Çok kişi... dediğiniz acıyı:** Gönderme, 3a nolu şiirin 10-11. dizelerine (ya da 2a nolu şiirin 13-14. dizelerine) olsa gerektir.

14. **Kanıtlarıyla aklın ve deneyimin:** Hem tümdengelimli (tasımlarla akıl yürütmeye dayalı), hem de tümevarımlı (örnek olaylar ve yetkili kimselerin söylediklerine dayalı) kanıtlama yoluyla.

4-4a

Bu iki sone, Dante ile Da Maiano arasındaki üçüncü yazışmanın ürünüdür ve "Aşk acısı" temalı yazışmadan farklıdır.

Da Maiano (4 nolu şiir), karşılıksız aşkın yol açtığı acıyı önlemek için iki yol bulunduğunu belirtir: ya aşk yarasını iyileştirmek, bir başka deyişle aşk duygusunu ortadan kaldırmak (5-6. dizeler), ya da geleneksel yöntemlerle –sevgiliden merhamet dileme (8. dize) ve ona bağlılıkla, sabırla hizmet etme (12-13. dizeler)– aşkına karşılık aramak. Ne var ki, hangi çareye başvurulursa vurulsun, birinci yöntemden sonuç almak olanaksızdır; öyleyse geriye yalnızca ikinci seçenek kalmaktadır. Da Maiano, Dante'ye buna katılıp katılmadığını sorar.

Dante, hitabet tekniği açısından değil, daha çok Skolastik felsefeden alınmış içeriğiyle yapay bir havası olan yanıtında (4a), bazı erdemlerin Aşk'tan daha çok zevk verdiğini, ama sonuçta bütün bu erdemlerin Aşk'tan pay aldığını belirtir; bu yüzden, aşka karşı koymak gerçekten de olanaksızdır.

4
SONETTO: ABBA ABBA CDE CDE

4. **Onu:** Aşk'ı.

5-6. Burada Ovidius'un *Remedia Amoris*'ine gönderme söz konusudur. Ovidius, *Ars Amatoria*'da âşık olmanın; *Remedia Amoris*'te ise aşktan kurtulmanın yollarını anlatır. Her ikisi de Ortaçağ'ın iyi bildiği yapıtlardır.

8. **Bundan teslim oluşum:** "Aşk'a teslim oluşumun nedeni bu."

13. **Ve kulluk gereğince:** Saraylı aşkı anlayışında, seven erkeğin gerçek bir saraylı gibi davranması, sevip saydığı "hanımefendi"ye hizmet

etmesi, onu hiçbir zaman aldatmaması ve onun için her tür güçlüğe katlanması zorunludur.

Böyle pay alınır ondan: Büyük bir olasılıkla: "Seven kişi, aşkına karşılık bulmak yoluyla, aşktan pay almış olur."

14. **Bilge dost:** Önceki şiirlerde olduğu gibi, "şair" anlamında.

4a
SONETTO: ABBA ABBA CDE EDC

1-5. Dante, saraylı aşkının gerektirdiği nitelikleri sıralar ve bunları ikiye ayırır: *grazie* (doğuştan gelen olumlu nitelikler) ile *vertuti* (sonradan edinilmiş iyi ahlaki alışkanlıklar).

5. **Doğal ya da edinilmiş erdemden:** Bir önceki notta da belirtildiği gibi, doğuştan gelen, insanın doğasında var olan erdemler ile sonradan, eğitim yoluyla edinilenler.

5
SONETTO DOPPIO: AaBBbA AaBBbA CDdC DCcD

Bu sone, dönemin yazınsal geleneğine uygun olarak, bir sonraki şiire ("Lo meo servente core") eşlik etsin ve onu "tanıtsın" diye yazılmıştır. Sonenin seslendiği Lippo'nun, bu iki şiirin yer aldığı elyazmasında bulunan dört sonenin yazarı Lippo Pasci de' Bardi olduğu düşünülmektedir. Sonede, Lippo'dan "çıplak kızı", yani bir sonraki *canzone* kıtasını "giydirmesi" istenir. Bunun üç anlamı olabilir: Lippo'dan ya şiiri bestelemesi, ya yorumlaması ya da güzel yazıyla kopyalaması istenmektedir. Üçü de akla yakın bu varsayımlardan en güçlüsü ilkidir. Gerçi artık şairler, erken dönem Provans edebiyatında olduğu gibi, şiiri hem yazıp, hem de bestelemiyorlardı, ama *canzone*'lerin bestelenebilir nitelikte olması gerekiyordu. Bir olasılık da, Lippo'dan *canzone*'ye ek bir kıta yazmasının istenmiş olmasıdır. 16. yüzyılda, Bembo *ballata*'lardan söz ettiği bir yazısında, bir kıtalı olanlarına *non vestite* ("giysisiz"), birden çok kıtalı olanlarına ise *vestite* ("giysili") dendiğini belirtir.

Şiirin biçimi *sonetto doppio*'dur; Guittone d'Arezzo'nun yarattığı ve çeşitli şiirlerinde kullandığı bu biçimi Yeni Üslup şairleri benimsememiştir. Cavalcanti ve Cino bu biçimi hiç kullanmamış, Dante de bunun dışında yalnızca erken dönem iki şiirinde kullanmıştır (*Yeni Hayat*'taki "O voi che per la via" ile "Morte villana").

1. **Beni:** Şiir kişileştirilmiş olup, birinci kişi ağzından konuşur.
2-3. **Dikkatini... sözlere:** "Beni (şiiri) okumadan önce."
7. **İtibarın için:** Yalnızca bir nezaket sözü.
8-9. Lippo'dan zihnini ve dikkatini duyduklarına vermesi istenir.
10. **Garip sone:** Dante'ye göre en az soylu biçim olan sone, gene Dante'ye göre en soylu şiir biçimi olan *canzone*'ye eşlik ettiği için "garip" (İt. *umile*) sıfatıyla nitelendirilmektedir. Latince *humilis* sıfatı, dönemin retorik dağarcığında en az soylu üslubu gösteren niteleme olarak kullanılır.
13. **Kızı:** Şiirler için kadın imgesinin kullanılması, birçok *congedo*'da da görüldüğü gibi, Dante'de sık rastladığımız bir şeydir.
16. **Olmadığı için... giysisi:** Giriş notuna bakınız. On üçüncü yüzyıl Provans şairi Bertran Carbonel, müziksiz şiirin susuz değirmene benzediğini söyler.

6
CANZONE: aBbc, aBbc; Cdd (d3) CEE

Doğrudan sevgiliye seslenen bu şiir, iyi bilinen bir türe girer: "ayrılık şarkıları". Yola çıkmak üzere olan şairin sevgilisine gönderdiği bu pusula-şiirdeki genel olarak iyimser duygular oldukça geleneksel niteliklidir. Büyük bir olasılıkla bu şiir Dante'nin *canzone* biçimindeki ilk denemesidir. Dante'nin yazdıkları arasında yedi heceli dizeyle başlayan tek *canzone* budur; Dante daha sonra *Halkdilinde Belagat* adlı eserinde *canzone*'lerin on bir heceli dizeyle başlaması gerektiğini belirtecektir.

1. **Bağlı gönlümü:** Saraylı aşkı çerçevesinde seven erkeğin sevgilisine olan bağlılığı (ayrıca, 4 nolu şiirin 13. dizesine ilişkin nota bakınız).
3. **Öte yandan:** Aşk sevgilinin bir yanında (sağda; bkz. 22 nolu şiir, 4. dize), Nezaket ise öteki yanında durmaktadır.
5. **Erdeminize:** İtalyanca *valore* (Provans dilinde *valor*) sözcüğünün karşılığı. *Valore* sözcüğünün Türkçe'de tam bir karşılığı yoktur; bu sözcük genellikle saraylı aşkını esinlendiren ya da ona eşlik eden nitelikleri gösterir. Dante daha sonraları bu sözcüğü soyluluğu (İt. *gentilezza*) vurgulamak üzere; daha sonra da Tanrı'nın gücünü ya da iyiliğini (*Araf* XI, 4; XV, 72; *Cennet* I, 107) veya yalnızca Tanrı'yı nitelemek üzere (*Cennet* X, 3: "lo primo valore") kullanacaktır.
14. **Size bırakıyorum kendimi:** Mektupların sonunda kullanılan resmi bir söz.

7
CANZONE: ABC, ABC; CDEeDFF + CONGEDO: GHH

Sevgiliye (*madonna*) gönderilen bu *canzone* ondan karşılık olarak bir selam alma beklentisini dile getirir. Seslenilen sevgilinin kim olduğu belli değildir; bazı eleştirmenlere göre Beatrice, bazılarına göre de *Yeni Hayat*'taki ilk paravan sevgili söz konusudur. Beşinci dizedeki "bıraktığım tatlı ülkeye" sözü, gene Floransa'dan bir uzaklaşmayı gösterir ve büyük bir olasılıkla Dante'nin Bologna'da kalışına göndermedir. Üçüncü kıtanın 29-30. dizeleri ("daha fazla bekleyemem, bilin, / kalmadı ki artık gücüm"), Provans şiirinden alınmış geleneksel bir kalıptır; öte yandan, 22. dizedeki görüş (Aşk'ın sevgiliyi sevenin yüreğine resmetmesi) Sicilya Okulu kökenlidir ve nihai kaynağı Giacomo da Lentini'nin "Meravigliosamente" ("Beklenmedik yoldan") şiiridir. Öteki Yeni Üslup şairlerinde olduğu gibi, genç Dante'de de Sicilya Okulu kökenli bu buluş uzun süre varlığını koruyacak; Dante'de en azından sevgilinin bedensel varlığı ile imgesi arasındaki ayrım "E' m'incresce" (20 nolu şiir; dize 81) ve Lisetta için yazılmış soneye (54 nolu şiir) kadar sürecektir. Öte yandan, sevgilinin verdiği selamın önemi, *Yeni Hayat*'ın XI. Bölümündeki tipik durumun, neredeyse saplantının bir habercisi gibidir.

1. **Acımasız:** Acı çektirdiği için.

2-6. Biri zamansal, öteki uzamsal bakış açısıyla, iki özlem birbirinden ayrılır. Ama her ikisinin nesnesi, geçmişte şaire "tatlı ülke"de eşlik eden sevgilidir.

Tatlı ülke: Büyük bir olasılıkla Floransa.

12. **Selamınızı:** Özgün metindeki *salute* sözcüğünün "sağlık; esenlik; mutluluk" gibi anlamları da içerdiğini unutmamak gerekir.

14. **Lütfen:** On ikinci dizedeki sözün yinelenmesi, istekten bu isteğin gerekçelerine geçişi gösterir.

17-19. Genç Dante burada aşkı çözümlerken açıkça feodal anlayışı temel alır.

Bendesinin yardımına giderken: Derebeylik kuralları, derebeyine bağlılarını koruma yükümlülüğü getirir.

İtibarını da: Bir başka yoruma göre: "Mülkünü de" ya da "yetki alanını da."

22. **Oraya eliyle resmettiğini Aşk'ın:** Dönemin İtalyan şiirinde son derece yaygınlık kazanan bu eğretilemenin kaynağı Giacamo da Lenti'nin *canzone*'sidir: "Meravigliosamente" ("Beklenmedik yoldan"). Şair sürekli olarak sevgilisini düşünür; sevgilisi ya da onun imgesi hep yüreğindedir; deyim yerindeyse, şairin yüreğine "resmedilmiş"tir.

24. **Ona:** Yüreğe.

25-26. İnsan aşkıyla din arasında bağlantı kurulmasının çarpıcı bir örneği. Burada "O" kişileştirilmiş Aşk'a değil, Tanrı'ya göndermedir.

27-28. Sevgilisine neden selamını göndermesi gerektiğini gösteren şair, şimdi neden hemen göndermesi gerektiğini göstermek durumundadır.

31. **Son umut:** Doğrudan sevgiliye seslenip ondan yardım alabilme umudu.

47. **Evetimle hayırımı:** "Yaşamam mı, ölmem mi gerektiğine karar verme yetkisini."

53-55. Bu dizelerde, lehine savlar öne sürüldükten sonra istek yeniden dile getirilir; 56-65. dizelerde ise "selam"a "aşk"ın eşlik etmesi isteği dile getirilir.

Selamınız yola çıksın: Açıkça belli olduğu üzere, selam kişileştirilmiştir.

55-65. Aşk Dante'yi ele geçirip yüreğini kilitlemiş; bu iş için yüreği deldiği oku kullanmıştır. Bu yüzden yalnızca Aşk'ın ulakları içeri girebilirler, çünkü Aşk yalnızca onlara bu gücü vermiştir. Sevgilinin "selamı"na da böyle bir ulak eşlik etmek zorundadır.

63-65. **Gelişi... efendinin:** Sevgilinin göndereceği selam, Aşk'ın ("efendinin") elçilerinin eşlik ettiği bir aşk selamı olmalıdır; aksi takdirde, olsa olsa şairin "kaygılı hali"nin daha da artmasına yol açacaktır.

8

SONETTO: ABAB ABAB CDE CDE

Garisenda konulu bu sone, Dante'nin gençlik yıllarında bir süre Bologna'da yaşadığına ilişkin en önemli kanıtlardan biridir. 1109-1119 yılları arasında yapılmış olan Asinelli (91 m) ve Garisenda (45 m) kuleleri şehrin tipik anıtları arasında yer alır. "Göremedikleri için... en yücesini sözü edilenlerin" (4 ve 5. dizeler), çok büyük bir olasılıkla kulelerden birine değil, bir kadına göndermedir. Bu yoruma göre, şair kuleye bakarken, oradan geçen şehrin ünlü kadınlarından birini tanıyamamıştır.

4. **Garisenda kulesine:** Giriş notuna bakınız.

Güzel görünümlü: "(Tepesinden) güzel bir manzaranın görülebildiği." Bir başka yoruma göre: "Güzel mazgallı siperleri olan."

6. **En yücesini:** Çok büyük bir olasılıkla, Asinelli ya da Garisenda kulesi değil, bir kadın kastedilmektedir.

9-11. Benzeri bir durum –sevgilinin varlığının, henüz onu görmemiş olan seveni etkilemesi– *Yeni Hayat*'ta anlatılır.

12. **Tinlerim:** Yeni Üslup şairlerinin sık sık sözünü ettiği, ruhsal-bedensel yaşamın kişileştirilmiş "taşıyıcıları".
Hataları: Gözleri(mi)n hatası.

14. **O densizleri:** 12. dizedeki "tinler"e değil, şairin gözlerine gönderme.

9
SONETTO: ABBA ABBA CDE EDC

Guido Cavalcanti'ye seslenen bu ünlü sonenin en önemli özelliği, Yeni Üslup'un temel izleklerinden birini geliştirmesidir: Arkadaşların birlikteliği, saraylı aşkının ayrılmaz bir parçasıdır. Ama burada saraylı aşkına, günlük yaşamın egemen olduğu ortamdan uzaklaşma, ideal bir aşk uzamına yolculuk etme arzusu da eklenir. "Dilek şiiri" adı verilen bu türün kaynağı Provans şiirindeki *plazer*'dir. Dante'nin şiirinde de görüldüğü gibi, "dilek" çoğu zaman ütopiktir, gerçekleştirilmesi olanaksız bir düştür. Sonedeki iyi büyücü ve büyülü tekne imgeleri Tristan efsanesinden alınmış olsa gerektir (Merlin ve büyülü teknesine gönderme).

1. **Guido:** Dönemin en önemli şairlerinden Guido Cavalcanti. Dante'yle dostlukları, Dante'nin "A ciascun'alma presa e gentil core"sine (*Yeni Hayat*'ın da ilk şiiri) verdiği yanıtla başlamıştır. Cavalcanti'nin bu soneye yanıtı için 9a nolu şiire bakınız.
Lapo: Floransalı noter ve Yeni Üslup okulu şairlerinden Lapo Gianni De' Ricevuti. Dante kendisini, Lapo'yu ve Cavalcanti'yi halkdilinde kusursuz şiirler yazan üç Floransalı olarak görür (*Halkdilinde Belagat*, I, XIII, 3).

2-4. Merlin'in büyülü teknesi (11. dizede sözü edilen "büyücü"nün Merlin olduğunu kabul etmek koşuluyla).

9. **Vanna ve Lagia'yı:** Vanna (Giovanna'nın küçültmeli biçimi), Guido'nun; Lagia ise, Lapo'nun sevgilisidir. Dante, *Yeni Hayat*'ta Vanna'nın Beatrice'nin "habercisi" olduğunu söyler.

10. **Ve sayısı otuz olanı:** Dante'nin sevgilisi. Dante, *Yeni Hayat*'ın VI. Bölümü'nde Floransa'nın en güzel altmış kadınını içeren *serventese* biçiminde bir mektup yazdığını, Beatrice'nin adının dokuzuncu sırada yer aldığını belirtir. Dolayısıyla, burada sözü edilen sevgili Beatrice olamaz; şair, mektubu yazdığı sıralarda Beatrice'ye olan aşkını gizlemek için ilk paravan sevgiliden yararlandığını belirttiğine göre, buradaki "sayısı otuz olan" ilk paravan sevgili olmalıdır.

11. **İyi büyücü:** Büyük bir olasılıkla Merlin.

9a

SONETTO: ABBA ABBA CDE EDC

Cavalcanti, Dante'nin şakacı sonesini nazik, ancak alaylı bir şiirle yanıtlar. Provans *tenso*'sunda ("atışma") böyle karşı hamleler yaygındır.

3. **Sevgilimin:** 9 nolu şiirin 9. dizesinde sözü edilen Vanna.
4. **Böyle bir tekneden:** Dante'nin şiirinde sözünü ettiği tekneye (9 nolu şiir, 3. dize) gönderme.
8. **Hızlı bir okçu:** Genellikle Aşk'ı göstermek için kullanılan "okçu" imgesi burada sevgiliyi gösterir.

10

BALLATA MEZZANA: Xyz; a9b9 a9b9; byz

Dante'nin *ballata* biçimini kullandığı ilk şiirdir bu. Şiirin yazıldığı Fioretta ("küçük çiçek") büyük bir olasılıkla Dante'nin *Yeni Hayat*'ta sözünü ettiği ilk paravan sevgili olmalıdır. Provans şiirine özgü geleneklerden biri de, seslenilen sevgilinin adının gizli tutulması, onun yerine bir simge (*senhal*) kullanılmasıydı. Burada da bir *senhal* kullanıldığını kabul edersek, sevgiliyi gösteren simgenin onun adından çiçeklere ilişkin nitelemelere, nitelemelerden ada gidip gelen bir dil oyunu çerçevesinde kurulduğunu görürüz. Bu ilk dil oyununa başkaları eklenir: Çiçeklerle iç çekişler, çiçek tacıyla Aşk tacı, sözcüklerle çiçekler arasında kurulan koşutluklar.

1. Özellikle Floransa'da, bahar şenliği Calendimaggio sırasında kadınlar çoğu zaman başlarına çiçeklerden yapılmış taçlar takıyorlardı. Taç ya da çelenk aşk şiirlerinde sık rastlanan bir izlektir (krş. 1 nolu şiir, 5. dize).
7. Yeni Üslup şairlerinin, özellikle Dante ve Lapo Gianni'nin şiirlerinde sevgiliyle melekler arasında bağlantı kurulur: Ya bu şiirin 6. ve 7. dizelerinde olduğu gibi melekler sevgiliye eşlik ederler ya da sevgilinin kendisi meleğe benzetilir.
9-10. Meleğin "efendisi" Aşk olduğuna göre, burada da dinsel inancın bir aşk teması olarak kullanılması söz konusudur. Melek, gelişi 17. dizede bildirilen efendisinin bir tür habercisi gibidir.
15-17. "Ama" yeni bir durumun başlangıcını gösterir: Meleğin yerini *efendisi* Aşk alır; şimdi sevgiliye o taç giydirecek, böylece ona bütünüyle sahip olacaktır.
21. **Bir başka şiirin giysisi:** Büyük bir olasılıkla bir başka *ballata*'nın melodisi (dolayısıyla ölçü düzeni). Bu tür ödünç almalar oldukça yaygındı. Bir başka yoruma göre, "giysi" Fioretta'nın başındaki tacı gösterir; dolayısıyla, şair şiirini o tacın çiçekleriyle örer.

11
CANZONE: ABbA, BAaB; BCcdD, BDdeE

Bu *canzone* kıtasının seslendiği "hoş çiçek" (15. dize), bir önceki *ballata*'da sözü edilen Fioretta ya da bir sonraki *ballata*'da sözü edilen Violetta olmalıdır.

1. **Kadınım:** Sevgiliye doğrudan seslenme ve genel olarak iyimser ton, Dante'nin gençlik dönemi şiirlerinin tipik özellikleridir.
2. **O soylu kişi:** Aşk. Aşk'ın sevgilinin gözlerinde bulunması, Dante'nin lirik şiirlerinde çok sık rastladığımız izleklerden biridir.
6. **Büyük bir güzelliğin eşlik ettiği:** Aşk'ın çevresini, gözlerinde yaşadığı kadının güzelliği kuşatmıştır.
8. **İlke:** Dante bu sözcüğü felsefi anlamını düşünerek kullanmış olmalı. Skolastik felsefede "ilke" (Lat. *principium*), "kendisinden başka bir şeyin çıktığı temel, köken" ya da "temel neden, ilk neden" olarak tanımlanır.
15. **Hoş çiçeğin:** Giriş notuna bakınız.

12
BALLATA GRANDE: XYYX; ABC, BAC; CDDX

Bu *ballata*'daki Violetta'nın *Yeni Hayat*'ta sözü edilen ikinci paravan sevgili olduğu öne sürülmüştür.

1. **Gölgesinde Aşk'ın:** Büyük bir olasılıkla, Violetta'nın Aşk'ın bir imgesi olduğu kastedilmektedir. "Gölgesinde" sözü Kutsal Kitap'a özgü bir eğretilemedir; Dante *Cennet*'in 22. dizesinde, Cennet'e gönderme yaparken aynı eğretilemeyi kullanacaktır: *l'ombra del beato regno* ("saadet beldesinin gölgesi").
5. **İnsanüstü çehrenle:** Yeni Üslup şiirinde sevgiliye insanüstü özellikler atfedilmesinin bir örneği. Burada bu insanüstülüğün nedeni, sevgilinin Aşk'ın çehresine bürünmüş olmasıdır.
8-9. **Sonra eylemiyle... yarattın:** Skolastik felsefeden esinlenmiş bu imgeye göre, Dante'nin yanan tini, o âna kadar gizilgüç halinde kalan umudu gerçekleştirecek hareketi edinir. Ama ana ilke hâlâ sevgilidir; Dante'nin tini sevgilinin gücünün etki göstermesine aracılık eder.
13-14. Son iki dize iki şekilde yorumlanabilir: "Artık çok geç olduğunda, umursamazlığın yüzünden öldüğümde, üzüntü duyacaksın" ya da "Bana merhamet göster, yoksa ölümünden sonra bir tür sevgililer cehenneminde cezalandırılacaksın."

13
SONETTO: ABBA ABBA CDE DCE

Bir arkadaşlar topluluğuna seslenen sonede, 7 nolu *canzone*'de ("La dispietata mente") olduğu gibi Sicilya Okulu'na özgü bir imge kullanılmıştır: kadının şairin yüreğine resmedilmiş olması. Aşk'ın kendinden emin bir tutumla seveni yönlendirmesi geleneksel bir izlektir. Sonenin tonu, özellikle son dizeler –şiirin sonunda bir iç sesin doğrudan konuşması– Cavalcanti etkisini gösterir. Aşkla acı çekişin birlikteliği (3 ve 4. dizeler) gene aşk şiiri geleneğinden gelen bir anlayıştır; acı çekiş, yüreğin soyluluğunun bir göstergesi olarak görülür.

1. **Beni çekeni:** Aşk.
3-4. Aşk ile acı çekiş arasında bağlantı kurulması aşk şiiri geleneğinin bir parçasıdır; acı çekişin, yüreğin soyluluğunun bir göstergesi olduğu düşünülür.
5-6. Olası ikinci bir yorum: "Yakarın ona, daha sonra göndersin bana, hiddetlenmeden öldüren gücünü." Bir başka deyişle, Dante ya Aşk'ın şimdi kendisini özgür bırakmasını ve daha sonra gelmesini umar; ya da Aşk'ın etkisini daha da çok hissedip ona ilişkin kavrayışını derinleştirmek ister. Çeviride benimsenen yoruma göre: Aşk acı çekişe yol açar (4); insan, aşkı yaşadığı, yani onun yüzünden acı çektiği ölçüde anlar (7-8); Dante aşkı daha derinden anlamayı, dolayısıyla daha çok acı çekmeyi ister (5-6).
11. **Diz çöküyor önünde:** Sevgilinin (zihne çizilen kadının) önünde.
12. **Ve... duyuruyor bana:** Ve Aşk... duyuruyor bana.

14
SONETTO: ABBA ABBA CDE EDC

Bir yolculuğa hazırlanan Dante (burada da, 7 ve 9 nolu şiirlerde olduğu gibi Bologna yolculuğu söz konusu olabilir), Aşk'a "kadınımızdan" söz etmeyi önerir; böylece zihnini kaygı veren dertlerden kurtarabilecek, hatta şimdiden dönüşünü düşünebilecektir. Dante'nin bu dönem şiirlerinde Aşk insanı kaygıdan kurtaran bir iyilik kaynağıdır; sevene acıdan çok sevinç getirir. Dante'nin gençlik dönemine özgü bu iyimser aşk anlayışı Cavalcanti'nin kötümser aşk anlayışıyla belirgin bir karşıtlık oluşturur.

15
SONETTO: ABBA ABBA CDC CDC

Sonenin başlangıcı, özellikle Folgóre da San Gimignano'nun "yılın ayları" üzerine yazdığı sonelerden Şubat ve Eylül ayları üzerine olanlarını;

"haftanın günleri" için yazdığı sonelerden de Cuma günü üzerine olanını anımsatır. Ama üslup, açık olarak Cavalcanti etkisini gösterir ve onun "Beltà di donna e di saccente core"sinden belirgin izler taşır.

16
SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

Bu sone, 11. dizeden de anlaşıldığı gibi, adını bilmediğimiz bir şaire yanıt olarak yazılmıştır. Şiir, acımasız Aşk'a itaati önerir, çünkü Aşk'ın çektirdiği acılar ne olursa olsun, daha sonra sağlayacağı yarar daha büyüktür. Dante'nin "Taş Şiirleri"ndeki (43-46 nolu şiirler) ve özellikle *Cehennem*'in bazı kantolarındaki üslubunu öncelemesi açısından bu şiir son derece önemlidir; çünkü ilk kez bu şiirde Dante'nin az rastlanan, sert seslere dayalı uyakları ve olgunluk dönemine özgü tipik eğretilemeli üslubu kullandığını görürüz. Bu şiire kadar Provans şiiri öykünücüleri aracılığıyla Provans şiirinin izinden giden Dante artık bir başka kaynağa (*trobar clus*) ve onun önde gelen temsilcisine (Arnaut Daniel) yönelir. Nitekim, Dante *Araf* XXVI'da Arnaut'yu övdükten sonra, Guittone'nin izinden gidenleri mahkûm eder; bu övgüyü dile getiren Guido Guinizelli, Arnaut'nun "halkdilindeki en büyük usta olduğunu" ("fu miglior fabbro del parlar materno") söyler. Bunun anlamı, Guittone şiirinin Yeni Üslup tarafından aşıldığı, buna karşılık Yeni Üslup'un da bir yüzyıl önceki Oksitan şiirinin gerisinde kaldığıdır.

7-9. Kalp, Aşk'a yolu açacak, onun geçeceği yolu hazırlayacak; daha sonra Aşk'ın izinden gidecektir. Burada belki de Vaftizci Yahya'nın İsa'ya yolu hazırlamasına bir anıştırma söz konusu olabilir.

O üstün gücü: Aşk'ı.

11. Buradaki örtük sav, dizelerin ancak şair gerçekten âşık ise güzel olabileceğidir; Dante'de bu görüş en ünlü anlatımını *Araf*'ın XXIV. kantosunda (52. dize ve devamı) bulacaktır.

17
SONETTO: ABBA ABBA CDE EDC

Lippo'ya seslenen 5 nolu şiir gibi, Meuccio'ya seslenen bu sone de kişileştirilmiştir; ancak bu kez doğrudan konuşmaz, şairin ona nereye gideceği, nasıl davranacağı ve neler söyleyeceği konusunda verdiği talimatları dinler. Cavalcanti şiirinin önde gelen özelliklerinden kişileştirme, Dante'nin de üzerinde durduğu bir tekniktir (*Yeni Hayat* ve *Şölen*, kişileştirmenin ne anlama geldiğine ilişkin düşüncelerini içerir). Şairin soneden istediği, birkaç kardeşine, yani başka sonelere eşlik etmesidir. Şiirdeki

şakacı ton Dante'nin yalnızca gençlik döneminde rastladığımız bir özelliktir. Şiirin seslendiği Meueeio, kendisi de şair olan Meuzzo Tʻolomei da Siena olmalıdır.

4. Şiir, 5-6. ve 8. dizelerde de, verilen talimat doğrultusunda görgüsünü ortaya koyar.

10. **En değer verdiklerinden birkaçını:** Şiirlerinden bazılarını.

12-14. **İlk armağanı:** Anlaşıldığı kadarıyla, bu soneye eşlik eden bazı soneler; "ilk armağan" sözü başka şiirlerin bunu izleyeceğini gösterir. **Kardeşlerin:** Dante şiirlerini burada olduğu gibi bazen "erkek kardeş" olarak, bazen "kız kardeş" olarak, bazen de "kız evlat" olarak adlandırır.

18
SONETTO: ABBA ABBA CDE DCE

Bu sone, Yeni Üslup şiirinin tipik izleklerini içerir: İnsanüstü nitelikleri olan sevgili ve onun bakışının mucizevi etkileri (Guinizelli); "korku" (Cavalcanti). Ne var ki, gerek izlek, gerek ton, gerek sözcük dağarcığı açısından şiire Cavalcanti etkisinin egemen olduğu söylenebilir.

3-4. Dante sevgilinin anlatılamazlığı, dile getirilemezliği izleğini olgunluk döneminde büyük bir ustalıkla işleyecek, bu izleği *Cennet*'te doruk noktasına ulaştıracaktır.

6. **Yağıyor:** Cavalcanti'nin şiirlerinde kullandığı bu eğretilemeyi daha sonra Dante de sık sık şiirlerinde kullanmıştır.

9. **Yenildiğim yere:** Sevgilinin gözlerinin karşısına.

12-13. Sevgilinin olağanüstü gücü karşısında gözler ve arzu çaresiz kalır.

19
SONETTO: ABBA ABBA CDE DCE

Bu sonede de, bir öncekinde olduğu gibi, Cavalcanti etkisi belirgindir. 1-2. ve 8. dizelerdeki dinsel göndermelerde, dolaylı yoldan da olsa dinsel değerlere bir saldırıdan çok, dünyevi aşkın dinselleştirilmesi (yüceltilmesi) söz konusudur. Sone, Beatrice'ye değil, *Yeni Hayat*'ın XXXV. Bölümü'nde sözü edilen "soylu kadın"a sesleniyor olmalıdır; Dante, bu soylu kadına Beatrice'nin ölümünden sonra rastladığını söyleyecek ve *Şölen*'de onu felsefeyle özdeşleştirecektir.

1-2. İlk iki dize, İsa'nın çarmıhta ruhunu teslim ederken söylediği sözlerden alınmıştır: "Baba, ruhumu ellerine bırakıyorum; ve bunu dedikten sonra ruhunu verdi" (Luka İncili, 23:46).

Tinimi: Burada yaşam tini (*spiritus vitalis*). Cavalcanti'nin tıp ve felsefe alanlarından yararlanarak İtalyan şiirine soktuğu tinler öğretisine göre tinler duyularla duyu nesneleri ve bedenin organlarıyla ruh arasında aracılık işlevi görürler. Burada sözü edilen "yaşam tini" atardamarlar aracılığıyla nabzı ve soluk alıp vermeyi sağlar, böylece bedenin yaşamını korur.

7. **Adını anacak:** Aşk'ın adını anacak.

8. Bu dize İsa'nın "Ey Baba... benim iradem değil, seninki olsun" (Luka İncili, 22:42) sözlerini çağrıştırır.

20

CANZONE: ABC, ABC; CDEdFfEE + CONGEDO: *Sirima*'nın ölçü biçimiyle aynı.

Birçok eleştirmen, Dante'nin bu *canzone*'yi Beatrice'ye duyduğu gerçek aşkı dile getirmek için yazdığı kanısındadır; bazı eleştirmenler, *Yeni Hayat*'ın XXXV. Bölümü'nde sözü edilen "soylu kadın" için yazıldığını; hatta Dante'nin *Şölen*'de açımlamayı düşündüğü alegorik şiirlerden biri olduğunu öne sürerler.

Ana izlek, 19 ve 21 nolu şiirlerde olduğu gibi, kişiliğin parçalanması ve aşkın yol açtığı öteki yıkıcı etkilerdir. *Yeni Hayat*'ın XIII-XVI. Bölümleri'nde Beatrice'nin şairden selamını esirgediği belirtiliyordu; oysa burada Beatrice şairden bakışlarını esirger. "Bellek kitabı" (59. dize) imgesi ve Dante'nin Beatrice'yi gördüğünde hissettikleri de *Yeni Hayat*'la koşutluk gösterir. Ama *canzone*'de, Beatrice doğduğunda Dante'nin "yeni bir duygu" yaşadığı (61. dize) belirtilir, daha sonra şair Beatrice'yi gerçekten gördüğünde, onun bütün yetilerine hükmedeceğini anlar (57-84. dizeler); oysa *Yeni Hayat*'ın I. Bölümü'nde bu iki an birbiriyle iç içe verilir. İlk kıtada (1-9. dizeler) şiirin teması dile getirilir: Dante aşkının yol açtığı acı yüzünden *şimdi* ölümün eşiğine gelmiştir (5-6. dizeler). Daha sonra (10-14. dizeler) ve bir sonraki kıtada, *âşık olma* ânına geri dönüp, Dante'nin çektiği acının nedenini öğreniriz (18-28. dizeler). Üçüncü ve dördüncü kıtada, yaklaşmakta olan ölüm teması işlenir. Beşinci ve altıncı kıta sanki yeni bir başlangıç noktası oluşturur; Dante'nin şimdiki halinden *congedo*'nun son dizelerine kadar bir daha söz edilmez, şimdi zaman olarak *âşık olma* ânından da öncesine gideriz: Sevgilinin doğduğu güne, sonra şairin onu ilk kez gördüğü ve sevgilinin gözlerinin arzulaması durumunda ona âşık olacağını fark ettiği güne (84. dize). "Gözler"den söz edilmesi, 7-23. dizelerdeki sevgilinin gözleri temasını anımsatır. Dolayısıyla, şiirde za-

man beş kesit halinde verilir; bunların sunuluş sırası şöyledir: 5 (şimdi) – 3 – 4 – 5; 1 – 2 – 5.

Şiirin kurgusu gibi öğretisi de son derece incelikli ve karmaşıktır. Cavalcanti'de ve onun etkisiyle yazılan şiirlerde psikolojik ve fizyolojik ayrıntılar dönemin biliminden alınır; ama çoğu zaman bilimsel kökenli bu malzeme –yürek, ruh, zihin, tinler, iç çekişler, vb.– büyük bir özgürlükle kullanılır.

4-7. Şair son iç çekişin soluğunun yüreğinde toplandığını, bir başka deyişle ölmekte olduğunu hissetmektedir.

12-13. **Başlattıklarında... ölümümü:** Aşkı bakışlar başlatır; bu aşkın şiddeti şairi ölüme götürecektir.

19. **Onun:** "Güzel kadının" (17. dize).

21. **Aşk'ın sancaklarıyla uzaklaştılar:** "Onun gücü sayesinde" (19), "tutsak düştüğünü" (20) ve "utkulu görünüşleri" (21) gibi savaşa özgü imgeler çerçevesinde, gözlerin de Aşk'ın sancakları ardında uzaklaştıkları belirtilir. Açımlamak gerekirse: Güzel kadın, gözlerini şaire dikip onu kendisine âşık ettiğini fark ettikten sonra, kendisini şaire göstermez artık.

24-27. Ölümsüz ruh, yüreğin temsil ettiği bedeninin ölmekte olduğunu görmektedir. Dante, *Şölen*'in son şiiri "Le dolci rime"nin 123. dizesinde de ruh-beden birlikteliğini evlilik olarak nitelendirir; geçici bir evliliktir bu, çünkü aynı şiirin 137. dizesine göre ruh daha sonra yeniden Tanrı'yla evlenecektir. Yürek, bedensel yaşamın ana organı olduğu için, bu bağlamda genel olarak bedeni gösteriyor olabilir.

34. **Yaradanı:** Bir yoruma göre Aşk değil Tanrı. Ama 38-39. dizeler bu yorumla çelişiyor gibidir (ayrıca, 70. dizeye ve o dizeye ilişkin nota bakınız).

35-37. 24-27. dizelerle ilgili nota bakınız. Ruh, bedendeki son sığınağına, yaşam tinlerinin bulunduğu yüreğin ortasına çekildiği için –55. dizedeki "çok zayıf düşmüş hissetme gücüm"ün nedeni budur– beden de son anlarını yaşamaktadır.

38-42. Güçlü kişileştirme şiirsel olduğu kadar, bilimseldir de. "Ağlayan tinler" 37. dizedeki "yaşam"ı temsil eder.

43-44. Sevgili ile görüntüsü arasında 7 nolu şiirin 20-26. dizelerinde gördüğümüz özenli ayrım burada da karşımıza çıkar; bu ayrım daha sonra da vurgulanacaktır (80-84. dizeler).

49-51. **Ölümcül gözlerini:** *Yeni Hayat*'ta da Beatrice'nin bakışı Dante'nin yaşamı açısından bir tehlike oluşturur (XIV, 5-6) ve Beatrice orada da şairle alay eder (XIV); ama orada bu dizelerin betimlediği denli katı bir acımasızlıktan asla söz edilmez.

57. Trubadur şiirinde, ilk bakışta aşk da, aşkın çocuklukta, hatta şairin doğduğu anda başlaması da sıkça rastladığımız izleklerdir. Ama Dante bunların hepsini aşar: Aşkı sevgilisinin doğduğu gün, onu görmeden ve kendisi de çocukken başlamıştır!

59. **Bellek kitabında:** Dante, *Yeni Hayat*'ın başında da aynı imgeyi kullanır.

66. "Bellek kitabı" eğretilemesine bağlı olarak bu söz "yanılmıyorsam, doğru hatırlıyorsam" anlamına gelir.

67. **Büyük tin:** Yürekte bulunan "yaşam tini."

69. **Onun için:** Tin için (bkz. 67. dize).

70. **Dünyayı devindiren:** 34. dize göz önünde bulundurulduğunda, burada Aşk'tan değil, Tanrı'dan söz ediliyor olmalıdır.

74. **En soylu yeti:** Anlama yetisi.

79. **Diğer yetiler:** Ruhun öteki güçleri.

81. **Güzel görüntü:** Sevgilinin gerçek varlığı ile "görüntüsü" arasındaki geleneksel ayrıma bağlı olarak "sevgilinin imgesi" (ayrıca bkz. 43-44. dizeler).

85. **Genç kadınlar:** Şairin, sevgiliden yalnızca ona layık başka kadınlara söz etme kuralına bağlı kalarak 73. dizede de seslendiği "kibar kadınlar."

21

CANZONE: ABC, ABC; CDeeFEGG + CONGEDO: ABCBDDEE

Yeni Hayat'a alınmamış şiirler arasında Beatrice'nin adından açıkça söz eden (14. dize) bu *canzone*, Provans şiiri geleneğine uyarak Beatrice'yi sevenin ölümüne yol açan acımasız kadın şeklinde sunar. Sevginin "acı", "acı çekiş", "ölüm" gibi niteliklerle anılmasına ve ruhun bedenden ayrılmasından söz edilmesine rağmen, şiirin özellikle Cavalcanti etkisi gösterdiği söylenemez, çünkü şiirde tinler, zihin, kişileştirilmiş iç çekişler, ruhun dramlaştırılması, diyalog, incelikli bilimsel artalan, vb. yoktur.

1. **Son ölüme:** "Ölüm denen sona", "ölümün eşiğine."

3. **Bir zamanlar... tutanın:** Sevgilinin.

4. **Işığı almış... ve alıyor:** Özne, 1. dizedeki "elemli aşk"tır.

5. **Yıldızdan:** Beatrice'nin gözlerinden yansıyan ışıktan.

6. **Onun yüzünden:** Yıldız, bir başka deyişle Beatrice'nin gözlerinden yansıyan ışık yüzünden.

7. **Gizli tuttuğum:** Saraylı aşkının kurallarından biri de, aşkın etkilerinin başkalarından gizlenmesiydi; "paravan" sevgililere başvurma gereksinmesi buradan kaynaklanıyordu.

9. **O ateşin:** Aşk ateşinin.

14. Burada bir söz oyunu söz konusudur. Dante, *Yeni Hayat*, XIII, 4'te "adların şeylerin sonucu olduğunu" (*nomina sunt consequentia rerum*) belirtir. Buna göre "mutlu kılan" anlamındaki Beatrice adının şairi mutlu kılması gerekir; oysa Beatrice şairi ölüme sürükler.

15. **O tatlı ad:** Beatrice.

21-22. Taş Şiirleri'nin (43-46 nolu şiirler) habercisi iki dize.

27-28. Sevgilinin verdiği zevk ile Tanrı'nın Cennet'te vaadettiği zevki karşılaştıran şair, açıkça ilkini ikincisine yeğlediğini belirtir. Böyle bir karşılaştırmanın yer aldığı Giacomo da Lentini'nin "Io m'aggio posto in core" şiiri büyük bir olasılıkla Dante'nin şiirinin de kaynağını oluşturur.

29-31. Şair ölümden sonra Cehennem'e gideceğini varsayar, ama umurunda değildir, çünkü aşkın ona verdiği sevincin anısıyla büyülenmiştir.

32-34. Bu dizeler, bir önceki düşünceyi daha da geliştirir: Cehennem'den korkmak için herhangi bir neden yoktur, çünkü Dante'nin bedeni öldüğünde ruhu Tanrı'nın huzuruna yalnız gitmeyecektir; ruhuna şairi öylesine sıkı "sarmış" olan aşk eşlik edecektir.

Her nedeni anlayan: Tanrı.

35. "Ve O (Tanrı) bağışlamazsa (ruhun) günahlarını."

39. **Uğruna yola çıktığının:** Uğruna yaşamdan ayrıldığı kadının.

41. **Onu yitirdiysem:** "Beatrice'nin lütfundan yoksun kaldıysam. . ." Özgün metindeki "onu" adılı eril olduğu için, doğrudan Beatrice'yi gösteriyor olamaz.

43. Şairin *canzone*'ye seslendiği geleneksel *congedo* bölümünde Dante ölüme seslenir.

49. **Yanılgıdan:** "Yanılgı" şeklinde karşıladığımız İtalyanca *errore* sözcüğü metnin yazıldığı dönemde "belirsizlik", "kuşku", hatta "kaygı", "ıstırap" gibi anlamları da içeriyordu.

22
SONETTO: ABAB ABAB CDC DCD

Bu sonenin yazılma nedeni, bir şenlik için bir araya gelmiş bir kadınlar topluluğudur. Şiirde Azizler Yortusu gününe gönderme yapıldığına göre (2. dize), burada *Yeni Hayat*'ın XIV. Bölümü'nde sözü edilen toplantı söz konusu değildir (*Yeni Hayat*'ta kadınların evlenen arkadaşları dolayısıyla bir araya geldikleri belirtiliyordu). Şiirde en yaygın Yeni Üslup temaları kullanılır: Kadınlar grubunun başındaki sevgilinin (Beatrice?) öteki kadınlara erdeminin ışığını saçması, şairin kurtuluşuna aracılık etmesi ve bu amaçla gökyüzünden yeryüzüne inmiş olması. "Aşk'ın eşlik ettiği kadın" imgesi *Şölen*'de de (II, II, 2) vardır ve orada "soylu kadın"ı (felsefe) gösterir.

2. **Azizler Yortusu günü:** 1 Kasım.
3. Büyük bir olasılıkla Beatrice.
4. Aşk konulu tasvirler geleneğinde, Aşk sevgilinin "sağ yanında" resmedilir.
8. **Meleğin sureti:** Aşk'ı gösterebileceği gibi, Yeni Üslup şiirindeki sevgili-melek benzetmesi de söz konusu olabilir.

23
SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

Bu sone, *Yeni Hayat*'ta yer alan "Voi che portate la sembianza umile" gibi, babasının ölümü dolayısıyla büyük bir acı içinde olan Beatrice için yazılmıştır. Dante, gözü yaşlı Beatrice'yi ziyaretten dönen kadınların aralarında Beatrice'den ve çektiği acıdan söz ettiklerini duymuş, onlara bir şey sormaya cesaret edememişti; bunun yerine, bu kadınlar grubuyla "hayali" konuşmasını *Yeni Hayat*'taki iki şiirinde aktarmıştı: Kadınlara olanları sorduğu "Voi che portate" ile onların yanıtını içeren "Se' tu colui c'hai trattato sovente". Buradaki sone, *Yeni Hayat*'taki sonelerden ilki "Voi che portate"nin bir ilk hali, işlenmemiş biçimi gibidir.

24
SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

Bu sone, *Yeni Hayat*'taki "Voi che portate" ya da bu derlemedeki 23 nolu sone "Onde venite" ile gene *Yeni Hayat*'taki "Se' tu colui"nin tamamını içerir. İlk iki dörtlükte şairin sorusu yer alır; sondaki iki üçlükte de kadınların yanıtı. Bu sonede, aşk acısından mahvolmuş, tanınmaz hale gelmiş seven gibi, sevilen kadının da çektiği acı yüzünden tanınmaz halde olduğu belirtilir. Yüreğe resmedilmiş sevgili (3. dize) imgesi Sicilya Okulu şiirinden, özellikle Giacomo da Lentini'den alınmıştır.

1. Özgün metin göz önünde bulundurulduğunda, birinci dize, kadınlar topluluğunun Beatrice'ye acıması anlamında da yorumlanabilir, kendilerinin üzüntülü olmaları anlamında da.
7-8. Yeni Üslup şairleri sevdikleri kadını bir kadınlar topluluğu içinde göstermekten hoşlanırlar. Sevgili, çevresindeki öteki kadınlara güzellik, çekicilik, vb. saçar. Özellikle Dante şiirlerinde sevgiliden yayılan bu ışıltının ahlaksal ya da ruhsal yönünü vurgular.
9-14. Kadınlardan biri ötekiler adına konuşarak şairi yanıtlar.

25
SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

Bu sonenin içeriği, *Yeni Hayat*'ın XXII. Bölümü'ndeki "Donna pietosa" şiirinin içeriğiyle koşutluk gösterir: Sevilen kadının öleceğinin önceden hissedilmesi.

1. Ortaçağ şiirinde sıkça görüldüğü gibi, Karasevda kişileştirilmiştir; aynı şey, ona eşlik eden "Keder" ve "Öfke" (4. dize) için de geçerlidir.
6. **Bir Yunanlı gibi:** "Kibirle", "mağrur bir tutumla." On üçüncü ve on dördüncü yüzyıl İtalya'sının yazılı kaynaklarında, Yunanlıların kibirli, mağrur tutumuna ilişkin sayısız gönderme vardır.
9. **Yeni... bir giysi:** Duruma uygun bir giysi (yas giysisi).

26-28a

Forese Donati, Simone Donati'nin oğlu, Siyah Guelfoların başına geçecek olan Corso Donati'nin ve Dante'nin *Cennet*'te Ay göğüne yerleştirdiği Piccarda'nın kardeşidir; Temmuz 1296'da ölmüş, aynı ayın 28'inde Santa Reparata'ya defnedilmiştir. Forese aynı zamanda Dante'nin eşi Gemma Donati'nin uzak akrabasıydı. Dante, *Araf* XXIII'te boğazına düşkünler arasına yerleştirdiği Forese'yle karşılaşmasını büyük bir duygu yüküyle anlatır.

Dante'yle Forese arasındaki bu *tenzone* ("atışma"), geç Ortaçağ dönemine özgü bir edebiyat türüdür. Tıpkı aşk şiirleri gibi, bu şiirler de türe özgü içerik, dil ve üslup özellikleri gösterirler. Dinsel metinler bir yana bırakılacak olursa, erken dönem İtalyan edebiyatı iki ana çizgide ilerler. Bir yanda çoğunlukla tensellikten arınmış aşkı ya da ahlaki temaları işleyen, "seçkin" şiir diliyle (sözcük dağarcığı açısından son derece seçici, "entelektüel" ve soyut; biçim ve sözdizimi açısından bölgelerüstü bir ideali hedefleyen bir dil) yazılmış yüksek edebiyat; öte yanda aşka saldıran ya da tensel aşkı yücelten, idealistlikten uzak temalar üzerine yazılan, sövgüyü neredeyse bir uzmanlık haline getiren, "yerel" sözcükler ve biçimlerden yararlanan, somut, özgül, çoğu zaman kaba sözcüklere yer veren, konuşma diline özgü bir çarpıcılığa ulaşmayı amaçlayan, gene de türün belirli gereklerini yerine getiren (dolayısıyla, aynı derecede üsluplaştırılmış, "kurumsallaşmış") şiirler vardır. Önemli olan nokta, bu iki geleneğin de "edebiyat" kapsamında görülmesi ve dönemin edebiyat kuramında tanınmasıdır. Dante, *Halkdilinde Belagat*'ta bu iki türde hangi konu, dil, üslup ve ölçü biçimlerinin kullanılabileceğini belirtir ve yüksek edebiyata özgü *stilus tragicus* ("trajik üslup") ile ikinci çizgiye özgü *stilus comicus*'u ("komik üslup") birbirinden net olarak ayırmak gerektiğini yazar. Dante burada denediği "komik üslup"u daha sonra *Ilahi Komedya*'da büyük bir ustalıkla kullanacaktır.

26
SONETTO: ABAB ABAB CDE CDE

1-2. Dante, Forese'nin eşiyle ilişkileri konusunda alaycı, oldukça incitici bir imayla "saldırıya geçer" ve bu imayı sone boyunca sürdürür. Forese'nin eşinin adının Nella olduğunu Dante'nin Forese'yle karşılaşmasını anlattığı *Araf* XXIII, 87'den öğreniyoruz; burada Forese, hem Nella'nın dinine olan bağlılığından ve erdeminden söz eder, hem de onu çok sevmiş olduğunu söyler. Dante *Araf*'ın bu bölümünü biraz da bu sonelerde Forese'ye söylediği ağır sözlerden duyduğu pişmanlıkla yazmış olmalıdır.

Bicci'nin (Forese adı): Bağlamdan anlaşıldığı kadarıyla Bicci, Forese'nin lakabıdır. Forese'nin ailesinde Bicci adlı birisi daha olsa gerektir; çünkü Dante bir sonraki sonesinde (27 nolu şiir) Forese'den "genç Bicci" şeklinde söz eder.

4. Dante'nin yaşadığı dönemde kaynağını Aristoteles fiziğinden alan yaygın kanıya göre, dağ billuru kuzey ülkelerinde son derece soğuk koşullarda suyun donmasıyla oluşuyordu.

5. Dönemin metinlerinden yazın üşütmenin geleneksel bir hakaret olduğu anlaşılmaktadır.

8. Forese'nin eşini "yeterince sarmadığı" anlamında müstehcen bir gönderme.

10. **Yaşlılıktan:** Özgün metinde "per omor' vecchi"; bir başka deyişle "yaşlı vücut sıvılarından". Ortaçağ'da da geçerliliğini koruyan eski fizyoloji anlayışına göre, insan vücudundaki dört sıvının –kan, balgam, safra ve kara safra– yoğunluk dereceleri kişinin fiziksel ve zihinsel özelliklerini belirliyordu.

11. **Yuvada:** "Yatakta". Dönemin anlayışına göre cinsel ilişki aşırı "vücut sıvıları"ndan arınmayı sağladığı için sağlık açısından önemliydi. Sonraki sonelerden anlaşıldığı kadarıyla, Forese iktidarsızlıkla değil, geceleri sokaklarda dolaşıp karısını ihmal etmekle suçlanmaktadır.

13. **Üç beş kuru incire:** Çok küçük bir çeyizle.

14. **Kont Guido:** Ya Casentino'lu Kont Guido'lar soyunun kurucusu "yaşlı" Guido ya da 1293 yılında ölen "genç" Guido.

26a
SONETTO: ABBA ABBA CDE ECD

1-2. Forese, Dante'nin sonesindeki imayı görmezlikten gelerek, söylenenleri yoksulluğuyla alay edilmesi şeklinde anlar. Forese'nin yanıtından yoksulluğunu kabul ettiği görülür ve Dante'yi küçük düşürmek için babasının ya da babası adına Dante'nin karıştığı bir yolsuz-

luğu anlatır. Ama tam olarak hangi olaya gönderme yapıldığı açık değildir.

3. Bir başka deyişle, Dante'nin ima etmiş olduğunun aksine, geceleyin değil, hayaletlerin dışarıda dolaşabileceği bir saatte.

8. **Alighieri:** Dante'nin babası, Bellincione'nin oğlu Alighiero; Dante ailesi Alighieri soyadını onun babasından (Dante'nin büyükbabasından) alır. Dante'yle ilgili en erken tarihli belge (1283), bu tarihte babasının ölmüş olduğunu gösterir.

10. "Süleyman düğümü" (İt. *il nodo di Salomone*), dönemin İtalyanca'sında karmaşık bir iş, durum ya da olayı göstermek üzere yaygın olarak kullanılan bir deyimdir; ama burada tam olarak neye gönderme yaptığı belli değildir. Olası iki açıklama getirilebilir: (*a*) Dante'nin babasının tefecilik yapmış ve bu uğraşı sırasındaki bir borcunu ödemeden ölmüş olması; (*b*) Dante'nin, babasının uğradığı bir haksızlığın öcünü henüz almamış olması. 28a nolu şiirin 1-4. dizeleri ikinci olasılığın daha güçlü olduğunu ortaya koyar.

11. Forese, uğursuzluğu savuşturmak için haç çıkarır; ek bir önlem olarak da yüzünü doğuya döner. Tanrısal kayranın doğudan geldiğine inanıldığı için, yüzünü doğuya dönme dönemin yaygın âdetlerindendir.

12. **O:** Alighieri (Dante'nin babası).

12-13. **Hatırı için Dante'nin, çöz beni:** "Oğlum Dante beni çözmeyeceği için, onun hatırı için sen yap bunu."

14. Forese "görev"ini tamamlamadan evine geri döner.

27
SONETTO: ABAB ABAB CDE CDE

1-2. Dante, Forese'nin kullandığı "düğüm" imgesini alır ve bununla onun boğazına düşkünlüğü temasını gündeme getirir; Araf'ın altıncı katında Forese'nin arınacağı günahtır bu.

Süleyman düğümü: "Seni bağlayan çözülmez düğüm, kötü alışkanlık. . ."

Genç Bicci: Büyük bir olasılıkla, Forese'yi ailesinin aynı lakapla anılan daha yaşlı bir üyesinden ayırmak için kullanılmıştır.

4. Dante, epey yoğunlaştırılmış bir anlatımla şunu dile getirir: Koyunun derisi parşömene dönüştürülecek, Forese'nin borçlarının kaydedildiği yasal belge olarak kullanılacak, borçlarını ödeyemediğinde de hapse düşmesinin aracı olacaktır.

5. **San Simone'ye daha yakın yaşarsın:** Forese'nin evi Floransa'nın S. Pier Maggiore mahallesinde olmakla birlikte, şehrin ana hapisha-

nesinin bulunduğu mahalleye adını veren San Simone kilisesine de epey yakındı; dolayısıyla "daha yakın" sözü "içeride, hapiste" anlamına gelmektedir.

9. **Mesleğin:** Dante'nin üçüncü sonesinde açıkça belirteceği üzere "hırsızlık mesleği."

13. **Uğraşına ara verdiren:** Forese hapse atıldığı ya da kaçmak zorunda kaldığı için "tıkınma" uğraşına ara vermek zorunda kalacaktır.

14. **Stagno'lar:** Stagno'lar, dönemin yakalanıp idam edilen ünlü hırsızlarından olmalılar.

27a
SONETTO: ABBA ABBA CDE CDE

Forese yeniden yoksulluk suçlamasını gündeme getirir.

1-2. **Git San Gallo'ya borcunu öde:** Şehrin San Gallo kapısı dışındaki ünlü Santa Maria hastanesi (burada hem hastalar tedavi ediliyor, hem de yoksullara yiyecek ve giysi dağıtılıyordu). Forese, Dante'ye aldığı yardımların karşılığı olarak hastaneye borçlu olduğunu söyler.

3-4. Forese'nin söylediğine göre, hastanenin dostları geçen kış Dante'nin oradan aldığı giysilerin ve (yiyeceğin?) fazlalığı karşısında endişeye kapılmışlardır.

7. **Altrafonte Şatosu:** Anlaşıldığı kadarıyla, Arno nehrinin kuzey kıyısında, Ponte Vecchio'nun yanında bulunan bu şato Dante'nin yardım aldığı bir başka yerdir.

9. Dante'nin babasının ikinci evliliğinden olan çocukları Gaetana (şiirde "Tana") şairin üvey kız kardeşi, Francesco ise üvey erkek kardeşidir. Dizenin anlamı, Dante'nin yalnızca bu akrabalarından medet umabileceği ve ima yoluyla onların yardımlarıyla yaşadığıdır.

11. Belluzzo, Dante'nin amcasıdır. Forese, onun zor durumda olduğunu belirtmektedir; ne var ki, Belluzzo'nun durumuyla ilgili Forese'nin dizesi dışında herhangi bir kaynak günümüze ulaşmamıştır.

12. **Pinti düşkünler yurdu:** 1065 yılında S. Pier Maggiore kilisesi yanında kurulan bir hastane. Bu kurumun hamileri Donati'lerdi; dolayısıyla, kendisi de Donati'lerden olan Forese'nin öngörüsü –Dante'nin sonunda orada dilencilik etmek zorunda kalacağı– iğneleyici bir anlam taşır.

14. **Üç kişiden biri:** Burada üç sayısının Dante'nin öteki dilencilerle sırasını bekleyeceği dışında özel bir anlamı olmasa gerek.

Üzerinde yeleği: Şairin üzerinde yeleği dışında giyecek bir şeyinin olmaması bir yoksulluk ve düşkünlük işaretidir.

Alighieri: Burada Dante'nin babası değil kendisi kastedilmektedir; soyadının kullanılması şairi daha çok utandırmak içindir.

28

SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

1-4. Dante bu mektuplaşmadaki üçüncü ve en ağır hakaretleri içeren sonesinde 27 nolu şiirdeki boğazına düşkünlük (3. dize) ve hırsızlık (4-8 ve 13) suçlamalarını yineler, buna bir de gayri meşruluk suçlamasını ekler (1-2 ve 11).

Tessa Hanım: Simone Donati'nin eşi, Corso ve Forese'nin annesi. Dönemin öykülerinden birinde evlilik dışı ilişkilere girdiği belirtilir.

Tessa: *Contessa* adının kısaltılmış hali. Bu dönemde yeterince yaygın adlardan.

5-8. İkinci kişiden üçüncü kişiye geçiş, küçümseme etkisini artırır.

7. **Yüzü yaralı:** Dönemin belgelerinden hasmın kişisel itibarını zedelemek için yüzünü yaralama yoluna başvurulduğu bilinmektedir.

9. **Birisi de:** Simone Donati, Forese'nin babası.

10. **O:** Forese.

11. Katolik öğretiye göre, İsa görünürdeki babası Yusuf'un değil, Tanrı'nın oğludur.

12-14. Dante okura seslenen bu sonuç bölümünde, Forese'ye ilişkin olumsuz görüşünün kapsamını genel olarak Donati'leri (*soyları gereği*), özel olarak da Bicci ve erkek kardeşlerini (Corso ile Sinibaldo) içerecek şekilde genişletir. Dante, üç kardeşi de hırsız olarak niteler ve "çaldıklarıyla" eşlerine karşı utanç verici bir şey yaptıklarını belirtir. Bu son imanın anlamı nedir? Belki de Donati kardeşlerin eşlerini ihmal etmeleri, başka yerlerde sefa sürerek onlara birer eş gibi değil birer akraba gibi davranmaları, bu ihmallerinin bedelini de çaldıklarıyla ödemeleri söz konusudur. En azından Corso Donati'nin kötü ünü dönemin Floransa kayıtlarında ayrıntılı olarak verilir.

28a

SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

Forese, 26a nolu şiirde Dante'nin babasına yönelik kusurundan ima yoluyla söz etmişti; şimdi bu kusura açıklık getirir: Dante, bir para alışverişinde babası Alighiero'ya yapılan haksızlık karşısında korkak davranmış, babasının öcünü almamıştır. Suçlamanın niteliği konusunda bunun dışında bir şey bilmiyoruz. Bu para alışverişinin tefecilikle ilgili bir yönü olabilir (Dante'nin babasının tefecilik yaptığı bilinmektedir), ama Forese'nin suçlaması Dante'nin babasından çok, Dante'ye yöneliktir.

1-2. Bu dizeler iki anlama gelebilir: "Babanın kim olduğu besbelli, çünkü sen de onun gibi korkağın tekisin" ya da "Sen de piç olduğunun

farkında olmalısın, çünkü hiçbir oğul babasının öcünü almaktan geri durmazdı."

4. **Geçen günkü:** Bu söz açıkça ironiktir ve anlamı şu olmalıdır: "Öç alacak çok vaktin vardı." Daha önce belirtildiği gibi, Alighiero 1283 yılından önce ölmüştü; bu "atışma" büyük bir olasılıkla en az on yıl sonra yazılmıştır.

5. "Suçu sen işlemiş olsaydın ve gerçekten ağır bir suç söz konusu olsaydı bile. . ."

6. **Gereği yoktu... barışmanın:** Hasmın ailesinin öteki üyeleriyle bu kadar çabuk barışmanın gereği yoktu.

7. Bu dize "ama öyle doldurmuşsun ki pantolonunu" şeklinde de okunabilir; dize böyle yorumlandığında, Dante'nin korkaklığına ilişkin kaba bir gönderme söz konusu olacaktır.

12-14. **Korkaklığına bel bağlayanların:** Büyük bir olasılıkla: "Korkaklığına güvenip sana hakaret etmekten geri durmayanların."

Bir darı getir de bana: Belirgin olarak, darı taneleri sayı saymada kullanmak içindir. Bu sözü, ondan önce söylenenle bağlantılı görmek mümkündür: "Adlarını sayabilirim korkaklığına bel bağlayanların; evet ama, sayıları çok fazla. Sayabilmem için darı gerekir bana." Ama çeviride de verilen anlam daha doğru olsa gerek: "Yeter artık, bu 'atışma'yı bitirip hesabı kapatalım: bir darı getir de hesabı görmeme yardımcı olsun."

29

BALLATA GRANDE: XYYX; ABAB, BCCX

İlk bakışta bu *ballata*'daki izlekler geleneksel aşk şiirinin izlekleridir: Sevilen kadının küçümseyiciliği; sevenin duyduğu korku (6. dize) ve titreme (28. dize); Aşk'ın sevilen kadının gözlerinde bulunması. Ama şiirde sıradışı iki öğe vardır: Şiirin sonunda, arzunun gücünün bu küçümsemeye üstün geleceği belirtilir ve kadının gözlerini başkalarından sakınmasının gerekçesi olarak, bir aynaya bakareasına kendisine bakması gösterilir. Benzeri bir izleğin yer aldığı *Araf* XXVII'de, derin düşünmeye dayalı yaşamı temsil eden Rachele'nin aynanın karşısından hiç ayrılmadığı belirtilir. Ama aynı izlek daha önce *Şölen*'deki "Le dolci rime"nin 18-20. dizelerinde de karşımıza çıkar: "quel signore / ch'a la mia donna ne li occhi di mora, / per ch'ella di se stessa s'innamora" ("kadınım kendisine âşık olduğu için / onun gözlerinde yaşayan / o efendi"). Dante, *Şölen*'de (IV, II, 18) şu açımlamada bulunur: "Felsefeyle uğraşan ruh yalnızca hakikati düşünmekle kalmaz, düşünmenin kendini ve bunun güzelliğini de düşünür". Bütün bunlar, bu *ballata*'yı alegorik olarak okumamız gerektiği-

ni ortaya koyar: Sevgili, felsefe; kendisine bakması ise düşünmedir. Amansız tutumu bilimin zorluğunun göstergesidir; ona ulaşmak zordur, ama azim gösterenler sonunda çabalarının karşılığını alacaklardır.

1. **Siz... Aşk'tan:** "Aşk'tan söz edecek seçkinliği, soyluluğu olan, dolayısıyla ondan söz etmeye hak kazanmış kimseler."
3. **Küçümseyen bir kadın:** Alegorik olarak felsefe (giriş notuna bakınız).
9. **Tatlı suret:** Aşk.
10. **Soylu ruh:** Aşka doğası gereği eğilim gösteren ruh. Guinizelli'nin "Al cor gentil" şiirinde geliştirdiği ve Tatlı Yeni Üslup şairlerinin benimsediği bu anlayışı Dante en uç noktasına vardırmıştır.
Merhamet!: Saraylı âşığın dilinden düşürmediği yakarış.
11. **Öyle güçlü ki:** Dokuzuncu dizedeki "tatlı suret"e gönderme.
12. **İç çekişlerini:** Istırabın ya da arzunun yol açtığı iç çekişler.
13. **Sanki şöyle diyor:** Özne, 3. dizedeki "küçümseyen kadın", alegorik açıdan da felsefedir.
15. **Soylu efendi:** Aşk.
16. Aşk'ın kişiyi oklarıyla vurup âşık etmesi, kaynağını Ovidius'tan alan geleneksel bir izlektir.
28. **O küçümsemeye karşı:** Şiir, baştan beri işlenen temanın ana öğesiyle (bir başka deyişle, felsefeye, "küçümseyen kadın"a yaklaşmanın zorluğunun bir kez daha dile getirilmesiyle) sona erer.

30

CANZONE: Aa5 a3 BbcD, Aa5 a3 BbcD; dEeFGgF

Şölen'in yazılmamış bölümlerinden biri için yazıldığı hemen hemen kesin olan bu şiir, saraylı aşkına özgü değerler bütünü içinde en önemli nitelik olan "çekicilik"in (İt. *leggiadria*) yanlış anlaşılmasına karşı bir polemiktir. Şiirin yedi uzun kıtasını şu bölümler oluşturur: Şairin neden aşk dışında bir konuyu işlediğini alegorik açıdan dile getiren girift bir giriş bölümü (*proemio*); çekicilik hakkındaki yanlış kanıları çürüten iki kıta; sonra çekiciliğin gerçek tanımını veren üç kıta ve bu olumlu niteliğe sahip insanın özelliklerini dile getiren son kıta. *Canzone*'de karşı tarafın görüşünü sunma girişimi yoktur; çürütme, kendilerini çekici görenlerle alay edilmesi ve onların aşağılanması biçimini alır.

4-6. Dante'nin "Voi che savete ragionar d'Amore"de (29 nolu şiir) sözünü ettiği sevgilinin "küçümsemesi"ni aşma; bir başka deyişle, felsefe çalışmalarında karşılaştığı bazı güçlüklerin üstesinden gelme ko-

nusundaki başarısızlığı. Şiirde, bu başarısızlığın Aşk'ta acıma duygusu yarattığı belirtilir; elbette, burada "Aşk" bilgelik ya da hakikat aşkıdır. Aşk'ın Dante'nin düş kırıklığı karşısında duyduğu acıma, Aşk'ın –yani felsefenin, özellikle de metafiziğin– onu bırakmasının doğrudan nedeni olarak gösterilir. Bu durum, Dante'nin "ahlak konulu" iki *canzone* yazmasına –biri bu şiir, öteki *Şölen*'deki üçüncü *canzone* "Le dolci rime"– vesile olmuştur.

15-16. Çekicilik, şiirin daha sonraki kıtalarında dile getirilecek olan kendine özgü değerlerin yanı sıra, erdemli kişiyi açığa çıkarma, gösterme gibi bir güce de sahiptir.

17. Dante çekicilik ile erdem arasındaki yakın bağı gösterebilirse, Aşk'a layık olduğunu ortaya koyacaktır; bunun yolu, çekiciliği savunmak, onu 2. ve 3. kıtada sözü edilen sözde çekici niteliklerden ayırmaktır. Böylece çekicilik Dante'yi felsefenin "biçimi" olarak, hatta insanı insan olmayandan ayıran arzu olarak görülen Aşk'a salık verecektir: Dante'ye göre insana özgü aşkın nesnesi "hakikat ve erdem"dir (bkz. *Şölen*, III, III, 2 ve 11; *Cehennem* XXVI, 118-120).

20-38. Çekiciliğe ilişkin ilk yanılgı, onun tensel zevklere ve dış süslere yönelik aşırı savurganlık olduğu görüşüdür.

22. **İyilerin olduğu yere:** Bilge kişilerin zihnine ya da belleğine (23-24. dizeler).

29-30. **Aldanışlarına. . .:** Kendilerini ve başkalarını aldatmalarına.

39-57. Çekicilik konusundaki ikinci yanlış kanı, onun gösterişe dayalı neşeden, sahte tutumlardan ve kaba cinsel zevklere kendini bırakmadan ibaret olduğudur.

49. **Aşkı bilen bir kadına:** Yeni Üslup anlayışı çerçevesinde, aşkı bilen kadınlar, soylu, seçkin, kibar kadınlardır.

53. **Hırsız gibi:** Bir başka deyişle, gizlice.

54. **Kaba zevklerin:** Soylu olmayan, şehvete dayalı zevkler.

55-57. Değişik şekillerde yorumlanan bu dizelerin anlamı şu olsa gerektir: "Erkekler, Âdem'in mazeretine sığınıp (Tekvin 3:12) suçu kadınlara atmamalıdırlar; kadınların çekiciliklerinin büyük bir bölümünü yitirdikleri doğru ise de, hayvanlara dönüşecek, hayvanlar gibi davranılmayı hak edecek denli yitirmemişlerdir bu niteliklerini."

58-69. Çekiciliğe ilişkin hatalı görüşler gözden geçirilip eleştirildikten sonra, bu niteliğin gerçek doğasının ne olduğunu açıklamaya sıra gelmiştir. Dante, yaşadıkları çağın böyle bir açıklamaya uygun olmadığını belirtir (58-60. ve 69. dizeler), ama iki neden onu bu girişimde bulunmaya yöneltmektedir: (*a*) canlı, ete kemiğe bürünmüş halini gördüğü için çekiciliğin ne olduğunu gerçekten bilmektedir (61-63); (*b*) bu konuda

sessiz kalmak onursuzluk olacaktır (64-66). Dante, bu andan başlayarak şiirinin daha "incelikli dizeler"den oluşacağını belirtir.

58. Yaşanılan dönemdeki uyumsuzlukların suçu yıldızlardadır. Dante, 47 nolu şiirin 65-68. dizelerinde de yinelediği bu görüşünü *Cennet*'te (XVI, 67-84) düzeltecektir.

62-63. **Kibar bir hanım:** Büyük bir olasılıkla Beatrice.

65-66. Susmak, Dante'yi çekiciliğin düşmanlarıyla aynı safa yerleştirecek ölçüde bayağı bir tutum olacaktır.

70-76. Dante, çekiciliği *etkilerinden* yola çıkarak tanımlar. Buradaki tasım şöyledir: Gerçekten övgüye değer bütün tutumlarda erdem vardır (72-73. dizeler); ama çekicilik herkesin görüş birliğiyle övgüye değerdir (74-75); bu yüzden çekiciliğin kendisi ya bir erdem olmalıdır, ya da erdemle bağlantılı bir nitelik (76. dize). Dante, erdemin bileşik yapıdaki çekiciliğin öğelerinden yalnızca biri olduğunu ortaya koyacaktır; çekiciliğin her zaman övgüye değer olmamasının nedeni de budur.

Konum iyi bir şeyse: "Konum iyi ise (yani, iyi olduğuna göre)" – bir başka deyişle, çekicilik değerli bir şeyin adı olduğu için (11-12. dizeler).

77-88. Çekicilik, erdemden ayırt edilir. Çekicilik bir şövalyede övgüye değer bir şey olabilir, ama bir din adamı ya da âlimde tasvip edilmeyebilir. Bu yüzden yalnızca bir erdem olması –niteliği gereği ve evrensel olarak insan doğasını yetkinleştiren iyi bir alışkanlık olması– olanaksızdır. Dolayısıyla, çekiciliğin, erdem de dahil olmak üzere çeşitli öğelerden oluşmuş olması gerekir.

80-81. **Dürüst insanlarda ruhsal yaşamları açısından:** Din adamlarında.

82. **Eğilimi bilgelik olanlarda:** Filozoflarda / âlimlerde.

89-95. Tanım: çekicilikte üç öğe vardır: erdem, aşk ve sevinç. Sevinç ayırt edici özelliktir (bu yüzden ilk olarak anılmıştır), ama sevgiyle erdem önkoşullardır.

95. Daire ya da çember "kusursuz" şekildir (krş. *Şölen*, II, XIII, 26; IV, XVI, 7-8).

96-120. Çekicilik-güneş karşılaştırması iki açıdan geliştirilir: (*a*) Güneş nasıl maddenin yapısına göre yaşam ve güç saçıyorsa, çekicilik de kendi usulünce (108-111. dizeler) soylu gönüllere yaşam ve erdem saçar (96-111); (*b*) hem güneş, hem de çekiciliğe sahip olanlar armağanları haset duymaksızın ve neşeyle verip alırlar. "Sözde şövalyeler"den, çekiciliğin düşmanlarından söz edilmesi de, şiirin bu bölümü ile 2. ve 3. kıta arasında bağlantı kurar; bu izlek şiirin sonunda da vurgulanacaktır.

96. **Büyük gezegene:** Güneşe.

107. **Benzeri iyilikleri:** Güneşin "güzel ışınlarıyla" yaydığı iyiliklere benzer iyilikleri.

114. **Yıldızların prensi:** Güneş.

118-119. **Yardım alırken...:** Güneş, evren üzerinde etkisini gösterirken yıldızlardan "yardım" alır; çünkü bu etkiyi, güneşin yıldız kümelerine göre konumu belirler.

120. **İkisi de:** Güneş de, çekiciliğin seçtiği kişi de.

121-133. Gerçekten çekici insan kolay kolay öfkelenmeyecek kadar yüce gönüllüdür (121-123); konuşması da çekicidir, bu yüzden arkadaşlık etmeye değer birçok dostu vardır (123-126). Alçakgönüllüdür, gene de gereğince yüce ruhludur (129-132). Onun gibilerini artık bulabilmek olanaksızdır (133).

31
SONETTO: ABBA ABBA CDC CDC

Şiirin 3. dizesinde, *Şölen*'deki ilk *canzone* "Voi che 'ntendendo"dan söz edilir. O şiirin yazıldığı ve Dante'nin "aldandığım kadın" sözleriyle göndermede bulunduğu kişinin kim olduğu tartışma konusu olmuştur. Sone bu konuda kesin bir sonuca varılmasına olanak sağlamamakla birlikte, sözü edilen kadının alegorik yorumla ele alınması (felsefe?) gerektiği söylenebilir. Dante, *Şölen*'de "Voi che 'ntendendo"nun Beatrice'nin ölümünden sonra felsefeye yazdığı ilk şiir olduğunu belirtir. Bu göstergeler göz önünde bulundurulup, 31 nolu soneye döndüğümüzde, şu sonuca varırız: Dante, *Şölen*'in ilk *canzone*'siyle başladığı alegorik şiirler dizisine son vermek ve artık "aşka layık kadın"a dönmek kararındadır.

1. **Sözlerim:** Yalnızca "sözler" değil, "şiirler".

2. **Uğrunda acı çektiğim:** Özgün metindeki *in cui errai* sözü, "uğrunda aldandığım", "doğru yoldan ayrıldığım" anlamlarına da gelebilir. Türkçe çeviride Contini'nin önerdiği yorum izlenmiştir.
O kadına: Giriş notuna bakınız.

8. **Bizden başkasını:** Başka şiirleri. Dante bu kadın için başka şiir yazmayacaktır.

9. **Onunla:** Belirgin olarak, 2. dizede sözü edilen "uğrunda acı çektiğim o kadın."

11. **Önceki kız kardeşleriniz:** Önceki şiirler.

32
SONETTO: ABBA ABBA CDE DCE

Bu sone bir "rücu" şiiri olup, bir önceki sonede söylenenlerin geçersizliğini dile getirir. İlk dizedeki "tatlı dizeler", bir önceki sonenin "dünya yoluna çıkan sözlerim"iyle aynıdır. Ama bu sonede 31 nolu şiirdeki "uğ-

runda acı çektiğim kadın" (2. dize) imgesinin yerini "diğerlerine onur getiren" kadın imgesi almıştır. Bu yeniden yazışa göre bir önceki şiirin söylediği hiçbir şey doğru değildir, o yüzden ona kulak asmamak gerekir. Bir önceki sonede olduğu gibi burada da sevilen kadına gitme söz konusudur, ama bu kez amaç ona acı çeken birisinden haber götürmektir.

1. **Tatlı dizeler:** Bir önceki sonenin birinci dizesindeki "sözlerim."
2. **O soylu kadından:** Bir önceki sonenin ikinci dizesindeki "uğrunda acı çektiğim kadın."
4. **Bu bizim kardeşimiz:** Bir önceki sone. Dante, burada olduğu gibi, sonelerden erkek kardeş, *canzone*'lerden ise kız kardeş olarak söz eder (elbette, ilk sözcüğün İtalyanca'da eril, ikincisinin dişil olması bu seçimde belirleyici bir rol oynar).
6. **Efendi:** Aşk.
13. **Acı çeken birisini:** Dante.

33
SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

Yaşamında Aristoteles'in ahlak felsefesinin ilkelerini de kişisel olarak gerçekleştirmeyi amaç edinen saraylı aşkı şairi, burada bu iki alanın ideallerini –Erdem ile Güzellik– karşı karşıya getirir, ama sonuçta uzlaştırır. Şiir alegorik yapısına rağmen son derece canlı ve çekicidir. Kişileştirilmiş iki ideal, şairin zihninde oturan Aşk'la olumlu ilişkileri sayesinde birbirlerine uyum sağlarlar. Bu yönüyle sone, Dante'nin otuzlu yaşlarında amaç edindiği üstün idealin bir göstergesidir: Dünyevi zariflik ile ahlaksal bütünlüğün, laik niteliklerle dinsel niteliklerin kaynaştırılması. Sürgün sonrası dönemin ünlü şiiri "Tre donne intorno al cor mi son venute"yi (47 nolu şiir) önceleyen ilk dize, burada eğretilemeli, kurmaca bir "çatışma"nın söz konusu olduğunu gösterir.

1. **İki kadın:** Dokuzuncu ve 13-14. dizede kadınların adları verilir: *Erdem* ve *Güzellik*.
   Zihnimin en üstüne: En üstün yetinin en üst kısmına.
3-4. **Birinde:** Erdemde.
5-6. **Diğerinde:** Güzellikte.
7. **Tatlı efendim:** Aşk.
10-11. Sorulan sorunun çıkış noktasını saraylı aşkının temel ilkelerinden biri oluşturur: Hiç kimse aynı anda iki kişiyi sevemez.
12. **Soylu sözün kaynağı:** Aşk (aşk şiirleri için şairlere esin veren Aşk olduğundan, burada "soylu sözün kaynağı" nitelemesiyle anılır).

13-14. **Güzellik... adına:** Demek ki, "iki kadın"ın bir arada bulunması da, her birinin kendine özgü niteliği adına sevilmesi de mümkündür.

34
BALLATA MEZZANA: YXX; AB AB, BXX

Şiirde sözü edilen "kız"ın kim olduğu kesin olarak bilinmemektedir. *Ballata*'da açıkça Yeni Üslup'a özgü izlekler yer alır: Sevgilinin gökyüzünden yeryüzüne inmiş olması ve gözlerinin sevende neredeyse ölümcül bir yaralanmaya yol açması.

1. **Genç, güzel bir kızım:** Giriş notuna bakınız.
3. **Bulunduğum yerin:** Cennet'in.
9. Bağlama bakılırsa, O adılı Aşk'ı değil Tanrı'yı göstermektedir.
10. **Kadınlar:** Daha önceki birçok aşk şiirinde olduğu gibi, şiirin bir kadınlar topluluğuna seslendiği varsayılır.
11-12. Dante, *Şölen*'de (II, VI, 9-10) bir yıldızdan gelen gücün (İt. *vertute*) kaynağının "onu hareket ettirenlerin (meleklerin) soyluluğu" olduğunu ve bu gücün yeryüzüne yıldızların "ışığı" ya da "ışınları" aracılığıyla indiğini belirtir.
13-14. Şiirde sözü edilen "kız" bir "mucize"dir.
15-17. Kızın güzellikleri olağandışı ve göksel olduğundan, onu anlamak ancak Aşk'ın verebileceği bir anlayış derinliğiyle mümkündür.
19. **Meleğin:** "Mucize" izleği sürmektedir.
23. **Gözlerinde gördüğüm birinden:** Aşk'tan. Aşk şiirlerinin gelenekselleşmiş anlayışına göre, Aşk sevilen kadının gözlerinde yaşar ve oradan attığı okla âşığı yaralar.
20-24. Sevenin durumunu aktarmak için sevgilinin övgüsüne ara veren bu dizeler okuru daha sonraki iki şiire (35 ve 36 nolu şiirler) hazırlar.

35
BALLATA MEZZANA: YXX; AB AB, BXX

İlk dizenin bir önceki şiirin başlangıcını anımsatması ve iki şiirin biçimi ve uyak düzenindeki benzerlikler burada sözü edilen sevginin 34 nolu şiirde sözü edilen "kız"a yönelik sevgi olduğunu göstermektedir. Ama bu şiirde bakış açısı değişmiş, daha öznel bir nitelik edinmiştir: Şair, sevgilinin katılığından söz eder; ayrıca sevgilinin de âşık olması arzusunu dile getirir.

1-3. Birinci ve ikinci dize, bir önceki *ballata*'nın ilk iki kıtasını özetler, ama bu kez sevenin bakış açısı söz konusudur. Üçüncü dize ise bir önceki şiirin üçüncü kıtasının geliştirilmesi niteliğindedir.

Kendini... gördüğün için: Hayranlıkla kendini seyretmenin katılığa, mesafeli bir duruşa yol açması izleği 29 nolu şiirde de (özellikle 17-20. dizelerde) görülür.

Kibire kapılıp: Kibir, sevgilinin katılığını dile getiren geleneksel terimlerdendir.

10. **Onun:** Aşk'ın.

36
SONETTO: ABBA ABBA CDD DCC

İkinci dizenin gösterdiği gibi, bu sone de 34 ve 35 nolu şiirlerin yazıldığı "kız"a yazılmış olmalıdır. Üslup, *ballata*'larda ve Dante'nin erken dönem birçok sonesinde olduğundan daha soyut ve daha yüksektir; 3 ve 4. dizedeki anlatım, 14. dizedeki söz dizimi, retorik soru, benzetmenin kullanımı, Kutsal Kitap göndermesi bu üslubun göstergeleridir. Başkalarının tehlikeden kurtulması için sevenin bir uyarı olarak seçilmesi izleği, Petrarca'daki benzeri izleği önceler.

1. **Bu güzel kızın:** Hem 34, hem de 35 nolu şiirin 1. dizesinde sözü edilen kız olsa gerek.

12-14. Şair, incinin iyi bir etkiyi (bir yıldızın gücünü) kendisine çektiği hızla bir kötülüğü (ölümü) kendisine çeker.

Yaşamın karşıtını: Ölümü. Dante'nin bu ve benzeri sözel kullanımlarında, *trobar clus*'nun (Provans edebiyatında, dolaylı, üstü örtülü, bazen anlaşılması güç anlatımın egemen olduğu bir şiir türü) ile onun ustası Arnaut Daniel'in etkisi görülebilir; bu yazma tarzını en uç noktasına vardıran Daniel, annesinden "dayımın kız kardeşi" şeklinde söz eder.

37
CANZONE: AbBC, AbBC; CDdEFeF

Bu ve bir sonraki *canzone*, Beatrice'nin ölümünden sonra yazılan şiirler arasında yer alır. Her iki şiirde sözü edilen "genç kadın"ın kim olduğu tartışmalıdır: Gene "soylu kadın" mı söz konusudur, 34-36 nolu şiirlerde sözü edilen "kız" mı, yoksa 43-46 nolu şiirlerde sözü edilen "taş kadın" mı? Gerçek bir sevgiliden mi söz edilmektedir, bir simgeden mi? Nasıl "soylu kadın" felsefenin bir simgesiyse, buradaki sevgilinin de 34-36 nolu şiirlerdeki "kız" olması olasılığı yüksektir ("taş kadın"ın söz konusu olmadığı hemen hemen kesin gibidir). Ne var ki, her iki *canzone*'nin de alegorik şiirler olma olasılığı yüksektir, çünkü bu iki şiirde sözü edilen sevginin insana kazandırdıkları, *Şölen*'de (III, III) sözü edilen hakikat ve

erdem sevgisiyle örtüşür; ayrıca, bu şiirlerde, seslenilen kadın bir bilgelik simgesi olarak sunulur. Bu açıdan bakıldığında, gene "soylu kadın"ın söz konusu olduğu söylenebilir.

Göründüğü kadarıyla, bu şiiri yazarken Dante'nin aklında kendinden önceki iki şairin ünlü iki *canzone*'si vardı. Olumlu bir etki olarak Guinizelli'nin "Al cor gentile"si; olumsuz bir etki olarak da Guittone'nin aşk şiiri anlayışına karşı güçlü bir saldırı niteliğini taşıyan "O tu, de nome Amor, guerra de fatto"su. Hiç kuşkusuz, Dante burada Guittone'nin şiirindeki "mektup" biçiminden yararlanmakta; Aşk'a şiir boyunca ikinci kişi şeklinde seslenmektedir. Şiir Aşk'a yönelik bir saygı bildirisi ve duadır. Bu genel izleğe bağlı olarak, şair önce aşkın etkisini güneş imgesiyle (1 ve 2. kıtalar), sonra da bir kadınla ilişki içinde dile getirir. Dante'nin bu *canzone*'yi özellikle beğendiği, *Halkdilinde Belagat*'ta ondan iki kez (II, V, 4 ve II, XI, 7) söz etmesinden belli olmaktadır.

1. **Gökten alırsın gücünü:** Bu dize, Venüs gezegeninin etkisine olan inanca göndermedir. Dizenin olası alegorik anlamı için, Dante'nin *Şölen*'in ikinci *canzone*'si "Amor che ne la mente mi ragiona"nın 37. dizesine getirdiği açımlamaya başvurabiliriz. Söz konusu dize şöyledir: "In lei discende la virtù divina" ("Ona iner tanrısal güç"). Bu önce bütün evrene yayılan ve onu kuşatan Tanrı'nın iyiliği açısından açıklanır (*Şölen*, III, VII, 2-5); sonra da, özellikle insanın bilgelik arzusuna göndermeyle, Tanrı'nın zihinde bu arzuyu işlemesi açısından (felsefenin "biçimi" ya da özüdür bu): Bu ikincisinin amacı, Tanrı'nın insan zihnini, kendisiyle özdeş olan Bilgelik'e yönelik kendi ebedi sevgisine olabildiğince benzer kılmaktır (III, XIV, 1-6). Dante aynı açımlamada güneş ışığının tanrısal iyiliğin saçılmasının en uygun "duyulur örneği" olduğunu belirtir, çünkü güneş duyulur dünyanın Tanrı'ya ilişkin sunduğu en uygun örnektir (III, xii, 7-10).

4. Yukarıda 1. dize için verilen açıklamaya bakınız. Dante'ye göre soyluluk, kendi türünde kusursuz olan her şeydir (*Şölen*, IV, XVI, 4-8).

5-8. Karşılaştırmanın ikinci yönü.

9-12. **Senden... hepsi:** Aşk, soylu insanın özünde var olan gizilgüçleri harekete geçiren, böylece soylu insanın ahlaki erdemleri somut olarak gerçekleştirmesini sağlayan etkin ilkedir.

13-15. Bu dizeler *doğrudan* görme konusundaki en temel optik yasasına –ışığın bir önkoşul olduğuna– değinir.

Kendini gösteremeyen: Dante, başka şiirlerinde de erdemin gizlenmemesi, görülmesi gerektiğini vurgular.

Sanatı: "Becerisi", "ustalığı." Dante'nin sanat anlayışında, genel

olarak Ortaçağ sanat anlayışında olduğu gibi, teknik ustalık ön plandadır.

16-30. Başlangıçtaki evrensel Aşk'ın gücünün itkisiyle Dante her yerde güzelliğe bakmaya başlar; bu yüzden, bir kadın zihnine girip zihnini alevlendirmiş, şairin bütün gücünü o kadını sevme üzerinde yoğunlaştırmasını sağlamıştır. Dante'nin *Şölen*'de (III, II, 6-9) söyledikleri 16-23. dizeleri yorumlamamıza yardımcı olabilir: Ruh doğal olarak her şeyin ötesinde Tanrı'yı arzuladığı ve tanrısal iyilik "doğanın ve aklın iyi şeylerinde kendini gösterdiği" için, ruh doğal olarak bu sonunculara bağlanır, üstelik "bu şeyler ne kadar kusursuz görünüyorsa o kadar çabuk ve o kadar güçlü" bağlanır onlara.

16. **Işığın:** Aşk'tan gelen "erdem"in (ışığın kaynağı güneşe benzetme yoluyla).

17. **Işının:** Güneş ışınının.

24. **Bu bakışla:** "Her güzel şeye bakmaya, güzelliğince zevk almaya" yönelten arzunun yarattığı bakışla.

27. Bir cam kaptaki suyun mercek işlevini görmesi; böyle bir mercekten ya da arasında su bulunan iki cam parçasından geçen güneş ışınının alev oluşturması. Dante burada ışığın kırılmasına gönderme yapar: Aşkın ışınları sevgilinin üzerinde parıldar ve kırılıp yoğunlaşarak şaire yansır.

28-30. Bu dizeler üçüncü görme biçimine gönderme yapar: İlk görme biçimi, doğrudan görmedir; ikincisi, kırılma; üçüncüsü ise yansıma. Ortaçağ optik biliminde yansımanın iki şekilde olduğu düşünülüyordu: Işık, ya bir yüzeye eğik olarak düşer, ya da dik olarak. Burada örtük olarak her iki yansıma biçimi de söz konusudur. Aşk'ın ışınları sevgilinin üzerine düşer ve o da bunları *eğik olarak* şaire yansıtır. Dante sevgiliyle göz göze bakışmaktadır, bu yüzden yansıyan ışınlar düz bir çizgi izleyerek şairin gözlerine çarpar ve oradan *dik olarak* yeniden sevgiliye yansır. Dante bütün dikkatinin sevgili üzerinde yoğunlaştığını ve bakışmanın karşılıklı olduğunu gösterir.

Onun gelişiyle: Onun zihne girişiyle.

31-45. Bu *canzone*'nin sevgilinin övgüsüne ayrılan kıtası, sevgilinin felsefeyle özdeşleştirilmesine olanak verir. Sevgilinin olağanüstü nitelikleri şairin düş gücünde onu yüceltmesini sağlar – düş gücünün kendisi de sevgiliyi canlandırma gücünü Aşk'tan alır. Sevgilinin güzelliği Aşk'ın soyluluğunu ortaya koyar, çünkü bir nedenin etkisini (dolayısıyla nedenin kendisini) sergilemenin en iyi yolu onu almaya elverişli bir öznedir (bir bilgi dalı olarak felsefenin soyluluğundan, bilgi ya da bilgelik sevgisinin soyluluğu konusunda hükme varabiliriz): Söz-

gelimi, ateşin güneşe gönderme yaptığı belirtilir – ateş güneşe herhangi bir etkide bulunmaz, ama güneşin olmadığı yerlerde onun iyicil gücünü sergiler.

31-34. **Zihnimde:** Ruhun en soylu, en tanrısal bölümünde. Bu dizeler, sevgilinin sevenin zihninde ya da yüreğinde taşıdığı içsel "resmi" izleğini en uç noktasına götürür.

35-38. Dante'nin sevgiliyi "hayalinde bütünüyle canlandırabilmesinin" nedeni, Aşk'ın ona doğal gücün ötesinde bir güç vermiş olmasıdır.

40-41. Skolastik felsefeye göre, bir etkiye neden olmak demek, bir gizilgücü eyleme geçirmek ya da maddeye bir biçim vermek demektir. Burada "almaya hazır" nitelemesi "madde"nin belirli bir biçim alabilme, dolayısıyla gerçekleştirilmiş bir "etki" olarak, nedenin değerini ve gücünü sergileyebilme yetisini gösterir. Alegorik anlam da şu olabilir: Felsefenin "konusu" ya da "maddesi" ya da "cismi" çeşitli bilimleri içeren evrensel bilgidir; ama "biçimi" sevgidir. Ve biçim, maddeyi gerçekleştirmek yoluyla, ona neden olur. Öyleyse, bu anlamda, aşk felsefenin nedenidir; buradaki *sevgili* ise *Aşk*'ın etkisidir, bu yüzden "onun" doğasını açığa vurur.

42-45. Açımlaması güç bu dizeler şu anlama geliyor olabilir: Ateş güneşe etki etmez, ama güneşin kendi göğünden uzak bir yerde edimde bulunarak onun iyicil gücünü daha da açığa çıkarır.

46-75. 4. ve 5. kıtalar: Şairin, *sevgili*'ye (felsefe) olan aşkını mutlu bir sona ulaştırması için Aşk'a seslenişi: Hem şair için mutlu (çünkü aksi takdirde bu aşk onun ölümüne yol açacaktır), hem de sevgili için (çünkü doğası gereği onun birçok sevgiliye gereksinmesi vardır).

46-49. Birinci kıtadaki anlam yinelenir.

56. **Gençliğiyle:** Sevgilinin gençliğinin bu şekilde vurgulanmasının nedeni nedir? Hiç kuşku yok ki, bunun bir nedeni, geleneksel olarak gençlikle aşkın özdeşleştirilmesidir; ayrıca, gençlik (olgunlaşmamışlık), sevilen kadının neden olabileceği etkileri tam olarak değerlendirememesine yol açar. Bir ikinci neden de "ölüm"le gençliğin oluşturduğu karşıtlıktır. Ama alegorik açıdan, bu *canzone*'nin dile getirdiği durumda sevgili Dante açısından "yeni"dir, yani Dante'nin felsefe çalışmaları henüz başlangıç aşamasındadır.

65. **Tinlerim:** Yeni Üslup şiirinde sıkça kullanılan bu terim yaşam ve duyum güçleri anlamına gelir.

71-75. Bu dizelerin olası alegorik anlamı *Şölen*'in çeşitli yerlerinde dile getirilir: Felsefe insanın zihinsel ve ahlaksal kusursuzluğu için verilmiş tanrısal bir armağandır.

38

CANZONE: AbC, AbC; CDDECDDEFF + CONGEDO: *Sirima*'nın ölçü biçimiyle aynı.

Bu *canzone* ile "Amor, che movi"(37 nolu şiir) arasında belirgin bağlar vardır: Şiirde, umursamaz, uzak duran (25-26, 67-70 ve 78. dizeler) genç bir kadına (46. dize) duyulan olağanüstü aşk dile getirilir; şairi ölümün eşiğine getiren (1-6. dizeler), buna rağmen onda kırgınlığa değil, olumlu duygulara yol açan (7-10, 63-67 ve 71-74. dizeler) bir aşktır bu. Ayrıca, bu oldukça geleneksel durum yer yer alegorik yorumu gerektiren bir dille aktarılır. *Canzone*, Yeni Üslup'a özgü aşk şiiri izleğine rağmen işlenişi açısından Yeni Üslup şiirini andırmaz.

1-16. Kıta 1.: Şair, aşkı onu ölümün eşiğine getirdiği için acı içindedir; ama çektiği acının nedeni, onu kuşatan gücün isteğine aykırı olması değil, tam tersine, kendi gücünü aşmasıdır. Gene de, niyeti iyi olduğu ve edimden çok iyi niyet "armağan"ı gerektirdiği için, bir armağan umudu içindedir. İstediği armağan "daha fazla yaşam"dır, bir başka deyişle Aşk'ın ölümcül gücüne karşı koymasını sağlayacak güçtür: Bu, sevgilinin gözlerinden gelecektir, sevginin kaynağı olan gözlerden.

8-10. Bu dizelerin alegorik anlamı şöyle olmalı: Bilgeliğe yönelik doğuştan gelen arzu, insanın gerçek yetilerini aşar; ilki sonsuz, ikincisi sonludur.

9. **Bana verdiği güç doğanın:** Toplu olarak, insan doğasının hayvansal kısmına özgü güçler; ruhun hayvansal kısmı, bu yaşamda insan anlığına sınır getiren ve Tanrı'nın değil, yaratılmış ikincil şeylerin –*doğa*'nın– doğrudan sonucudur.

16. **Aşkı:** Aşkın yol açtığı ıstırabı. Bu ıstırap karşısında seven kişiyi avutabilecek tek şey "güzel parıltılarıyla" sevgilinin gözleridir.

17. **Işınları... bu güzel gözlerin:** Sevgilinin bakışları.

17-32. Kıta 2.: Şairin aşkını sevgilinin (artık pek ender görülen) gözleri harekete geçirir: Şair onun hizmetindedir – bu hizmet ölümü gerektirse bile.

20. **Yolu biliyorlar:** Aşk şairin yüreğinde yerini almak üzere bu yoldan geçtiğinde (bir başka deyişle şair âşık olduğunda), onlar da Aşk'a eşlik edip bu yoldan geçmiş oldukları için.

22. **Aşk'ı bıraktıkları yeri:** Büyük bir olasılıkla yürek. Dantc, *Şölen*'deki bir açımlamasında (II, vi, 2) şöyle der: "*yürek*, ruhun ya da bedenin özel herhangi bir bölümü olarak değil, içte ve gizli olan anlamında anlaşılmalıdır." Buna karşılık, şair *Yeni Hayat*'ta (XXXVIII) "yü-

rek"i "nefis" ya da arzu yetisi şeklinde yorumlar; bu şiirdeki anlam da *Yeni Hayat*'taki açımlamaya daha yakın görünmektedir.

24-27. Sevgilinin gözlerinin sevenden gizli tutulması sevgiliye zarar verir, çünkü âşığının onu ne kadar sevdiğini ve ona hizmete hazır olduğunu görmesini engeller.

32. Alegorik açıdan, Dante "sevgili"nin simgelediği bilgelik aşkını bir yana bırakırsa ruhen öleceğini bilir.

33. **Gerçek aşk:** Şiir, geleneksel Aşk-efendi kalıbı çerçevesinde kişileştirilmiş bir varlık olan Aşk ile burada olduğu gibi bir duygu olarak aşk arasında gidip gelir.

33-48. Kıta 3.: Sevenin sevgilisine ölümü bile göze alarak hizmet etme arzusu, onun aşkının içtenliğini kanıtlar. Şair, sevgili onun hizmetini istemese bile hizmet etmekten memnundur. Her durumda, sevgilinin zamanla bu hizmeti isteyeceğini umar.

35. **Onun adına söylediklerimi:** Bir başka deyişle, 30-32. dizelerde söylemiş olduğu ve daha sonraki dizelerde bir kez daha vurgulayacağı şeyleri.

36-38. Bu hüküm, Yuhanna İncili 15:13'teki şu sözleri anımsatır: "Bir adamın, dostları uğruna canını vermesinden daha büyük sevgi kimsede yoktur."

40-42. Geleneksel aşk öğretisi.

44-45. Sevgilinin şaire yönelik tutumu ne olursa olsun –şairin hizmetini istemese bile–, şair ona hizmet etmekten memnundur.

46. Krş. 37 nolu şiir, 56. dize. Şiirin alegorik yorumunda, "gençlik"in özel bir anlamı olmalıdır: Sevgilinin felsefe olduğu kabul edildiğinde, gençliği de Dante'nin felsefedeki kendi deneyimsizliğini ona yansıtması şeklinde anlamak gerekir. Dante bu durumu *Şölen*'de (III, IX-X) çözümlemiş; aynı ilkeyi –yani, aşkın, nesnesine aslında ona ait olmayan nitelikler yüklemesini– *Araf* XIX, 10-15'te yeniden ele almıştır.

47. Özgün metin, dil ve sözdizimi açısından şu iki yoruma da açıktır: 1) Benim için daha adil olacak zamanı beklerim. 2) Aklının ereceği zamanı beklerim.

49-64. Kıta 4.: Şair, şimdiden kendisine zengin bir ödülün verilmiş olduğunu hisseder: Kaynağını bu aşktan alan iyilik etme arzusu. Sonuçta, şair gerçekten de sevgilisinin hizmetkârı mıdır? Sevgilisine hizmet etmesi de, ondan aldığı bir armağan değil midir? Ne var ki, her şeye rağmen, sevgilisinin hizmetkârıdır o; çünkü bütünüyle onundur ve onun için yaşar.

49-51. Alegorik yorum açısından bakıldığında, buradaki örtük anlam şöyle olacaktır: Felsefenin etkisi ve dış göstergesi ahlaklılıktır. Bu şiirde

söz konusu etki sevenin bir niteliği gibi görülür: Seveni bir filozof haline getiren bilgeliğe yönelik genel arzudan kaynaklanan erdemli davranma arzusu.

52. **Fazlasıyla:** Hak ettiğimin ötesinde.

53-54. **Haksızlıkmış gibi...:** Şair, kul adını taşımayı haksızlık gibi görür; ruhun eylemlerine akıl yön verdiği için, ruh özgürdür.

55. Buradaki "güzellik" düzdeğişmece (*metonomi*) yoluyla "güzel kadın" anlamına gelir.

56. Kulluğun kendisi bir ödüldür, daha doğrusu her tür ödül beklentisinden önce gelen bir armağandır.

58. **Bu arzuyu:** 49. dizede sözü edilen "soylu arzu."

59. **Değerli olmaya:** Saraylı aşkındaki anlamıyla "değer" edinmeye.

62. **Onun olanı:** Onun olan şeyi; bir başka deyişle, şairin kendisini.

65-80. Kıta 5.: Şairi yalnızca aşk, herhangi bir itibar kaybına uğramaksızın, aşkına karşılık vermeyen birisinin nesnesi kılabilir. Şair sevgiliyi giderek daha güzel ve daha sevilmeye layık bulur. Bu yüzden, sadece, sevgiliyi görmediği zaman, bir görüşmeden bir sonraki görüşmeye kadar geçecek süre boyunca biraz huzur bulabilir.

67. **O sevmeyenin:** 46. dizenin notunda "gençlik"le ilgili olarak belirtildiği gibi, felsefenin kayıtsızlığı da Dante'nin ona bir yansıtması, kendi felsefi olgunlaşmamışlığının simgesel bir anlatımı olarak görülmelidir (elbette, seslenilen sevgilinin felsefe olduğu varsayılmak koşuluyla).

75-80. Sevgiliyi her yeniden görüşünde şair onda yeni bir güzellik görür, böylece sevgisi artar ve onu her görüşü şairde bir değişime yol açar. Yalnızca sevgiliyi görmediği sürece şair "huzur" bulur; 78. dizede belirtildiği gibi sık sık yinelenen ve şaire acı veren bu aralar, sevgiliyi göremediği an ile onu yeniden gördüğü an arasında geçen sürelerdir. Öyleyse, bir bütün olarak bakıldığında, Dante her aşamanın hem neşeyi, hem de acıyı içerdiğini söylemektedir.

81-96 Birinci *congedo*: *Canzone*'ye kibirli olmaması öğütlenir (her ne kadar kusursuzluğu ona bu hakkı verse de); başkalarınca görülmesi yeterlidir. Ama birlikte olacağı kimseleri özenle seçmelidir.

81-83. "Güzellik" ile "iyilik" arasındaki örtük ayrıma dikkat edilmelidir. Dante, *Şölen*'de (II, XI, 4-9) iyiliğin anlam ya da içerikte; güzelliğin ise yerinde bir sözel anlatımda bulunduğunu belirtir.

81. **Bana benziyorsan:** Bir varsayımdan çok, genellikle olduğu gibi, bir saptama. Her sonuç, ona yol açan nedene benzediği gibi *canzone* de onu yazana benzeyecektir.

87. **Soylu:** Bu sözcük, hem toplumun alt kesiminden, hem de rahip ya da âlimlerden farklılığı vurgular.

92-94. "İyi insanlar başka iyi insanlarla bir arada olsalar da, iyi insanlarla birlikte olan herkes iyi değildir."

97-106. İkinci *congedo*: *Canzone* önce şehirdeki en az kötü üç soylu kişiye gidecek; onlardan ikisini selamlayacak; üçüncüye gelince, onu birlikte olduğu kötü gruptan kurtarmaya çalışacaktır.

97. **Şehrimizin:** Floransa.

99. **Üçüncüsüne gelince:** Bazı yorumcular, bu üçüncü kişinin Guido Cavalcanti olduğunu söylemişlerdir. Cavalcanti'nin sonesi "I' vegno 'l giorno a te", Dante'yle bir süre aralarının açık olduğunu gösterir; ayrıca *Cehennem* X, 61-69'da Cavalcanti'ye ilişkin sözler, Dante'nin belli bir noktada onunla arasında derin bir entelektüel uyuşmazlığın bilincine vardığını gösterir. Böyle bir uyuşmazlığın 1293-4 yıllarında, Dante felsefe çalışmalarına başladığında başgösterdiği varsayılabilir. Her durumda, Dante'nin bu ve bir önceki *canzone*'de sergilediği aşk anlayışı Guido'nun ünlü *canzone*'si "Donna me prega"da yansıttığı aşk anlayışından bütünüyle farklıdır. Gene de, "üçüncü kişi"nin mutlaka Cavalcanti'yi gösterdiğini söylemek olanaksızdır.

39-39a

39a, Dante'nin lirik şiirleri arasında kendi adından söz ettiği yegâne şiiridir (krş. *Araf* XXX, 55 ve 62-63). Adını bilmediğimiz birisinin yazdığı soneyle Dante'nin verdiği yanıtın içeriği tam olarak açık değildir. Göründüğü kadarıyla, Dante'ye yazan kişi, Dante'nin bir sözünü aktararak sevdiği kadından bir istekte bulunmuş; ama kadın söz konusu isteği (dolayısıyla, Dante'nin yetkesini) reddetmiştir. Bu reddediş, istekte bulunan kişi açısından çok ağır bir sonuç doğurduğundan, Dante'ye seslenen şair ondan bu kişinin intikamını almasını ister. Dante, tam olarak anlamadığı mesele (5 ve 6. dizeler) hakkında aynı kaygıyı taşımaz; belki de göndereceği bir mektup sorunu çözecektir. Her durumda kadının suçu yoktur ve Dante'ye bakılırsa tutumunu değiştirecektir.

39
SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

3. **Dostlarından birisi:** Büyük bir olasılıkla Dante'nin de bilmediği birisi (Dante'nin yanıt olarak yazdığı bir sonraki soneye bakınız).

9. **Sana düşer öç almak:** Bir başka deyişle, dostunun öcünü almak sana düşer.

10-11. **Onu öyle... başkası:** "Dostunu öyle mahvetmiş ki, aldığı yaralardan öleceği için, bir başka kadın ona ilgi duyamayacak."

12. **Nitelikleri:** Beşinci dizede sözü edilen "kadın"ın nitelikleri.

39a
SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

1. **Ben Dante:** Giriş notunda da belirtildiği gibi, Dante'nin lirik şiirleri arasında kendi adından söz ettiği yegâne şiiridir bu.
6. **Anlattığını derdini:** Bir önceki sonenin 4. dizesindeki "söz açmış derdinden"e karşılık gelen bir söz.
Adımı anıp: Bir önceki sonenin 4. dizesindeki "adını vererek"e karşılık gelen bir söz.
7. **Göndereceğim bir mektup:** Dante, yazdığı bu soneyi kastediyor olabilir.

40-40a

Cino da Pistoia (y.1270-y.1337), doğduğu şehir Pistoia'da ve Bologna Üniversitesi'nde hukuk eğitimi görmüştür. Siyah Guelfoların yandaşı olarak 1303-1306 yılları arasında sürgüne gönderilmiştir. Seçkin bir hukuk adamı olan Cino, Siena, Perugia, Napoli ve Floransa'da hukuk dersleri vermiş, bu alanda büyük bir övgüyle karşılanan eserler yazmıştır. Şiirlerinde Yeni Üslup'un çeşitli özelliklerini –özellikle, uzaktaki sevgilinin imgesinin içselleştirilmesi– sergilemekle birlikte, bu akımın nesnellik idealini ve öğretisel yönünü paylaşmaz. Kişisel duyguyu öne çıkarışı, ayrıca yalnızlık, özlem ve keder gibi izlekleri sıkça işleyişi, Petrarca'yı etkileyen şairlerden biri olarak görülmesini sağlamıştır. Dante, *Halkdilinde Belagat*'ın çeşitli bölümlerinde Cino'dan trajik üslup şairi ve seçkin halkdilinin ustası olarak övgüyle söz eder. İki şair arasındaki yazışmaların 1283 yılında başladığı kabul edilir: Bu, *Yeni Hayat*'taki ilk sonenin yazıldığı tarihtir ve soneye yanıt verenlerden biri de "Naturalmente chere ogni amadore" şiiriyle Cino'dur (ancak, şiirin Terino da Castelfiorentino'nun olduğunu söyleyenler de vardır). Cino'nun, Beatrice'nin ölümü (1290) üzerine bir teselli *canzone*'si yazdığı kesindir: "Avvegna ched el m'aggia più per tempo". İki şair arasındaki dostluğun son halkası ise, Dante'nin ölümü üzerine Cino'nun yazdığı *canzone*'dir: "Su per la costa, Amor, de l'alto monte".

Cino, Dante'ye yazdığı sonede (40 nolu şiir) onu etkileyen yeni bir sevgili "aday"ından söz eder. Bu kadının aşkına kendisini bırakmalı mıdır? Aşk'a bakılırsa, bu yeni sevgili şairin "yüreğinin saadeti" olacaktır; ama şair daha önce yaşadıklarından aşkın aldatıcı olduğunu bilir: Belki de bu "yeşil" sevgili, daha önceki sonelerinde sözünü ettiği "esmer" sevgiliden daha çok acı çekmesine yol açacaktır. Dante yanıtında (40a nolu şiir), Cino'ya bu aşka kapılmamasını öğütler: Genç kadın son derece tehlikelidir; tehlikenin göstergesi de giydiği yeşil giysidir (12. dize). Dante, Cino'nun

sonesindeki "yeşil" sözcüğünü alarak buradan yapraklar imgesine geçer; köksüz bir ağacın yaprak verebileceğini, ama meyve veremeyeceğini, böyle bir şeyin doğaya aykırı olacağını belirtir, bu yolla vaat ile sonuç arasındaki karşıtlığa dikkati çeker. Bu kadın da, daha doğrusu Cino'nun onunla girmeyi düşündüğü ilişki de aynı şekilde verimsiz, aldatıcı olacaktır. Dante'nin böyle bir yargıya varmasının nedeni, kadının gençliği olsa gerektir (9. dize: "genç bir kadın"); yeşil de bununla bağlantılı bir imgedir. Bir başka yoruma göre, Dante Kral Arthur romansları çerçevesindeki bir öyküye gönderme yapmaktadır; söz konusu öyküde büyücü Merlin, bir gün beyaz bir erkek geyiğin peşinden Arthur'un sarayına giren yeşiller giymiş genç avcı Viviane'a âşık olur. Bu talihsiz rastlantı, bütün bilgeliğine karşın Merlin'in aldanmasına ve mahvına yol açar.

40
SONETTO: ABBA ABBA CDD DCC

4. **Saadeti:** İtalyanca "beatrice" sözcüğünün karşılığı. Cino'nun bu sözcüğü İtalyanca'da ad olarak kullanan ilk şair olduğu düşünülür.
8. **Anka kuşuna öykünemem:** "Öldükten sonra dirilemem." Anka kuşu, Ortaçağ İtalyan (ve genel olarak Batı) edebiyatında sıkça kullanılan imgelerdendir.
11. **Bir başka yaradan kalan:** Eski bir aşkın yarasından kalan.
14. Belirgin olarak burada, iki kadın arasında bir karşılaştırma söz konusudur.

40a
SONETTO: ABBA ABBA CDD DCC

3-4. **Düştüğünü gören:** Oğlu Phaethon'un Eridanos (Po) ırmağına düştüğünü gören Güneş. Ovidius, *Metamorphoses*'te hem bu öyküyü, hem de Phaethon'un kız kardeşlerinin kavak ağaçlarına dönüşmesini anlatır.
8. **Gerçek besleyiciden:** Topraktan.
9-11. Yaşam dolu, genç, ama gerçek aşkı bilmeyen bir kız insanın kalbinde yer tutabilir.
Böyle yeşiller giymiş: Köksüz ağacın yeşili gibi; bir başka deyişle, hoş, canlı, ama gerçek aşktan yoksun olarak.
12. **Böyle giyinmiş:** Bu tür özellikleri olan.

41-41a

Dante, uzun süren sessizliğinden ötürü Cino'dan özür diler; Cino'nun yazdığı sonelerden birinde ("Se tu sapessi ben com'io aspetto"), uzun bir ses-

sizlikten yakındığına bakılırsa, Dante o soneye gönderme yapıyor olabilir. Dante, sessizliğinin gerekçesi olarak bulunduğu yeri (bazı eleştirmenlere göre Floransa) gösterir. Dante'nin sözünü ettiği kötülük, insanların Aşk'tan yüz çevirmiş olmalarıdır; ama bu bağlamda Aşk çok daha genel anlamıyla, soyluluk ilkesi olarak anlaşılmalıdır. Cino yanıtında iyiliğin kendi bulunduğu yeri (Pistoia?) ve genel olarak dünyayı da terk etmiş olduğunu, ama bunun iyilikten vazgeçmek için bir mazeret oluşturmadığını belirtir.

41
SONETTO: ABBA ABBA CDC CDC

2. **O efendiden:** Aşk'tan.

7-8. Bu dizeler, Dante'nin soneyi sürgünde yazmış olduğu savını doğrular niteliktedir.

41a
SONETTO: ABBA ABBA CDC CDC

1. **Bilmem nerede işitilir sesi:** Dante'nin sonesinin (41 nolu şiir) 8. dizesini çıkış noktası olarak alan bu dize, iyiliğin yalnızca Dante'nin bulunduğu yerde değil, belki de hiçbir yerde var olmadığını dile getirir.

8. **Şeytanlar âleminde:** Burada Cehennem'den çok, bir kötülükler ve yanılgılar âlemi olarak bu dünyadan söz ediliyor olabilir.

9. Birinci dizede olduğu gibi, burada da iyiliğin barınabileceği hiçbir sığınağın kalmadığı belirtilir.

10. On ikinci dizedeki "sen dertliden" sözüyle birlikte alındığında, bu sözler Dante'nin sürgün dolayısıyla içine girdiği zorunlu gezgin yaşamından söz ediyor olmalıdır (Dante, sürgün yüzünden yaşamak zorunda kaldığı yaşamı *Şölen*, I, III, 4'te şöyle dile getirir: "Bir yabancı gibi, neredeyse bir dilenci gibi, dilimizin yayıldığı hemen her bölgeyi dolaştım, istemeden de olsa talihin açtığı yarayı sergileyerek. . .). Ayrıca burada Dante'nin yazgısı ile iyiliğin yazgısı arasında kurulan koşutluk –her ikisi de yurtsuzdur, her ikisi de insanların neden olduğu cefayı yaşamaktadır– sürgün *canzone*'si "Tre donne"nin (47 nolu şiir) 1, 4 ve 5. kıtalarında dile getirilen sürgün durumunu anımsatır.

13. **O kadın adına:** Beatrice.

14. İman ile amel arasındaki teolojik ayrıma gönderme.

42
SONETTO: ABBA ABBA CDE CDE

Lippo'ya seslenen 5 nolu şiir gibi, bu şiir de ikinci bir şiiri sunmak üzere yazılmıştır; burada da sunulacak olan şiir genç kız olarak (1. dize) kişileş-

tirilmiştir. Ama benzerlik bu noktada sona erer. Bu sonede Dante, şiirin alıcısıyla alay etmektedir. Belli ki Messer Brunetto beyni zorlayan okumalardan pek haz etmeyen ve Dante'nin ima ettiği kadarıyla pek zeki olmayan birisiydi. Dante'nin ironisi, Brunetto'nun arkadaşlarını da kapsar (10-11. dizeler). Şiirin seslendiği Messer Brunetto, tarihçi Dino Compagni'nin sözünü ettiği Brunelleschi olmalıdır. Bu sone hangi şiire eşlik etmek üzere yazılmıştı? Dante uzmanlarının önerdiği çeşitli seçenekler arasında, Dante'ye atfedilen ve *Romanı de la Rose*'un çevirisi-uyarlaması niteliğindeki *Il Fiore* (Çiçek) ile "I' mi son pargoletta" da (34 nolu şiir) yer alır.

1. **Messer Brunetto:** Yukarıdaki nota bakınız.
7. **Övülmek ister sayısız kez:** Ona uzun uzun iltifat etmek, kur yapmak gerekir; bir başka deyişle, "anlamı"nı açığa çıkarabilmek için şiiri çok iyi incelemek, her ayrıntının üzerinde durmak gerekir.
10. **Birçok rahip Albertus:** Bağlam açıkça "zeki yorumcular" anlamını ima etmektedir (elbette, ironik olarak); Aziz Albertus Magnus'un Dante döneminde Aristoteles yorumcusu olarak yaygın ünü burada dolaylı yoldan onun adının anılmasını olağan hale getirir. Albertus, Dominikendi ve Dante'nin çok iyi bildiği birisiydi (krş. *Cennet*, X, 97-99).
14. **Messer Giano:** Giano'nun kim olduğu bilinmemektedir. Bazı Dante uzmanlarına göre, gönderme *Roman de la Rose*'un ikinci kısmının yazarı Jean de Meun'edir. Eğer öyleyse, ironiyi bir adım öteye götürecektir bu durum: "Şiirimi anlayamıyor ve size onu açıklayacak herhangi birini bulamıyorsanız, Jean'ın şiiriyle (daha da zor bir şiir!) yorum getirmeye çalışın!"

43-46

Beatrice'nin ölümünden sonra yazılmış şiirler arasında bu dört şiirin genellikle kendi içinde bir bütün oluşturduğu kabul edilir. Bu şiirlere toplu olarak *rime petrose* ("taş şiirleri") adı verilmiştir; çünkü dört şiirin her birinde şair seslendiği kadından *petra* ("taş") şeklinde söz eder. Sözcük, sözgelimi 10 ve 12 nolu şiirlerdeki Fioretta ve Violetta'nın aksine, özel bir ad (Pietra) olarak değil, bir eğretileme olarak kullanılır; ama aynı imgenin tutarlı olarak kullanılışı Dante'nin zihninde gerçek ya da hayali aynı kadının olduğunu gösterir. "Taş kadın"ın gerçekten var olup olmadığı bilinmemekle birlikte, bu şiirlerde iki temel işlevinin olduğu söylenebilir: Tematik işlevi, karşılıksız bir aşkın nesnesi olması; teknik işlevi ise şaire teknik ustalığını sergileme, girift bir biçimsel güzelliğe sahip sözel

yapılar kurma olanağını vermesidir. Bu açıdan bakıldığında, sevgilinin "katılığı" sanki şairin hedeflediği, ulaşılması güç güzelliğin bilinçdışı bir simgesi gibidir.

Dante şiirinin önemli kaynaklarından biri İtalyan şiiri, bir diğeri ise Provans trubadurlarının şiiridir. Dante'nin Provans şairlerini ne zaman okumaya başladığını bilmiyoruz. İlk şiirlerinde trubadur şiirinin etkisi büyük bir olasılıkla ikinci elden, Sicilya Okulu şairlerinin ve Guittone d'Arezzo ile onu izleyenlerin şiirlerinden yansıdığı şekliyle içselleştirilmiş bir etkiydi. Bunu izleyen Yeni Üslup aşamasında da trubadur şiirinin etkisi sınırlıydı. Göründüğü kadarıyla, Dante'nin Arnaut Daniel'in şiiriyle tanışması otuz yaşından sonradır (Dante, *Araf* XXVI, 115-148'de Arnaut'dan büyük bir övgüyle söz eder). Bu yeni etkinin ilk sonucu "taş şiirleri" olmuştur. "Io son venuto"nun (43 nolu şiir) izleği –kışın zor koşulları ile şairin yüreğindeki aşkın kalıcılığının karşı karşıya getirilmesi– "Quan chai la fuelha"nın ilk kıtalarındaki izleğin geliştirilmesidir; İtalyanca'da *sestina* biçimiyle yazılmış ilk örnek olan "Al poco giorno"nun (44 nolu şiir) kaynağı, "bütün *sestina*'ların modeli" "Lo ferm voler q'el cor m'intra"dır. "Amor tu vedi ben"in (45 nolu şiir) yazılmasında da belli ki *sestina* biçimine özgü güçlük –aynı uyakların yinelenmesi– belirleyici olmuştur. Buna karşılık, "Così nel mio parlar" (46 nolu şiir) her ne kadar mevcut İtalyan standartlarına göre ölçü düzeni açısından olağan ise de, asıl gücünü bir aşk temasının dile getirilişinde sert seslerin ve zor uyakların (*rimas caras*) kullanılmasından alır – bu, Dante'nin Arnaut Daniel'de bulduğu ve hayran olduğu bir özelliktir.

43

CANZONE: ABC, ABC; CDEeDFF + CONGEDO: *Sirima*'nın ölçü biçimiyle aynı.

Şiirin birinci kıtasında verilen "gökbilimsel" ayrıntıların Aralık 1296 tarihini gösterdiği kanıtlanmıştır. Bu şiirde, Ortaçağ lirik şiirinin kalıp izleklerinden biri büyük bir ustalıkla işlenir: Sevenin duygularıyla doğanın güçleri arasındaki benzerlik ya da karşıtlık. Sayısız trubadur şiiri doğanın betimlenmesiyle başlar: Genellikle, aşk mevsimi baharın gelişine ilişkin kısa, geleneksel bir betimlemeyi, sevene ilişkin bir betimleme izler (seven kişi yılın bu mevsimiyle ya uyum içindedir ya da değildir). Bunun çeşitlemeleri de vardır: "Mevsim kış, o yüzden sevmiyorum" ya da "Mevsim kış, gene de seviyorum" gibi. Ortaçağ'ın ünlü Latince şiirlerinden "De ramis cadunt folia"nın ilk üç kıtasında kış mevsimi betimlendikten sonra (bu betimleme, Dante'nin şiirindeki hemen hemen bütün öğeleri nüve halinde içerir), dördüncü kıta "Modo frigescit quicquid est, / sed solus ego caleo" ("Şim-

di var olan her şey soğumuş, / bir tek ben yanıyorum") dizeleriyle açılır. Bu dizeler, Arnaut Daniel'in büyük bir olasılıkla Dante şiirine doğrudan esin kaynağı olan "Quan chai la fuelha" adlı şiirinin 9-10. dizelerinde benzeri bir betimlemeyle aktarılır: "Tot quant es gela, / mas ieu non puesc frezir" ("Her şeyi buz kesmiş, / ama ben donamıyorum"). Dante'nin şiirindeki yenilik, bu karşıtlığın beş kıtada beş kez dile getirilmesidir: Her kıtanın ilk dokuz dizesinde kış beş farklı bakış açısından betimlenir; her kıtanın son dört dizesinde ise şairin yüreğindeki aşkın sürekliliği dile getirilir. Şiirdeki tek gelişme –yeni bir görüşe geçilmesi anlamında– *congedo*'da gerçekleşir: Şairin kıştaki hali buysa, baharda ne olacaktır? Sorunun yanıtı paradoksu bir adım ileri götürür: Sevgilinin soğukluğu sürerse, seven de ölümün mermersi soğukluğunu yaşayacaktır.

Kış betimlemeleri, beş farklı bilim açısından dile getirilir; bunlar sırasıyla gökbilim, meteoroloji, hayvanbilim (göçmen ve göçmen olmayan kuşlar, hayvanlar), bitkibilim (yaprakları dökülmüş ağaçlarla yapraklı ağaçlar, çiçekler) ve yerbilimdir (akan ve durağan su, toprak). Ayrıca, şiirin gök cisimlerinden başlayıp dünyaya –hayvanlar ve bitkiler âlemine–, oradan da en aşağı öğelere doğru ilerlediğine dikkat edilmelidir. Şiir bilgi birikimi, enerjisi, simetri kaygısı gibi yönleriyle *Cehennem*'in habercisi gibidir; Dante'nin duygularını nesneler aracılığıyla dile getirip aktarması da bir başka önemli noktadır.

1. **O noktasına geldim çarkın:** "Gök cisimlerinin dairevi hareketindeki o âna, o zaman noktasına." "Çark" Dante'nin gökleri ve bir bütün olarak göklerin hareketini göstermek için sıkça kullandığı bir deyiştir.

2-3. Güneş, 21 Mayıs ile 21 Haziran arasında İkizler burcundadır. Bu yüzden, güneş alçalıp İkizler gökte yükseldiğinde, güneş ***karşıt*** Yay burcundadır ya da Oğlak burcuna doğru ilerlemektedir ve mevsim hemen hemen kış ortasıdır. Bu ve sonraki dizelerde verilen bilgilerden –Venüs'ün güneşe (4-6) ve Satürn'e (7-9) göre konumu– şiirin gerçek ya da imgelemsel yazılma zamanının Aralık 1296 olduğu saptanmıştır. Gökbilimsel göndermelerin kesinliği Dante'nin özelliklerindendir; gerçek tarihin şiirsel açıdan pek bir önemi yoksa da, her gökbilimsel gönderme son derece önemlidir. Dante'nin doğduğu burç şimdi güneşten en uzak noktada, bu yüzden de en etkisiz konumdadır, tıpkı Venüs gibi. Buna karşılık, "soğuğun nedeni" gezegen (7. dize) ise ***bütün*** gece boyunca görülebilmektedir (8. dize) ve konumu nedeniyle ışınları neredeyse dik olarak gelmekte (9. dize), dolayısıyla en üst noktada etkili olmaktadır. Bütün bunlar, aşk için ne kadar elverişsiz bir ânın söz konusu olduğunu gösterir.

4-6. **Bize uzak durur:** "Gözümüze görünmez." Ne var ki, bu kıtayı ilk kez açımlayan gökbilimci Angelitti bu sözleri "Bize en uzak noktada" şeklinde yorumlamıştır.

Yıldızı aşkın: Venüs.

7-9. **O gezegen:** Neredeyse kesin olarak Satürn.

Büyük dönence boyunca: Güneşin burçlar boyunca izlediği dairevi yol, gökteki ekvatoru geçtiği noktaların kuzey ve güneyinde iki büyük dönence oluşturur. Yaz ortasında güneş Yengeç burcuna girdiğinde daha uzun bir süre görülür ve başka herhangi bir zamankinden daha kısa gölgeler düşürür. Benzeri şekilde, kış ortasında güneş karşıt Oğlak burcuna girdiğinde, Yengeç gece göğündedir ve bu burçtaki bir gezegen –burada Satürn– güneş battığında doğacak, bütün gece boyunca görülebilecek ve en kısa gölgesini düşürecektir.

Yediden her birinin: Ortaçağlılar güneş ve ay da dahil olmak üzere yedi gezegen olduğunu düşünüyorlardı.

13. Daha önce de belirtildiği gibi, sevgilinin görüntüsünün (imgesinin) şairin zihnine resmedilmiş / nakşedilmiş olması, kaynağını Giacomo da Lenti'nin "Meravigliosamente" ("Beklenmedik yoldan") şiirinden alır ve dönemin İtalyan şiirinde çok yaygın olarak kullanılır.

14-16. Belli ki, güney rüzgârı kastedilmektedir. "Gezgin" olmasının nedeni, güney yarıküreden geliyor olmasıdır.

Şimdi ısıtmasıyla: Rüzgâra güneşin ısıttığı "Habeş kumu"ndan yükselen buharlar yol açar.

17. **Bir başka rüzgâr:** Kuzey rüzgârı.

18. **Bu yarıkürenin:** Kuzey yarıkürenin.

20. **Çözülüp:** Güney rüzgârının deniz üzerinden taşıdığı su yüklü buhar kütlesi çözülüp kar ve yağmur olarak yağar.

22. **Ondan ağlar... kederlenip:** Hava koşullarına ilişkin betimleme, psikolojik türden bir imgeyle tamamlanır; bu, doğa betimlemesinden şairin kişisel durumunun anlatılmasına geçişi gösterir.

23-24. **Ağlarını çekip yukarı:** Burada "ağları" sözü mecazi anlamıyla Aşk'ın kurduğu tuzağı gösterir. Aşk'ın ağlarını "yukarı çekmesi"nin nedeni, kış mevsiminin Aşk'ın tuzaklarına, âşık olmaya uygun olmamasındandır.

29. **Dondurucu yedi yıldızı:** Yalnızca kuzey yarıküreden görülebilen Büyük Ayı takımyıldızı.

31. **Yeşil mevsime dek:** Kuş seslerinin, aşkların yeniden belirdiği bahar mevsimine dek.

32. **Yoksa... yarası:** Bir başka deyişle, kuşların ötüşü kışın da duyulabilir; ama böyle bir şeyin olması durumunda, kuşların bahar mevsi-

minde ötmelerine yol açan neşe değil, hüzünlü bir neden söz konusu olacaktır.

40. **Aşmış zaman sınırlarını:** Onlara ayrılan süreyi aşmış; bir başka deyişle, "ölmüş."

41. **Gücüyle... Koç'un:** Güneş ilkbahar gündönümünde Koç'tadır; burada baharda yaprakların belirmesinden söz edilmektedir.

43-45. Dört mevsim boyunca yaprakları dökülmeyen ağaçlar dışında, "yeşil yapraklı dallar görünmez olmuş"tur.

49-50. Bir kez daha doğanın durumuyla şairin içinde bulunduğu durum arasındaki karşıtlık söz konusudur burada: Bütün bitkiler canlılıklarını yitirmiş, dinlenme dönemine girmişken, şair Aşk'ın "acımasız dikeni"nin yol açtığı ıstırabı yaşamak zorundadır.

53. **Dumanlı sular:** Pınarlar, kaynağını yeraltındaki buharlardan aldığı için "dumanlı"dır.

56. **Güzel günde:** Baharda.

59. **Toprakta... kayamsı:** Donma nedeniyle sertleşen toprağın üzerini "kayamsı", bir başka deyişle taş gibi sert bir tabaka kaplamıştır.

62. **Verdiğim savaştan:** İçinde bulunduğum zor, acılı durumdan.

71. Mermerden bir kişi, bir heykel, elbette ölü bir insandır.

44

SESTINA: ABCDEF FAEBDC CFDABE ECBFAD DEACFB BDFECA + CONGEDO: AFC

Bu şiirde Dante yalnız tema ve işleyiş açısından değil, olağandışı ölçü biçimi *–sestina–* açısından da Arnaut Daniel'i örnek almıştır. Bir önceki *canzone*'de olduğu gibi mevsim gene kıştır. Sevenin tutkusu değişmediği gibi, seslenilen sevgilinin taş yüreği de değişmemiştir.

1. Mevsim kıştır; bu da bu şiirle 43 nolu şiir arasındaki açık bağı gösterir. Ama bu şiirde kış izleği 1. kıtanın ötesinde sürdürülmez.

7. **Donmuş gibi... kadın:** Sevilen kadın da tek bir "hal"de donup kalmıştır ve bahar geldiğinde bile değişmeyecektir.

16. **Aşk gelip...:** Aşk, saçların ve tacın gölgesine girip, sevgilinin gözlerine yerleşir.

19. **Taşa:** Burada "değerli taş" anlamında. Dönemin anlayışına göre, her değerli taş, yıldızların etkisiyle kendine özgü "güçler" edinir.

20. **Vuruşu:** "Sevgilinin neden olduğu yara."

23. **Işığından:** Sevgilinin gözlerinden yansıyan ışıktan.

26-27. Seslenilen sevgili, tıpkı Orpheus gibi taşlarda bile arzuyu alevlendirebilecek güçtedir.

28. **Üzerinde güzel otların:** Demek ki, şair önceki bir baharda âşık olmuştur.

31. **Ama... tepelere:** Klasik kültürün beğenisini yansıtan bu betimlemeye göre, imkânsız olayların gerçekleşmesi (doğa düzeninin tersine dönmesi), şairin çok daha basit arzusunun gerçekleşmesinden daha kolaydır.

32. **Islak ve yeşil:** Bir başka deyişle, tutuşması zor; şairin sevdiği kadın da böyledir.

38. **Güzel bir yeşilin:** (Sevgilinin) giydiği giysinin (krş. 25. dize).

45

SESTINA DOPPIA: ABA, ACA; ADD, AEE + CONGEDO: AEDDCD Dante, *sestina doppia* biçimini kullandığı bu şiiri *Halkdilinde Belagat*'ta yeni bir şiir denemesi olarak nitelendirir. Dante, yapaylığını kabul etmekle birlikte, şaire teknik ustalığını ve entelektüel incelikleri sergileme fırsatını vermesi açısından bu biçimden hoşlanır. Şiirde on iki dizelik beş kıta vardır ve kıtaların hepsi beş uyak sözü üzerine kurulmuştur. Her kıtanın ilk uyak sözcüğü (kadın, taş, soğuk, ışık ya da zaman) her kıtada altı kez yinelenir; iki sözcük her kıtada yinelenir (örneğin, soğuk, taş; ışık, soğuk; zaman, ışık; kadın, zaman; taş, kadın). Kadının soğukluğu ve acımasızlığı bu şiirde de sürer.

1. **Aşk, görüyorsun...:** Şiir, baştan sona ikinci kişi olarak Aşk'a seslenir. Şiirdeki izlekleri şöyle sıralayabiliriz: 1. kıtada sevgilinin kayıtsızlığından yakınma; 2. kıtada Aşk'ın düşmanlığından yakınma; 3. kıtada sevenin acınacak hali; 4. kıtada sevgiliye övgü ve 5. kıtada Aşk'tan şair adına araya girmesinin istenmesi.

3. **Hep... ecesi olan:** Özne, 2. dizedeki "senin gücün"dür.

6. Sevgili, bir tür acımasızlık örneği olarak görülür.

14. **Sana itaatte:** Dante hâlâ Aşk'a seslenmektedir.

19-21. **Taş:** Burada "değerli taş" anlamında (44 nolu şiirin 19. dizesinde olduğu gibi). Değerli taşın görülmesi, ya güneş ışınını yansıtmasından ya da içsel bir ışıkla parıldamasındandır (bu onun yıldızlardan aldığı gücüdür).

25. 26 nolu şiirin 4. dizesine ilişkin açıklamada da belirtildiği gibi, dağ billurunun son derece soğuk koşullarda suyun donmasıyla oluştuğu yaygın bir kanıydı.

28-29. **Soğuk öğeye:** Suya (büyük bir olasılıkla kar biçiminde). Su billura dönüşür, hava da suya dönüşür, suyun egemen konumda olması bundandır.

31. **Bu yüzden:** Bu başlangıç, yukarıda bir benzetmenin söz konusu olduğunu, şimdi bu benzetmeyle şairin durumu arasında bağlantı kurulduğunu gösterir.

34. Bu dizedeki "soğuk cisim" 28. dizedeki "soğuk öğe" gibi "su"yu gösterir. Şairin ıstırabı gözyaşlarına "dönüşür."

35. Bu dizedeki "ışık" sözcüğü "göz" anlamındadır.

49-50. Aşkın tanrısallığı: Zamandan, devinimden ve "algılanabilir ışık"tan önce gelen aşk ebedi ve değişmezdir, maddesel değildir. Işık bir duyu verisi olmakla birlikte, geleneksel olarak anlıksal görüyü, dolayısıyla melekleri ve Tanrı'yı da kapsıyordu.

58-59. **Ta ki görünceye dek:** Son Yargı gününde.

65-66. Şiirin yeniliği, benzersiz teknik yapısından kaynaklanmaktadır.
Biçimindeki: *Canzone*'nin biçimi: Dante'nin mutlak yeniliğini vurguladığı *sestina doppia* biçimi.

46

CANZONE: ABbC, ABbC; CDdEE + CONGEDO: *Sirima*'nın ölçü biçimiyle aynı.
"Taş Şiirleri"nin en ünlüsü bu *canzone*'dir, çünkü bu şiirde içerik ve şiir biçimi ile kadının katılığı arasında koşutluk kurulur. Dante'ye göre (bkz. *Halkdilinde Belagat*), "sert sesler"e ancak acının hafifletilmesi amacıyla başvurulabilir. *Congedo*'nun son dizesi, adil intikamın haklılığını savunur.

1. **Sert:** Dante, *Şölen* ve *Halkdilinde Belagat* adlı eserlerinde "sert"ten, sert sesleri kastettiğini yazar. Öyleyse, Dante'ye göre hangi sesler serttir? Şairin *Halkdilinde Belagat*'ta bu soruya verdiği yanıta göre: *h* sesinin okunduğu sözcükler, üç heceden az ya da çok sözcükler, son hecesi vurgulu sözcükler, belli ünsüz gruplarının –sözgelimi, çift *z* ya da çift *x*– bulunduğu sözcükler.
Sözlerimde: Şiirimde.

3-4. Sevgili şimdiden taş kadar serttir (2. dize); bu katılığı hem içsel olarak (*doğası*, 4. dize), hem dışsal olarak (5. dize) giderek artar.

5. **Yeşim:** Ortaçağ'da yazılmış değerli taş kitaplarına göre on yedi türü olan değerli bir yeşil taş. Dante'nin, sevgilisinin zırhı olarak yeşimi seçmesinin çeşitli nedenleri vardır: sözcüğün sesi, yeşimin bir taş olması ve taşıyan kişiyi zarardan koruduğuna inanılması, daha önemlisi, bu taşın erdenlikle bağlantılı görülmesidir. Marbodus'un *Liber de Gemmis*'inde yeşimin ancak erden kişi kullandığında etkili olduğu söylenir.

6-13. Seven ile sevilcnin ilişkisi bir çarpışma şeklinde verilir. Çarpışma iki yanlıdır ve bu olağandışı özellik kusursuz bir simetriyle geliştirilir. Erkek de, kadın da oklarla saldırıya geçerler, ikisi de kendilerini savunurlar ya da zırh ve vuruşlardan kaçarak savunmaya çalışırlar.

22. **Acımasız eğe:** Sevgiliyi değil, acı veren gizli aşkı niteleyen bir söz.

26. Saraylı aşkının önemli geleneklerinden biri sevgilinin adını gizli tutmak ve çoğu zaman ondan bir simgeylc (Provans dilinde *senhal*) söz etmektir.

35. Burada ilk kıtadaki askeri imge düzenine geri dönüş söz konusudur.

36. **Dido:** Bilindiği gibi, Vergilius'un *Aeneis*'inin Dördüncü Bölümünde Aeneas'la Dido'nun aşk ilişkisi anlatılır. Aeneas'ın Dido'yu bırakması üzerine düş kırıklığıyla sona eren bu ilişki, Dido'yu intihara sürükler. Dido, özellikle Ortaçağ'da tensel sevginin örneği olarak görülüyordu. Dido'nun Aeneas'ın kılıcını kullanarak intihar etmesi, Dante'nin şiirindeki bu sahne açısından önemlidir; çünkü bilindiği gibi Aeneas, Venüs'ün oğlu, dolayısıyla aşk tanrısı Kupid'in akrabasıydı.

43. **Bütün gücüm tükenmiş:** "En küçük bir direnç gösteremeyecek kadar bitkin düşmüşüm."

44. **Sonra... zihnimde:** Haykırdığımı hayal ediyor, ama haykıramıyorum.

45-47. Dönemin anlayışına göre, bir tehlike ya da korku karşısında kan yaşam merkezine (yüreğin ortasına) sığınmak için koşuyor, bu da insanın benzinin solmasına, ısıdan yoksun kalmasına yol açıyordu.

48. **Sol kolumun altından:** Bir başka deyişle, yüreğin olduğu yerden.

53-56. Şair, sevgilinin yüreğinin kendi yüreği gibi parçalandığını görse, ölümü üzücü olmayacaktır.

57. **Güneşte ve gölgede:** Güneşle ve gölgeyle ya da belki de hem sıcak, hem soğuk mevsimde; her durumda, her an, sürekli olarak anlamında.

61. **Geliyorum yardımınıza:** Yardımın niteliği bir sonraki kıtada açıklanacaktır.

68-69. "Güneşin üçüncü saati" ve "güneşin son iki saati", kanonik dua saatlerine göndermedir; yaklaşık olarak sabah saat 9'u, günbatımını ve akşam saat 9'u gösterir.

74. Gözlerini kadının gözlerine dikerek bakma, şairin intikamının doruk noktasını oluşturur.

78. **Aşkla:** Burada "aşk duygusu" anlamında.

47

CANZONE: AbbC, AbbC; CDdEeFEfGG + CONGEDO$_1$: *Sirima*'nın ölçü biçimiyle aynı. CONGEDO$_2$: AXaBBCC

Bu olağanüstü güzellikteki *canzone*, *İlahi Komedya* dışında Dante'nin 1302

yılında Floransa'dan sürgün edilişi üzerine düşüncelerini en eksiksiz biçimiyle dile getirdiği şiiridir. Dante'nin bu konudaki düşünceleri *Cennet*'teki Cacciaguida bölümünde, özellikle XVII. kantoda doruk noktasına ulaşacaktır. Adalet fikri ve temasının *İlahi Komedya*'da çok önemli bir yer tutması, sürgün deneyiminin Dante'nin yaşamındaki belirleyici rolünü gösterir. Bu temanın birbirini tamamlayan iki yönü vardır: Adaletin yeryüzünde, tarihsel süreç içinde ihlal edilmesi ile ebedi düzende haklılığının açığa çıkarılması. Birlikte bu iki yön kişisel deneyimin belli ölçüde evrenselleştirilmesini temsil ederler. Dante haksızlığa uğramıştır ama boyun eğmeyecektir; öfkeyle geçmişe ve umutla geleceğe bakar, kendisini mektuplarında *exul inmeritus* ("haksız yere sürgün edilmiş kişi") ve *vir praedicans justitiam* ("adalet talep eden kişi") olarak anar. *İlahi Komedya*'da bu öfke ve umut Hıristiyan inancı çerçevesinde dile getirilir: Cehennem belirgin olarak günahın yol açtığı adaletsizliği temsil eder; Cennet ise Tanrı'nın adaletini dile getirir (*Cennet* XVIII) ve Dante'yi şiiriyle bu tanrısal davaya hizmet etmeye çağırır (*Cennet* XVII). Ama Dante *İlahi Komedya*'yı yazmadan önce, aynı tutumu bu *canzone*'de çok farklı bir biçimde olsa da dile getirmiştir.

Bu şiirde, ebedi dünyada değil, yeryüzündeyiz; şairin sürgün acısı, insanların yaşadığı bu dünyada adaletin yokluğunun bir göstergesi ya da imgesi olarak belirir. Adalet, adaletsizliğin hüküm sürdüğü dünyadan dışlanmış; o da şair gibi adaleti ve diğer erdemleri istemeyen bir dünyada yurtsuz kalmıştır. Sürgün edilmiş adalet, erdemin üç çehresini temsil eden üç kadına dönüşür; bu kişileştirme, nesnel olarak, şairin kişisel bilincine karşılık gelir ve onu bütünler. *İlahi Komedya*'daki adalet temasıyla karşılaştırıldığında, iki farklılık göze çarpar: İlki, olumsuz yön burada öfkeden çok üzüntü olarak kendini gösterir (ama öfke de, özellikle 4. kıtada, yok değildir); ikincisi, umuda götüren olumlu yön –adalet ve erdemlerin yenilmezliği– burada dinsel değil, felsefi bir zemine oturtulur. Gerçi erdemler ebedi ve yüce güçlerdir, ama şiirde doğrudan Tanrı'ya seslenme söz konusu değildir. Soyut-alegorik anlatımın egemen olduğu şiirin 5. kıtasında ve iki *congedo*'da dönemin siyasal olaylarına göndermeler vardır. Dante *Halkdilinde Belagat* ve *Şölen*'de bu şiirden söz etmez; ancak, *Şölen*'de, bölümlerden birinin adalet üzerine olacağını belirtir. Bu *canzone* Dante'nin adalet üzerine yazdığı yegâne şiir olduğu için, büyük bir olasılıkla *Şölen*'i tamamlaması halinde Dante bu şiirine ve açımlamasına da yer verecekti.

1. İlk dize, 33 nolu şiirin açılışını anımsatır: "İki kadın zihnimin en üstüne geldi."

2-4. Kadınların kalbin "dışına" yerleştirilmesi, daha başlangıçta okura şiir boyunca sürecek olan yurtsuzluk ve sürgün izleğinin içerdiği hüz-

nü duyurur; ama bu duygu, olumlu bir başka duyguyla birleşir, onunla karşıtlık oluşturur: Gurur ve cesaret. Aşk'ın büyük sürgünleri karşılamasıyla şiire giren bu ikinci izlek, şairin, bu üç kadınla birlikte sürgünün bir onur olduğunu belirtmesiyle (73-76. dizeler) tam bir netlik kazanır. Şiirin "tuhaf", olağanüstü güzelliği, söz konusu iki duygu akışını dengeleyip iç içe geçirmesinden kaynaklanır.

Aşk: Dante'nin şairlik uğraşının her aşamasında, ruhuna egemen olduğunu söylediği, saraylı edebiyatının geleneksel "tanrı"sı ya da "efendi"si. Ama bu şiirde tensel yön oldukça aşılır: "Aşk", özellikle insana ve onun ussal doğasına özgü hakikat ve erdem sevgisidir.

6. **O efendi, her şeye hükmeden:** Aşk.

10. **Kişi gibi:** "Varlık gibi".

13-15. **Bir zamanlar:** Zaman belirsiz bırakılmıştır. Bu, tarihsel bir şiir değil, mitsel-şiirsel bir alegoridir. Buna karşılık, bütün kötülükleri insanoğlunun Cennet'ten kovuluşuna dayandıran *İlahi Komedya* "tarihsel"dir.

17. **Dostun evine:** Dante'nin Aşk'ın evi olan yüreğine.

18. **Burada:** Yürekte, bu "ev"de.
Sözünü ettiğimin: Aşk'ın.

19. **Biri:** Üç kadının en büyüğü Adalet (35. dize).

21. Bir kadın olarak Adalet'in başı güle, başı destekleyen kolu ise gülün sapına benzetilir.

26. **Belli gene de soyluluğu:** Adalet, kemersiz ve yalınayak olduğuna göre, giysilerinden ötürü değil, yalnızca kendisinden, kişiliğinden ötürü saygın, soylu birisi olduğunu ortaya koyar.

28. **O yeri:** Cinsiyetini belli eden kısmını (müstehcenlikten uzak durmak için dolambaçlı anlatım). Ortaçağ geleneğinde, insanın mahrem yerlerini sergilemek zorunda kalması, alay ve hakaretlere maruz olması anlamına gelir.

31. Aşk'ın soyluluğuna gönderme. Aşk, tanrısal bilgeliği gösteren "meleklerin ekmeği" gibidir. Aşk bilgeliğin "biçimi" olduğu için (*Şölen*, III, XIV, 1) bir bakıma bilgelik ya da felsefedir; bu felsefi sevgi de, hakikat ve erdemi hedef alan "insana özgü sevgi"nin bir uzantısıdır.

33. **Yakınımız:** Aşk.

35. Adalet, Venüs'ün kız kardeşi olduğunu belirtir; bilindiği gibi Venüs Aşk'ın (Eros/Kupid) annesidir.

36. **Bak, elbisemle kemerim:** Daha önce Adalet'in "kemersiz ve yalınayak" olduğu belirtilmiş (26. dize) ve "yırtık giysi"sinden söz edilmişti (27. dize); kemer, Ortaçağ boyunca, kadın giysisinin en değerli süslerinden biriydi.

44. Aşk'ın sorusu, Adalet'in üzüntüsünü daha da artırır.

46. **Nil:** Ortaçağ'da, Nil nehri Gihon nehriyle özdeşleştiriliyordu. Gihon, yeryüzü cenneti Aden'den çıkan bir ırmağın dört kolundan biridir (Tekvin, 2:10-14). Dolayısıyla, Adalet'in "kızı"nın ve "kız torunu"nun Nil'in kaynağında, "erden dalga" üzerinde (49. dize) doğmuş olması, bu doğumların Yeryüzü Cenneti'nde, bir başka deyişle insan doğasının kusursuz olduğu yerde gerçekleştiği anlamına gelir. Alegorik yorumun en önemli dayanağı bu olmalıdır. Bu nokta özellikle önemlidir, çünkü Yahudi-Hıristiyan tefsir geleneğinde dört nehrin ortak kaynağının tanrısal bilgeliği; nehirlerin de dört ana erdemi simgelediği düşünülüyordu.

46-48. "Büyük ışık"ın güneş olduğu açık olduğundan, bu dizelerin olası üç anlamı şöyledir: (*a*) "Güneşin toprağı sorkun yaprağından yoksun bıraktığı yerde" – bir başka deyişle, ekvator güneşinin aşırı ısısının bütün bitki örtüsünü, bu arada nehre yakın olanları da yok ettiği yerde; (*b*) "Güneşin (dik) ışınlarının yaprakların toprağa gölge düşürmelerini engellediği yerde; (*c*) "Sorkun yaprağının toprağı kızgın güneşten koruduğu yerde."

50-54. Bu dizeler, üç aşamalı bir adalet anlayışını gösterir: İlki, doğa düzenini de içinde barındıran "tanrısal adalet"tir (*jus divinum ac naturale*); bu adaletin insan aklına yansımasıyla "insanlara özgü adalet" (*jus gentium*) doğar; bu sonuncusu da, aynı tanrısal kaynaktan ikinci bir yansımayla "pozitif hukuk"u (*lex humana*) doğurur.

59. Aşk'ın iki okunun nihai kaynağı Ovidius'un *Metamorphoses*'idir (I, 468-71); ama Dante bu okların anlamını değiştirir. Ovidius'ta Aşk'ın iki okundan biri aşkı alevlendirip harekete geçirir, öteki aşkı sona erdirir; burada ise iki ok, insanların ihmalleri sonucu paslanmaya bıraktıkları ahlaksal niteliklerdir. Ama aşkla olan bağlantılarının korunması gerekir; bunun da en iyi yolu, Aquinolu Thomas'ın önerisini benimsemektir: Oklardan biri iyiliğe özgü sevgiyi temsil eder, öteki kötülüğe özgü nefreti (bu ikincisinin kaynağı da ilkidir).

63-64. Yeryüzündeki bütün erdemler "yurtsuz"dur.

65-68. Burada iki nokta iç içe geçer: (*a*) ölümlü insan ile Aşk ve Erdemlerin temsil ettiği ebedi "tanrısal" dünya arasındaki ayrım; (*b*) şimdiki halde insanların yıldızlardan gelen kötü bir etkinin altında olmaları. Burada vurgulanan birinci noktadır; Dante, ikinci noktanın içerdiği yıldız belirlenimciliği imasını *İlahi Komedya*'da açık bir dille reddedecektir.

69. **Sonsuz kale:** Cennet.

71. **Yaşayacağız:** "Ölümsüzüz."

77. **Hüküm ya da yazgının gücü:** İlki doğrudan, ikincisi dolaylı yoldan Tanrı'nın iradesini gösterir.

81-82. **Gözlerimin güzel hedefi:** Aşk nesnesi, sevgili. Burada sevgili şairin uzak düştüğü şehri Floransa olsa gerektir.

84. Bu dize şöyle yorumlanabilir: Sürgün Dante'nin hayatında başka dertlere yol açmış olsa da, onu en çok üzen şey Floransa'dan dışlanmasıdır.

87. **Anahtarını koymuş:** "Anahtar"ı çevirip Dante'nin yaşamını "kapatmak" (sona erdirmek) üzere.

88-90. Bu çok tartışılmış dizelerde dört nokta belirtilir: (i) Dante bir suçu olduğunu kabul eder; (ii) bu suçun artık hükümsüz olduğunu belirtir; (iii) hükümsüzlüğün nedeni, şairin bu suçtan pişmanlık duymuş olmasıdır; (iv) bu pişmanlık aylar öncesine (hükmün kalktığı zamana) denk düşmektedir. İki nokta açık değildir: (*a*) suçun niteliği; (*b*) hükmünün kalktığı zaman. Söz konusu suç ya salt ahlaki veya dinsel, ya da aynı zamanda ve öncelikle siyasidir. Siyasi ise, şairin ikinci *congedo*'da Floransa'daki Siyahlarla uzlaşma talebi de göz önünde bulundurulduğunda, bu suç Siyahların Dante hakkında aldıkları sürgün kararından önce ya da sonra Dante'nin işlediği bir suç olmalıdır. Siyasal yorumu güçlendiren noktalar şunlardır: Bir bütün olarak *canzone*'nin geniş anlamıyla siyasi bir konuyu –adalet– işlemesi; ikinci *congedo*'nun açık siyasi anlamı; 81-84. dizelerin Dante'nin Floransa sevgisine gönderme yapması olasılığı; son olarak da, başka kaynaklardan bildiğimiz üzere, Dante'nin Floransa'da zafer kazanan tarafla bir dönem uzlaşma arayışı içine girmesi, hatta masumluğunu belirten mektuplar yazacak kadar alçakgönüllü bir tutum takınması. Böyle alçakgönüllü bir uzlaşma tutumu hiç kuşkusuz bu kıtanın son dizelerinde görülmektedir, ama daha açık olarak ikinci *congedo*'da dile getirilecektir. İkinci noktaya, yani 89. dizede belirtilen zamana gelince, Dante'nin pişmanlığını Mart 1304 –Kardinal Niccolò da Prato'ya sürgüne gönderilen Beyazlar adına yazdığı mektubun tarihi– ile Temmuz 1304 –Beyazların La Lastra'da yenilgiye uğratıldıkları tarih– arasında bir tarihe yerleştirmek en doğrusu görünmektedir.

91-100. Birinci *congedo*. *Canzone*'den içsel anlamını herkese açıklamaması; ama gerçek bir erdem âşığıyla karşılaşırsa, başkalarından sakladığı güzelliği ona göstermesi istenir.

91-92. Buradaki eğretileme, 27-28. dizelerdeki eğretilemeyi anımsatır.

Giysine: Alegori giysisi ya da tülü.

93. Bu dizede, anlam örtük olarak ikiye ayrılır: Sözcüğü sözcüğüne ya da lafzî anlam ("çıplak yerlerin") ile alegorik anlam (91. dizede sözü edilen "giysi").

94. **Tatlı meyveyi:** "Gizli alegorik anlamı."

97. **Erdem dostu:** Şair gibi, insana özgü aşkla seven birisini.

99-100. Dışı güzel çiçek, hiç kuşkusuz biçim güzelliğiyle şiir anlamındadır. İçsel arzu edilirliğiyle de (94. dizedeki "meyve") şiir bir meyve çiçeğine benzetilmektedir.

Âşık kalpler: Sevgileri doğru yönde olanlar.

101-107. İkinci *congedo*. Bu *congedo*, Dante'nin Floransa'daki Siyahlarla uzlaşma arayışı içinde olduğunu gösterir.

101-102. Şiir, Beyazlar ile Siyahlar arasındaki çatışmada olduğu gibi, yansızdır.

103. Ama Dante'nin aklında özellikle Floransa'da zafer kazanan Siyahlar vardır. Onların gözünde Dante ölüm cezasına çarptırılmış bir suçlu, hatta bir haindi. Siyahlar şair hakkında böyle düşünürken, o da onlardan uzak durmak zorundaydı.

106-107. Dante'nin bağışlanmak istediği şey nedir? Hiç kuşkusuz, Floransa'dan sürüldüğünde Dante'ye isnat edilen suçlar –kamu parasını zimmetine geçirme, rüşvet, gasp– söz konusu değildir burada; büyük bir olasılıkla, öteki Beyaz önderlerle birlikte sürgün kararından sonra şehre zorla dönebilmek için aldığı önlemler –özellikle Ghibellinolarla işbirliğine gitmesi– söz konusu olsa gerek.

48

SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

Yeryüzünde adaletin egemen olması için Tanrı'ya bir yakarış niteliğindeki bu sonenin yazılma nedeni, birisinin yaptığı ve şairin kabul edilemez bulduğu bir adaletsizlik, ayrıca bu kimsenin bir "büyük zorba" tarafından korunuyor olmasıdır. Şair adalet adına Tanrı'ya seslenir ve adaletin yeryüzünde huzurun tek koşulu olduğunu belirtir. Şiirde, tıpkı "Tre donne"de (47 nolu şiir) olduğu gibi, adalet, alegori yoluyla, acı çeken bir kadın olarak yansıtılır.

2. **Yeni bir kaygı:** Papalık ile VII. Henri arasındaki karşıtlığa bir gönderme söz konusu olabilir.

3. **Senden hiç kaçmayan:** Büyük bir olasılıkla 6. dizede sözü edilen adalet; bazı yorumculara göre "bilgelik", bazılarına göre de "acıma."

6-8. Büyük bir olasılıkla, "adaleti öldüren" kişi Papa V. Clemens'e, "büyük zorba" ise Fransa kralı IV. Philippe'e göndermedir. Clemens'in Fransa'ya boyun eğmesi, Philippe ile işbirliği yapması, kilise içindeki önemli mevkileri satma suçunu işlemesi ve papalığı Roma'dan Avignon'a taşıması, Dante'nin onu *Cehennem*'de (XIX, 82-88) "alçakça işlere bulaşmış yasa tanımaz bir kılavuz" ve "yeni İason" olarak nitelendirmesine yol açacaktır.

9-10. Özne hâlâ 6. dizedeki "adaleti öldüren" kişidir. Şiirin kalanı papanın ruhsal gücüne ilişkindir; burada "bendelerin" sözü genel olarak Hıristiyanları gösteriyor olmalıdır.

12-13. Adalet ya zayıf, bitkin düşmüş haldedir ya da ölmüştür: 6. dizedeki "adaleti öldüren" sözüne ve "kaskatı kesilmiş" sıfatına bakılırsa ikinci anlam ağır basmaktadır. Bu durumda "kaldır" buyruğu, diriltme anlamına gelecektir.

49

CANZONE: ABbCd, ACcBd; DeeFfGHhhGG + CONGEDO: *Sirima*'nın ölçü biçimiyle aynı.

Dante, *Şölen*'in on beşinci ve son bölümünde cömertlik erdemini ele alacağını belirtmişti; birçok Dante uzmanına göre, o bölümü bu *canzone* ve Dante'nin *canzone* üzerine yazacağı yorum oluşturacaktı (bilindiği gibi Dante *Şölen*'i tamamlayamamıştır). Bununla birlikte, bu şiir dolaylı olarak cömertlik üzerinedir; doğrudan konusu, cömertliğin tersi tutuma –cimriliğe– bir saldırıdır. Şiirdeki egemen tema cimriliğin neden olduğu kötülüklerdir, ama bunlardan yalnızca üç kıtada (4, 5 ve 6. kıtalar) söz edilir. İlk üç kıta bu temaya bir giriş niteliği taşır. Birinci kıtada, bir "hanımlar" topluluğuna seslenen *canzone* dünyadaki ahlaksal çöküşü dile getirir; ama bu tema iki cins arasındaki ilişkiyle bağlantılandırılır: Bu dünyada erdem öylesine azalmıştır ki, erkeklerle kadınlar arasındaki aşk ilişkisinin sona ermesi daha iyi olacaktır, çünkü Tanrı kadının güzelliğini erkeklerin erdeminin tamamlayıcısı olarak yaratmıştır. Sonraki iki kıta genel olarak erdem üzerinde durur: İkinci kıtada erdem övülür, 3. kıtada ise karşıtı tutum yerilir. Daha sonraki üç kıtada şair cimriliği büyük bir şiddetle yerer. Yedinci kıtada bir kez daha 1. kıtadaki kadınlara yönelik uyarı yinelenir. *Congedo* ise şiiri bir kadına sunar.

Bu *canzone* "Tre donne"yle (47 nolu şiir) birlikte *İlahi Komedya*'dan önce Dante'nin etik şiirde ulaştığı doruk noktasını temsil eder; zaten Dante de *Halkdilinde Belagat*'ta şiiri bu özelliğiyle anar. Üslup açısından Dante'nin bu derlemedeki en tutkulu şiiri olduğunu söyleyebileceğimiz "Doglia mi reca"da zengin sözcük dağarcığı, çok sayıda söz sanatı kullanımı, eğretilemenin fikirlerin akışını yönlendiren bir güce dönüşmesi özellikle dikkat çekicidir. Erdem ile erdemsizlik, cömertlik ile cimrilik karşıtlığını dile getiren üç imge şiir boyunca çeşitli noktalarda öne çıkar: "yaşam-ölüm" (26, 36-42, 74-84 ve 144 nolu dizeler), "insan-hayvan" (23, 81, 101, 106-115 ve 143 nolu dizeler) ve özellikle "efendi-köle" (25-52, 64-68, 87-89 ve 98 nolu dizeler).

6. **Arzunuzun:** Kadınlardaki aşk arzusunun.

12-13. **Erdem... güzellik:** Kusursuzluğun iki öğesi; burada cinsiyet ayrımına gidilerek, güzelliğin kadınlara, erdemin erkeklere özgü olduğu söylenir.

14. **Birleştirme:** Dante, sevginin birleştirdiği erdemle güzellik idealini ortaya koyar; ancak, öğelerden biri –erdem– olmadığı için bu birleşmenin gerçekleşmesi olanaksızdır. Buradaki olanaksızlık, elbette fiziksel olmaktan çok ahlakidir: Kadınlar, kötü erkekleri sevmemelidir; bu da güzelliklerini erkeklerin zevkine sunmamakla olur (16-21): ya güzelliklerini saklayarak (16), ya da tamamıyla bir yana bırakarak (18).

19-21. Dante, iki şeyden birini öneriyor olmalıdır: (*a*) güzelliğin yitirilmesine götüren doğal nedenler –hastalık, yaşlılık, vb.– karşısında ihmal ya da yalnızca edilgen bir tutum; (*b*) kadınların kendi elleriyle kendi güzelliklerini bozmaları.

22-42. Kıta 2. Erdemin insan doğasında tanrısal Aşk'ın nedeni ve insanın hem gerçek hizmetkârı, hem de kurtarıcısı olarak övülmesi: Erdemden yoksun insan bir hayvan, bir köledir, hatta ölü bir insandır (22-26). Göksel Aşk'ın (Tanrı) yarattığı erdem Tanrı'nın iradesini yerine getirir ve insana onur kazandırır (27-31). İnsan ruhunun gerçek hizmetkârı ve bedeninin kusursuzlaştırıcı ilkesi olarak erdemin bu dünyadaki işlevi (32-38). Erdemin ve onun insanı özgür ve iyi kılmadaki gücünün ölümsüz itibarı (39-42).

22. Burada, şiirin gerçek izleğine geçiş söz konusu: Kadınlar değil erkekler; güzellik değil erdem. Erdemin karşıtına ilişkin 3-6. kıtalardaki betimleme, Dante'nin zihinsel değil ahlaksal erdemden söz ettiğini gösterir. Erdemsizliğin üç belirtisi hayvansılık, kölelik ve ölüm iken; bunun tersine, erdemliliğin belirtileri insanilik, özgürlük ve canlılıktır.

32. **Güzel kapılardan:** Vahiy 21:12-13'ü çağrıştıran bu niteleme, Aşk'ın "kutlu sarayı"nın kapılarını gösterir.

33. **Kadınına:** "İnsan ruhu" şeklinde de, "tanrısal bilgelik" şeklinde de yorumlanabilir.

40. Erdemin göksel "ölçüsü"nü Dante'nin din metafiziği çerçevesinde anlamak gerekir: "Tanrısal erdem" ya da yalnızca tanrısal doğanın kendisi.

41-42. Özgürleştirici etkileri, erdemin, ona sahip olan açısından her zaman yararlı ya da değerli olduğunu gösterir: İnsanın kendine hükmetmesi özgür olması anlanına gelir, bu özerklik de insan kusursuzluğunun özüyle birebir bağlantılıdır.

43-63. Kıta 3. Erdemden ayrılmanın sonuçları: Kölelik ve zihinsel körlük.

45-47. Cimrilik izleğini önceleyen bir "para eğretilemesi."
Hem birini, hem ötekini: Erdemin yitirilmesi ve köleliğe düşme.

48. **Köle-efendi:** 43. dizede sözü edilen "bayağı kölenin kulu."

49-50. Dante, "zihni aydınlatan gözler" konusunda *Şölen*'de şunları söyler: "Nasıl ruhun duyumsal kısmının, dış renklerine göre şeylerdeki farklılığı algılamasını sağlayan gözleri varsa, ussal kısmın da kendi gözü vardır: Onunla belli bir amaca yönelik olmaları açısından şeylerdeki farklılığı algılar – ayırt etmedir bu." (I, XI, 3).

58. **Tüle bürünmüş:** "Mecazların, betilerin tülüne bürünmüş." Dante, alegorik anlatımın anlamını da "dizelerin tülü ardındaki anlam" şeklinde düşünür.

64-84. Kıta 4.: Erdem karşıtı tutumun sonuçları cimriler örneğiyle gözler önüne serilir; maddi şeyler edinme peşindeki sonsuz arzunun çılgınlığı ve gereksizliği vurgulanır.

64. **Kul olan kişi:** Kötü alışkanlıklara kul olan kişi.

69. Cimri ne kadar büyük bir güçle koşarsa, "huzur"dan o kadar çok uzaklaşır.

74. **Hepimizi eşit kılan:** Ölüm.

80-81. İsa'nın söylediğine göre, köpeğin tersine, "insan yalnız ekmekle yaşamaz" (Matta İncili 4:4). Burada "ekmeğin boşa harcanması", onu yemenin ve onunla beslenmenin insana hiçbir yarar sağlamamış olmasındandır.

85-105. Kıta 5.: Bu kıtada saldırı mal edinme hırsından biriktirmenin, istiflemenin olumsuzluğuna yönelir.

88. **Direnen olursa:** Vermemeye dayalı bencilce itkiye direnen olursa.

90. Ne Ölüm, ne de Talih, insan cimriliğinin yarattığı kötülüğe çare olabilir.

92. "Harcanmayanlar dağıtılsa, kim onu almaya layık olurdu?" Burada ima edilen nokta, dağıtılanları alacak bir başka kişinin de aynı tutum içinde olacağı, yani eline geçenleri biriktirip istif edeceğidir.

93-94. Cimriliğin ve öteki kötü huyların egemenliği, yıldızlardan gelen kötü etkilere bağlanır.

95. Akıl, cimriliğin, Talihin ve yıldızların zararlı etkilerinin yol açtığı adaletsizliğe çare bulmak üzere devreye girmelidir.

96. **Ve akıl... derse:** Akıl, mazeret olarak, tutsak düşmüşlüğünü ileri sürecek olursa.

98. **Efendinin... onu:** 43. dizede devreye sokulan efendi-köle kavramı burada da sürer.

99-105. Tek başına cimri olmanın utancı, yardımı hak eden yoksulların bu cimrilikten ötürü düştükleri durum nedeniyle "ikiye katlanır." Bu

yüzden, "sahte hayvanlar", verimsiz bir arzunun peşine düşmekle hem kendilerine, hem de başkalarına "acımasız" davranmış olurlar.

Sahte hayvanlar: Doğaları gereği hayvan olmayıp, kendilerini hayvan konumuna koydukları için.

100. **Gösterdiğim yere:** Cimriliğe.

106-126. Kıta 6.: Bu kıta iki kısımdan oluşur: 106-113. dizeler küçük bir alegori olup, erdemin cimrileri cömertliğe yönlendirme yönünde sonuçsuz son çabasını ortaya koyar; 114-126. dizeler ise sahte "cömertlik"in betimlenişidir: bir şey verilir, ama haset duygusuyla verilir, bu yüzden alan kişiyi yaralar.

106. Burada da erdem kişileştirilir (krş. 2. kıta), ama bu kez şahinine seslenmeye çalışan bir şahin yetiştiricisi şeklinde.

108. **Parlak nesne:** Dante'nin kullandığı eğretileme çerçevesinde, büyük bir olasılıkla bir avcı kuş eğitilirken sahibine geri dönsün diye kullanılan, birbirine tutturulmuş parlak tüyler (bu tüylerin içinde kuşun yiyeceği bulunur). "Parlak nesne"yle başlayan eğretilemeler dizisi "olta" (110. dize) ve "yem"le (112. dize) sürer.

114. **Ve gelse de:** "Cimri kişi gecikmeli olarak bir armağan verse bile."

115-117. "Öyle gönülsüzce veriyor ki vereceğini, kimse ona cömertliğinden ötürü hayranlık duyamıyor."

120. **Kasvetli:** Gerçek erdeme eşlik eden sevince karşıt olarak üzüntülü, kederli, kasvetli (krş. 32-35. dizeler). Dante, *Şölen*'de de (I, VIII, 7) benzeri bir şey söyler: "Armağanın verilişi ve alınışı neşeyle olmazsa, onda kusursuz bir erdem yoktur." Ortaçağ metinlerinde sık rastladığımız bir vurgudur bu.

123. **Yaraladığını:** Özne, cimridir.

125. Alan kişi, çok gereksinme duyduğu armağanı kabul etmektense reddetmeyi yeğleyecektir.

127-147. Kıta 7.: Özellikle erkeklerdeki erdemsizliğe bağlı olarak dünyanın içinde bulunduğu kötü durum. Birinci kıtada kadınlara yönelik uyarının yinelenmesi.

132-136. 134-136. dizelerin anlamı şudur: "Kök iyi olduğunda bile, aşkı ortaya çıkarmak için bir başka iyi gerekir, çünkü ancak benzerler birbirinden hoşlanır." Buna bağlı olarak, 132-133. dizeleri şöyle açımlayabiliriz: "Kadınlar, sevgiliniz olmaya aday kişiler bütünüyle kötü olduğu için (132. dize), sizden gerçek aşkı çekip alamazlar, alacakları yalnızca aşkın sahte bir benzeridir, bu yüzden de aşk artık karmakarışık bir haldedir, aslının bir taklididir."

135. **İyi bir kök diğerinden...:** *Canzone*'nin içeriğine (özellikle 11-17. dizelere) bakılırsa, birbirine bağlı iki iyiliğin erkeklere özgü erdem ile kadınlara özgü güzellik olması gerekir.

137-143. Önceki dizelerde söylenenlerin sonucu. Ya bir kadın güzelliğinin iyi bir şey (139. dize), dolayısıyla iyi bir sevgi "kökü" (135. dize) olduğunu düşünür, ya da kötü bir şey olduğunu. İlk durumda, bu tür erkeklerce gerçekten sevildiğini sanmamalıdır. İkinci durumda buna inanabilir, ama olsa olsa "sevgi"nin anlamını değiştirerek, bir başka deyişle bu adı "hayvani şehvet" için kullanarak. Elbette, ima edilen nokta şudur: Erkeklerden ve kadınlardan söz ederken, yalnızca aklı olan varlıklara yaraşır bir sevgi gerçekten sevgi adını hak eder; "insanlara özgü, kusursuz ve dürüst şeylere yönelik sevgi"dir bu (krş. *Şölen*, III, III, 1-11).

140. **Böylelerince:** Bu tür insanlarca (şu âna kadar betimlenenler gibi, erdemden yoksun olanlarca).

146. **Böyle bir neden yüzünden:** Şehvete "aşk" adını vererek, böylece kendi güzelliğini insan doğasına özgü iyilikle bütünleşmiş bir şey olarak görmeyerek (bir başka deyişle, yalnızca hayvansal bir şey gibi görerek).

148-158. *Congedo. Canzone*'ye önce Floransalı bir hanıma, belki de bir kontes olan Bianca Giovanna'ya gitmesi söylenir; o, *canzone*'ye ne yapacağını söyleyecektir. Unvanının ve adının gösterdiği gibi, kibar, bilge ve soylu birisidir bu kişi.

148-149. Demek ki, sözü edilen kadın, Dante'nin bu dizeleri yazdığı yerden çok uzakta değildi. Floransalıydı ve adı Bianca Giovanna Contessa'ydı. "Contessa", bir unvan olduğu kadar özel bir addır da. Conti Guidi ailesinde Bianca Giovanna adlı bir kadın vardı. Burada sözü edilen "kadın" o olabilir, ama bu yönde herhangi bir kanıt yok elimizde. Dante, Floransa'da yazıyor olsaydı, Bianca'nın Floransalı olduğunu vurgulamak gereksiz olurdu; bu da Dante'nin bu şiiri sürgünde yazdığının bir başka kanıtıdır (öteki veriler arasında, şiirdeki üslup olgunluğunu ve 6. kıtada bir şeyler istemenin yol açtığı burukluk konusundaki ısrarı gösterebiliriz).

50-50a

Cino, Dante'den karar vermesine yardımcı olmasını ister: Bir kadına duyduğu aşk sona erdiğinden, bir başka kadına duyduğu aşka kendisini bırakmalı mıdır? "Her şeyin efendisi" deneyim bu yeni aşkı kabul etmesinden yanadır, ama önce arkadaşının görüşünü almak istemektedir. Dante, Cino'nun sorusunu bir sone (50a nolu şiir) ve Latince yazılmış bir mektupla yanıtlamıştır. Dante yanıtında Cino'nun deneyim konusundaki görüşüne katılır: Aşk arzusuna direnmek yararsızdır; bu yüzden bir önceki sevgi çekiciliğini yitirdiyse yeni aşkı kabul etmek gerekir. Dante

Latince mektubunda da deneyimle ilgili savını önsel (*a priori*) akıl yürütme yoluyla ve Ovidius'un *Metamorphoses*'ine dayanarak kanıtlar. Cino'nun sonesindeki "hem içeride hem dışarıda bulundun sen" sözleri Dante'nin sürgününe gönderme olsa gerektir; Dante Latince mektubunda Cino'ya sürgün arkadaşı olarak seslenir.

50
SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

1-8. Sözdizimi oldukça karmaşık bu dizeleri şöyle açımlayabiliriz: "Seven kişi aşkının umutsuz olduğunu öğrenmenin şokunu atlattığında, bir başka kişiye âşık olmada özgürdür."

2. **Sevme arzusu:** Aşk.

3-4. **Gözlerin:** Sevgilinin gözleri olabilir; ama daha büyük bir olasılıkla seven kişinin gözlerinden söz edilmektedir.
Hoş tohumundan: Sevgiliden; özellikle de sevgilinin yüzü ya da gözlerinden.
Zihinde yer etmiş: Kesin anlamı belli değil; belki de gözlerin rolü ile yüreğin ya da aklın rolü arasındaki alışılmış ayrım söz konusu.

6. **İki aşırı uç:** Bir yoruma göre soğuk ile sıcak; bir başka yoruma göre kader tanrıçaları.

7. **Yalnız kalan:** Umuttan yoksun olduğu için.

9-10. **O efendisi her şeyin:** Dante'nin III nolu mektubundaki açımlamaya göre "deneyim."
Penceremden: Gözlerimden.

11. **O kişi:** Aşk.

12. **Karayla ak:** Hiç kuşkusuz, yeni sevgilinin gözlerine gönderme; ama bu deyiş Siyah ve Beyaz Guelfolara bir gönderme olarak da okunabilir.

14. **Hem içeride, hem dışarıda:** Burada da doğrudan gönderme aşkla ilgili olabilir: Dante, hem aşkın "içinde", hem "dışında" olmuştur. Ne var ki, tarihsel koşullar göz önünde bulundurulduğunda, burada da Dante'nin sürgününe bir gönderme söz konusu olabilir: Dante hem Floransa'nın "içinde", hem de "dışında" olmuştur.

50a
SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

1-2. *Yeni Hayat* II, 1'e ve Beatrice aşkına açık bir gönderme. Dante burada örtük olarak Beatrice'ye tensel bir aşk duymuş olduğunu dile getirir, bu soneye eşlik eden düzyazı mektupta ise bunu açıkça ortaya koyar ve sonenin sözünü ettiği aşkı ruhun us-altı kısmına yerleştirir.

Bu durum özellikle dikkat çekicidir, çünkü Dante bu şiiri yazdığı sıralarda yaklaşık kırk yaşındadır ve *Yeni Hayat* gibi tamamıyla yüceltilmiş "göksel" bir aşkın öyküsünü anlatan bir kitabın yanı sıra, merkezi zihinde ya da anlıkta bulunan bir aşkı yücelttiği bir dizi *canzone* yazmıştır.

5. **Aklı ya da erdemi:** Bu nitelikler bu şiirde aşka karşıt güçler olarak görülür.

6-8. Yararsız bir uğraş: fırtınada bağırmanın, gökgürültüsünün sesini bastıracağını ummak.

Gökgürültülerinin patladığı yerde: Gökyüzünde.

11. **Orada boşa gerer yayını:** Dokuzuncu dizedeki "oyun alanı" eğretilemesini sürdüren bir söz.

14. **Tükenmişse diğeri:** Bir önceki "güzellik."

51-51a

Dante ile Cino arasındaki bu sone mektuplaşması, ikisi arasındaki bağlantıyı sağlayan Moroello Malaspina aracılığıyla gerçekleşir (Cino sonesini Malaspina'ya hitaben yazmıştır). Cino gene yeni bir aşk konusunda yakınır. Bu aşkın yol açtığı ıstırap onu ölüme sürüklemektedir (4 ve 6. dizeler); ama bu onu aşk arzusunu gerçekleştirememekten –şiirdeki temel eğretileme çerçevesinde söylemek gerekirse, aradığı "altın"ı bulamamaktan– daha az üzmektedir. "Altın" ile ne anlatılmak istendiği açık değildir: Geçici bir sevgi mi, Cino'nun sevgilisi "Selvaggia"ya olan aşkı mı, yoksa ülküsel bir aşk nesnesi mi söz konusudur? Dante yanıtında (belli ki Moroello şairden onun adına soneyi yanıtlamasını istemiştir) Cino'nun "arayış"ını bu sonuncu anlamda alır.

51
SONETTO: ABBA ABBA CDD DCC

2. **Erdemin:** Aşkın; ya da soylu bir aşkı çeken niteliklerle donanmış olanın.

3. **Kötü bir diken:** Bu sözün İtalyancası ("mala spina"), sonenin gönderildiği kişinin adıyla (Malaspina) bir söz oyunu yapıldığını göstermektedir.

7. Yıldızların / gezegenlerin etkileriyle ilgili olarak, 47 nolu şiirin 68. dizesine ve 49 nolu şiirin 93-94. dizelerine ilişkin notlara bakınız.

8. "Karşılıksız sevmeye devam ediyorum."

12-14. **Efendim:** Saraylı aşkı şiirinde genellikle olduğu gibi Aşk. Ne var ki, 14. dize ikili bir anlamı ima eder (elbette burada İtalyanca *signore* sözcüğünün hem "efendi", hem de "Rab, Tanrı" anlamına geldiğini göz

önünde bulundurmak gerekir): Efendi, Musa aracılığıyla Horeb'deki kayadan su getiren Tanrı'dır (Çıkış, 17:5-6: "Ve Rab Musaya dedi... İşte, ben orada, Horebde, kaya üzerinde, senin önünde duracağım; ve kayaya vuracaksın, ve kavm içsin diye ondan sular çıkacak").
Altına: Baştaki imgeye geri dönülmektedir.

51a
SONETTO: ABBA ABBA CDD DCC

1-2. Dante'nin yanıtı, Cino'nun sonesinin başlangıcındaki izlek (arama) ve eğretilemeyle (altın) başlar; ayrıca Dante, Cino'nun üslubunun tatlılığını ve duruluğunu över. Dante, *Halkdilinde Belagat*'ta (I, X, 4) kendisini ve Cino'yu yazdıkları şiirlerin "tatlılığı" ve "inceliği" açısından bütün Fransız ve Provans şairlerinden üstün tutar; burada "tatlılık" özellikle Cino'nun şiirine, "incelik" ise Dante'nin şiirine gönderme yapar. Dante aynı yapıtın bir başka bölümünde (II, II, 9) bu durumu konu açısından gündeme getirir: İtalyanlar arasında Cino en iyi aşk şairi, Dante ise en iyi ahlak (*rectitudo*) şairidir. Aşk şiirinin tarzı tatlılık, ahlak şiirinin ise belli bir sertlik (*asprezza*) ve inceliktir.
Her hazineyi bulmaya: Bu söz, bir önceki sonenin ilk dizesine ("Bulmaya çalışırken altın cevherini") Dante'nin yanıtıdır.

3-4. Dante, Cino'ya yönelik iltifatlarından sonra sert bir paylamayla sürdürür şiirini. Cino'nun gelgeç gönlü aşk yoluyla aradığı "altın"ı, "hazine"yi elde etmesini engellemektedir; bunun da nedeni, Cino'nun aslında hiçbir zaman sevmemiş olmasıdır (Dante'nin getirdiği bu suçlama aynı zamanda Cino'nun şiirinin 3-4. dizelerinin yalanlanması anlamına gelir).

7-8. **Gene de... saf kılan:** Şairin arzularını sınayıp saflaştıran kadına gönderme söz konusu olabilir; ama Dante'nin cinsel sevgiyi alegorikleştirme eğilimi göz önünde bulundurulduğunda, buradaki "cevher" hakikat ya da bilgeliğe bir gönderme de olabilir.
Gene de buluyorum: Cino'nun "gözyaşlarımın nedeni o bulamadığım şey" (51 nolu şiir, 5. dize) sözleriyle karşıtlık oluşturan bir söz.
Yüzümü solduran gücü: Sevme yetisi.

12-14. Cino'nun ağladığını görse bile, Dante onun içtenliğine inanmayacaktır.

52-52a

Dante'nin Cino'ya yazdığı son sonenin teması bir öncekiyle aynıdır: Cino'nun uçarılığı, aşktaki tutarsızlığı. Ancak bu kez yazışmayı başlatan Dante'dir: Uyaklar "kolay", üslup yalın, ton mizahi ve mesafelidir. Eğretileme vardır ama imge "yüklemesi" yoktur ve dil genel olarak ko-

nuşma diline yakındır. Cino'nun yanıtı bu şairin hâlâ sürgünde olduğu izlenimini verir. Yanıt ilginç bir savunma niteliğindedir: Cino, yalnızca görünüşte uçarı olduğunu belirtir. Gerçekte hep aynı kadını, Ebedi Güzellik'in biçim verdiği en güzel kadını sevmektedir. Başka kadınlarda hoşuna giden şey, bu en güzel kadına olan kısmi benzerliklerinden başka bir şey değildir.

52
SONETTO: ABBA ABBA CDE DCE

2. **Bu şiirlerimizden:** Her iki şairin de yazdığı türden şiirler: Yeni Üslup anlayışıyla yazılmış aşk şiirleri. Cino'nun ustası olduğu (51a nolu şiirin 1-2. dizelerine ve bu dizelerle ilgili nota bakınız), Dante'nin de yazdığı, ama şimdi vazgeçtiği şiirlerdir bunlar. Dante'nin bu vazgeçişinin nedeni belki de *Sölen*'in IV. Bölümü'nü yazmakla ve bunun getirdiği felsefi sorunlarla uğraşıyor olmasıdır.

6. **Kapıldığınızı her oltaya:** "Balık benzetmesi" gelenekseldir. Andreas Capellanus'un saraylı aşkı kavramının ana kaynaklarından olan *De Amore*'sinde (I, iii) *amor* ("aşk") sözcüğünün *amo*'dan ("oltayla yakalamak") geldiği belirtilir.

11. Krş. 51a nolu şiir, 3-4. Ama burada paylamanın tonu daha hafiftir.

52a
SONETTO: ABBA ABBA CDE DCE

2. **Acımasız sürgün:** 50-50a nolu şiirlerin giriş notuna bakınız.

4. **Sonsuz Zevk:** Tanrı.

7. **Onu:** 4. dizede sözü edilen güzellik (bunun, Cino'nun sevgilisi Selvaggia olduğu kabul edilir).

9-11. Cino'nun sevgilisi ve tek gerçek aşkı öylesine acımasız davranmıştır ki, onda hiçbir umut bırakmamıştır; bu umutsuzluk da aslında Cino'nun bir başkasını sevmesini haklı çıkaracak bir şeydir. Ama şair öyle davranmamış, kendi usulünce, sevgilisine sadık kalmıştır.

53
CANZONE: AbC, AbC; CDdECDDEE + CONGEDO: *Sirima*'nın ölçü biçimiyle aynı.

Şairin kendi adlandırmasıyla bu "dağ şarkısı"nın (76. dize) *congedo*'su şiirin sürgünde yazıldığını gösterir. Şiir dağlık bir bölgede (61. ve 76. dizeler) ve Arno nehrinin kıyısında (62-64. dizeler) yazılmıştır; bu yer çok büyük bir olasılıkla, doğu Toscana'daki Casentino vadisidir. Dante, Floransalılara ve İmparator VII. Henri'ye birer mektup yazdığı 1311 yı-

lının baharında Casentino'daydı; bir görüşe göre, *canzone* bu sırada yazılmıştır, şiirde sözü edilen kadın Beatrice'dir ve şiirdeki duygusal tedirginlik Dante'yi *İlahi Komedya*'yı yazmaya götüren bir ruhsal bunalımın başlangıcını gösterir. Daha yaygın ve daha akla yakın bir görüşe göre, şiir 1307-1308 tarihinde, Dante'nin daha önce Casentino'ya geldiği sırada yazılmıştır. Boccaccio, Dante'nin "Yaşam"ında şairin bu bölgeye VII. Henri'nin İtalya'ya gelişinden (1310 yılı) önceki bir tarihte geldiğinden söz eder. Ama bu konuyla ilgili elimizdeki ana belge, bilinen tek elyazmasında Dante'nin olduğu belirtilen Latince mektuptur; Moroello Malaspina'ya hitaben yazılmış bu mektubun içeriğinde de yazarın bir süre önce sarayından (*curia*) ayrıldığı bir soylu kişiden (*dominus*) söz edilir. Yazar, efendisinin hizmetindeki bariz ihmalinden dolayı özür diler ve bu ihmalin nedeni olarak Arno nehrinin kıyısına vardığında gördüğü bir kadına duyduğu tutkulu aşkı gösterir. Artık şair bütünüyle bu kadının egemenliğindedir; "efendisi" mektuba eşlik eden şiire bakarsa bunu anlayacaktır. Sözü edilen şiir "Amor, da che convien"dir. Mektubu gerçekten Dante yazmışsa ve mektupta sözü edilen soylu kişi Moroello Malaspina ise, *canzone*'nin 1307-1308 tarihinde yazıldığı kesinlik kazanır.

"Dağ şarkısı" ilginç bir şiirdir. Aşk kaygısı açısından "Taş Şiirleri"ni anımsatır, ama gerek üslup, gerek bakış açısı yönünden farklıdır. Üslup olarak ilk kıtalar "La dispietata mente", "Amor, che movi" ve "Io sento sì d'Amor"u (7, 37 ve 38 nolu şiirler) anımsatır; daha sonraki kıtalar ise Dante'nin Cavalcanti etkisinde yazdığı şiirlerini andırır. Bakış açısı "Taş Şiirleri"ndekinden farklıdır; burada şair daha çok psikolojik yön –aşkın zihni ve duyguları üzerindeki etkileri– üzerinde durur, yazış yöntemi de daha çok içedönük bir bakış niteliğindedir. Şiir neredeyse aşkın, daha doğrusu Venüs gezegeninin neden olduğu tensel aşkın (*folle amore*) ne olduğunun açımlaması gibidir.

1-15. Kıta 1.: Aşkın yol açtığı acı çekişi yaşayan şair, dünyanın bilebilmesi için durumunu dile getirme zorunluluğunu duyar. Aşk'tan kendisine yardım etmesini ister; ama sevdiği kadın, şairin sözlerini duymamalıdır.

1-2. Aşk üzüntüsü, dile getirilmesi gereken bir şey olarak görülür; bu da, aşk temasının yalnızca yazınsal bir bahane olduğunun göstergesi şeklinde alınabilir. Ama bir noktayı anımsamakta yarar var: Dante'nin yapıtında, kendini ahlaksal açıdan değil sanatsal açıdan haklı çıkarma sürekli rastladığımız bir özelliktir. Dante'yi, gençliğinde yazdığı lirik şiirlerden seçtikleri üzerine düzyazı açımlamalar yazma-

ya (*Yeni Hayat*); bazı *canzone*'lerin açımlaması niteliğindeki *Şölen*'i yazmaya ve on dördüncü yüzyılın ilk onyılına kadarki bütün Roman dilleri lirik geleneğini gözden geçirmeye (*Halkdilinde Belagat*) götüren bu düşünsel ve öğretici zihin alışkanlığı olmuştur.

7. **Sen ölmemi istiyorsun:** Aşk ile ölüm arasında kurulan bağlantı gelenekseldir, ama Dante'nin bu şiirde bu nokta üzerinde ısrarla duruşu, Cavalcanti tarzına belli bir dönüşü gösterir; ne var ki, 38-40. dizelerle ilgili olarak belirtileceği üzere, burada daha derin, daha ruhsal imalar söz konusudur.
Sen: Aşk.

16-45. İkinci ve üçüncü kıtalar, aşkın gücünün seven üzerindeki ölümcül kuşatmasını betimler: Aşk, sevenin akıl (26-27. dizeler) ve irade (31-36. dizeler) gibi ruhsal yetilerini ele geçirir ve seven kişi kendini tamamıyla aşkın kuşatıcı gücüne bırakır. Bu kendini bırakış üç aşamadan geçer: Başlangıçtaki saplantı (16-21. dizeler); büyük bir güçle, umarsızca karşı koyma (22-25. dizeler); sonunda teslim olma (37-40. dizeler).

16-18. Bu dizeleri düzyazıya çevirecek olursak: "Onu düşünmeden edemem, bu yüzden düş gücüm onun kuşatması altında."

19. **Çılgın:** Dante, *Cennet* VIII, 2'de "çılgın aşk"ı Venüs'ün "ışını"na bağlar.

21. **Resmedip:** Bu imgenin kaynağı Sicilya Okulu, özellikle de Giacomo da Lentini'nin "Meravigliosamente" ("Beklenmedik yoldan") şiiridir; buna göre, sevgili bir resim gibi seven kişinin zihnine işlenmiştir.

22. **Ona:** On dokuzuncu dizedeki "ruhum"a gönderme.

28-29. **Dökülüyor... ağızdan dışarı:** İç çekişler halinde çıkıyor.

30. **Ve... gözlerime:** Gözyaşıyla, sevgiliye bakmak gibi ciddi bir tedbirsizlik gösteren gözlere hakkı olan karşılığı veriyor.

31. **Düşman görüntü:** Kadının görüntüsü.

33. **İrade gücüme:** Genel olarak irade; ama burada özellikle iradenin özgür seçme yetisi vurgulanmaktadır.

34-36. Dante'nin zihnine "resmedilmiş" hayali kadın (19-21. dizeler) kaynağını aldığı gerçek kadının özlemini çeker, böylece şairi imgenin aslına doğru sürükler.

38-40. Dante burada ölümü yalnızca saraylı geleneğindeki fiziksel anlamıyla düşünmüyor olsa gerektir. Sözünü ettiği ruhsal bir ölümdür; Dante'nin değişik yerlerde belirttiği gibi, aklı bir yana bırakan, hayvansallığını artık aklın yol gösterici ışığına tabi kılmayan kişi, bir anlamda ölmüş demektir.

41-42. Cavalcanti'yi ve Dante'nin Cavalcanti etkisindeki dönemini çağrıştıran dizeler.

44-45. Dante korunma arayışıyla çevresine baktığında, bir dost çehre bulmak yerine, sevgilinin "öldüren gözleri"ni görür, daha da kötüsü o gözler şairi görür.

46-60. Bu dördüncü kıtada şiirde işlenen trajik dram doruk noktasına ulaşır. Dramatik bir çarpıcılıkla sergilenen şey, tensel aşk yoluyla yaşanan ahlaksal ölümdür. İkinci ve üçüncü kıtalarda âşık kişi kendini aşkın kuşatmasına bırakmıştı. Şimdi yaşadığı kişilik parçalanması son aşamasına varır: Ussal ruh (*anima*), organizmanın kalanından ayrılır ve buna bir "bilinç kararması" (50-51 dizeler) eşlik eder.

49. Dante *Yeni Hayat*'ta "can"ın (*anima*) "akıl"; "yürek"in (*core*) ise "nefis" olduğunu belirtir; ama burada "yürek" sözcüğünün seçilmesinin nedeni, Aristoteles fizyolojisinde insan bedeninin merkezî organı ussal ruhtan farklı olarak hayvansal organizmayı göstermesi olsa gerektir.

51. **Onunlaydı:** Can'laydı.

61-75. Son kıta daha önce söylenenlerin özeti gibidir; şiirde sözü edilen deneyimin yaşandığı yer olarak yukarı Arno vadisi (Casentino) gösterilir. Arno göndermesi, bu deneyimi Dante'nin Floransa'daki daha önceki aşklarına (63. dize); "sevgili" hakkındaki beş dize (71-75) ise özellikle "Taş Şiirleri"ne bağlar.

O nehrin: Arno.

64. Dante, fizyolojik anlamda yaşamaktadır, ama ruhsal olarak bir ölüdür, çünkü eylemlerine yön veren akıl değildir artık (oysa akıl insan yaşamının kendine özgü ilkesidir).

67-68. **Ah... yakınacağım:** Özellikle Yeni Üslup şairlerinin şiirlerinde sıkça görüldüğü üzere, "Aşk'tan anlayan" kadınlarla konuşup aşkın yol açtığı acılara karşı teselli bulma gereksinmesi.

72-74. Bu dizelerdeki imgeler, Taş Şiirleri'nden sonuncusunu anımsatır (46 nolu şiir, 3-8. dizeler).

76-79. *Congedo*, sürgünün hüznünü olağanüstü güzellikte dizelerle aktarır. "Floransa"yla karşıtlık oluşturan "dağ" nitelemesi, yurdundan sürülmüş kişinin yalnızlığını ve acısını bütün yakıcılığıyla yansıtır.

81-84. Sonuçta Dante, tutkusunun (gerçek ya da hayali) büyüklüğünü Floransa'ya dönme arzusuyla karşılaştırarak dile getirir ve yaşadığı tutkunun bu arzudan bile daha büyük olduğunu söyler.

54

SONETTO: ABBA ABBA CDC CDC

Bu sone, Dante'nin iki aşk arasında yaşadığı bir bocalamayı temsil eder: Adı verilmeyen sevgililerden biri şairin kalbinde yerini almıştır; öteki (Lisetta) ise şairin kalbine girmeye ve ilk sevgilinin yerini ele geçirmeye çalışmaktadır. Lisetta, girişiminde başarısız olunca, utançla geriye çekilir. Birçok eleştirmene göre buradaki bocalama Beatrice ile *Yeni Hayat*'ta sözü edilen *gentile donna* ("soylu kadın") arasındadır. Ama şiirdeki "Lisetta"yı somut bir kadından çok, onun Dante'nin zihnindeki imgesi gibi görmek daha doğru olur; bir başka deyişle, şairin yaşamıyla ilgili bir ayrıntı değil, iç yaşamındaki belirleyici bir an söz konusudur.

1. Gözlerden.
2. Dante, *Yeni Hayat*'ta (XX, 6) aşkın uyumasının gizilgüç olarak var olması, uyanmasının ise edim durumuna geçmesi anlamına geldiğini belirtir.
3. **Lisetta:** Giriş notuna bakınız.
5. **Kulenin:** Dante, *Şölen*'de (II, II, 3), Beatrice'ye olan aşkıyla "soylu kadın"a (felsefe) olan aşkı arasındaki çatışmadan söz ederken şunları söyler: ". . . bu yeni aşkın kusursuz hale gelebilmesi için, onu besleyen düşünce ile buna karşı olan ve görkemli Beatrice adına hâlâ zihnimin kalesini tutan düşünce arasında büyük bir çarpışmanın olması gerekiyordu."
13. Aşkın yaşadığı yer, bazı yorumculara göre yürek, bazılarına göre akıldır. Sonenin genel tonu göz önünde bulundurulduğunda –özellikle 9. dizedeki "bir başka kadın"ın Beatrice olduğu kabul edildiğinde– akıl olma olasılığı daha yüksektir.

55

SONETTO: ABAB ABAB CDC DCD

Seslendiği şair ya da şairlere aşkın ne tür etkilerinin olduğunu soran bu soneyi Dante'nin değil, Dante da Maiano'nun yazmış olması olasılığı yüksektir.

56-57a

"Tre pensier' agio" (56 nolu şiir), aşka ilişkin bir soru çerçevesinde Dante'yle (bazı eleştirmenlere göre Dante da Maiano) Chiaro Davanzati arasındaki kısa bir *tenzone*'nin ilk şiiridir. Soru şudur: Sevgiliyi sevmekle yetinip susmalı mı, ondan tutkuyla aşka karşılık mı istemeli, yoksa daha sakınımlı mı olmalı? Chiaro açıkça aşka karşılık istemek gerektiğini belirtir

(56a). Dante'ye göre, hem sevgiliye saygı gereği, hem arzuyla yetinme insanı daha iyi kıldığı için sevip karşılık istememek daha iyi olur (57). Chiaro gene açık bir dille yanıtlar: Sevgilinin herhangi bir talep olmaksızın "evet" demesini beklemek yararsızdır (57a).

56
SONETTO: ABAB ABAB CDC DCD

3. **Kendi başına:** Bir sonraki dizedeki "hepsi birlikte"ye karşıt olarak tek tek her biri, her biri kendi adına.

56a
SONETTO: ABAB ABAB CDC DCD

5. **Sözünü ettiğiniz üç varsayım:** Bir önceki sonenin ilk dizesinde sözü edilen "üç düşünce."

57
SONETTO: ABAB ABAB CDC DCD

8. **Erdeme:** Soylu, erdemli bir tutum sergilemeye.
12. **En aşkla öten kuşun:** Bülbülün.

57a
SONETTO: ABAB ABAB CDE CDE

58-58a
58 SONETTO: ABAB ABAB CDC DCD
58a SONETTO: ABAB ABAB CDC DCD

Daha önceki soneler gibi (55, 56, 57), 58 nolu soneyi de Dante'nin mi, Dante da Maiano'nun mu yazdığı kesin olarak belli değildir. Yazışmayı başlatan sonede şairin sorduğu soruya ("soylu kadın"ı sevmeli mi, sevmemeli mi?), Puccio kesin olarak olumlu yanıt verir: Sevmeli.
58 nolu şiirin 14. dizesindeki "benzer şekilde" sözü, bu sonedeki uyak seslerine bağlı kalarak yazılması gereken yanıt-soneye göndermedir.

59
SONETTO: ABBA ABBA CDE EDC

Dante'nin olup olmadığı kesinlik kazanmamış şiirler arasında bu soneyi çok büyük bir olasılıkla Dante yazmış olmalıdır. Şiiri içeren üç yazmadan ikisinde sonenin Cavalcanti'ye atfedilmesi bir hata olsa gerektir, çünkü şiirin sözünü ettiği Guido (1 ve 12. dizeler) Cavalcanti'den başkası olamaz. Şiirin ilk dizesi "Guido, i' vorrei"i (9 nolu şiir) anımsatır.

1. **Lagia:** Lapo Gianni'nin sevgilisi.
Guido: Guido Cavalcanti.

2-3. **O bizi ayırana:** Sevgilisi Lagia'nın çağrısına uyarak bu topluluğa katılmamış olan Lapo Gianni söz konusu olabilir.
Biliyor musunuz kimden?: Bir görüşe göre "Aşk tanrısı"ndan; ama Aşk'ın bu kişileri kendinden ayırması da söz konusu olabilir.

4. **Söylemek... için:** Bu dize şöyle de okunabilir: "Söylemek istemem, unuttuğum için."

5. **Bu üçü:** Aşk, Lagia ve Guido Cavalcanti.

6. Aşk'ın öyle kulu olmuşlardı ki.

14. Bu dize, şiirin bütünüyle ilgili yoruma bağlı olarak çeşitli şekillerde yorumlanabilir.

60
BALLATA GRANDE: ABBA; CDE CDE EFFA

Üç elyazmasında Dante'ye atfedilmekle birlikte, bunların kaynağını oluşturan yazmada şairin adı verilmemiştir. Şiirin kişileştirilmesi, sevgiliyi görmekten yoksun kalan gözler ve seveni ölüme götüren "korku" temaları Yeni Üslup'a, özellikle de akımın Cavalcanti etkisindeki çizgisine özgü olup, *ballata*'yı seçik bir üsluba sahip olmaktan alıkoyan öğelerdir.

2. **Balad:** Yeni Üslup şairlerinin şiirlerinde sıkça rastlanan bir geleneğe bağlı kalınarak, *ballata* kişileştirilmiştir.

10. **Şehitlik halesi:** Acı çekmenin göstergesi olan, göz çevresindeki mor halkalar.

61
BALLATA MEZZANA: ABB; CDE CDE EBB

Özellikle ilk 12. dizedeki dil kullanımı ve tema Dante'ye özgü yönler içermekle birlikte, eleştirmenler bu *ballata*'nın Dante'ye ait olmadığı konusunda genel olarak görüş birliği içindedirler.

3. **Yokluğunu:** Aşk'ın yokluğunu.

7-9. **Bir ok... sönmeden önce:** Alevli okun, sönmeden önce "yüreğin gölü"ndeki suyu kurutması şeklindeki paradoks.

26. **Tavırları:** Mantıksal olarak, 25. dizede sözü edilen "güzeller"in tavırları.

62
SONETTO: ABAB ABAB CDC DCD

Yazmalardan birinde Dante'ye atfedilen bu sonenin hiç kuşkusuz "Taş Şiirleri"ni (43-46 nolu şiirler) anımsatan yönleri vardır; ama "Taş Şiirleri"nin birçok şaire esin kaynağı olduğunu unutmamak gerekir. Dante'nin "Taş Şiirleri"ndeki son derece incelikli ve karmaşık üslup denemesinden sonra bu soneyi yazmış olması olasılığı düşüktür.

1. **Taş:** Mezar taşı, mezar.
14. **Ama... taş:** Mezarı çevreleyen sert, cansız taş, içindeki kadını da sert, cansız kılmaktadır.

63
CANZONE: ABC, BAC; CDEe DFF + CONGEDO: ABbCC

Birçok yazma, üç dilde (Fransızca, Latince ve İtalyanca) yazılmış bu *canzone*'yi Dante'ye atfetmektedir; bu doğruysa, şiir Dante'nin bu biçimde yazdığı tek örnektir. Ne var ki, bu tür şiirlerin gerektirdiği teknik-dilsel ustalık bir yana şiirin Dante'nin olduğunu gösteren içsel veriler yetersizdir.

4. **Yunanlılar bile:** Dönemin anlayışına bağlı olarak, Yunanlıların mağrur, kibirli tutumuna gönderme.
18. **Beklenmedik anda:** Burada söz konusu olan, kaçamak bakışlardır.
42. **Büyük dert:** Bazı uzmanlara göre özgün metindeki "gravis spina" sözü, Malaspina'lardan bir kadına göndermedir.

64
SONETTO: ABBA ABBA CDD CDD

Sonenin Dante'nin olduğunu belirten kaynaklar bulunduğu gibi, Cino da Pistoia'nın olduğunu belirten kaynaklar da vardır. Cino'nun şiirlerinde sık rastladığımız "korku" teması ve ilk dizede sözü edilen Bernardo da Bologna ile Cino arasındaki ilişkinin kesinliği dolayısıyla, şiirin Cino'nun olması olasılığı daha yüksektir.

65
SONETTO: ABBA ABBA CDE DCE

Bu sone bazı kaynaklarda Dante'ye, bazılarında ise Cino'ya atfedilmektedir. Sone, Cino'da sık rastladığımız "korku" temalı liriklerin çizgisini izler; bununla birlikte, soyut, eğretilemeli anlatımıyla imgeler açısından zengin, sözcük seçimi ve düzenleme açısından titiz bir yapı sergiler.

5-6 **Olağanüstü güzelliğiniz, bir buradakiler arasında:** Güzelliği bu dünyaya özgü olmayan melek-kadına ilişkin tipik bir betimleme.

66

SONETTO: ABBA ABBA CDE DCE

Bazı elyazmalarına göre bu soneyi Dante, bazılarına göre Cino yazmıştır. Korku temalı sonelerin en güzellerinden biri olan şiirde özellikle doğrudan seslenmenin ustaca kullanımı dikkat çekicidir.

7. **Ne yapıyorsun?:** Ruha sorulan soru.

67

SONETTO: ABBA ABBA CDE DCE

Kaynaklardan bazılarında şair Dante, bazılarında ise Cino olarak gösterilir. Şiir, tipik bir izleği –sevenin ölüme yaklaşıyor olması– büyük bir netlikle işler.

4. **Onurunuz adına:** Bir derebeyinin serfini koruması, onu tehlikeden kurtarması bir onur meselesiydi.

5-6. **Şaşırmış... sanki:** Birinci dizedeki "benzi solmuş" sözünün de gösterdiği gibi, ölü gibi solgun.

68

SONETTO: ABBA ABBA CDC DCC

Elyazması geleneğinde Dante'ye de, Cino'ya da atfedilen sonelerden. Eleştirmenlerin büyük bir bölümüne göre şiir Cino'nun kaleminden çıkmadır.

6. **Tatlı efendiyi:** Aşk'ı.

69

SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

Elyazmalarından birinde Dante'ye atfedilen bu sone aşk acısını oldukça sıradan bir üslupla işler.

70

BALLATA GRANDE: XYyX; AbC CbA XDdX

Elyazmalarında yer almayan şiir on altıncı yüzyıl basımlarında Dante'ye de, Cino'ya da atfedilmektedir. Şiirin biçimsel özellikleri Dante'nin başka hiçbir şiirinde görülmez.

4. **Tatlı efendim:** Aşk.
10. **Onun güzel gözlerinde:** Aşk, sevgilinin gözlerine yerleşir.

71
SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

Elyazması geleneğinin Dante'ye de, Cino'ya da atfettiği sone bildik izlekleri ele alır: Aşk'ın sevgilinin gözlerinde oluşu, sevgilinin şairi ölümün eşiğine getirmesi, sevgilinin şairi ölümden kurtarabilecek yeni bir bakışının gene ölümcül oluşu. Aşk-hırsız eğretilemesi Cino'nun bir başka sonesini ("Io era tutto for di stato amaro") anımsatır.

1. **Usta hırsız:** Aşk, 3. dizede de belirtildiği gibi "yürek çalan" olduğu için.
8. **Bizi:** Beni ve yüreğimi.

72
SONETTO CAUDATO: ABBA ABBA CDE CDE FF

İki elyazmasında Dante'ye atfedilmekle birlikte, bazı özellikler şiiri Dante'nin yazmış olması olasılığını azaltmaktadır: *Sonetto caudato* Dante'nin hiç kullanmadığı bir şiir biçimidir; 8. dizedeki uyak ("parti") aksaktır ve şiirin dilinin Dante'nin diliyle pek bir ortak noktası yoktur.

10-11. **Sürgünden... yüzünden:** Kız, Iacopo'nun erdemleri nedeniyle onunla kalmaya gidecek ve ailesinden uzaklaşacaktır.

73
SONETTO: ABBA ABBA ABA ABA

Tek elyazmasında bulunan şiir Dante'ye atfedilmektedir. İlk dizedeki Sennuccio, şair Sennuccio del Bene'dir. Sone, Aşk'ın ağzından Sennuccio'nun "Amor, tu sai ch'io son col capo cano"suna şakacı, alaylı bir yanıt niteliğindedir.

74
SONETTO: ABBA ABBA CDD DCC

Elyazmalarından birinde Dante'ye atfedilen sone, sevgilinin katılığı temasını ele alır; ne var ki, sevgilinin güzelliği şairi kendisine bağlamaya devam eder ve çaresiz şair arkadaşı Giovanni Quirini'den kendisiyle birlikte iç çekmesini ister.

3. **Donmuş bir göle:** Bildik imge çerçevesinde "yüreğin gölü", sevgilinin acımasız tutumu yüzünden "donmuş"tur.

9-10. **Güneşi... kalanın:** Okeanos'un kızı ve Güneş'in sevgilisi Klytie mitine gönderme. Kıskançlığı yüzünden Leukothea'nın ölümüne neden olan ve Güneş'in terk ettiği Klytie ayçiçeğine dönüşür; bu dönüşüme rağmen "değişmeden kalan" sevgilisi Güneş'e bakmayı sürdürür (bkz. Ovidius, *Metamorphoses*, IV, 234-270).

12. **Giannin:** Giovanni Quirini. Venedikli şair Quirini, Cecco d'Ascoli'ye karşı Dante'yi savunmuş, ona hayranlık duymuştur.

75
SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

Tek elyazmasında yer alan sone Dante'ye atfedilmektedir; ama biçimsel özellikler göz önünde bulundurulduğunda, sözü edilen Dante'nin Dante da Maiano olması olasılığı yüksektir.

76
SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

Güvenilir yazmalardan birinde Dante'ye atfedilen sonenin ilk dizesinde Dante'ye özgü bir ses olmakla birlikte, tek tek ele alındığında birçok öğe şiirin daha çok Yeni Üslup etkisinde yazan "çömez"lerden birinin olması gerektiğini gösterir.

77
SONETTO: ABAB BABA CDD DCC

Tek bir elyazmasında yer alan ve bildik bir temayı (kadının gözlerinden çıkan bir okun şairin gözlerine girmesi) işleyen sone Dante'ye atfedilmesini gerektirecek özelliklerden yoksundur.

9. **Yüreğimdeki:** Aşk.

78
SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

Bir önceki şiirle aynı elyazmasında yer alan bu soneyi Dante'nin yazmış olması olasılığı düşüktür.

6. **Cilasız... durduğunu:** Cilasız boya, boşa girişilmiş bir işi gösteren geleneksel bir deyiştir; burada cila sevgilinin yakınlığını gösterir: Bu yakınlık aşkın karşılıklı olmasının vazgeçilmez koşuludur.

79

SONETTO: ABBA ABBA CDC DCD

Geç dönem elyazmalarında Dante'nin olduğu belirtilen ya da şairin adı verilmeksizin aktarılan bu sonedeki aşk anlayışının *Yeni Hayat*'la koşutluk göstermesi, Dante'ye atfedilmesinin en güçlü dayanaklarından biri olarak görülmektedir.

5-6. **Arzusuymuş... zihnin:** İmgeleme yetisinin oluşturduğu bir arzuymuş.

80

SONETTO DOPPIO: AaBBbA, AaBBbA; CcDDdC, CcDdEE

Ünlü kuşlar meclisi konusunu işleyen şiirin, biçim ve konu göz önünde bulundurulduğunda Pucci'nin olması olasılığı yüksektir.

KAYNAKÇA

I — *Rime*'nin Basımları

a. Çeviride Kullanılan Basım

Rime, yay. haz. Gianfranco Contini, Einaudi, Torino, 1987.

b. Çeviride Yararlanılan Öteki Basımlar

Dante's Lyric Poetry, yay. haz. ve İng. çev. Kenelm Foster ve Patrick Boyde, Oxford University Press, Oxford, 1967.

Le rime, yay. haz. Piero Cudini, Garzanti, Milano, 1992.

Dante's Lyric Poems, İng. çev. Joseph Tusiani, Legas, New York, 1999.

Dante's Rime, İng. çev. Patrick S. Diehl, Princeton University Press, Princeton, NJ, 1979.

II — Dante'nin Yapıtları

a. Divina Commedia (İlahi Komedya)

La Divina Commedia, yay. haz. Natelino Sapegno, La Nuova Italia Editrice, Floransa, 1968.

İlahi Komedya, çev. Feridun Timur, 2 Cilt, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1984.

İlahi Komedya, çev. Rekin Teksoy, Oğlak Yayıncılık, İstanbul, 1998.

The Divine Comedy, İng. çev. Allen Mandelbaum, Bantam Books, New York, 1982-1986.

The Divine Comedy, İng. çev. John D. Sinclair, Oxford University Press, New York, 1961.

b. Vita Nuova (Yeni Hayat)

Vita Nuova, yay. haz. Marcello Ciccuto, Rizzoli, Milano, 1996.

La Vita Nuova, İng. çev. Barbara Reynolds, Penguin Books, Middlesex, 1980.

Yeni Hayat, çev. Işıl Saatçıoğlu, YKY, İstanbul, 1993.

c. Monarchia (Monarşi)

Monarchia, İtal. çev. Maurizio Pizzica, Rizzoli, Milano, 1988.

Monarchy, İng. çev. Prue Shaw, Cambridge University Press, Cambridge, 1995.

d. De Vulgari Eloquentia (Halkdilinde Belagât)

De vulgari eloquentia, yay. haz. ve İtal. çev. Vittorio Coletti, Garzanti, Milano, 1992.

De vulgari eloquentia, yay. haz. ve İtal. çev. Sergio Cecchin, TEA, Milano, 1988.

e. Convivio (Şölen)

Convivio, yay. haz. Piero Cudini, Garzanti, Milano, 1995.

Convivio, İng. çev. Richard Lansing, Garland Press, New York, 1990.

III — Başvurulan Kaynaklar

Atakay, Kemal (çev.), *Guido Cavalcanti: Bütün Şiirleri*, İmge Kitabevi, Ankara, 1997.

Auerbach, Erich, *Studi su Dante*, İt. çev. Maria Luisa De Pieri Bonino ve Dante Della Terza, Feltrinelli, Milano, 1971.

Auerbach, Erich, *Dante: Poet of the Secular World*, İng. çev. Ralph Manheim, University of Chicago Press, Chicago, 1974.

Baldelli, Ignazio, "Sulla teoria linguistica di Dante", *Cultura e scuola*, Ocak-Haziran 1965, s. 705-713.

Bargellini, Piero (yay. haz.), *Dante Minore. Letture Introduttive*, Sansoni, Floransa, 1965.

Barolini, Teodolinda, "Dante and the Lyric Past", *The Cambridge Companion to Dante*, yay. haz. Rachel Jacoff, Cambridge University Press, Cambridge, 1993.

Battaglia, Salvatore, "Introduzione alla teoria del poeta teologo", *Cultura e scuola*, Ocak-Haziran 1965, s. 72-86.

Buck, August, "Gli studi sulla poetica e sulla retorica di Dante e del suo tempo", *Cultura e scuola*, Ocak-Haziran 1965, s. 143-166.

Cappuccio, Carmelo, *Poeti e prosatori italiani, Vol. 1: Dal Medievo al Quattrocento*, Sansoni, Floransa, 1967.

Contini, Gianfranco (yay. haz.), *Poeti del Duecento*, 2 Cilt, Ricciardi, Milano-Napoli, 1960.

Cursietti, Mauro, *La Falsa Tenzone di Dante con Forese Donati*, De Rubeis, Anzio, 1995.

Dronke, Peter, *The Medieval Lyric*, D.S. Brewer, Cambridge, 1996.

—, *Medieval Latin and the Rise of European Love-Lyric*, Oxford University Press, Oxford, 1968.

Glier, Ingeborg, "Troubadours and Minnesang", *The New Pelican Guide to English Literature, 1. Medieval Literature, Part Two: The European Inheritance*, yay. haz. Boris Ford, Penguin Books, Middlesex, 1983.

Goldin, Frederick (yay. haz. ve çev.), *German and Italian Lyrics of the Middle Ages*, Anchor Books, Anchor Press/Doubleday, Garden City, New York, 1973.

Lawrence, Anna (yay. haz.) *Dante*, Everyman, Londra, 1998.

Marti, Mario, "Dante e i poeti del suo tempo", *Cultura e scuola*, Ocak-Haziran 1965, s. 36-46.

Nelson, Lowry, Jr. (yay. haz. ve çev.) *The Poetry of Guido Cavalcanti*, Garland, New York, 1986.

Parricchi, Umberto (yay. haz.), *Dante*, De Luca Editore, Roma, 1965.
Pasquini, Emilio ve Antonio Enzo Quaglio (yay. haz.), *Le Origini e la Scuola Siciliana*, Laterza, Roma-Bari, 1975.
Pellegrini, Silvio, "Dante e la tradizione poetica volgare dai provenzali ai guittoniani", *Cultura e scuola*, Ocak-Haziran 1965, s. 27-35.
Pernicone, Vincenzo, "Le Rime", *Cultura e scuola*, Ocak-Haziran 1965, s. 677-689.
Tusiani, Joseph (yay. haz. ve çev.), *The Age of Dante*, Baroque Press, New York, 1974.
Wilhelm, James J. (yay. haz.), *Lyrics of the Middle Ages: An Anthology*, Garland, New York, 1990.

İLK DİZE DİZİNİ

Aï faux ris, pour quoi traï avés (no. 63; s. 268)
Al poco giorno e al gran cerchio d'ombra (no. 44; s. 186)
Amor, che movi tua vertù da cielo (no. 37; s. 152)
Amor, da che convien pur ch'io mi doglia (no. 53; s. 234)
Amore e monna Lagia e Guido ed io (no. 59; s. 258)
Amor mi fa sì fedelmente amare (no. 4; s. 56)
Amor, tu vedi ben che questa donna (no. 45; s. 190)

Ben so che fosti figliuol d'Alaghieri (no. 28a; s. 126)
Ben ti faranno il nodo Salamone (no. 27; s. 120)
Bernardo, io veggio ch'una donna vene (no. 64; s. 272)
Bicci novel, figliuol di non so cui (no. 28; s. 124)

Cercando di trovar minera in oro (no. 51; s. 226)
Chi guarderà già mai sanza paura (no. 36; s. 150)
Chi udisse tossir la malfatata (no. 26; s. 116)
Com più vi fere Amor co' suoi vincastri (no. 16; s. 88)
Così com ne l'oscuro alluma il raggio (no. 58a; s. 256)
Così nel mio parlar voglio esser aspro (no. 46; s. 196)

Dante Alleghier, d'ogni senno pregiato (no. 39; s. 166)
Dante, i' non so in qual albergo soni (no. 41a; s. 176)
Dante, quando per caso s'abbandona (no. 50; s. 222)
De gli occhi de la mia donna si move (no. 18; s. 92)
De gli occhi di quella gentil mia dama (no. 76; s. 296)
Degno fa voi trovare ogni tesoro (no. 51a; s. 228)
Deh, piangi meco tu, dogliosa petra (no. 62; s. 266)
Deh, ragioniamo insieme un poco, Amore (no. 14; s. 84)
Deh, Vïoletta, che in ombra d'Amore (no. 12; s. 80)
De' tuoi begli occhi un molto acuto strale (no. 77; s. 298)

Di donne io vidi una gentile schiera (no. 22; s. 108)
Doglia mi reca ne lo core ardire (no. 49; s. 212)
Donne, i' non so di ch'i' mi prieghi Amore (no. 61; s. 262)
Due donne in cima de la mente mia (no. 33; s. 144)

Già non m'agenza, Chiaro, il dimandare (no. 57; s. 250)
Guido, i' vorrei che tu e Lapo ed io (no. 9; s. 72)

I' mi son pargoletta bella e nova (no. 34; s. 146)
Io mi credea del tutto esser partito (no. 52; s. 230)
Io non domando, Amore (no. 70; s. 284)
Io sento pianger l'anima nel core (no. 66; s. 276)
Io sento sì d'Amor la gran possanza (no. 38; s. 158)
Io sono stato con Amore insieme (no. 50a; s. 224)
Io son venuto al punto de la rota (no. 43; s. 180)

La dispietata mente, che pur mira (no. 7; s. 64)
La gran virtù d'Amore e 'l bel piacire (no. 75; s. 294)
L'altra notte mi venne una gran tosse (no. 26a; s. 118)
Lasso, lo dol che più mi dole e serra (no. 3b; s. 54)
Lo doloroso amor che mi conduce (no. 21; s. 104)
Lo meo servente core (no. 6; s. 62)
Lo sottil ladro che ne gli occhi porti (no. 71; s. 286)
Lo vostro fermo dir fino ed orrato (no. 3; s. 50)

Madonna, quel signor che voi portate (no. 11; s. 78)
Messer Brunetto, questa pulzelletta (no. 42; s. 178)
Molti, volendo dir che fosse Amore (no. 79; s. 302)

Ne le man vostre, gentil donna mia (no. 19; s. 94)
Non canoscendo, amico, vostro nomo (no. 3a; s. 52)
Non mi poriano già mai fare ammenda (no. 8; s. 70)
Non piango tanto il non poter vedere (no. 78; s. 300)
Non v'accorgete voi d'un che si smore (no. 67; 278)
Novellamente Amor mi giura e dice (no. 40; s. 170)
Nulla mi parve mai più crudel cosa (no. 74; s. 292)

O dolci rime che parlando andate (no. 32; s. 142)
Onde venite voi così pensose? (no. 23; s. 110)

Parole mie che per lo mondo siete (no. 31; s. 140)
Perché ti vedi giovinetta e bella (no. 35; s. 148)
Perch'io non trovo chi meco ragioni (no. 41; s. 174)
Per pruova di saper com vale o quanto (no. 2; s. 46)

Per quella via che la bellezza corre (no. 54; s. 240)
Per una ghirlandetta (no. 10; s. 76)
Per vera esperïenza di parlare (no. 56a; s. 248)
Poi che sguardando il cor feriste in tanto (no. 69; s. 282)
Poi ch'i' fu', Dante, dal mio natal sito (no. 52a; s. 232)
Poscia ch'Amor del tutto m'ha lasciato (no. 30; s. 130)
Provedi, saggio, ad esta visïone (no. 1; s. 42)

Qual che voi siate, amico, vostro manto (no. 2a; s. 48)
Quando il consiglio tra gli uccei si tenne (no. 80; s. 304)
Questa donna che andar mi fa pensoso (no. 68; s. 280)

Saper vorria da voi, nobile e saggio (no. 58; s. 254)
Savere e cortesia, ingegno ed arte (no. 4a; s. 58)
Savete giudicar vostra ragione (no. 1a; s. 44)
Se credi per beltate o per sapere (no. 57a; s. 252)
Se Lippo amico se' tu che mi leggi (no. 5; s. 60)
Se 'l viso mio a la terra si china (no. 65; s. 274)
Se vedi li occhi miei di pianger vaghi (no. 48; s. 210)
Sennuccio, la tua poca personuzza, (no. 73; s. 290)
S'io fosse quelli che d'amor fu degno (no. 9a; s. 74)
Sonar bracchetti, e cacciatori aizzare (no. 15; s. 86)
Sonetto, se Meuccio t'è mostrato (no. 17; s. 90)

Tre donne intorno al cor mi son venute (no. 47; s. 202)
Tre pensier' aggio, onde mi vien pensare (no. 56; s. 246)

Un dì si venne a me Malinconia (no. 25; s. 114)

Va' rivesti San Gal prima che dichi (no. 27a; s. 122)
Visto aggio scritto e odito cantare (no. 55; s. 244)
Voi che savete ragionar d'Amore (no. 29; s. 128)
Voi, donne, che pietoso atto mostrate (no. 24; s. 112)
Volgete li occhi a veder chi mi tira (no. 13; s. 82)

KÂZIM TAŞKENT KLASİK YAPITLAR DİZİSİ

Rime Şiirler
Dante Alighieri
Çeviren: Kemal Atakay

Yaşamda Bir Başlangıç
Honoré de Balzac
Çeviren: Tahsin Yücel

Dede Korkut Oğuznameleri
Semih Tezcan
Hendrik Boeschoten

Leylâ ile Mecnun
Fuzulî
Haz.: Muhammet Nur Doğan

Nartlar
Asetin Halk Destanı
Çeviren: Kayhan Yükseler

Yanık Njáll'ın Sagası
Anonim
Çeviren: Necmi Ergün

Portekiz Mektupları
Anonim
Çeviren: Ayşen Gür

Yeni Hayat
Dante Alighieri
Çeviren: Işıl Saatçıoğlu

Tiyatro ve İkizi
Antonin Artaud
Çeviren: Bahadır Gülmez

İç Deney
Georges Bataille
Çeviren: M. Mukadder Yakupoğlu

Denemeler
Francis Bacon
Çeviren: Akşit Göktürk

KÂZIM TAŞKENT KLASİK YAPITLAR DİZİSİ

Pasajlar
Walter Benjamin
Çeviren: Ahmet Cemal

Genel Dilbilim Sorunları
Emile Benveniste
Çeviren: Erdim Öztokat

Yazınsal Uzam
Maurice Blanchot
Çeviren: Sündüz Öztürk Kasar

Don Quijote
Miguel De Cervantes
Çeviren: Roza Hakmen

Canterbury Hikâyeleri
Geoffrey Chaucer
Çeviren: Nazmi Ağıl

Denemeler
Samuel T. Coleridge
Çeviren: Halit Çakır

Kasvetli Ev I-II
Charles Dickens
Çeviren: Aslı Biçen

Seçilmiş Şiirler
John Donne
Çeviren: Bülent R. Bozkurt

Sirte Kıyısı
Julien Gracq
Çeviren: İsmail Yerguz

Leviathan
Thomas Hobbes
Çeviren: Semih Lim

Bir Kadının Portresi
Henry James
Çevirenler: Necla - Ünal Aytür

KÂZIM TAŞKENT KLASİK YAPITLAR DİZİSİ

Ulysses
James Joyce
Çeviren: Nevzat Erkmen

Amphitryon
Heinrich von Kleist
Çeviren: Ahmet Cemal

Bütün Oyunları
Christopher Marlowe
Çeviren: M. Hamit Çalışkan

Billy Budd
Herman Melville
Çeviren: Ahmet Seven

Moby Dick - Beyaz Balina
Herman Melville
Çeviren: Sabahattin Eyuboğlu- Mîna Urgan

Niteliksiz Adam I
Robert Musil
Çeviren: Ahmet Cemal

Altay Destanı
Anonim
Emine Gürsoy Naskali

Karadeniz'den Mektuplar
Publius Ovidius Naso
Çeviren: Çiğdem Dürüşken

Ecce Homo
Friedrich Nietzsche
Çeviren: Can Alkor

Genç Plinius'un Anadolu Mektupları- Plinius, Epistulae, 10. Kitap
Genç Plinius
Çevirenler: Çiğdem Dürüşken-Erendiz Özbayoğlu

Bilimsel Araştırmanın Mantığı
Karl R. Popper
Çevirenler: İlknur Aka - İbrahim Turan

KÂZIM TAŞKENT KLASİK YAPITLAR DİZİSİ

Locus Solus
Raymond Roussel
Çeviren: Tahsin Yücel

İngiliz Posta Arabası
Thomas de Quincey
Çeviren: Mehmet H. Doğan

Sessizlik Zamanı
Luis Martín-Santos
Çeviren: Yıldız E. Canpolat

Ruh Dinginliği Üzerine
Lucius Annaeus Seneca
Çeviren: Bedia Demiriş

II. Richard
William Shakespeare
Çeviren: M. Hamit Çalışkan

Tristram Shandy Beyefendi'nin Hayatı ve Görüşleri
Laurence Sterne
Çeviren: Nuran Yavuz

Eupalinos ve Öteki Söyleşimler
Paul Valéry
Çeviren: Tahsin Yücel

Ak Şeytan
John Webster
Çeviren: M. Hamit Çalışkan